

51002

A

51002

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

É R T E S Í T Ő J E.

m e
A M. T. AKADÉMIA RENDELETÉBŐL

SZERKESZTI

A FŐTITKÁR.

HUSZADIK ÉVFOLYAM (1886.)

BUDAPEST

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

1887.

Autograph

MAGYAR TUDOM. AKADEMIA

É R T E S Í T Ő J E.

ELSŐ AKADEMIAI ÜLÉS.

Az I-ső (nyelv- és széptudományi) osztály első ülése

1886. január 4-én.

HUNFALVY PÁL r. t. és osztályelnök elnöklése alatt.

1. *Joannovics György* megköszönvén t. taggá választását, fölolvassa „A magyar szórendről“ című értekezését.

Birálatra adatik.

2. Az osztálytitkár bemutatja dr. *Pecz Vilmosnak*, mint vendégnek „A kisebb görög tragikusok tropusai“ című értekezését. A kivonat így szól:

Jelen dolgozat mintegy folytatását képezi azon értekezéseknek, melyek Aeschylus és Sophocles tropusairól a Nyelvtudományi Közlemények XIV-ik kötetében, és Euripides tropusairól a Nyelv- és Széptudományi Értekezések X-ik kötetének VI-ik számában jelentek meg.

A tropusok feldolgozásának elveiről szerző Euripides tropusait tárgyaló értekezésének bevezetésében szól. Itt mindenekelőtt jellemzi a retorikai, alaktani, mondattani és lexicographiai szempontokat, melyek szerint a tropusokat tárgyalni szokták. A *retorikai* szempont arra van tekintettel: mi módon használtatnak az egyes tropusok, hogy t. i. élő élő helyett, élettelen élettelen helyett, élő élettelen helyett, vagy élettelen élő helyett áll-e; az *alaktani* arra tekint, minő nyelvtani alakokat mutatnak föl a tropusok; a *mondattani* arra figyel, mi sajátosságokat mutatnak a tropusok a mondatrészekre és mondatokra nézve; a *lexicographiai* azt mutatja ki, minő szavak használtatnak tropice az egyes költőknél és minő különbséget találunk e tekintetben a költők között. Azután kiemeli a szerző e szokásos szempontok meddő voltát, és kifejti, hogy a tropusok tárgyalásánál nem az azok *használati módjára* való tekintet, hanem a tropusok *jelentése* a fődolog, mely a *minveltségtörténeti* és *költészeti* szempontra vezet. E szempont szerint a tropikának főfeladata kimutatni: *minő összefüggésben állanak egymással kor, költő, tropus; és minő fényt vet a tropus a korra és költőre.*

E fölfogásból indulva ki tárgyalta szerző említett két értekezésében a három görög tragikus képeit.

A kisebb görög tragikusok (tragici minores), a kik alatt a többi görög tragikusok értendők, Aeschylus, Sophocles és Euripides kivételével, s a kiknek képeit szerző jelen értekezésében dolgozta fel, csak retorikai, grammatikai és lexicographiai szempontból nyújtanak némi tanulságot. Hogy műveltségtörténeti és költészeti szempontból eredményre nem juttatnak, annak oka az anyag szerfölötti hiányosságában rejlik, mert a körülbelül 900 fragmentum rengeteg anyagnak, három század mintegy tizenkétezer tragoediájának elenyészően csekély maradványa. Mindazonáltal szerző a kisebb görög tragikusok tropusainak tárgyalását egy műveltségtörténeti és költészeti szempontból kiinduló munka-sorozatban is szükségesnek tartja, mert egyrészt szükséges *záradékát* képezi az a görög *tragikusok* tropusaira vonatkozó kutatásoknak, másrészt szükséges *szemét* az összes görög *dráma* tropusainak tárgyalására kiterjeszkedni akaró tanulmányok *láncsolatának*.

Bírálatra adatik.

3. Az osztálytitkár bemutatja dr. *Nagy Sándornak*, mint vendégnek „Gyöngösi István műfordításai” című értekezését. Kivonata ez:

A felolvasás tárgyát három XVII. századi költemény képezi, melyeket értekező a m. nemz. múzeumi könyvtár egyik colligatumban talált kéziratban s melyek eddig ismeretlenek voltak. Mindhárom Ovidius heroidái közül való: az elsőt Paris írja Helenának, a második Helena válasza, a harmadik pedig Penelope levele Ulysseshez. Rimes sándor-versekben vannak fordítva, s nyelv és verselés, előadási modor és szellem tekintetében tökéletesen egyeznek egymással; semmi kétség tehát, hogy egy ugyanazon fordító művei. — Paris és Helena két heroidája már előbb sem volt ismeretlen irodalmunkban: a XVI. század végén egy névtelen lévai költő lefordította s műve két kiadást ért. E gyarló kísérlettel összemérve, az újabb fordítás meglepő haladásról tanúskodik; csupán hűség tekintetében hagy még kívánnivalót. A XVII. századbéli fordító mindhárom heroidánál oly szabadságot vesz magának, mintha eredeti művet írna; a mennyiben nemcsak a tartalmat változtatja meg, saját eszméit szövének közbe s olykor-olykor szabad folyást engedvén ömlengéseinek; hanem feláldozza a belső hűséget is. A költemények eredeti római jellegét letörölve, magyar színezettel vonja be, mely alól élénken kitűnnek saját költői egyéniségének vonásai is. Legfőbb ereje a lyrai érzelmek rajzában s a nyelv-és verselésben mutatkozik. Nyelve mindenkifelett magyaros képekben bővölködik. Kifejezései választékosak, néha éppen keresettek, de mindig az ujság hájával hatnak. Közmondások, népies szólásmódok nagy számmal találhatók nála. Néhol új fordulatokkal teszi érdekessé irályát; gyakran használ inverziókat s nem riad vissza az újításoktól sem. Újitásai azonban nem annyira új szók, hanem inkább új mondattani alakok alkotásában állanak; s éppen az mutatja művészi erejét, hogy finom nyelvéreke megóvja minden visszásságtól. Nem ke-

vesbbé mester a verselésben. Sorai könnyed lejtésűek, zengzetesek; rhythmusa oly élénk s oly magyaros, minőt ama korban csak Gyöngyösönél találunk. Rímei kifogástalanok.

E kitünő tulajdonságok egyenesen Gyöngyösire utalnak. Ama korban így verselni csak ő tudott; s költői egyéniségének vonásai egytől-egyig felismerhetők e fordításokon is. Olyan reminiscenciákat, minők ismeretes műveiben nagy számmal találhatók, ezekben hiába kerestünk ugyan, de ennek is megvan a maga egyszerű magyarázatja. Nagyon természetes, hogy ő is, mint sok más költő, fordításokkal kezdte pályáját. Ovidius muzsája felbátorította, hogy saját költői erejét s nyelvünket próbára tegye. Midőn aztán évek s talán évtizedek múlva ismét irogatni kezdte, ifjúkori szárnypróbálgatásainak csak pusztá emléke élt lelkében. Eredeti műveket irván, melyeknek tárgyait nemzeti életünk mozzanatai szolgáltatták, más gondolatok, más eszmék fogamzottak meg lelkében. A hatás, melyet ifjúkori fordításai révén Ovidiustól vett, el nem enyészett soha; de a gondolatokat, eszméket és kifejezéseket, melyekkel emez első kísérleteiben találkozunk, későbbi műveiben újabbak váltották fel. Így mosódtak el lelkében a reminiscenciák, s ezért nem találunk ez ifjúkori dolgozataiban egyező kifejezéseket. De költészetének alapvonásai világosan kitűnnek ezekből is.

Az osztálytitkára a következő megjegyzésekkel kísérte a bemutatott értekezést :

Dr. Nagy Sándor csak annyit bizonyít, hogy Gyöngyösi fordíthatta e költeményeket, de nem bizonyítja be, hogy valóban fordította is. Külső okot eleget hozott fel e föltevés lehetőségére, de belsőt keveset, mert a sormetszetek szigorú megtartását, némi magyaros választékosságot, a közmondásos és népies szólásmódok használatát a XVII. és XVIII-ik század más műveiben is megtaláljuk, kivált azokban, a melyek a Gyöngyösi iskolája nyomán keletkeztek. A föltevést csak Gyöngyösi munkáinak, sajtóságainak, nyelvfordulatainak részletesebb és behatóbb összevetésével lehetne valószínűvé tenni. De még az sem bizonyos, hogy e fordítások csakugyan a XVII-ik században keletkeztek-e, mert a bennök előforduló *obsitos* szó alkalmasint csak a XVIII-ik században kezdett használatni. Magok a műfordítások mindenestre érdekes adalékok. A bennök előforduló közmondás :

De én is részt vettem a *bánczai* vámban,

mely nem található meg közmondásaink között s mely a szöveg szerint annyit tesz, mint megvénültem, még más tekintetben is figyelmet érdemel. Egyik régi historiás énekszerzőnk neve ma is vitás, egyik Bánkainak, a másik Bányainak, a harmadik Bánczainak olvassa. Azonban ez utóbbi nevet sokan azért nem akarják elfogadni, mert ily helynév nincs. Ime e költeményben mint helynév fordul elő Báncza s e homályos kérdést megvilágítja. Mindezt Nagy Sándor bővebben kifejtette az *Egyetemes Philológiai Közönyben* (1844. jún. VI.) s itt csak érinti.

MÁSODIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

A II. (philos., társadalmi és történettudományi) osztály első ülése

1886. január 11-én.

HUNFALVY JÁNOS r. t. elnöklése alatt.

5. *Fejérpataky László* olvassa Szentkláray Jenő lev. tag értekezését: „A becskerekai várról.“
 Az értekezések során kiadandó.
 6. *Schwarcz Gyula* lev. tag így című értekezését olvassa fel: „Melyik görög állam közelítette meg legjobban a képviselői rendszer alap gondolatát?“
 Az értekezések során kiadatik.

HARMADIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

A III. (math. és természettudományi) osztály első ülése

1886. jan. 18-án.

DR. SZTOCZEK JÓZSEF r. t. és osztályelnök elnöklése alatt.

8. *Horváth Géza* l. t.: „A magyarországi psyllidákról.“
 9. *Karpelles Lajos* részéről: „Egy érdekes új atka-faj“ előterjeszti Horváth Géza l. t.
 10. *Téglás Gábor* dévai reáliskolai igazgató részéről: „Egy új csontbarlang a hunyadmegyei Petrosz falu határán“ megismerteti Szabó József r. t.
 11. *Konkoly Miklós* t. t. „Astrophysikai megfigyelések és vizsgálatok az 1885. évből“. Kivonatban így:

A múlt évben első terveit mutattam be egy nagyobb szabású munkának, melynek czélja az állócsillagok a földre sugárzott összes energiájának mechanikai mértékben való meghatározása. A munka annyival fontosabb, minthogy egyidejű elméleti vizsgálódások kiderítették, hogy ez úton, tisztán a spektrum tanulmányozása által, az égi testek hőmérséklete és photospháráik nyomása is kiszámítható, a mi által anyaguk állapota teljesen meg van határozva. Ez végső lépés azonban még nehézséggel jár, mert az állócsillagok távolságairól vajmi keveset tudunk. Ha sikerülend, pontos megfigyelések által a csillag spektrumát külön választani photosphárájának spektrumától, úgy a hőmérséklet-meghatározás, függetlenül a távolságtól is, eszközölhető lesz.

Dr. Kövesligethy Radó eddig 34 első, második és második-harmadrendű csillagot észlelt ezen értelemben. A számításoknál a légkör és valamennyi használt műszer absorptiója tekintetbe volt véve. Tán nem

lesz érdektelen az eddig talált legnagyobb és legkisebb sugárzó energiát felhozni. Ha a csillagoknak földünket érő sugárnyalábját egy spektrummá szétbontva gondoljuk, mely \odot és végtelen hullámhosszúság közt terjed ki, mely tehát a látható részen kívül az összes láthatatlan részeket is magába foglalja, és ha ezen teljes spektrum összes mechanikai erélyét a légkörön kívül keressük, akkor Sirius számára négyzet antimeteren- és másodpercenként 62 milligramm millimetert, λ Cassiopeiae számára ellenben 4 milligramm millimetert találunk. Meg kell még jegyezni, hogy a látható spektrum energiája nem szükségkép arányos az összes energiával.

Ezenkívül foglalkoztunk a déli öv spektroskopikus átkutatásával, mely munka befejezéséhez már nagyon közel áll. Eddig 1800 csillagnak spektruma van meghatározva; figyelemmel kísértük továbbá β Lyrae és γ Cassiopeiae, valamint az Orion csillagait is, melyek spektrumában rohamos, határozottan körszaki jellemű változások mutatkoznak.

Az üstökösök természetére vonatkozó ismereteink ez évben kévéssé gyarapodtak, noha három ily égi test volt látható. De mindannyi oly gyenge volt, hogy spektral analitikus vizsgálódásokra gondolni sem lehetett.

Ennél érdekesebbek azon észleletek, melyek a Plejad-csillagok sugárzóenergiájának, s ennél fogva hőmérsékletöknek meghatározását engedik meg. A módszer ez esetben elüt a szokottól, a mennyiben ez a cél gyengébb csillagoknál egyidejű fény- és színmeghatározás útján érhető el.

Egy spektral photometrikus összehasonlítás történt a hold Tycho Krater és Mare Imbrium nevű hegyes illetve lapályos képződményei között; ebből kitűnik, hogy a síkságok tetemes mértékben nyelik el a rájuk eső napfény vörös sugarait, miből színök zöldes árnyalata könnyen magyarázható.

Végre két ritka tűneményről kell még említést tennem, melyeket hosszabb időn át észlelhetni alkalmunk volt: az Andromeda nagy ködében, és az Orion-csillagzatban feltűnt új csillag. Az elsőt szeptember 4-től egész október 5-ig észleltük, a másodikat december 27-étől fogva.

Az Andromeda új csillaga, mely valószínűleg augusztus 19-én villant fel, eleinte narancs vörösszínű volt, azután gyenge vörhenyesbe ment át, melyben a zöldnek nyoma is látszott. Későbbben színét az úgynevezett fehér csillagok színétől nem lehetett megkülönböztetni. Spektrumában a kevesebb törékeny részek birtak feltűnő fényerővel és kiterjedéssel, míg az ibolya részek egészen hiányoztak. A hydrogen valamint a helium fényes vonalait, több ízben láttuk; roppant szélesek voltak, de fényök gyengeségénél fogva alig domborodtak ki a folytonos spektrumból. A sűrűn eszközölt photometrikus mérésekből kitért, hogy a csillag fénymaximumát szeptember 5-én érte el, mikor 7.5 nagyságú volt; egy másodlagos maximum mutatkozik szeptember 10-én. Ez időtől fogva rohamosan apad a csillag fénye szeptember 17-ig,

innen pedig mindinkább lassúdó mértékben október 5-ig, mely napon már csak a legnagyobb figyelemmel volt észrevehető.

Az Orion új csillagának fényéről még keveset mondhatni; 6-od nagyságú s mély vörös narancs színnel bír. Spektruma majdnem egészen egyezik α Herculiséval; sötét, széles, az ibolya felé élesen határolt sávokból áll, melyek között a helium és valószínűleg magnesium fényes vonala tűnik ki.

Műszergyűjteményünk egy igen érzékeny Deprez-d'Arsonval-féle galvanometer és egy tangens bussolával szaporodott; a volt heliograph 3 hűvelyes objektívét egy azimutális távcsővé szereltük fel, és berendeztünk egy új meteoroskopot, valamint egy csillagspektroskopot kizárólag fényképészeti célokra. Ezekon kívül az observatorium még néhány kisebb, mellék készülékekkel gyarapodott.

12. *Gruber Lajos*, kir. meteorolog, mint vendég: „A földnehézség meghatározása Budapesten a reversionál, inga segítségével“ (A műszer bemutatása mellett).

13. *B. Eötvös Loránd* r. t. bemutatja az Osztály-Értécsítő számára Szilágyi Ede részéről Kolozsvárról: „Szemtükköre alkalmazható mikrometrikus készülék“ című előleges közleményt.

I. IGAZGATÓSÁGI ÜLÉS.

1886. január 24.

TREFORT ÁGOSTON akadémiai elnök úr elnöklése alatt.

1. Az Akadémia Elnöke bemutatja az Akadémiának a Magyar Földhitelintézet által 1885. december 31-én lezárt vagyommérlegét, nyereség- és veszteségszámla kivonatait, továbbá az Akadémia értékpapirjai, alapítványai, bevételei és kiadásai s a befolyt alapítványok és hagyományok felől a Magyar Földhitelintézet által készített kimutatásokat.

A számadások megvizsgálására Sztoczek József, gróf Széchenyi Béla és Zichy Antal igazgató tagok kéretnek fel.

2. Az Akadémia Elnöke bemutatja jelentését az Akadémia vagyonának állásáról, 1885-ik évi bevételei és kiadásai felől. A jelentés így szól:

Tisztelt Igazgató Tanács!

Szerencsém van az Akadémia vagyonának állásáról az 1885-ik év végén, valamint az 1885-ik évi bevételeiről és kiadásairól szóló jelentésemet ezennel bemutatni.

I.

Az Akadémia vagyona 1885 végén.

A Magyar Földhitelintézet által 1885. december 31-én lezárt vagyommérleg az Akadémia vagyonának jelentékeny gyarapodását tünteti föl.

Mig ugyanis 1885. január 1-én 2.058,216 frt 49 kr. értéket képviselt, ez 1886. január 1-én 2.121,671 frt 57 kr.-ra emelkedett.

Tehát a gyarapodás 63,455 frtot és 08 krt tesz.

1. Mindkét tételben az Akadémia palotájának és bérházának értéke kerek-szám egy millió forintba van fölvéve.

Az Akadémia egyéb ingatlan birtokai közül az 1885-ik év folyamán eladattak:

a) A Bük-féle alapítványhoz tartozó biharmegyei erdőbirtok 7,500 frton;

b) A Román-féle alapítványhoz tartozó 18,000 frtra becsült beregmegyei ingatlanokból egyes részek, melyekért eddig 10,694 frt 13 kr. folyt be.

Az Akadémia ingatlan vagyonát az elmúlt év folyamán gyarapítá a Szucsics-féle alapítványhoz tartozó bácsmegyei paeséri birtok, melynek haszon-élvezete az özvegyet illeti ugyan, de tulajdonjoga telekkönyvileg már az Akadémia részére van biztosítva. A vagyonmérésbe 38,000 frt becsértékkel van fölvéve.

A Zsivora-hagyatékhoz tartozó nógrádmegyei illényi birtok, mely 9,600 forintra van becsülve, szintén telekkönyvileg az Akadémiára van vezetve, mint általános örökösre; de a vagyonmérésbe csak a Zsivora-hagyaték teljes rendezésének befejezése után fog fölvétetni.

2. Az Akadémia birtokában levő értékpapírok értéke:

1885. január 1-én 898,674 frt 06 kr.

1886. " " 975,444 " 07 "

3. Az Akadémia kívül levő alapítványainak értéke:

1885. január 1-én 323,552 frt 33 kr.

1886. " " 322,052 " 33 kr.

Az ezen alapítványok között előforduló Kajdacsy István-féle 20,000 forintos alapítvány, mely ekkor nem kamatozott, a végrendelkező által kitűzött határidő 1886. január 1-én bekövetkezvén, a végrehajtó Gönczy Pál által január 12-én befizettetett; a mire azonban csak a következő évi vagyonmérés lehet tekintettel.

4. Az 1885-ik év folyamán következő új hagyományok és adományok fizettek be:

Oszterhuber Ágoston hagyománya	6,400 frt — kr.
Görgey Gusztáv "	1,500 " — "
Kún József "	1,022 " 60 "
Özv. Arauy Jánosné "	500 " — "
Nagy János "	500 " — "
Nagy Sándor "	500 " — "
Ege Miklós "	484 " 77 "
Kandra Kabos adománya	64 " — "

5. A Zsivora-hagyaték ügyének rendezése a lefolyt évben nagy előmenetelt tett; a mennyiben az összes hagyományosok az Akadémia, mint általános örökös által ki vannak elégítve. (És éppen a hagyományosok kielégítése okozza, hogy az alap készpénzvagyona 1885. végén jelentékenyen csekélyebb mint 1884 végén volt.)

De mivel a hagyaték iránt több per van folyamatban, az egyelőre még külön kezelés alatt marad. Jelenleg a hagyaték készpénzben bir 33,461 forint 77 krt, ingatlanban 9600 frt. Ehhez járulnak a telekkönyvileg biztosított köve-
telések. Terheli a Zsivora Józsefnek fizetendő 4000 frt életjáradék.

A kereskedelmi műszótár alapját, mely a hazai pénzintézetek adományaiból alakult, a szerkesztés eddigi költségei, úgyszólván, teljesen kimerítették. A munkálatok annyira haladtak, hogy a szótár közelebb sajtó alá megy. A bizottság terve szerint a kiadás költségei nem fogják az Akadémiát terhelni, mivel a kiadásra egyik kiadó-részvénytársaság vállalkozott. Mindazáltal a szerkesztés költségeit továbbra is az Akadémia fogná fűdözni. Remélem egyébiránt, hogy azon nagyszámú pénzintézetek és kereskedelmi társulatok, melyek ekkorig e czélra még nem járultak adományaikkal, ezeket a rájuk nézve jelentőségteljes vállalat-
tól nem fogják megvonni.

II.

Az Akadémia rendes bevételei 1885-ben.

Elő volt irányozva	142,500 frt — kr.		
Befolyt	158,909 „ 47 „		
	Több	16,409 frt 47 kr.	És pedig:
a) Alapítványok kamataiból előirányozva :	14,000 frt.		Befolyt 13,907 frt
b) Értékpapírok jövedelme	„ 47,500 „	„	67,787 „
c) Házbér	„ 39,000 „	„	39,053 „
d) Egyéb ingatlanok jövedelme	„ 1,000 „	„	957 „
e) Könyvek eladásából	„ 8,500 „	„	6,138 „
f) Időközi kamatokból	„ 1,500 „	„	772 „
g) Országos és miniszteri dotációk	31,000 „	„	31,200 „

Időközi kamatokból kevesebb folyt be, mint elő volt irányozva, mivel a Magyar Földhitelintézet a befolyt összegeket sietett időnként értékpapírokban előnyösen elhelyezni. Így tehát az időközi kamatok részben az értékpapírok jövedelmében foglaltatnak. Ez a jövedelem nem egyedül a szelvények beváltásából alakult. Abban befoglaltatik azon nyeresemény is, mely néhány takarékpénztári részvénynek elárúsítása által merült föl.

Könyvek eladásából jelentékenyen kevesebb folyt be, mint elő volt irányozva. És ezen összeg egy része is (1925 frt) a vallás- és közoktatásügyi miniszter által a középiskolák részére tett megrendelésnek köszönhető. A könyvkereskedés útján elért csekély eredmény főleg az Akadémia könyvtárosa hosszas betegségének és elhalálzásának tulajdonítandó. Remélem, hogy az új könyvtáros fokozott buzgalommal fog az akadémiai kiadványok értékesítése körül eljárni. És ezen nemcsak pénzügyi, de kulturai tekintetben is fontos ügyet magam is különös figyelemmel fogom kísélni.

III.

Az Akadémia kiadásai 1885-ben.

Elő volt irányozva	140,700 frt — kr.		
Kiadott	145,383 „ 07 „		
		Előirányzat	Kiadás
I. Személyes járandóságok	25,480 frt.	25,480 frt.	25,914 frt 66 kr.
II. Évkönyv, Almanach	2,000 „	2,000 „	1,875 „ — „

	Előirányzat	Kiadás
III. I. Osztály és Bizottságai	20,000 frt.	20,000 frt — kr.
IV. II. " " " "	29,500 "	29,500 " — "
V. III. " " " "	18,200 "	18,200 " — "
VI. Könyvkiadó Bizottság.	4,000 "	4,000 " — "
VII. Gróf Széchenyi I. munkái	500 "	— " — "
VIII. Jutalmakra	5,000 "	5,186 " 05 "
IX. Budapesti Szemle	2,200 "	2,200 " — "
X—XII. Idegen nyelvű folyóiratokra	4,000 "	3,773 " 09 "
XIII. Könyvtárra	5,000 "	5,096 " 87 "
XIV. A palota és bérházra	7,000 "	7,248 " 33 "
XV. Adóra	5,500 "	8,325 " 09 "
XVI. A külön kezelt alapok kamatai	7,220 "	8,816 " 48 "
XVII. Ügyvédi, irodai, vegyes kiadások	3,500 "	3,898 " 68 "
XVIII. Síremlékek, arcképek	1,000 "	548 " — "
XIX. Kiállítási szekrény	600 "	594 " 60 "

1. Az Osztályok és Bizottságok a részükre megállapított dotáció korlátain nem léptek túl; sőt részben nem is merítették ki azt teljesen. Az általok tényleg ki nem adott összegek, az Igazgató Tanács utolsó ülésében hozott határozat alapján, részükre fűntartattak, úgy, hogy azokkal a jövő évben az illető czélokra rendelkezhetnek.

2. A palota és bérház céljaira a 7248 frt 33 kron felül kiadott 15,508 frt 05 kr. Ugyanis az Igazgató Tanács az 1885. január 25-iki ülésében elhatározta, hogy a palota és bérház teljesen jókarba helyezésére szükséges munkálatok (úgy az útezei és udvari homlokzatok, mint a tetők helyreállításánál, sat.) haladék nélkül fogantatba vétessenek; a költségek azonban ne egy esztendő terheljenek, hanem az Akadémia alapjából előlegeztetvén, évi ezer forintos részletekben törlesztendők.

3. Tetemes túlkadás mutatkozik az *adónál*. Ugyanis az Akadémia palotájának és bérházának adómentessége megszűnván, ennek meghosszabbítása és állandósítása érdekében a kormánynál tett lépések eredményre nem vezethettek, mivel a törvény kivételt nem enged meg.

4. Az Akadémia kezelése alatt álló *külön alapok* kamatainál mutatkozó túlkadást az magyarázza meg, hogy ez év folyamán e külön alapok czíme alatt kezeltetett a Zsivora-hagyatékból közel százezer forint, mely október végén a hagyományosoknak fizettetett ki.

5. A *Könyvkiadó Vállalat* a jelen évben csak 1868 frt bevételt, ellenben 12,125 frt 08 kr. kiadást mutat föl; minek következtében a 4000 forintnyi akadémiai dotáció levonása után 6,257 frt 08 kr a Vállalat 1885-ik évi tartozását képezi.

Ez a tényállás abban találja magyarázatát, hogy az 1885-ik évi tagilletmények ez év folyamán nem küldettek szét; és csak a jelen év első napjaiban lehetett az expeditiót megkezdeni. Mivel pedig a tagdíjak utánvéttel fizettetnek, a vállalat 1885-ik évi jövedelme a jelen évben fog befolyani. A késedelmet részint az akadémiai könyvtár halála, részint nyomdai akadályok okozták. Föl fogom

híyni a Könyvkiadó-Bizottság figyelmét arra, hogy a vállalat rendes szétküldése és szélesebb körökben való terjesztése érdekében az alkalmas intézkedéseket tegye meg; mit úgy a pénzügyi tekintetek, mint a vállalattal kapcsolatos köz-művelődési érdekek is igényelnek.

Budapest, 1886. január 17.

Trefort Ágoston.

3. Bemutattatik a Pénzügyi Bizottság jelentése az Akadémia 1886-ik évi bevételeinek előirányzatáról.

E jelentés alapján az Akadémia bevételei 1886-ra következőképen irányoztatnak elő:

I. Alapítványok kamatai	13,800	
II. Értékpapírok jövedelme	49,500	
III. Házbér	40,000	
IV. Egyéb ingatlanok jövedelme	1,000	
V. Könyvek eladásából	7,000	
VI. Időközi kamatokból	1.500	
		112,800
VII. Országos dotatió:		
a) Történelmi és irodalmi czélokra	15,000	
b) Műemlékek ismertetésére	5,000	
c) Természettud. kutatásokra	5,000	
d) Könyvtár gyarapítására	5,000	
e) Class.-philol. bizottság céljaira	1,200	31,200
		<u>144,000</u>

4. Bemutattatik a Pénzügyi Bizottság jelentése az Akadémia 1886-ik évi kiadásainak előirányzatáról:

Az Igazgató Tanács e jelentés alapján a következő határozatokat hozza:

a) Az Akadémia saját vagyonának tiszta jövedelméből (90,000 frt) két százalék (1800 frt) az alaptőke gyarapítására fordítatik.

b) Az Akadémia tisztviselőinek lakbére 160,200 és 240 forintról 250 frtra, az akadémiai szolgák lakbére 120 frtről 150 frtra emeltetik.

c) Reinprecht József nyugdíjazott házgondnoknak 1886-ra is 400 frt betegségi segély szavaztatik meg.

d) Az ideiglenesen alkalmazott házi szolga és a szobatisztítói munkákkal megbízott szolga részére összesen 1200 frt vétetik föl a személyi járandóságok rovátába, akkép, hogy a havi díjak a házgondnok által fizetessenek ki részükre.

e) Berecz Károly akad. javítónoknak 50 frt segély szavaztatik meg.

f) A Könyvkiadó vállalatok segélyezésére ekkorig fölvett összeghez, t. i. 4000 frt-hoz 1000 frt csatoltatik, a befizetett Kajdaesy-alapítvány kamataiból, az Orvosi könyvkiadó vállalat segélyezésére.

g) A Budapesti Szemle segélye 2200 frtről 2800 frtra emeltetik.

h) Az Akadémia-palota és bérház szükségereire 6000 frt; adóra 8300 frt; az Akadémia kezelése alatt álló alapok kamataira 7500 frt irányoztatik elő.

i) Az Évkönyv és Értesítő kiadására, gróf Széchenyi István munkái szerkesztésére, idegen nyelven kiadott folyóiratok példányainak megrendelésére, ügyvédi, irodai és vegyes kiadásokra a múlt évben fölvett összegek irányoztatnak elő.

k) A vallás- és közoktatási miniszter úrhoz fölterjesztés fog intézteni, hogy az archaeologiai és philologiai bizottság részére a múlt években megajánlott összegek ez évben is utalványoztassanak.

l) A jelentékenyebb hazai pénzintézetekhez, melyek ekkor a kereskedelmi szótár céljaira adományokkal nem járultak, megkeresés fog intézteni.

m) A Kazinczy-alapból Kazinczy Ferencz levelezései kiadására ez évben is 1000 frt bocsátatik az Irodalomtörténeti Bizottság rendelkezésére.

5. Bemutattatik az Akadémia osztályelnökeiből és titkáraiból álló bizottság előterjesztése az osztályok költségvetései tárgyában.

Ennek alapján az Akadémia 1886-ik évi bevételeiből:

az I. osztály és bizottságai munkálataira	20,750 frt
a II. " " " " "	31,452 "
a III. " " " " "	15,632 "

irányoztatik elő. Ez összegeknek az illető osztály és bizottságai között való fölosztása (az országos dotációkból eredő összegek rendeltetésének épségben tartásával) az osztályértekezletekre bizatik, melyek megállapodásaikat az Akadémia útján az Igazgató Tanácssal közlik.

6. Az Akadémia 1886. évi kiadásainak előirányzata következőképen állapítatik meg:

I. Személyes járandóságok:	
a) Rendes tagok fizetése	2500
b) Főbb tisztviselők fizetése	6800
c) Többi " "	9270
d) Szolgák fizetése	3880
e) Szolgák ruházata	600
f) Nyugdíjak és kegydíjak	1716
II. Évkönyv, Értesítő, Almanach kiadására	2.000
III. Az I. osztály és bizottságai részére	20.750
IV. A II. " " " " "	31.452
V. A III. " " " " "	15.632
VI. Az akad., természettud. és orvosi könyvkiadó vállalatokra	5.000
VII. Gróf Széchenyi I. munkái kiadására	500
VIII. Jutalmakra	5.000
IX. Budapesti Szemle segélye	2.800
X. Előfizetés az Ungarische Revue példányaira	1.500
XI. Előfizetés a Naturwiss. Berichte " "	1.500
XII. Előfizetés a Bulletin de l'Acad. Hongr. példányaira	1.000
XIII. Könyvtarra	5.000
XIV. Az akadémiai palota és bérház költségeire	6.000
XV. Adóra	8.300
XVI. Kamatok az Akadémia által kezelt alapok után	7.500
XVII. Ügyvédi, irodai és vegyes kiadások	3.500

7. Az építési bizottság bemutatja Zsigmondy Gusztáv főmérnök jelentését, költségvetéseit és tervrajzait az akadémiai palota és bérház csatorna-rendszerének átalakítása és a pinczehelyiségek betonirozása tárgyában. Az építési bizott-

ság a tervnek beható tárgyalása után, nem jutott azon meggyőződésre, hogy a csatorna-rendszer tervezett átalakítása a víz benyomulásának elhárítására teljes biztonságot nyújt; minélfogva azt javasolja, hogy előbb a bérházban vitessek keresztül az itt kevesebb költséggel járó átalakítás, és csak ha ennek czélszerűségét a tapasztalás igazolná, folytattassék alkalmazása a palotában.

Az Igazgató Tanács az építési bizottság javaslatát elfogadja.

8. Az építési bizottság előterjeszti a Nadler szállító-czég ajánlatát, hogy az Akadémia palotájában lévő pinczehelyiségeket, mostani állapotukban, a nélkül, hogy azok jókarba helyezését igényelné, évi 400 frtért bérbe veszi.

Az Igazgató Tanács az Akadémia elnökét fölhatalmazza, hogy ha a többi bérleti föltételek az Akadémia érdekeivel összeütközésbe nem jönnek, az ajánlatot elfogadhassa.

9. Olvassatik a vallás- és közoktatási miniszter leirata, melyben az Akadémiaát értesíti, hogy az Akadémia épületeinek adómentessége a jelenlegi törvények alapján biztosítható nem lévén, a pénzügyminisztert az akadémiai vagyon teljes adómentességének törvénybe iktatása iránt megkereste.

Tudomásul vétetik.

10. Bemutattatnak a Történelmi Társulat és a szerzői jogi szakértő bizottság kérvényei az iránt, hogy az üléseik számára használatul átengedett akadémiai teremnek fűtési és világítási költségei megtérítésétől fölmentessenek.

Az Akadémia Elnökének indítványára, az Igazgató Tanács mindazon tudományos és irodalmi társulatokat, melyek ekkorig üléseiket az Akadémia palotájában tartották, a fűtési és világítási költségek megtérítésétől fölmenti; ily módon méltánylatát óhajtván kifejezni az Akadémia föladataival összhangzó czéljaik és törekvéseik iránt.

11. Olvassatik Sztoczek József ig. t. jelentése Mezőssy Menyhért s.-a.-ujhelyi ügyvédnek a Kazinczy-alaphoz tartozó széphalmi birtokra vonatkozó 1883. és 1884. évi számadásairól.

A jelentés alapján Mezőssy Menyhértnek a fölmentés megadatik, egyszersmind a széphalmi mausoleum fentartása körül kifejtett buzgó gondoskodásáért köszönet szavazzatik.

12. A Földhitelintézet jelenti, hogy Günczy Pál, mint néhai Kajdaesy István végrendeleti végrehajtója, az orvosi tudományok előmozdítására hagyományozott 20,000 frtot befizette.

Tudomásul vétetik.

13. Ökröss Bálint kir. közjegyző bejelenti néhai Heidrich Antalné, szül. Henke Anna 50 frt hagyományát.

Az ügyészszel közöltetik.

14. Az Akadémia ügyésze bemutatja az 1885-dik évi 841 frt 02 kr-ra menő ügyészi költségeinek jegyzékét.

A költségjegyzék átvizsgálására Zichy Antal ig. tag kéretik föl.

15. Az Akadémia ügyésze jelenti, hogy a Zsivora-alaphoz tartozó nógrád-megyei birtok eddigi bérlőjével fűnálló bérleti szerződés 1885. szept. 29-én lejárt, és mivel a birtok eladása ez idő szerint előnyös feltételek alatt nem várható, ajánlja, hogy az eddigi bérlővel, Grósz Jónással hat esztendőre új bérleti szer-

zódés köttessék, olykép, hogy évenként 700 frtot levonás nélkül tartozzék az Akadémia pénztárába fizetni és az összes adót és más költséget maga fődözze.

Az ügyész javaslata elfogadtatik.

16. Főtítkár jelenti, hogy néhai Szilágyi Dániel, Konstantinápolyban elhunyt hazánkfiának nagyértékű könyvtárát és keleti kéziratokból álló gyűjteményét, fia Szilágyi Béla ref. lelkész az Akadémiának ajánlotta fel; mire az Akadémia 300 forint előleget adott neki, hogy Konstantinápolyba utazhasson és a hagyatékot Magyarországra szállíthassa. Szilágyi Béla január 19-én Vámbéry Ármin rendes taghoz intézett levelében jelenti, hogy a kéziratokat hat ládában az osztrák-magyar követségnek adta át elszállítás végett; a könyveket 44 ládában pedig immár Budapestre kész szállíttatni, de kinyilatkoztatja, hogy ezt csak úgy teheti, ha az Akadémia táviratilag 1500 frtot utalványoz költségei fődözésére; különben kénytelen volna a könyvgyűjteményt másoknak bocsátani árúba.

Az Igazgató Tanács a kívánt jelentékeny összeget nem előlegezheti, mivel az Akadémiának a kéziratok és könyvek értéke felől tüzetes és biztos tudomása nincs. Ezért a konstantinápolyi cs. és kir. követség föl fog kéretni, hogy a követségnél letett kéziratokról a keleti nyelvekben jártas egyén által jegyzék készíttetését eszközölje.

17. Gróf Andrassy Gyula igazgató tag fölhívja az Igazgató Tanács figyelmét arra, hogy gróf Lónyay Menyhértnek a képesteremben elhelyezett arczképe a művészeti igényeknek nem felel meg, és a helyett más arczkép készíttetését ajánlja.

Az Akadémia elnöke fölkéretik, hogy a Benczúr Gyula által a Földhitelintézet részére festett arczképnek másolatát rendelje meg az Akadémia terme számára.

NEGYEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS,

Összes ülés.

1886. január 25-én.

TREFORT ÁGOSTON akad. elnök úr elnöklése alatt.

15. *Kautz Gyula* r. t. fölolvassa emlékbeszédét *Konek Sándor* 1882. aug. 1-én elhunyt rendes tag fölött.

Az emlékbeszédek során közrebocsáttatik.

16. *Hollósy Jusztinián* l. t. fölolvassa emlékbeszédét *Kruesz Krizosztom* 1885. január 10-én elhunyt tiszteleti tag fölött. Kivonata ez:

Kruesz Károly Krizosztom, a magyarhoni szentbenedekiek s a pannonhalmi ősmonostor Istenben boldogult főapátja 1819. évi január 21-én született, s a keresztségben Károly nevet nyert. A gymnáziumi hat osztályt Győrött bevégezvén, 1835. évben a pannonhalmi szentbenedekiek rendébe lépett és Krizosztom nevet vett fel.

Kruesz a beöltözéskor hozzá intézett szavakat, hogy új emberre válják, ki Isten szerint teremtetett igazságban és valóságos szentség-

ben, komolyan vevén, önmagát minden irányban tökéletesíteni törekedett; minélfogva ápolta magában a keresztény hitet, melyet ő a szeretet alapjának tekintett; de ápolta a szeretetet is; különösen pedig férfiasan megtanult küzdeni azon két ellenféllel, melyek a szeretet kötelmeinek teljesítését lehetetlenné teszik, tudniillik a rendezetlen önszeretettel és a szilaj türelmetlenséggel mások gyarlóságai iránt; s az önmegtagadás és önmegadó békettírás szülték Krueszban azon áldozatkeszséget, melynél fogva a példás szerzetes lelkes hazafivá is vált.

Kruesz, hogy a hazának a tanügyi pályán jó szolgálatokat tehesen, mint növendék a mulatságra engedélyezett időt is komoly foglalkozásra fordította: így lón ő jeles tanár, s mint ilyen működött 22 évig, nemcsak ideje és ereje, hanem egészsége feláldozásával is.

Kruesz 1865. évben mély vallásossága, szeplőtelen erénye, nagy tudománya, megható ékesszólása, fáradhatatlan tevékenysége, az egyház, a haza és szerzet iránti hő szeretete, s a tanügy terén szerzett kitünő érdemeiért rendtársai által főapátnak választatott meg.

Mint főapát minden előtt a rend gazdasági viszonyait rendezni köteltségének tartotta; mert sok szegényen óhajtott segíteni, és sokat akart a közjónak áldozni: és csak így vala eszközhető, hogy Kruesz, ki magára nagyon keveset költött, 19 évi főpátsága alatt kegyeletes czélokra 2 millió forintnál többet adott ki. Egyébiránt Kruesz a magyar irodalom terén is dicséretesen működött részint meczenási pártol^{ás} útján, részint saját műveivel is. Krueszról Vaszary Kolos, a főpátságban közvetlen utódja, azt mondja, és méltán mondja, hogy Kruesz a tudományosság dicsőségével és a szentség kegyelmével ékeskedő férfiú vala; az egyháznak nagy, dicső fénye, a hazának hű fia, az országnak erős oszlopa, szent Benedek rendének dicsősége és legtündöklőbb dísze. Kruesz megszűnt élni 1885. évi január 11-én.

Az emlékbeszédek során közrebocsáttatik.

17. Főtitkár bejelenti *b. Nyáry Albert* l. t. január 1-én, *Beöthy Leó* l. t. január 5-én és *Gachard Prosper* külső tagnak december végső napjaiban bekövetkezett elhúnytát.

Az Akadémia fájdalmas részvétellel veszi tudomásul e veszteségeket és a II. osztályt fülhivja, hogy az emlékbeszédek megtartásáról gondoskodják.

18. Főtitkár bemutatja az Akadémia vagyonának állásáról, 1885. évi bevételéről és kiadásairól szóló elnöki jelentést.

Örvendetes tudomásul vétetik.

19. Főtitkár bemutatja az Akadémia 1886-ik évi költségvetését, melyet az Igazgató Tanács január 24-iki ülésében állapított meg, az osztályok és bizottságok munkálataira előírányzott összegeknek az osztály és egyes bizottságai között való fölosztását, az országos dotatiókból eredő összegek rendeltetésének épségben tartásával, az osztályértekezletekre bízván.

Az osztályokkal közöltetik, azon fülhivással, hogy véglegesen megállapítandó költségvetéseiket és munkálataikat az Akadémia útján tudomásvétel végett az Igazgató Tanács elé terjeszszék.

20. Főtitkár jelenti, hogy az Akadémia elnöke a jelen évi nagygyűlést május 3—9. napjaira tűzte ki.

Tudomásul vétetik.

21. Az I-ső osztály bejelenti, hogy a Lukács-alapítványból hirdetett nyílt pályázat (Kazinczy Ferencz élete és művei) eredménytelen maradt, és javasolja, hogy az 1000 frtos jutalom az 1889-ben ismét kitűzhető 1000 frtos jutalommal egyesítettvén, 2000 frt jutalommal már most hirdettessék újabban nyílt pályázat ugyanazon föladat megoldására, olyképen, hogy 1886. szeptember 30-ikát tűznék ki az Akadémia határidőül, a mű tervrajzának és valamelyik kidolgozott részletének beküldésére.

Az osztály javaslata elfogadtatik.

22. A II. osztály előterjeszti javaslatát a Bük László-féle jutalom-alapítvány szabályainak megállapítása iránt. E szerint

1. Ez alapítványból minden három esztendőben (1888, 1891, 1894) egy ezer forint fordítatik az alapító levélben megjelölt történeti monographiák jutalmazására.

2. Az Akadémia minden egyes esetben (1886, 1889, 1892) a II. osztály javaslatára határoz a fölött, vajjon a monographia megírására nyílt pályázat hirdettessék-e, vagy pedig egyenes megbízás adassék.

3. Ha nyílt pályázat hirdettetik, a tervrajzok megbirálás végett a Történelmi Bizottsághoz tétetnek át.

4. Ha a nyílt pályázat eredménytelen marad, egyenes megbízás adatik.

5. A megbízást a II. osztály a Történelmi Bizottság javaslatára adja.

6. Mindkét esetben a megbizandó szakférfiúval egyetértőleg megállapítatik a munka elkészülésének határideje. Ha a határidőig a munka el nem készül, az osztály határoz a felett, vajjon újabb határidő tűzessék-e ki, vagy új megbízás adassék.

7. Mindkét esetben a munka szabályszerű birálat alá bocsáttatik, és a jutalom csak absolut becsesl biró munkának adatik ki.

8. A munka a szerző tulajdona marad, és a mennyiben az Akadémia adja ki, a szerzőnek a rendes tiszteletdíjra is igénye van.

Az összes ülés a javaslatot elfogadja, a szabályoknak és az alapítvány történetének az Ügyrendbe iktatását elrendeli és a II. osztályt fölhívja, hogy a jövő nagygyűlésen kihirdetendő első pályázat iránt javaslatait terjeszsze elő.

23. Olvastatik Temes megye törvényhatósági bizottságának átirata, melyben az Akadémiát Temes megye történeti monographiájának megiratására és kiadására kéri föl, a költségek egy részének fődözésére 5000 frtot ajánlva föl, olyképen, hogy az Akadémia úgy a munka terjedelmének és kiadása időpontjának meghatározása, mint az író megválasztása iránt, a bizottság meghallgatása nélkül, teljesen szabadon rendelkezessék.

A II. osztályhoz tétetik át véleményadás végett.

24. A földmivélés-, ipar- és kereskedelmi magyar kir. miniszter közli az Akadémiával a pályázatot, melyet a belgák királya, 25000 franc jutalom mellett, a villamosságról szóló munka megírására tűzött ki.

A III. osztályhoz tétetik át.

25. Heves, Sáros, Szolnok-Doboka és Torontál megyék beküldik jelentéseiket az újabbkori országgyűlési irományokról.

A Történelmi Bizottsághoz tétetnek át.

26. Bemutattatik a tordai unitarius gymnasium kérvénye az Akadémia kiadványainak megküldése iránt.

A Könyvtári Bizottság javaslatára az Értekezések megküldetnek.

27. Bemutattatik a szepesmegyei Történelmi Társulat kérvénye a II. osztály eddigi kiadványainak megküldése iránt.

A Könyvtári Bizottság javaslatára a Monumenták eddigi köteteinek megküldése határoztatik.

28. Bemutattatik a spalatói Archaeologiai Múzeum ajánlata csereviszony létesítése iránt.

A Könyvtári Bizottság javaslatára a csereviszony elfogadtatik, és a Monumenták valamint az Ungarische Revue megküldése határoztatik.

29. Bemutattatnak az utolsó összes ülés óta beérkezett nyomtatványok és az azóta megjelent akadémiai kiadványok ily renddel :

I. Testületektől.

<i>Batavia.</i>	Magnetical and Meteorological Observatory. — Observations. V. VI. P. 1. 2.
<i>Berlin.</i>	Gesellschaft für Erdkunde. — Verhandlungen. B. XII. 9. 10.
<i>Bonn.</i>	Verein von Alterthumsfreunden im Rheinlande. — Jahrbücher. 78. 79. 80. B.
<i>Bruzelles.</i>	Société R. de Numismatique. Revue 1886. 1. Livr.
<i>Calcutta.</i>	Asiatic Society of Bengal. — a) Proceedings. 1885. No. 6. 7. 8. b) Journal. Vol. LIV. Part. II. No. 1. 2. c) Bibliotheca Indica. New Ser. No. 541—556.
<i>Cambridge.</i>	Museum of Compar. Zoölogy. — Annual Report for 1884/5.
<i>Catania.</i>	Accademia gioenia di Scienze Naturali. — Atti. Ser. III. T. XVIII.
<i>Dijon.</i>	Académie des Sciences, Arts et Belles-Lettres. — Bibliographie Bourguignonne.
<i>Firenze.</i>	R. Istituto di Studi Superiori. — a) Sulle convulsioni epilettiche. b) Della interpretazione panteistica di Platone. c) Archivio della scuola d. anatomia patologica.
<i>Genève.</i>	Société de Physique et d' Histoire Naturelle. — Mémoires T. XIX. Part 1.
<i>Helsingfors.</i>	Bureau central de Statistique de Finlande. — a) Suomenmaan Wirallinen Tilasto. I. 6. b) Suomenmaan Wirallinen. Väkiluon Tilasto. VI. 12. c) Suomenmaan Tilastollinen vuosikirja. 1885.
<i>Kopenhága.</i>	Académie Royale de Copenhague. — a) Oversigt. 1885. No. 2. b) Memoires. 6-me Série. Vol. III. No. 1. 3.
<i>Liège.</i>	Institut Archeologique Liégeois. — Bulletin. T. XVIII. Livr. 2.
<i>London.</i>	Angol kormány. — a) Annual Statement of the Trade for 1884. b) Report of the voyage of Challenger. Zoology. Vol. XIII.
"	R. Geographical Society. — Proceedings. Vol. VIII. No. 1.
<i>Montpellier.</i>	Académie des Sciences et Lettres. — Mémoires de la Section de médecine. T. V. Fasc. 3.

- Moszkva.* Imperatorskago archaeologiceskago Obscestva. — *a)* Drevnosti. Obsseece oglavlenie i ukazatel k. pervim csetirem tomam Drevnosten. Tom. V. 1. *b)* Nezsabvennoi pamjati grapha Alekszja Szergejevicsa Uvarova.
- München.* Kön. Bayer. Akademie d. Wissenschaften. — *a)* Eine Denkrede. *b)* Abhandlungen d. philos. philolog. Classe. XVII. Abth. 2. *c)* Festrede. *d)* Abhandlungen d. mathem. physikalischen Classe. XV. Abth. 2.
- New-Haven.* Az amerikai Journal szerkesztősége. — The american Journal of Scienze. Vol. XXXI. Jan.
- Phladelphia.* American Philosophical Society. — *a)* Proceedings. Vol. XXI. No. 116. *b)* Register.
- Riga.* Gesellschaft für Geschichte u. Alterthumskunde d. Ostseeprovinzen Russlands. — Sitzungsberichte. 1884.
- Roma.* R. Accademia di Lincei. — Atti. Rendiconti. V. I. Fasc. 26. 27. 28.
- „ „ Olasz kormány. — Földműv., ipar- és keresk. minisztérium. *a)* Annali di Statistica. Sec. 3-a. Vol. XV. *b)* Annali Statist. industriale. Fasc. 1. *c)* Statistica delle cause di morte 1884. *d)* Statist. dell' Istruzione per l' anno 1883/4.
- Stockholm.* Kön. Vitterhets Historie och Antiquitets Akademie. *a)* Handlingar. 30. Delen. *b)* Antiquarisk Tidskrift, för Sverige. VII. Delen. 4. Häftet.
- Toulouse.* Société Académique Franco-Hispano-Portugaise. *a)* Bulletin. T. V. No. 3. 4. T- V1. No. 1. *b)* Annuaire. 1884—1885.
- Washington.* Északamerikai kormány. — Bulletin of the United Staates Fish Commission. Vol. IV.
- „ United Staates Geographical and Geological Survey. — Contributions to North American Ethnology. Vol. V.
- „ National Academy of Sciences. — Memoires. Vol. II.
- „ Bureau of Ethnology. — Second annual Report. (*Két példány*).
- „ United Staates Geological Survey. *a)* Monographs. III. IV. V. Vol. *b)* Atlas *c)* Third Annual Report. *d)* Bulletin. No. 2—6.
-
- K. Akademie d. Wissenschaften. Bécs. Anzeiger. 1885. No. 25—27. és tárgymutató.
- K. K. Geolog. Reichsanstalt. Bécs. *a)* Verhandlungen. 1885. No. 13. 15. *b)* Jahrbuch, XXXV. 4. H.
- K. K. Statistische Central-Commission. Bécs. Oesterreichische Statistik, X. Bd. 4. H. IX. 2. 3. VI. 1.
- Alterthumsverein. Bécs. *a)* Berichte u. Mittheilungen. B. XXIII. 2. H. *b)* Monatsblatt, 1885. No. 10. 11. 12. *c)* 4 könyomatú lap.
- K. K. Zoologisch-botanische Gesellschaft. Bécs. Verhandlungen. XXXV. B. 2. Halbjahr.
- Kön. böhm. Gesellschaft d. Wissenschaften. Prága. *a)* Sitzungsberichte. 1882. 1883. 1884. *b)* Beschiede der k. böhm. Gesellschaft d. Wissensch. 1. 2. H. *c)* Verzeichniss d. Mitglieder. 1784—1884. *d)* Jahresbericht. 1883. 1884. 1885. *e)* Bericht über die math. u. naturw. Publicationen. 1. 2. H. *f)* Ge-

- neralregister. *g)* Regesta. III. 1—5. IV. 1. *h)* Abhandlungen d. philos. histor. u. mathem. Classe. VI. 12.
- K. K. galic. Ladesschulrath.* Lemberg. Bericht über den Stand der galic. Mittelschulen in 1875—1883. I. u. II. Th.
- Museum Carolino-Augusteum. Salzburg. Jahres Bericht. 1884.
-
- Országos m. kir. statisztikai hivatal. Budapest. *a)* Magyarország áruforgalma. IV. évf. jan.—decz. V. évf. jan.—június. *b)* Magyarország áruforgalma. 1885. 5. 6. és 7. füz. *c)* Az országos statisztikai hivatal könyvtárának czímjegyzéke. 1867—1884. *d)* Magyar statisztikai évkönyv. XIII. évf. 1. 7. 11. füz. XIV. évf. 3. füz. *e)* Hivatalos statist. közlemények. Magyarország malomipara. 1885.
- M. kir. belügyminisztérium. Budapest. *a)* Rendeleték tára. XIX. évf. 10. füz. és 11. füz. *b)* Collectinnea legilor 1885. Fasc. II. *c)* 1885. évi törvények. III. füz. *d)* Landesgesetz-Sammlung. 1885. 3. Heft.
- Képviselőház. Budapest. *a)* A képviselőház irományai. VII. köt. *b)* A képviselőház naplója. (1884—1887.) VII. köt. *c)* A képviselőház jegyzőkönyvei. 1885. 130—156. ülés.
- M. kir. Földtani intézet. Budapest. Földtani Közöny. XV. 11. 12. füz.
- M. kir. József mfgyetem. Budapest. 1885/6. tanév megnyitásakor tartott beszéd. Egyetem. Kolozsvár. Tanrend 1885/6. tanév II. felére.
- Vasmegyei régészeti egylet. Szombathely. Evi jelentés. XIII. évf.

Apátság. Zircz. Ordo officii divini ac missarum stb.

II. Magánosoktól.

- M. de Charencey.* Paris. *a)* Titulo de los Sennores Totonicapan, *b)* Actes de la Sociétés. Philologique. T. XIV.
- Borbély Sámuel.* Zilah. Szilágymegye földrajza.
- C. D. Carusso.* Genève. Importance de la Cartographie officielle. (Két példány).
- Lövey Klára.* Budapest. Hogyan házasodott meg Pál úr?
- Váli Ernő.* „ A betegség és halál adója Magyarországon.
- Bedő Albert.* „ A magyar állam erdőségeinek gazdasági és kereskedelmi leírása. I. II. 1/2. III. köt. és tizenkét térkép.
- Charles de Linas.* Arras. Le diptyque de St. Nicaise au Trésor de la cathédrale de Tornai.
- Dr. Haynald Lajos.* Kalocsa. A kath. iskolaügy Magyarországon. III. köt.
- József Füherczeg.* Fiume. Növénynyosítási kísérletek Fiumében 1881—1885-ig.
- Dr. F. Gomes Teixeira.* Coimbra. Jornal de ciencias mathematicas e Astronomicas. Vol. VI. No. 1. 2. 3.
- Dr. Bartolomeo Baculo.* Napoli. Nuove ricerche intorno l'apparato ganglionare intrinseco stb.
- „Parlamentär“ szerkesztősége. Bécs. Material zur Denkschrift der gallizischen Russen etc.
- Dr. F. J. Studnička.* Prága. Tychonis Brahe triangulorum planorum et sphaericorum praxis arithmetica.

Augustino Todaro. Palermo. Hortus botanicus Panormitanus. T. II. fasc. 4.
Nógrádmegye alispánja. Nógrádvármegye szervezete és szabályrendeletei. III. füz.
Josef Kümmerling. Mähr. Weisskirchen. — Dr. Heinrich Wilh. Reichardt.
Dr. Theodor Tuche. Berlin. Leopold v. Ranke an seinem neunzigsten Geburtstage.
 Ansprachen u. Zuschriften.

III. Nyomdákól.

Réthy L. és fia nyomdája. Arad. Beitrag zur Hebung der bäuerlichen Landwirtschaft.
Römer és Kammer nyomdája. Brassó. Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt in Siebenbürgen.
A város könyvnyomdája. Debreczen. a) Elbeszélések. b) Debreczen város 327 éves nyomdájának mintakönyve. c) Szabolcsi Lajos. Mozaik. d) 63 drb különféle nyomtatvány.
Wodiáner nyomdája. H.-M.-Vásárhely. Emlékkoszorú.
Tóth László nyomdája. Kecskemét. a) Evangéliumi lelkési tár. Gyászesetekre. II. köt. b) Evangéliumi lelkési tár. VI. évf. 2—12. füz. c) Prot. egyh. és isk. figyelő. VII. évf. 1—12. füz.
Stein J. nyomdája. Kolozsvár. a) Erdélyi Múzeum-egylet. Bölcs.- nyelv- és tört. szak. II. köt. 2. 3. füz. b) Névkönyv. 1886. c) Dávid Ferencz-egylet kiadványai. 1. sz. d) M. kir. csendőrség Évkönyve. 1886. (Két példány). e) Az erdélyi ev. ref. egyház-kerület 1885. rendkiv. közgyűl. jegyzőkönyve. f) Orvos-természettudományi Értesítő. I. Orvosi szak. 3. füz. II. természettud. szak. 3. füz.
Ev. ref. főtanodai nyomda. Maros-Vásárhely. Miképen lehetne segíteni az általános iparos osztály nyomasztó helyzetén hazánkban?
Drotleff József nyomdája. Nagy-Szeben. a) Rechenschaftsbericht d. sächsischen Universität 1883—1885. b) Kalender des siebenbürgerVolksfreundes. 1886.
Kraft W. nyomdája. Nagy-Szeben. Inimiora adeca florea poesiei nationale.
Szkarutzel F. nyomdája. Szakolcza. Zapisnica ev. Konventu. 1885. aug.
Magyar testvérek nyomdája. Temesvár. A dicsőség napjai.
Kirchner I. E. Versecz. özvegye nyomdája. Alapszabályai az izrael. egyházi dal-körnek Verseczen.

IV. Saját kiadásbeli munkák.

Értesítő. XIX. 5. sz.
 Társad. Értekez. VIII. 3. sz.
 Szentkláray Jenő. A dunai hajóhadak története.
 Archaeologiai Értesítő. Új foly. V. köt. 5. sz.
 Természettud. Értekezések. XV. köt. 11. sz.
 Mathemat. és természettudományi Értesítő. IV. évf. 1—2. füz.

A könyvtárban helyeztetnek el.

MAGYAR TUDOM. AKADÉMIA

É R T E S Í T Ő J E.

ÖTÖDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Az első osztály második ülése.

1886. febr. 1-én.

HUNFALVY PÁL r. t. és osztályelnök elnöklése alatt.

31. Beöthy Zsolt r. t. felolvassa „Báróczy Sándor pályája“ czimű értekezését.

32. Volf György l. t. jelentést olvas fel a Nyelvelméltár XIII. és XIV. kötetéről.

Tudomásul vétetik.

33. Az osztálytitkár fölolvassa Pesty Frigyes r. tagnak közleményét a Bánca helynévről s egyszersmind bemutatja Melcer István úrnak egy a XVIII-ik századból származó kézirati gyűjteményét, a melyben szintén megtalálhatók Gyöngyösi István állítólagos műfordításai, azzal a különbséggel, hogy a *báncaiz vám* helyett *bányai vám* olvasható a kérdéses helyen, a mi alkalmasint a másoló hibája vagy önkénye.

A Pesty Frigyes közleménye így hangzik :

A *Philologiai Közlöny* 1884. évi folyamában (VI. füzet) dr. Nagy Sándor azon kérdéssel foglalkozik, hogy azon XVI. századi költőnk, ki Hunyadi János erdélyi vajda verses históriáját megírta, milyen családi nevet viselt. Hat név közt válogathatunk : Bánkai, Báncai, Bácsai, Bányai, Nagy Bancsai, Báncaiz. Mindegyik névalaknak megvan a maga védője, Nagy Sándor maga a Báncaiz név valószínűsége mellett érvel, de felhossa ez állítás ellen Szilády Áronnak azon ellenvetését, hogy nincs e családnévnek megfelelő helynevünk.

Az első osztály jelen évi első ülésében, Gyulai Pál Gyöngyösi állítólagos műfordítóiról olvasott fel értekezést, mely alkalommal szintén felhozta Szilády ellenvetését, hogy Magyarországon nem létezik Bánca helynév. Igaza van, — ma nem létezik, de igaza volt dr. Nagy Sándornak is, midőn azt a sejtelmet fejezte ki, hogy kellett létezni hazánkban egykor Bánca nevű helységnek, habár (mint ő véli) okleveleink erről nem tesznek említést és neve semmiféle helynévtárban nem fordul elő.

Ennek bizonyítékául szolgál neki egy régi közmondásunk, mely

egy állítólag (XVII. századbeli s általa Gyöngyösinek tulajdonított) műfordításban maradt fenn, és így hangzik:

„De en is részt vettem a *bántzai vámban*.“

Jelentése pedig az: hogy én is megvénültem.

Részemről nem akarok azon kérdésbe avatkozni, hogy az említett XVI. századi költőt Bánkai-nak, vagy Báneczainak nevezték-e. Figyelmemet csak azon állítás gerjesztette föl, hogy Bánicza helység nem létezett hazánkban. Ennek ellenében azt vagyok bátor bizonyítani, hogy igen is létezett, és pedig Bácsmegyében.

Első említését találjuk 1387-ben, midőn Mária királyné a lázadó Horváthiak birtokait, nevezetesen *Bancha*, Orbáspalotája, Mortályos és Földvár falvakat elveszi, és azokat Garai Miklósnak és Jánosnak adományozza. Ezek közül Földvár az alsó Tiszánál, a mai Ferenc esatorna torkolatánál, Mortályos, mint Mertvályos puszta, Temerinhez nyugotra található.

1391. évben bizonyítja Losonczy István maecói bán és bácsi főispán, hogy Keméndi Kozma fia György az ellen tiltakozott, hogy Keméndi (de dicta Kemend) János, Péter fia, és mások Banchai Jakab (Jacobi de Bancha) banesai birtokát vissza akarják foglalni, minthogy ezen banchai birtok Keméndi Györgyre, és Banchai Erzsébetre (filia Nicolai, filii Jacobi de Bancha) volt átruházva, nevezett Jakab által. (Az eredeti oklevél a gr. Festetics család kezshelyi levéltárában. Ignot. Miscellanea 84. sz.) Az itt említett Kemend a mai Keméndin puszta Bácsmegyében, Ó-Kér mellett.

Zsigmond Király 1408-ban Garai Miklóst és testvérét Jánost, új adomány által, számos jószág birtokában megerősíti. E jószágok közt előfordul: Orbác, *Bancha*, Martalyos és Földvár, a dunai révvel és vámmal Bácsmegyében. (Fejér, Cod. diplom. X. 4. köt. 672. lap.) Ezt az adatot ismernie kellett volna a kutatóknak, mert ha Czinár indexe nem vezet is nyomára, de egy első rangú forrásgyűjteményben hozzáférhető volt. Még csak azt akarom megjegyezni, hogy Cornides is közli ez oklevelet, (Diplomata I. 119. lap), de annyiban hibásan, hogy az első két helynevet összehúzáván, abból egy Orbaz-Banetha nevű helységet csinál.

A történetből tudjuk, hogy Garai Miklós 1386. évben Mária, és anyja Erzsébet királynék védelmében vesztette életét Gara, a mai verőcze megyei Gorján mellett. Az ő öröksége Garai Jób kezén volt 1470. évben, ki akkor Szécsy Miklóssal *Bancha*, Martyalos, Acsa és Szent-Miklós birtokára nézve osztályra lépett. Ugyan ez évben Sebestyén és László de Bancha, mint királyi emberek küldetnek ki, egy hatalmaskodási tény megvizsgálására.

A Bács megyei dicalis összeírás 1522. évből *Banchya* falut, mint megyebeli községet említi. Eddigelé a helyesírás nagy kétségre adhattott okot, de ezt a kétséget a kiejtésre nézve eloszlatja gróf Wesselényi Ferencz 1652. évi urbariuma, a melyben a mi helységünk, mint *Nagy-Bánicza* szerepel.

A XVIII. század elején már csak, mint pusztá említették, és 1701. év alatt olvassuk, hogy *Nagy Bánca* kincstári pusztá, török földes urának 6 forintnyi adót fizetett.

Ezen túl sötét homály fedi emlékét, és hogy területe melyik mai község határába olvadt, nincs följegyezve.

Azonban czélunkra, úgy hiszem elegendő, hogy Bánca csaknem negyedfél százados létét kimutattam.

Még egyet. Zsigmond Királynak már idézett 1408. évi adománylevele a Garaiak javára, mint az adomány tárgyát még Szent-Lőrincz, és Lengyel falut említi a dunai révvel és vámmal. Ez az előbbi falu 1467. évben *Banczazentlegrynch* névalakban fordul elő, kétségtelenül azért, mert Bánca mellett fekvődvén, attól vette megkülönböztető melléknevét. Ez a Bánca-Szentlőrincz akkor Morháth Jakab birtoka volt, kinek Mátyás király az ő jószágában bizonyos királyi jogokat engedélyezett.

Bizonyosan mindenki észrevette, hogy a Bánzával együtt említett helységek mind Temerin és a Tisza környékére esnek; még is Zsigmond király adománylevele soha se a Tiszáról, hanem mindig csak a dunai révről és vámról szól. Adományozza ugyan is a Garaiaknak Lengyel falut cum portu et tributo Danubii, Földvárt (mely a Tisza partján fekszik) cum portu et tributo Danubii, Cheregh (a mai Csurog) cum portu et tributo Danubii.

Ez a körülmény kétsessé teszi, hogy ha már bizonyosok vagyunk arra nézve, hogy Bács megyében egykor századokon át *Bánca* helység virágzott, vajjon e helység a Duna vagy a Tisza folyamához esett-e közelebb.

És én a kérdést *itt* nem is akarom eldönteni. Kétségtelen, hogy rév és part mellett feküdt, és így igaza van a fenn idézett közmondásnak, hogy

én is részt vettem a báncazi vámban.

E közmondás az utókorra hagyta azt is, hogy e helynév mikép hangoztatott a múlt századokban.

HATODIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

A II. osztály második ülése.

1886. febr. 8-án.

PULSZKY FERENCZ tisz. tag elnöklése alatt.

35. Láng Lajos lev. tag olvassa székfoglaló értekezését, következő czím alatt: „Magyarország közoktatási ügye 1868—1884.“

Tudomásúl vétetik és az értekezések során kiadandó.

36. Zsilinszky Mihály lev. tag ily czímű értekezését olvassa: „Lónyay Zsigmond és a nagyszombati béketanácskozmány.“

Tudomásúl vétetik és sajtó alá adandó.

HETEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

A III. osztály második ülése.

1886. február 15-én.

DR. SZTOCZEK JÓZSEF elnök elnöklése alatt.

38. Liebermann Leo, az országos vegyakisérleti állomás igazgatója részéről : „Embrió chemiai vizsgálatok : I. A tyúktojás néhány kevésbbé ismert alkatrésze. II. A csirpaizs chemiai vizsgálata,“ Dr. Thanhoffer L. helyett előterjeszti Horváth Géza l. t. A kivonatok így szólnak :

I. A tojás (tyúktojás) néhány kevésbbé ismert alkatrészéről.

Liebermann különös új módszerek alkalmazása mellett megvizsgálta, úgy a tojás sárgájának burkát, mint a tojás-zsinórokat (Hagel-schnüre) és a fehérnyét átvonó hárttyákat.

A burok-anyag ezek szerint egy albuminoid, melyhez hasonló összetételűt eddig nem ismerünk, mely azonban tulajdonságaiban a szaruanyagokkal (Hornsubstanzen) mutat rokonságot.

A tojászinórok és hárttyák minőlegesen ugyan hasonlítanak a burok-anyaghoz, mennyileges összetételökben azonban különböznek és egymáshoz sem hasonlítanak.

II. A csirpaizs (Keimscheibe) chemiai vizsgálata.

E munkában kifejti *Liebermann*, hogy miképen sikerült e subtilis anyag elkülönítése és vegyi vizsgálata. Kimutatja, hogy a csirpaizs legnagyobb részt fehérnyemű testből áll, és kimutatja továbbá azt, hogy a csirpaizsban a kéntartalmu anyag (fehérnye) miképen van elosztva. A csirpaizs még alkoholban oldható anyagot is tartalmaz és phosphorsav és káli tartalmu hamut ad.

39. Szabó József r. t. : „Közlemények az egyetemi ásványtani intézetből.“ Szádeczky Gyula tanársegéd részéről : „A magyarországi obsidiánok geologiai és petrografiai ismertetése, különös tekintettel a riolitok keletkezésére.“

40. Pungur Gyula tanár részéről : „Adatok egy kevésbbé ismert szöcskefaj természetrajzához,“ beterjeszti Horváth Géza l. t.

41. Grittner Albert és Szilasi Jakab részéről : „A gyanta meghatározásáról“ bemutatja Wartha Vince l. t.

42. Fuchs Károly tanár részéről „Adalékok a hajcsövesség elméletéhez,“ bemutatja Szily Kálmán r. t.

NYOLCZADIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Összes ülés.

1886. február 22.

TREFORT ÁGOSTON akadémiai elnök úr elnöklése alatt.

44. Joannovics György t. t. fölolvassa emlékbeszédét Pompéri János 1884. szept. 28-án elhunyt levelező tag fölött.

Az Emlékbeszédek során közrebocsáttatik.

45. Deák Farkas r. t. fölolvassa Brassai Sámuel r. t. emlékbeszédét Bolyai Farkas 1857. nov. 20-án elhunyt levelező tag fölött.

Az Emlékbeszédek során közrebocsáttatik.

46. Főtitkár bejelenti Ladányi Gedeon I. tagnak febr. 4-én és Tárkányi Béla t. tagnak febr. 16-án, végre Suphy bey külső tagnak január elején bekövetkezett elhúnytát.

Az Akadémia fájdalmas részvétellel veszi e súlyos veszteségeket tudomásul, és fölhívja az I., illetőleg II. osztályt, hogy az emlékbeszédek megtartásáról gondoskodjanak.

47. Olvastatik a Történelmi Társulat átirata, melyben az Akadémiát fölkéri, hogy történeti kiadványait kedvezményi áron bocsássa a Társulat tagjainak áruba.

A Könyvtári Bizottság javaslatára határoztatik, hogy a Történelmi Társulat tagjai az Akadémia régibb történeti kiadványait, melyekből nagyobb számú példánykészlet van, a bolti ár fele részén szerezhetik meg.

48. Bemutattatik a R. Istituto di studi storici pratici di Firenze ajánlata csereviszony életbeléptetése iránt.

Az ajánlat elfogadtatván, a II. és III. osztály kiadványai, valamint a Naturwissenschaftliche Berichte küldése határoztatik.

49. Bemutattatik a Société des Naturalistes de la Nouvelle Russie (Odessa) ajánlata, csereviszony életbeléptetése iránt.

Az ajánlat elfogadtatván, a III. osztály kiadványai és a Naturwissenschaftliche Berichte küldése határoztatik.

50. Bemutattatik a John Hopkins University (Baltimore) ajánlata, csereviszony életbeléptetése iránt.

Az ajánlat elfogadtatván, a III. osztály kiadványai és a Naturwissenschaftliche Berichte küldése határoztatik.

51. Bemutattatik az Agricultural College (Michigan U. S. A.) ajánlata, csereviszony életbeléptetése iránt.

Az ajánlat elfogadtatván, a III. osztály kiadványai és a Naturwissenschaftliche Berichte küldése határoztatik.

52. A II. osztály jelenti, hogy a „Magyar írók névtára“ tervrajzának kidolgozására alakított bizottságba Fraknói Vilmos és Szilágyi Sándor rendes tagokat választotta be.

A bizottság működésének megkezdésére hivatik föl.

53. Fejérmegye, Zemplénmegye és Szeged városa beküldi jelentését a levéltárában találtató országgyűlési irományok tárgyában.

Áttétetnek a Történelmi Bizottsághoz.

54. Kellemesi Melzer István, valóságos belső titkos tanácsos, Kazinczy Ferencznek egy sajátkezűleg irt költeményét ajánlja föl az Akadémiának.

Az Irodalomtörténeti Bizottsághoz tétetik át s az ajándékozónak az Akadémia köszönete nyilváníttatik.

55. Bemutattatnak a legutóbbi összes ülés óta egyesek, testületek és nyomdák részéről beérkezett ajándék, cseré- és köteles-nyomtatványok, valamint az ezen idő alatt megjelent akadémiai kiadványok, ily renddel:

I. Testületektől.

<i>Baltimore.</i>	Johns Hopkins University. — Historical and Political Studies.
<i>Belgrád.</i>	Société Savante Serbe. — Glasnik. 64.
<i>Berlin.</i>	Botanischer Verein. — Verhandlungen. 24. 25. u. 26. Jahrg.
„	Gesellschaft für Erdkunde. a) Verhandlungen. XIII. 1. —
„	b) Zeitschrift. XX. 6.
„	Kön. preussische Akademie der Wissenschaften. — Sitzungsber-
	richte. 1885. 1/39.
<i>Bern.</i>	Schweizerische Naturforschende Gesellschaft. — a) Mitthei-
	lungen. 1884. III. H. 1092—1101. — 1885. I. H.
	1103—1118. — II. H. 1119—1132. — b) Verhandlungen.
	1884. — c) Comptes Rendu. 1884. — d) Neue Denk-
	schriften. XXIX. Abth. 2.
<i>Calcutta.</i>	Indiai angol kormány. — Archaeological Survey of India.
	V. XIX.
„	Royal Asiatic Society of Bengal. — a) Centenary Review of
	the Asiatic Society of Bengal from 1784 to 1883. —
	b) Bibliotheca Indica. New S. 557/560.
<i>Darmstadt.</i>	Historischer Verein für das Grossherzogthum Hessen. — Quartal-
	blätter. 1885. No. 3/4.
<i>Greenwich.</i>	Royal Observatory. — Astronomical and Magnetical and Meteo-
	rolog. Observations. 1883.
<i>Jena.</i>	Verein für Thüringische Geschichte und Alterthumskunde. —
	a) Zeitschrift. Bd. IV. 3/4. H. — b) Thüringische Ge-
	schichtsquellen. Neue Folge. II. Bd.
<i>Lansing.</i>	Agricultural College. — Report of the Secretary of the State
	Board of Agricultural. 1881/2. 1883.
<i>London.</i>	Angol kormány. a) Catalogue of 4810 Stars for the epoch
	1850. — b) *Agricultural Produce Statistics for the
	year 1885.
„	R. Asiatic Society. — Journal. New S. V. XVIII. Part. 1.
„	Royal Society. — Proceedings. Vol. XXIX. No. 240.
„	R. Geographical Society. — Proceedings. Vol. VIII. No. 2.
<i>Montreal.</i>	The Canadian Report of Science. Vol. II. No. 1. (két. péld.)
<i>Moscou.</i>	Société Impériale des Naturalistes. — Bulletin. 1884. 2. 3.

- New-York.* American Geographical Society. — Bulletin. 1885. No. 2.
- New-Haven.* Az amerikai Journal szerkesztősége. — The American Journal of Science. Vol. XXXI. febr. 1886.
- Paris.* Société de l'Orient Latin. — Archives. T. II
- „ Francia kormány. — a) Correspondance politique 1537—1542. — b) Recueil des Instructions.
- Regensburg.* Historischer Verein für die Oberpfalz und Regensburg. — Verhandlungen. 39. Bd.
- Róma.* R. Accademia dei Lincei. — Atti. Rendiconti. Vol. II. Fasc. 1.
- St.-Petersburg.* Physikalisches Central-Observatorium. — Annalen. Jahrg. 1884. 1. Theil.
- „ Société Impériale Archéologique Russe — a) Voyage en Roumélie. b) Catalogue des manuscrits de la Société. c) Bulletin de la Société. IX. d) L'architecture de l'Égypte ancienne.
- Bécs.* K. Akademie der Wissenschaften. — Anzeiger. Nr. 1. 2. 3.
- „ K. K. Reichs-Kriegs-Ministerium. — Militär. Stat. Jahrb. für 1883/4. I. Th.
- „ K. K. Geolog. Reichsanstalt. — Verhandlungen. 1885. Nr. 16. 17. 18. 1886. Nr. 1.
- „ K. K. Statistische Central-Commission. — Oesterreichische Statistik. IX. 4. 5.
- Lemberg.* Ossoliński intézet. — Sprawozdanie. 1885.
- Prága.* Museum des Königreiches Böhmen. — a) Památky Archaeologické a mistopisné. Díl. XIII. S. 2/3. — b) Časopis. R. LIX. 4.
- Spalato.* K. K. archaeologisches Museum. — Bolletino. Anno IX. Nr. 1.

-
- Belügyminisztérium. Budapest. — a) Collectiunea Legilor. 1885. Fasc. 3. — b) Sbíerka Krajinjskych Zakonov na rok 1885. 3. Zv. — c) Magyarországi rendeletek tára. XIX. 12. füz.
- Vallás és közoktatásügyi minisztérium. Budapest. — a) A közoktatásról szóló XIV. jelentés. 1. 2. füz. (két példány). b) Az országos tanítói nyugdíj- és gyámalap 1884. évi állapotáról szóló jelentés.
- Igazságügyi minisztérium. Budapest. — Magánjogi törvénykönyv tervezetének jegyzőkönyvei. Öröklési jog.
- Országos m. kir. statisztikai hivatal. Budapest. — a) Magyar Statisztikai Évkönyv. XIV. évf. 9. füz. — b) Magyarország. áruforgalma Ausztriával és más országokkal. 1885. 8. füz.
- Magyar Földrajzi társaság. Budapest. — Földrajzi közlemények. XIV. 1. 2.
- M. kir. Földtani intézet. Budapest — Versecz vidéke és 4 földtani térkép.
- Erdélyi Múzeum-egylet. Kolozsvár. — Bölcs. nyelvt. és történettud. szakosztály. II. 4. füz.
- Mosonymegyei történelmi és régészeti egylet. Magyar-Óvár. — a) Elnöki jelen-

tés 1885-re. — *b)* Dr. Sötér Ágost Emlékirata a Mosonymegye és Alsó-Ausztria közötti országos határok helyreállítására tárgyában. Akademia. Zágráb. Rad. Kn. LXXII. LXXIV. LXXV. LXXVI. Archaeolog. társ. Zágráb. Wiestnik. God. VIII. Br. 1. Kalocsai Érsekség. Schematismus Cleri. 1886.

II. Magánosoktól.

Petrovsky József. B.-Csaba. — Közigazg. törv. és rendeletek kézikönyve. 6. füz. Békey István. Budapest. — Európa öslakossága. Topinard P. Paris. — Revue d'Antropologie. 1886. No 1. Jedlicska P. Felső-Diós. — A kereszténység alapja a valódi haladásnak. Henle J. Göttingen. — Das Wachsthum des menschlichen Körpers und des Pferdehufts Becker M. A. Bécs. — Alphabetische Reihenfolge und Schilderung der Ortschaften in Niederösterreich. I. Bd. Dr. Müller Kálmán. Budapest. — Az 1885. évi országos orvosi és közegészségügyi congressus tárgyalásai. Melczer István. Budapest. — Báró Lo Presti család nemzedék-rendje. József főherceg. Fiume. — Egy rendkívül kemény tél hatása Fiumében. Szántó Zsigmond. Budapest. — Bajza József. Irod. tört. tanulmány. Dr. Haller Károly. Kolozsvár polgármestere évi jelentése 1885. évben.

III. Nyomdaktól.

Alexi nyomdája. Brassó. — Beiträge zur Gymnasial-Pädagogik. I. Athenaeum részv. társ. nyomdája. Budapest. — *a)* A bünvádi eljárás. — *b)* Az 1876. évi XXVII. törvényczikk. — *c)* Magyar gazdák Évkönyve. XIX. évf. — *d)* Az országos kaszinó évi jelentése 1885-ről. — *e)* A budapesti új lakbérleti szabályok. — *f)* Molière vigjátékai. VII. köt. — *g)* Q. Horatius Flaccus Ódái. — *h)* Livius élete és történetirői munkássága. — *i)* A kereszties hadak története. — *k)* A jelesb jog- és államtudományi könyvek jegyzéke. — *l)* Próbák. — *m)* Még egy csokrot. — *n)* A füzpróba. I. II. — *o)* Rab Ráby. I. II. — *p)* Kis katekizmus. — *q)* Ábécés könyv. — *r)* Mali katekizam. — *s)* Harmadik olvasókönyv. XVI. kiad. — *t)* Ungarn und die Polnische Frage. — *u)* Paedagogiai encyclopaedia. 18. 19. füz. — *v)* A sötét pont. — *x)* Dramaturgia. 1. füz. — *y)* A budapesti szünidei gyermektelep-egyesület második évi Ertesítője. — *z)* Delectus Seminum. — *aa)* Irodalomtörténeti Anthologia. II. köt. — *bb)* Gazdasági zsebnaptár 1886-ra. — *cc)* Orvosok zsebnaptára 1886-ra. — *dd)* Történelmi Tár. 1886. I. füz. — *ee)* Párhuzam Hunyadi J. és fia Mátyás közt. — *ff)* Tisza Kálmán miniszterelnökségének 10-ik^{ik} évfordulója. — *gg)* Tiz esztendő. — *hh)* Eszterházy Miklós nádor leveleiből. — *ii)* Markuszovszky Lajos beszéde. — *kk)* Az 1885. évi országos orvosi és közegészségügyi congressus tárgyalásai. — *ll)* Magyar-zsidó szemle. II. évf. 10. sz. III. évf. 1. sz. — *mm)* Kossuth Lajos iratai. 13. 14. füz. — *nn)* Századok. XIX. évf. 9. 10. füz. XX. évf. 1. füz. — *oo)* Magyar statisztikai Évkönyv. XIII. évf. 7. 11. füz. XIV. évf. 9. füz. Ugyanaz magyar- és német nyelven. — *pp)* Szt.-

István társulat naptára 1886. — *qq*) Athenaeum nagy képes naptára. 1886. — *rr*) Tájékoztató és egyházművészeti lap. 1885. 11. 12. sz. — *ss*) Magyarország malomipara az 1885. év elején. — *tt*) Magyarország áruforgalma Ausztriával és más országokkal. 1885. 5/8. füz. — *uu*) Magyarország áruforgalma Ausztria és más országokkal, magyar és német szöveg. IV. V. évf.

Hornyánszky Viktor nyomdája. Budapest. — *a*) Községi Közlöny, 1886. 1/8. sz. *b*) Slovenské Noviny. 1886. 1/22. sz. — *c*) Postai rendeletek tára. 1886. 1/9. sz. — *d*) Szent Biblia. — *e*) Téli Újság. 1886. 1—10. sz. — *f*) Borászati lapok. 1886. 1/4. sz. — *g*) Telegrafügyi szemle 1886. 1/3. — *h*) Utasítás a kir. kieserülő postahivatalok számára. — *i*) Országos középiskolai tanáregyesületi közlöny. XIX. évf. 6. — *k*) Háború és béke. 9. füz. — *l*) Huszonöt év Magyarország történelméből. III. kiad. 3. füz. — *m*) Távirászati közlemények. 1885. 4 füz. — *n*) Magyar Nyelvőr. XV. 2. füz. — *o*) Die orthodox-orientalischen Partikularkirchen. — *p*) Utasítás. — *q*) Részletes feltételek. — *r*) Pogodnosti. — *s*) 14 drb különféle nyomtatvány.

Filtsch S. nyomdája. Nagy-Szeben. — 3 különféle apró nyomtatvány.

Stampfel és társa nyomdája. Pozsony. — *a*) Feuerwehr-Zeitung. 1885. 7/12. sz. — *b*) Magyar Helikon. 51—60. füz. — *c*) Magyar Helikon II. kiad. 5/8. füz. — *d*) Magyar hölgyek életrajzai. 1. 2. füz. — *e*) Kortársaink. 4/7. füz. — *f*) Találmányok könyve. I. II. — *g*) Tanulók könyvtára. 31/35. füz. — *h*) Bazin ipariskolája Értesítője 1884/5. — *i*) Magyar nyelvgyakorló. — *k*) Emlékbeszéd Szlemenics Pál felett. — *l*) Tanulók naptára. 1885/6. — *m*) Kis magyar-német szótár. — *n*) A pozsonymegyei önkéntes tűzoltó szövetség alapszabályai. — *o*) Modor polgári iskolájának X. Értesítője. — *p*) Héber imakönyv. — *q*) Allph thephillah. — *r*) Service for the First two nights of Passover. — *s*) Több héber imák 1. 2. rész. — *t*) Eine hebräische Fibel — *u*) Von Pressburg nach Budapest. II. Theil. *v*) Aufgabensammlung. VI. Auflage.

Wigand F. K. nyomdája. Pozsony. — *a*) Evang. egyház és iskola. 1885. 27/52. — *b*) Schematismus ord. S. P. Francisci. 1885/6. — *c*) Magyar-francia nyelvtan. I. rész. — *d*) Excursionen auf dem geistigen Gebiete. IV—VIII. — *e*) Magyar daltár. I. köt. — *f*) Paedagogiai Plutarch. 1886. 1. füz. — *g*) Számoló könyv. 1/5. füz. — *h*) Magyarok története.

Kirchner J. E. özv. nyomdája. Versecz. — *a*) Achtzehnte Generalversammlung d. Werschetzer Sparcassa. — *b*) Statuten d. Werschetzer israelit. Religions-Gemeinde.

Bittermann nyomdája. Zombor. — *a*) Gazdasági Értesítő. I. 7/11. sz. II. 1. sz. — *b*) Zombor közegészségi állapota 1884-ben. — *c*) Zombor ipar- és kereskedelmi iskolájának Értesítője 1884/5. — *d*) Bács-Bodrogh megyei történelmi társulat Évkönyve. I. évf. 2/4. füz. — *e*) Egy szerb nyelvű emlékv. —

IV. Saját kiadásbeli munkák:

- a) Értesítő. XIX. évf. 6. sz.
- b) Emlékbeszédék. III. 6. 7. sz.
- c) Nyelvtud. Értekezések. XIII. 2. 5. sz.
- d) Ugor füzetek. 7. sz.
- e) Társad. Értekezések. VIII. 4. sz.
- f) Term. Értekezések. XV. 10. sz.
- g) Dankó József. A francia könyvdísz.
- h) Ranke Lipót. A római pápák az utolsó négy században. I. köt.
A könyvtárban helyeztetnek el.

KILENCZEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Az első osztály harmadik ülése

1886. márcz. 1-én.

HUNFALVY PÁL r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

57. *Szilády Áron* r. t. felolvassa „Sztárai Mihály“ című értekezését.58. *Joannovics György* t. t. felolvassa a „Magyar szörendről“ irt értekezésének egy részét.

A következő rész a jövő ülésre halasztatik.

TIZEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

A II. osztály harmadik ülése

1886. márczius 8-án.

DR. WENZEL GUSZTÁV rendes tag elnöklése alatt.

60. *Deák Farkas* rendes tag olvassa következő című székfoglalóját: „A kolozsvári ötveslegények strikja 1573. és 1576.“

Szokott úton elintézésre kerül.

61. *Tóth Lőrincz* rendes tag: „A római börtönügyi congressusról“ értekezik. A felolvasott jelentés az Értekezések során kiadatik.

TIZENEGYEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

A III. osztály harmadik ülése

1886. márczius 15-én.

SZTOCZEK JÓZSEF r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

63. *Balló Mátvás* l. t.: „Budapest főváros ivóviz-kérdéséről.“

Ezen értekezéshez hozzászóltak: *Szabó József* r. t. geológiai tekintetben, kiemelvén, hogy a képződési körülmények egészen hasonlóak a tatai és az ó-budai forrásokra nézve, és abban is megegyeznek, hogy mésztufát képeznek; *Fodor József* r. t. megjegyzést tesz a tatai 16° R. fokú víz lehülésére nézve, azon esetben, ha az Budapestre vezetnék. Ő nincs azon véleményben, hogy a lehülés jelentékeny lenne. Erre nézve még adatokat kell gyűjteni, melyekre nézve a lépés már meg van téve.

64. *Hügyes Endre* l. t.: „Közlemények a budapesti Egyetem általános kör- és gyógytani intézetéből, a) Adatok a veszettség fertőző anyagának ismeretéhez, b) Egy újabbán észlelt akusztikus reflex-tüneteméről.“

65. *Konkoly Miklós* t. t.: „Hulló csillagok megfigyelése a magyar korona területén 1885.“ Kivonatban így:

Noha a lefolyt évben csak két hullócsillag-megfigyelő állomás volt működésben, az elért eredmény mégis elég kedvező. Ó-Gyallán 10 megfigyelő napon, július és augusztusban 506 hullócsillagot észleltek, Budapesten pedig *Bártfay J. A.* egyetemi hallgató úr vezetése alatt, ápril, november és december hónapokban 8 nap alatt 90 meteoritot. Ezen 596 hullócsillag pedig 33 kisugárzó pont ismeretéhez vezetett, melyek részben az előbbi évek alatt bevezetettekkel azonosak. Az ó-gyallai megfigyeléseken hat, a budapestieken pedig öt észlelő vett részt.

Az év vége felé Pozsonyban egy új állomás keletkezett, a meny nyiben *Polikait Károly*, főgymnasiumi tanár, szives volt hálózatunkba belépni. De a novemberi borús idő őt is, mint a gyallai megfigyelőket, az észlelésekben meggátolta, s innen van, hogy 1885-ben korrespondeáló megfigyelések épenséggel nem történhettek. E viszonyok is remélhetőleg meg fognak változni, mivel ezentúl egyidejűleg Ó-Gyallán, Tagyoson (*Tata* mellett), Herényben, Pozsonyban és Budapesten fognak eszközöltetni a megfigyelések. Ezek összekötése oly hálót fog képezni, mely a jól szervezett olasz hálózattal is bízvást kiállja a versenyt.

Említésre méltó, hogy a megfigyelések ideje alatt szokatlan sok stationer hullócsillag, számra 16, volt látható; ez annyiból fontos, mert ezek nagy pontossággal adják a kisugárzó pont fekvését az égen.

66. *Bartoniék Géza* részéről: „Egy új módszer a hangterjedés sebességének meghatározására, bemutatja b. *Eötvös Lóránd* r. t.

67. *Lendl Adolf* tanársegéd részéről: „A pókok végtagjainak értelmezése boncz- és fejlődéstani tanulmányok alapján“, bemutatja *Kriesch János* l. t.

68. *Donáth Gyula* részéről: „A morphin sorsa a szervezetben“, beterjeszti *Than Károly* r. t.

TIZENKETTEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Összes ülés.

1886. márczius 19-én.

TREFORT ÁGOSTON akadémiai elnök úr elnöklése alatt.

70. *Beöthy Zsolt* r. t., mint a gróf Teleki József-féle drámai pályázat bíráló bizottságának előadója, felolvassa jelentését az 1885. évi pályázatról, a mely szerint a IV. számú, „Spartacus“ jeligéjű és című, öt felvonásos tragoediának javasol-tatik a jutalom kiadása. A jelentés így szól:

A gróf Teleki József által alapított drámai jutalom 1885-ben tiszta szomorujátékokra volt kitézve. Érkezett összesen tizenkét pályamű. A bíráló bizottság Zichy Antal t. tag elnöklése alatt, az Akadémia részéről Arany László l. és Beöthy Zsolt r. tagokból, a budapesti nemzeti színház részéről pedig Mátray Béla és Szigeti Imre urakból állott. E bizottság a pályázat eredményére s az Akadémia elé terjesztendő javaslatra nézve egyeztetéssel határozott.

A pályázók egyenlő számmal fordultak a jelen élethez, a magyar történehez s az ó-kori históriához. Mindegyik körből négyen-négyen meritették tárgyukat. A modern élet feldolgozói a leggyöngébbek; a költői alkotás, a drámai forma, a színpadi lehetőség még mind csak homályban derengenek előttök. Egy színvonalon áll velök két magyar történeti színmű is: az egyik, mely a Martinovics-összeesküvést használja föl, s a másik, mely Kemény Zsigmondnak egy regényformában írt megrendítő tragédiáját rontotta drámává. Megjelennek Martinuzzi és Dózsa is a pályatéren; amaz hagyományos genialitásától megfosztva, de a hagyományos érthetelenséggel; emez nem a magyar paraszt-lázadás, hanem a francia forradalom egyik szóvivője gyanánt. Az utóbbi színmű különben, számos és jelentékeny fogyatkozása daczára, nincs költői tehetség nélkül irva; így egyik személyének, Gerébnek, elbeszélése Dózsa párbajáról: az előadás elevenségére, erejére, költői színére nézve nagyon kiemelkedik a pályaműveknek bágyadt és erőszakolt frázis-áradatából. Az egész azonban, a mit méltán dicsérhetünk, csak egy két lapnyi elbeszélés és, fájdalom, nem a dráma.

Az ó-kori tragédiák közül a Semiramis szerelméről szóló, minden naivsága mellett is mutat a fantáziának bizonyos elevenségére, mely azonban most még csak nyugtalan izgás-mozgásban nyilatkozik, de valamikor szárnyra is kaphat. Nero, az utolsó Claudius is megjelenik egyik pályamű hőse gyanánt. A szerző távolról sem volt képes elfogadhatólag fejleszteni ki a költőből a zsarnokot, az ideális szerelmesből a szatírt, a világ urából a megbukott nyomorultat. Összehalmozza a kor minden szörnyiségét s még meg is toldja frázisainak és magyarságának szörnyűségeivel. Caius Cassiusban van lelemény, bizonyos színpad-ismeret, sőt itt-ott költői szín is. Így a hős pályájának az a mozzanata, mikor mindenkitől elárulva, megcsalva, meggyalázva, el-

hagyva, magára marad, jó érzékre mutat a tragikai benyomás iránt; Fulgurnak, a hű szolgának szerepe pedig költőileg van gondolva is, kivíve is. De az egész cselekvény képtelen indítékokon épül. Cassius pályájának tetőpontja egy neveléses felülbiztatás s eszmei érzései elejétől fogva homályosak és ellenmondók. Nincs benne semmi kiválóság, mely által megragadná érdeklődésünket. A cselszövény vezetője pedig, Páris, ki feleségeért szövi boszúterveit a császár ellen, nemcsak Caligula kegyencze, hanem Teleki Kegyenecze.

Két dologra nézve a pályázók, jobbak és gyöngébbek, nagyrészt megegyeznek egymással. Egyik a tragikai felfogás erejének fogyatékossága. A tragikai eszme képviselői, hőseik, nemcsak az igazi fenség színétől maradnak távol, hanem állítólagos szenvedélyök, egész valójok híján van ama művésziellenőbb, durvább erőnek is, mely ha föl nem emel, rokonérzésre nem bír, de legalább imponál vagy megdöbbsent. Hőseik nem hősök, nem nagyok, nem erősek. Nem mintha nem fenyegetőznének a világ megrendítésével, de azért sem a világot, sem szívünket, még csak a színpalakat sem tudják megrendíteni. Erejük csak a frázis. Valamennyien ellágyulnak, az antikok is az érzések modern szofisztikájába tévednek, s addig olvadoznak, míg inkább elolvadva, mint megtörve vesznek el. A fiatal képzelet korábban, hamarabb szerelenségekre, vadságba tévedt; de így is közelebb maradhatott a tragikai felfogáshoz, mint ezekkel az áradozó, olvadozó, köznapi embeerekkel. Igaz, hogy Herkules is odakerült Omphale rokkájához, de képzeletünk nem ott keresi őt. A hősök, kikkel a pályázók élénk állnak, nem kőből vannak dolgozva, hanem viaszból. Az egész pályázatra jellemző, hogy nemcsak Dózsa, a pór király, lesz a szerelem áldozata, hanem Martinuzzi, a politikus, Zoroaster, a „csillag-kóstoló“, Spartacus, a gladiátor, mind szerelemben epednek. Valóban azt a boldog emlékeztető francia epikai stílt juttatják esztünkbe, mikor Cyrusnak világeletében az volt a legnevezetesebb dolga, hogy Mandane királykisasszonynak udvaroljon, s Brutus és Lucretia szerelmes levélkéket váltottak és sohajtozó verseket faragtak. A szerelem kétségkívül hatalmas tragikai motívum, de a szerelemnek heve, ereje, szenvedélye, nem pedig ellágyulása. Van a világirodalomnak két nagy tragédiája, melyekben a szerelem, mint ernyesztő motívum szerepel s a hőst a hatalom legmagasabb pontjáról buktatja alá. Az egyik Shakspeare Antonius és Kleopatrája, a másik Byron Sardanapalja. De amabban a szerelem egész izzó erejével, elementáris hatalmával lép föl, valódi tragikai motívum gyanánt; itt meg a katasztrófának alig elviselhető iszonyát enyhíti meg.

Másik jellemvonása a pályaműveknek a nyelvi lazaság. Nem a költői dikiéző erejét, zengését, tisztaságát, szépségét értjük, a mire szintén alig emelkedik egyik is. Valóban jambusaik gyakran komolyabb akadályokkal látszanak küzködni, mint hőseik. De nem ez a fő. Magyarságuk, vagy inkább magyartalanságaik azok, a mik megdöbbsentenek. Hemzsegnek a rossz szókötés, hibás szórend, idegen fordulatok példáitól. Nincs grammatikáuknak törvénye, melylyel össze-

ütközésbe ne kerülnének. A jelenség nem elszigetelt: a pályaművek nagyobb részét jellemzi, s éppen ez a szomorú. Esztétikusok és filológusok sokat törték rajta a fejüket, hogy mimódon és mi okból kerültek Aristoteles poetikájába a grammatikai fejezetek. Talán a görög drámai versenyeken is voltak jelentkezők, kikre, mint a mieinkre, a dramaturgiai leczkék mellett rájok fértek a grammatikaiak is.

Egy pályamű van, melynek stílje jelentékenyen tisztább, czikoronyától és magyartalanságoktól mentebb, mint a többié. Ez a negyedik számú. Címe és jeligeje: Spartacus. Írói képesség és komolyabb készület mutatkozik benne. Nem természetlen képzelettel nyúl a történeti anyaghoz. Cselekvénye elég gazdag és világos. E mellett változatos, gyorsan haladó s a színi hatás ismeretével van elrendezve. Kompozíciója kerekésre s egységre törekszik. Hát a tragikai eszme, a lélektani igazság és a költői hatás? Feleljen a mesének rövid ismertetése.

A capuai rabszolgavásáron megjelenik Justina, kis fiával, Vitussal. Thráziából jött, hogy megkeresse férjét, Spartacust, kit egy rabszolga-kereskedő erőszakkal ragadott el. A szerencsétlenség földönfutóvá tette, kis fiából pedig, úgy látszik, valóságos rhetort és logikust nevelt. A nyolcz éves gyermek így biztatja anyját:

S atyám rabszolga! A legnemesebb,
Legbátrabb hős egy gyáva rabja lett!
De ne csüggedj, anyám. Az emberek,
Kiket kérdeztél, mind azt felelék,
Hogy a legnépesebb rabszolgavásárt
Itt Capuában szokták tartani.
Ha valahol, itt föllelhetjük őt,
Hiszen piacra kell kerülnie.

A fiú nem rosszul okoskodik. Spartacus csakugyan Capuában van, két társával: a gall Crixussal és a numidiai Hyppiussal. Sinister, a rabszolga-kereskedő, a dúsgazdag Lentulus Buriatus számára tartogatja őket, ki gladiátorokat keres. Spartacusból a vásáron, mely néhány mozgalmas és jól irt jelenetben van bemutatva, kitör a düh Sinister ellen, ki korbácsával ráit a lelánczolt gladiátorra. E perczben ismer rá Justina. Férje tudja, hogy ha a rabszolga feleségeül ismeri föl, ő is rabba lesz. Inti, hogy titkolja el kiletét s térjen vissza hazájába, hova ő is, a mint szabaddá lesz, követni fogja. Azonban már késő a tanács. Leontius, Lentulus fija, egy elvetemedett kéjencz, már szemet vetett a szép asszonyra. Mikor apja számára átveszi a gladiátorokat, Justina, nem birván felindulásával, eléje borúl s férje szabadságaért könyörög. E helyett Leontius természetesen őt is rabjává teszi. Elhurezolják valamennyit, a sikoltozó kis fiút pedig leszúrák.

A második felvonásban Lentulus nagy lakomára készül, melynek végén új gladiátorainak véres küzdelmével kívánja mulattatni vendégeit. A vendégség előtt megjelenik nála Simia, egy parazita, és elárulja a piacon történeteket. A tányérnyalóban feltámad az emberi

ézés s bevádolja azt, a kinek kegyelméből élösködött. Nem lehetetlen; de ez a parazita, tréfaszóba rejtett elmélkedésével, szentimentális fölindulásával inkább a középkor udvari bolondja, mint egyike ama római elősdieknek, kiknek típusát Plautusból jól ismerjük. A kívül szemben áll, az öreg Lentulus is, sajátságos keverék. Fiát, Leontiust, magához rendeli, s kemény korholás után azonnal hadba küldi:

Régóta érzi aggódó szívem,
 Hogy életed méltatlan ősneveinkre,
 S a léhaság, könnyelmű kicsapongás
 Kiült lelkebből minden hős erélyt,
 Mely Róma polgárának nem dísze,
 Nem érdeme, hanem kötelessége
 Volt, a mióta áll a hét halom.

Ez a „hős római polgár“ azonban mindjárt e kifakadás után olyan dorbézolásba merül vendégeivel, hogy épp imént lehordott fia is példát vehetne tőle. Justinát azonban visszaadja Spartacusnak; de ez már ironikus megvetéssel fordul el a szegény asszonytól. A gladiátorban, félig öntudatlanul, nemesak az erkölcsi felháborodás nyilatkozik, hanem egy új szerelem Lentulusnak szép és büszke leánya, Flavia iránt. Erre gondol, mikor rabszolgatársait titkos szövetkezésre bírva, velök együtt uraik ellen lázadást tervez. Lentulus lakomájának végén, mikor a véres gladiatori játéknak meg kellene kezdődnie, kiált a zendülés. A részeg urakat elnyomják és megkötözik, palotáikat kirabolják és felgyújtják. A menekülő Leontiust leszúrják. Spartacus megesketti társait, hogy nem nyugosznak, míg minden rabszolga szabad nem lesz s uraikon vissza nem torolnak mindent, a mit szenvedtek tőlök:

Esküdjetek, hogy minden érzetet
 Eldobtok (!), megtagadtok, a minék
 Nem bosszu és szabadság a neve!
 Esküdjetek velem rá.

A harmadik felvonás a rabszolgák táborába vezet, kik roppant sereggé szaporodva legyőzték Arrius hadát s Rómát fenyegetik. Kedvökre gyötrik a rabságukba került urakat. De már unják a sok háboruskodást s szeretnének haza menni, ha Spartacus akarata ellenmondást tőrne. Már kifogásuk is van a vezér ellen, melyet Crixus mond el Justinának, mikor ez, még mindig férje szerelmeért sovárogyva, a táborba érkezik.

Rabnőjének rabja lett,
 Sátrában tartja, hosszú napokat
 Tölt el mellette; már morognak is
 Vitézeink e Flavia miatt.

Az elégedetlenségnek Crixus kifejezést ad Spartacus előtt is. Követeli, hogy a fogadott bosszú alól ne legyen kivétel e gögös leány se. Spartacus térdein imádja, mint istennőt.

Nem ez a bosszú, melyre esketél,
 Ő mint a többi — inkább mint a többi,
 Jogos bosszúknak méltó áldozatja;
 S neked ha nem kell, engedd át nekünk.
 Válaszsz: te vagy mi! Te mondad e szót
 S az eskü szent: gyalázatért gyalázat.

Spartacus megigéri, hogy betölti kívánságukat. Azonban, a mint Flaviával szembe kerül, ki a pedig titkon s önmagát megvetve érte, szintén szereti őt, térdre borul előtte. Megfogadja, hogy Rómát megalázva oly nagygyá lesz, hogy a gögös Flavia maga fogja neki bevallani szerelmét. Ezzel a leányt szabadon bocsátja s a zúgó esőcseleket megfélemlítve elnémitja. Justina, ki titkon kihallgatta férje vallomását Flavia előtt, mérget vesz és meghal; a gall Crixus pedig kivonja a tanulságot, hogy:

Kezdődik büntetésed Spartacus.

A negyedik felvonásban a szabadon bocsátott Flavia az Apenninek egy hegyszakadékában találkozik atyjával, Lentulusszal, kit Crixus megszöktetett Spartacus fogságából, s régi jegyesével, Lucius Arrius pretorral. Róma kétségbeesett helyzetét emlegetik. Már csak a nagy Pompeius segíthetne rajta, vagy Spartacusnak, a gladiátor-had vezérének és lelkének, halála. Orgyilkost keresnek ellene; de Spartacus meglepi a tanakodókat s le akarja öletni, mikor Flavia közbelép. Erre, mint mindig, ellágyul s a szerelmes fölője kerekedik a katonának. Szerelemben áradozik s nagyságának, dicsőségének képeit tárja Flavia elé. A leány hirtelen elhatározással kinyilatkoztatja, hogy vele kíván menni. Lentulus kétségbeesve tör ki leányán:

Hogy megszünt római nő lenni s lett
 Egy megszökött rabszolga ágyasa.

A katasztrófa Spartacus sátorában játszik. Flavia egy megbizott emberével megigeni a rómaiaknak, hogy még azon éjszakán rohanják meg a gladiátorok táborát. A fölkelők elégedetlenkednek vezérökkel, ki hiú és véres dicsőséget keres, mikor pedig már megnyerték azt, a miért fegyvert fogtak, a szabadságot, s kiki hazájába térhetne. De Spartacus előtt mindig csak Róma meghódításának dicsősége s e győ-

zelemnek remélt jutalma, Flavia, lebeg. A leány még mindig tartózkodva, de belső küzdelemtől emésztve, hallgatja panaszait:

Mért jöttél hát velem? Tán a levert
Ellenség küldte bosszút állani?
Oh ugy valóban bosszút álltatok!
Mert annyi sok sebet nem osztá kardom,
Mint a mennyit te szívemen verél.

A rómaiak támadásának zaja riad. Spartacus kardjához kap; de Flavia elébe áll és ledöfi. Azután saját keblébe mártja törét s haldokolva megvallja szerelmét kedvesének, a ki e szavakkal hal meg a győztesen rárontó rómaiak előtt:

A szerelem megront minden nagyot...
Nem hittem, megtanultam s meghalok.

Greguss Shakspeare-könyvében azt tanítja, hogy a tragikai hősoeket a katasztrófa mintegy ujjászúli, fölismeretvéen velök hibájakat, melyet nem követnének el másodsor. „Ez a fölismerés, írja, ez a magába-szállás tagadhatatlanul egyik fötényezője a megnyugvásnak, melylyel az esemény gyászos végét fogadjuk, és Shakspeare óta minden tökéletes tragédia kellékének tekintendő.“ Ezt az elméletet nem tartjuk ugyan a tragikum oly egyetemes törvényének, mint a milyentil Greguss fel-állítja; de az az egy kétségtelen, hogy mikor a hős mintegy eszmei tanulságot von saját sorsából, ennek nem szabad hamisnak lennie. Spartacus végszavai ilyen hamis tanulságot tartalmaznak. A szerelem nem ront meg minden nagyot; a veronai szeretóket ez, éppen csak ez teszi nagyokká. Sőt még Spartacust sem a szerelem rontotta meg. Feleségét szeretette volna éppen olyan szenvedélylyel, mint a milyennel Flaviát szerette, s tán nem borult volna be szerencse-csillaga, vagy ha igen, legalább nem a szerelem okából. Megbuktatta a szerelem okta-lansága, önmagának megtagadása vagy ketté szakítása, a belső hüte-lenség ahhoz a földhöz és élethez, melyből erejét merítette, s a melyet oldalán, a szív-élet körében, nem Flavia, hanem Justina képviselt.

A hamis tanítás azonban, melyet ajkára ad a szerző, mintegy természetesen következik a hamis lélektanból, mely Spartacus pályá-jában kifejezésre jut. Nézzük csak közelebről tragikai momentumát. Spartacus a természet vad fia, igazi barbár. Ilyennek festi magát a capuai rabszolgavásáron s ilyenül áll szemközt a fészésnek indult római műveltséggel és erkölcsökkel. Ennek még legjava, képviselője, Lentulus Buriatus is, a mesterkelt elvadásulás erőszakos személyesítője, az ő természetes és erőteljes vadságával szemben. Csak e viszony magyarázza tragikai kitörését: a természet fia nem tudja túrni rabsá-gát, a thrák erdők barbárja nem tud lélegzetet venni a római falak között. Az erő jogát a magáénak érzi és kitör. Ez magyarázza sike-

reit is. Mikor visszaszerezte szabadságát, leigázta urait, fölégette börtöneit, megverte és legyilkolta az ellene szegülő hadseregeket: egyszerre mássá lesz. Szeret, s noha hatalmában van, a kit szeret. tartózkodóvá, kiméletessé, epedővé lesz iránta, kedvéért megtagadja egész valóját. A szerelemnek ilyen neme arra a vad természetű emberre nézve, a kinek Spartacust láttuk, lehetetlenség. Épp oly lélektani, tehát természeti lehetetlenség, mint egy tigris, mely a vér látásán megszelidül. A váratlan és ujon szerzett hatalom, a veszedelmek, a vérontások és diadalok mámorában nem a felszabadult erő féktelen érvényesítése, az új hatalom mohó élvezése, a boszú és vágy természetes kielégülése az, a mit látunk, hanem egy megfoghatatlan és hihetetlen magába-szállás. Spartacus modern felfogás, modern érzések játékvá lesz. E félelmes gladiátor vad ember: ebben rejlik támadásának, sikereinek oka, egész tragikuma. Ha nem vad, akkor nem rendíti meg Rómát, tehát általában nincs tragédiája; ha pedig vad, akkor diadalainak mámorában nem lágyulhat el, tehát nincs ez a tragédiája. A részvétet is nem a hihetetlen nemeskedés szerzi meg számára; inkább eljászsza vele, mint gyarapítja. Az igazi szánalmat fölébreszté viszonya, melyben elnyomóihoz, ellenségeihez áll. A természetes emberjog az embertelenség ellen, a természetes vadság a természetellenes elvadulással szemközt.

A történet Spartacusa, a gladiátorok híres lázadásának vezére, a mint személyiségét és sorsát Plutarch, Appianus és Orosius megismertetik velünk, valóban tragikai jelenség. Ereje, bátorsága, szabadságszeretete és mérséklete által kimagaslott társai közül; a természet hősnak, fejedelemnek alkotta. Felesége, egy thrák jósnő, fényes pályát jövendőlt neki. A megszökött hetvennyolcz capuai rabszolga csapatát roppant sereggé növelte. Félelembé ejtette Rómát, megverte hadait. A bekövetkezett balsors napjaiban tengeri rablókkal szövetségbe lépett. Ezek megcsalták s ő a kétségbeesés harczára kényszerült Licinius Crassus ellen. A döntő csatában harminczötezer rabszolga esett el vezérestül. Spartacus leszurta lovát s Crassust keresve, az ellen sűrű harcra vetette magát. Ráismertek és megsebesítették. Ő térden állva viaskodott tovább, míg ellenei gerelyekkel dobták agyon. Valóban a történetben hamisítatlanabbul és szinte hatásosabban találjuk meg Spartacus tragédiáját, mint a pályázó drámában.

Tekintetbe véve azonban e pályaműnek már kiemelt érdemeit, a kiküldött bizottság egyhangú megállapodással kéri a tekintetes Akadémiát, hogy szerzőjének a 100 aranyos Teleki-jutalmat odaitélni méltóztassék.

A bizottság javaslata elfogadtatván, a jutalom a IV. sz. „Spartacus“ című és jeligéjű pályaműnek odaitéltetik. Felbontatván a jeligés levél, abból mint szerzőnek, *Csikó Gergely* lev. tagnak neve tűnt elő.

71. Akadémiai elnök úr fölkéri *Szabó József* és *Nendtvich Károly* r. tagokat, hogy a jutalmat nem nyert pályaművek jeligés leveleit égessék el.

II. IGAZGATÓSÁGI ÜLÉS.

1886. márcz. 21-én.

TREFORT ÁGOSTON akadémiai elnök úr elnöklése alatt.

19. Olvastatik az Akadémia 1885. évi számadásainak megvizsgálására kinevezett bizottság jelentése, mely szerint a számadásokat pontosan vezetetteknek, egyes tételeit az intézet könyveivel és az ott létező iratokkal teljesen egyezőknek, a pénztárban elhelyezett értékpapirokat pedig a legnagyobb rendben találta.

Az Igazgató Tanács örömmel veszi tudomásul, hogy a Magyar Földhitelintézet az Akadémia vagyónát és számadásait, mint az előtt, úgy a mult évben is, lelkiismeretes pontossággal és elismerésre méltó buzgósággal kezelte. Ezért az intézetnek legőszintébb köszönetét fejezi ki; az 1885. évi számadásokra nézve a fölmentést a jelen jegyzőkönyv kivonatában kiadatni határozza és *Trebitsch Ignác* földhitelintézeti főkönyvvezető úrnak fáradozásaiért, köszönete nyilvánítása mellett, százhusz arany tiszteletdíjat utalványoz.

20. Olvastatik a Magyar Földhitelintézet átirata, melyben az Akadémiát nyilatkozatra hívja föl az iránt, vajjon a letétjében lévő 135,500 frt $5\frac{1}{2}\%$ -os zálogleveleknek $4\frac{1}{2}\%$ -ra becserélését óhajtja-e?

Az Igazgató Tanács e záloglevelek becserélését határozza el, föntartván magának, hogy később, a körülmények szerint, határoz az iránt, vajjon a convertált zálogleveleknek nagyobb jövedelmet biztosító értékpapirokra convertálása az Akadémia érdekében kívánatos-e.

21. Olvastatik a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr 1886. jan. 26-án kelt átirata, melyben az Akadémiát értesíti, hogy a m. kir. pénzügyminiszter úr nem hajlandó oly törvényjavaslatot terjeszteni elő, mely a M. T. Akadémia palotájának adómentességét a bérbeadott helyiségekre is kiterjeszse, minthogy a házadóra fönnálló alaptörvény a kivételes intézkedések lehetőségét kizárja.

Tudomásul vétetik.

22. Bemutattatnak Mezőssy Menyhért sátoralja-ujhelyi ügyvédnek a Kazinczy-alaphoz tartozó ingatlanokról vezetett 1885-ik évi számadásai.

A számadások megvizsgálására Sztoczek József ig. t. kéretik föl.

23. Főtítkár jelenti, hogy az Akadémia elnöke, a könyvtári bizottság javaslatára, Szilágyi Dániel örökösének 2000 frt előleget utalványozott oly czélből hogy a hagyatékhhoz tartozó keleti kéziratokat és nyomtatványokat Budapestre szállítsa és azok megvásárlására az Akadémiának az elsőbbségi jogot biztosítsa. A mennyiben az Akadémia azok megvásárlásáról lemondana, az előleg a más vevő által fizetendő vételárból fog az Akadémiának megtérítettetni.

Helyeslőleg tudomásul vétetik.

24. A Földhitelintézet jelenti, hogy herczeg Pálffy Antal 2000 és Czegléd város 1000 frtos régi alapítványa befizettetett.

Tudomásul vétetik.

25. Nagy József veszprémi árvaházi igazgató 100 frtot hagyományozott az Akadémiának és a hagyomány befizettetett.

Tudomásul vétetik.

26. Opiczky János egri lakos 1886. január 26-án kihirdetett végrendeletének 6. pontjában „az egyesült budapest-fővárosi takarékpénztár budai osztályánál 40 frt erejéig elzálogosított 2 Keglevich, 2 Salm, 1 Clary, 1 Credit, 1 magy. kir. 100 frtos, 1 Bécs városi, 1 magyar vöröskereszt és 1 osztr. vöröskereszt, összesen tiz drb sorsjegyét a M. T. Akadémiának, a Magyar Képzőművészeti Akadémiának és a Magyar Iskolaegyesületnek hagyományozta egyenlő részekben, oly kéréssel, hogy a M. T. Akadémia pénztárnoka e sorsjegyeket a fővárosi takarékpénztár budai osztályánál vegye át megőrzés végett.“ A 7. és 9. pont szerint „a fővárosi takarékpénztár budai osztályánál még elzálogosítva levő három darab első budapesti gőzmalmi részvény mindaddig az említett takarékpénztárnál letétben hagyandó, míg az 5. pont alatti Pflüger Mária asszony életben van.“ Pflüger Mária asszony halála után az említett fővárosi takarékpénztárnál elzálogosított három darab első budapesti gőzmalmi részvényekből egy-egy darabot a M. T. Akadémiának, a Magyar Képzőművészeti Akadémiának és a Magyar Természettudományi Társulatnak hagyományoz.

A Földhitelintézzettel és az akadémiai ügyésszel közöltetik.

TIZENHARMADIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Az I-ső osztály n e g y e d i k ü l e s e .

1886. márcz. 22-én.

HUNFALVY PÁL r. t. és osztályelnök elnöklése alatt.

73. Joannovics György tt.: „A magyar szórendről“ értekezik.
Bírálatra adatik.

74. Téli Iván lt. szóval előadja „Heraclius Rankavis Kleon hellén drámája, nyelvészeti jegyzetekkel“ című értekezését. Kivonatban így:

Az avarok Konstantinápoly falai előtt állnak. Heraclius byzanti császár hozzájuk megy, hogy békét kössön velök, de ők orozva megtámadják; embereit részint fölkonczolják, részint fogságba hurezolják, részint megfutamítják s ő is nagy nehezen menekül meg. Athalarich, a palotaőrök főnöke, nem tudja, örüljön-e, vagy búsuljon-e Heraclius vereségén. Ő a császár nejét, Martinát, még lánykorában szerette s viszont szerettetett. De Martina, anyja, Mária, unszolására, a császárhoz ment nőül, a ki anyjának fivére, tehát nagybátyja volt. Ez epeszté Athalarichot. Ezért gyűlölte Athalarich a császárt s örülhetett Heraclius vereségének. De másrésről tudván, hogy Heraclius lelkismerete marczangolja, mert az egyház tilalmának ellenére nőül vette saját unokahugát s hogy ez nyugtalanítja Martinát is, szánalommal viseltetik mindkettejük iránt. Martinának e lelki nyugtalanságát kineveti az anyja s a gondviselés művének tartja e szentségtelen házasságot. Martina ellenvetésére, hogy Athalarich leghűbb szerelmét is a gondviselés ajándékozta neki s hogy az anyja mégis elszakította tőle, azt válaszolja Mária, hogy Isten keze kevés lány fejére tesz koronát:

azért kellett a császárhoz nőül mennie, mi által gyermekei majdan uralkodjanak. Martina figyelmezteti az anyját, hogy Heracliusnak van első nejétől egy fia, kit törvényesen megillet a trón, ha a császár lemond, a mint híresztelik. És ez a hír igaz is volt. A sok, szerencsétlenül végződött háború következtében Heraclius el van tökélve lemondani s Afrikába visszavonulni. Hiába beszélük le e szándokáról fivére, Tódor, unokatestvére, Nicétas s fővezére Bonus. Heraclius összes csapásait törvénytelen házassága gyümölcseinek tartotta. Eleinte a szerelem mámorában élt; de a boldog napok gyorsan elmulának. Borzalom tölté el keblét. Ezt istentagadással akarta elfojtani. De az istentagadó sorsát is borzasztónak találta, a ki görnyedve jár, mint a gyilkosság ösatyja, Kain. Ő visszatért tehát ősei hitéhez; de itt ismét új poklot látott maga előtt: nejét, mint bűnének szerencsétlen tárgyát, s gyermekeit, mint a törvénytelenység gyümölcseit, ha ezeket eltaszítaná. új bünt követne el.

Kételeyeit eloszlatják Martina fenyegetései s hízlgései, melyek úgy eltántorítják, hogy neki már közönyös az örök elkárkozás s Martinának egyetlen egy csókját többre becsüli, mint az édennek kimondhatatlan gyönyörét. De midőn Sergius patriarcha hírül hozza neki, hogy a perzsák elpusztították Jeruzsalemét, megesküszik, hogy lemondván szerelméről, a hitért és hazáért fog küzdeni. Szavát meg is tartotta, mert hadserege élén Ciciliába indult a perzsák ellen. A csata előtt Sismus, egy henczegő katoná, azzal kérkedett, hogy egy egész perzsa századot fog fölfalni. De a csata alatt elhújt s csak diadalmas bevégzése után kerülvén elő, azzal dicsekedett, hogy a csata centrumában úgy forgatta a kardját, mint Gabriel arkangyal; hogy a perzsák fejei lábai, kezei csak úgy röpdöstek körötte, de végtére egy keményfejűn eltört a kardja. Akkor azonban megragadott két perzsát, pajzsok gyanánt használta és áttört a sokaságon. S jóllehet ilyen hős nincs a világon, mondá magáról, Gordia. egy testőr kedvese, még sem akarja szeretni.

Mialatt Heraclius győzelmesen visel háborút a perzsák ellen, Konstantinápolyban Mária szemrehányásokkal illeti Martinát, hogy búbájával nem képes többé a császárt lebilincselni, a ki távolléte alatt nem Martinát, hanem első nejétől született fiát s a patriarchát bízta meg a kormánynyal. Mit használ egész Ázsia meghódítása, mondja Mária, ha hatalmunk elenyészik? Hadd vesszen el az egész világ. Én elsőséget adok a romjaira épített trónnak, ha én ülhetek rajta és senki más.

Martina egyedül merengve ül a termében s várja a bejelentett Athalarichot, ifjúkori imádóját, kit Heraklius küldött hozzá drága hadi zsákmánnyal. Athalarich átadja a küldeményt s távozni akar. Martina visszatartja s emlékezteti ifjúságuk éveire. Athalarich azt válaszolja neki, hogy egykor örülten szerette, de most gyűlöli, mert ő a gonosz szellem, mely a birodalom hanyatlását okozta s a császárok dicső bitorát sárba taszítá. Azért a szabadság szent nevében átkot

mond reá. Martina eleinte felbőszül, de lassankint csillapodik s megígéri Athalarichnak, hogy nem fogja többé Heracliust eltántorítani.

Heraclius ez alatt diadalmasan előnyomult Palaestinába s Gogtha hegyére tűzte a keresztfát. De nemsokára betört Arabiából Mohamet s tovább és tovább szorította a keresztény hadakat. Heraclius mintegy félőrülten Konstantinápoly felé futamodott; azután két fiát, kiknek egyikét első, másikat pedig második nejjével nemzette, társuralkodóknak nevezte ki Martina felügyelete alatt és szent Szabbás zárójába vonult vissza.

A konstantinápolyi császári palotában pedig nagy fordulat állt be. Mária egy éjjel megmérgezte Konstantint, Heraclius első nejjének a fiát. A nép Martinát is gyanuba vette; föllázadt, a palotába tört, kitépte Martina nyelvét, fiát megesonkította s Máriát fölkoncizolta. Midőn ezt hírül hozták Heracliusnak, fölkiáltott: „Heraclius le van győzve, de csak Isten hatalma által.“ És kiadta lelkét.

Rankavis Kleon, mielőtt e drámához fogott, átkutatta az összes régi és újabb munkákat, melyekben Heraclius története meg van írva. Elolvasta továbbá Calderon tragikomikus darabját: *Ebben az életben minden igazság és minden hazugság*, valamint Corneille-nek *Heraclius* című tragoediáját. De e két költészeti műben egészen ki van forgatva a történet; jóllehet maga Rankavis sem maradt egészen hű a történethez; mert a byzanti írók szerint Martina ármányos s vadlelkű volt, a ki semmiféle gyalázattól nem borzadt vissza; szerzőnk pedig ezt a rút jellemet Máriának tulajdonítja, a kinek ördögi befolyása alatt cselekszik a különben jóra hajlandó Martina. Ezt azonban, a mint maga mondja, megkivánta az ő drámájának a természete, hogy rokonszenvűnket fölébresszse Martina iránt.

Szerzőnk drámájában háromféle irályt találunk: irodalmit, társalgásit és pórnyelvít. Az előkelő személyek irodalmi nyelven beszélnek, mely ugyanegy a hajdankori áttikai írók nyelvével. Jambusaik gördülékenyek, melyeket azonban hangsúlyozva kell olvasni. — A társalgási nyelven alsóbb rangú személyek beszélnek prózában, mely éppen úgy viszonylik az irodalmihoz, mint az angol, francia német, olasz népdialektus saját irodalma nyelvéhez. Végre a perzsa katonák a görög pórnyelvet használják, melybe azonban török szókát is kevernek. Szerzőnk azért ad a törökül nem tudó perzsa katonák szájába török szókát, hogy utánozza a törökökkel érintkező némely vidéken a görög pórnyelvet, melyben török szók is találhatók, valamint megfordítva a török nyelvben is több görög szó fordul elő.

Egyébiránt a görög népnyelvet éppen úgy meg kell tanulni, mint a született németnek, vagy annak, a ki csak könyvekből tanult németül, a különféle német népdialektusi kifejezéseket, minők például ezek: *i hob kriegt*; — *des macht ma mit'm Kamml*; — *es fällt mer juscht eeni ei*; — *Hau im ani obi dem potscheten Kralawatsch*; — *Dirndl*; — *Huat*; — *Buam*; — *Bleami*; — *trahts ti umi*; —

San's a Bettler? Wer? Se. I? — Liadl, Ritta; — merschten Theels; — Liab, thuat, kummscht, auszi, kimmt; — zuoa schaugn's iatz nauf; — i wasz net; — a wwer heeszt; — sei Muada; uff eemal; — Goasbock; — dengerch koan; — isch nit so liecht; — hoscht denkt; — bischt neighockt sat.

Végre értekező megczáfolja azokat, a kik azt állítják, hogy a mai görögök nyelve analytikai (taglalati) a régihez képest, mely synthetikai (foglalati) volt, kimutatván, hogy a régi nyelvben is voltak analytikai igealakok, s figyelmeztetvén, hogy az inversiók benne épp oly gyakoriak és szépek, mint a classicusok nyelvében.

Birálatra adatik.

TIZENNEGYEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Összes ülés.

1886. márczius 29-én.

TREFORT ÁGOSTON akad. elnök úr elnöklése alatt.

78. Vadnai Károly lt. mint az 1884—85. évi gróf Karátsonyi drámai pályázat bíráló bizottságának előadója, fölolvassa jelentését, mely szerint a bizottság a négyszáz arany pályadíj ki nem adását javasolja. A jelentés így szól:

Rossz időknek jó emléke az a szinműi pályázat, melynek mult évi eredményéről vagyok hivatva ezúttal jelentést tenni. Ama zord időben, midőn az önkényuralom arra törekedett, hogy nyelvünk — a nemzet e legdrágább, legfélétebb kincse — csupán a magán élet használatában zsgorodjék össze: odáig jutottunk, hogy élőszóban és nagy közönség előtt nem is hangozhatott az már máshol, mint a szinpadon. Ez maradt csak meg menedékváranak, a hol egyfelől lehetőleg ellent állt a kiméletien ostromnak, másfelől buzdított a jobb időkig való erélyes kitartásra. Mindenkinek éreznie kellett akkor amaz ismert mondat igazságát, hogy „a parlament nélküli nemzetek szónokai a költők,” főleg pedig a drámai költők, kik a szinművészek ajkára adják igéiket, hogy az ékesszólás közvetlen hatalmával hangoztassák. És a mi költőink akkoriban szónokoltak is a szinpadról eleget, néha a költői stíl rovására, de mindig a hazafias érzület élénkítésére. A nemzet igazi lelke lett az akkori irodalom a nyomás igája alatt s e lélek erősítése végett történt, hogy két lelkes főúr: a nagytudományu gróf *Teleki József* 1854-ben kelt végrendeletében tizenkét ezer forintot hagyott; a szép, a nemes ügyek iránt mindig élénk érzéket tanusító gróf *Karátsonyi Guidó* pedig 1858. márczius 30-dikán kelt alapító levelében tizezer forintot alapította szinműi pályázatokra, a kamatok évenkénti jutalmul kittäzését s a versenyművek megbíráását a Magyar Tudományos Akadémiára bizva. Ez áldozatkész magvetők közül gr. *Teleki József*,

ki már 1855. február 16-ikán elhunyt, egyetlen egy ily színműi pályázat aratását sem érthette meg. Ellenben gróf Karátszonyi Guidó évek hosszú során kísérhette figyelemmel és nemes érdeklődéssel a nevéhez kapcsolt akadémiai pályázat sikereit és eredménytelenségeit, s egy századnegyed óta a tavalyi pályázatnak most kihirdetendő eredménye a legelső, melyről többé nem bírhat értesüléssel. Mert a nemes gróf — a mint tudva van — a mult évi szeptember 15-dikén szélhűdésben meghalt, a buziási fürdőben.

Ez a gyász eset követeli, hogy — az Akadémia nem fejezhetvén ki haláját és kegyeletos emlékezését más helyen és alkalommal az elköltözött szinirodalmi maecenás fölött, — a bírálati jelentés ezúttal eltérjen a szokásos formától, s mielőtt a tavalyi pályázat vigjátékaival foglalkoznék, szomorúan és hálásan emlékezzék meg a tavalyi halott-ról, kinek fenmaradó nevéhez lesz kapcsolva mindig Akadémiánk legnagyobb s legtöbb igényű szépirodalmi jutalomtétele.

Nem csak ehhez fűződik az ő neve, mert híven a jelszóhoz, melyet új fényvel szerzett főúri czimerébe választott: „*pietate, honore et perseverantia*“, mindig úgy élt, hogy alig van nemzeti jó czél, emberbaráti nagy ügy, művészeti országos intézet, melyhez ő tetemes alapítványokkal ne járult volna, heírva nevét sokszorosan a nemesség legszebbik aranykönyvébe: a jótékonyságéba. Igen, a jótékonyság kifogyhatatlan olajos korsóját képezi sok intézet és sok szegény számára ama nagy alapítványa, mely a trónörökös nevével összekapcsolva, évenként oly bőven gyarapít egyleteket, intézeteket, egyeseket. Egyszázak, iskolák, műintézetek, tanító, nyugdíjazó és segélyző-egyletek érzik folyvást az ő bőkezűségének áldott gyümölcseit, s a néperkölc buzdítására fog szolgálni az idők végeig az a rózsalány-ünnep, melyet ő déli Franciaországnak a lovagi időkből fenmaradt népszokásaiból honosított meg, a fővároshoz közel eső három sváb falujában, s azért éppen ott, mert — a mint mondá — a magyarokkal mindig együtt érző és magyarosodni is kész sváb lakosságot buzdító elismerés illeti meg.

Oseinek nem csak nagy vagyonát, hanem nemes áldozatkészségeit is örökölte az elhunyt gróf s ez anyagi és szellemi tulajdonokat folyvást gyarapította is. Legifjabb korától, midőn már híres művészek és kiváló írók is tartoztak barátai közé, hatvannyolcz évre terjedt életének végeig, folyvást élénken érezte ő, hogy „a nemesség kötelez.“ Előtte lebegett folyvást őseinek buzdító példája: a dédapa, ki a mult század közepén nagy költséggel állított harezí csapatot a török ellen, s másképen is nagy áldozatokat hozott a honvédelem ügyének, az 1793-ki nagy inségidején pedig megnyitatta gazdag csütreit az éhező nép előtt; a nagyapa, ki mint torontáli alispán és diétai követ annyit tett a gazdaság emelésére, az országos küldöttség által tárgyalt közügyek előmozdítására és szintén százezreket áldozott a francia hadjárat elleni honvédelemre; továbbá az atya, szintén alispán, ki jó gazda, a megye tevékeny fia, a szépnék, üdvösnek barátja, a szegé-

nyeknek istápolója volt! Hü maradni e hagyományokhoz, nem csak magának élni szépen, hanem másoknak is hasznosan, pártolni a közczélokot, buzgónak lenni hitben, hon- és emberszeretetben, élénk érzéssel bírni az irodalom és művészet szépségei és hatásai iránt, előmozdítani a közműveltséget, az életet megszépíteni az izlés kultuszával, mely egy valódi nagyurat annyira föléje emel a csupán dúsgazdagoknak, s azt tartani, a mit Főth nemes emlékü nagyura tartott: hogy „sokkal tartozik a hazának és embereknek az, a kinek isten áldása a földi jókból sokat juttatott“: ime a nemes elvek, melyek szerint gr. Karátszonyi Guidó kívánt élni. Szívének jósága, érzületének fenköltsége, a közügyek iránti bőkezősége teszik őt emlékezetessé, annival inkább, mert a mióta az emelkedő értelmiség veszi át egyre jobban a közczélok istápolását az egyes nagy pártfogóktól: a közügyi buzgóság és áldozatkészség fényes hagyományai mindinkább tűnedeznek épp abban a körben, a hol valaha — még csak nem régen is — oly buzdítólag tündököltek.

Emlékezőn az elköltözött nemes érzületű főúr oly sokaktól megáldott életéről, alapítványai közül arra is, mely minket ez órában foglalkoztat, visszapillantást kell vetnünk. Lehetetlen be nem vallani, hogy a Karátszonyi-díj, mely ma már huszonhetedik éve áll fenn, eddigelé nem szült annyi eredményt, mennyit hozzá alapítója, az Akadémia és az írói körök kötöttek. Az alapítvány eleintén úgy szólt, hogy kamataiból — mint a Teleki-féle jutalomnál is — száz aranyat kell kitűzni egyik évben komoly drámai műre, másokban vígjátékra s a jutalmat mindig kiadni a viszonylag legjobb műnek; ha jó nincs, a legkevesebb rossznak. Tehát lényegében párja volt a Teleki-pályázatnak. De a Karátszonyi-díj csak négy éven át maradt ez alakban. E négy év alatt három író nyerte meg a négy díjat: 1859-ben Pompéry János (Péter Pál) a „*Telivér*“-rel, 1860-ban Szigligeti Ede „*A titkos iratok*“-kal, 1861-ben Dobsa Lajos a „*Vígjátéktárgy*“-gyal, (melyet szerzője nem adott be a nemzeti színházhoz,) s 1862-ben ismét Dobsa Lajos a „*Bűnt bűn követ*“ című drámával. Mivel e jutalmazott művek a színpadon nem vertek mélyebb gyökeret s le is maradtak rövid időn a játékrendről, az Akadémia ama tagjai, kik hivatásuknál fogva a drámai versenyek iránt mélyebben érdeklődtek, a pályázati föltételek megváltoztatását vették czélba. Ugy gondolták, hogy a sziműirodalomra és az Akadémiára nézve üdvösebb lenne, ha a Karátszonyi-díjat nagyobb, magasabb és nehezebben elérhető jutalomná tennék; ha nem kellene okvetetlenül kiadni a viszonylag legjobb versenyműnek, hanem két évenként kettős díjat oszthatnának az olyan színműnek, mely nem csak legjobb a többi közt, (úgy szólván csak „fél szemű király a vakok közt“), hanem csupán olyan mű kaphatná meg a jutalmat, mely kiűntetésre méltó s drámai, színi és nyelvi tekintetben önmagában is becses. Gondolták, hogy ezzel nagyobb műgondra, az eszmény hőbb kultuszára serkentik az írókat s egyszersmind elriasztják a hivatlanokat, kik csupán vaktában, önbírálat és tehetség nélkül, a jó szerencse nevében — a ki mer az nyer — pályáznak. Az alapító bele-

egyezett e változtatásba, s már az Akadémia 1861. december 18-dikán tartott nagygyűlésén felolvasták levelét, mely szerint a pályázat ezentúl nem évenként, hanem két évenként és mindig kétszáz darab arany lesz, s a jutalom nem okvetetlenül, hanem csak oly versenyműnek adandó ki, mely arra teljesen méltó. Az első ily pályázat 1863. év végén járt le. Azóta volt vagy 14 pályázat, de — noha számos ízben megkétszereztek, négyszáz aranyra emelték a jutalmat — a mai napig csak kétszer lehetett kiadni: 1868-ban a Szigligeti „Trónkereső“-jének, melyre szerzője valóban egész tehetségét és teljes műgondját ráfordítá, s 1878-ban a Csiky Gergely „Ellenállhatlan“-jának, mely formai és nyelvi tekintetben jeles munka. de színi hatása nem volt olyan, hogy a nemzeti színház játékrendjén állandóan fenmaradhatott volna. Ekkép az összes Karátsonyi-pályázatnak — huszonhét év hosszán — annyi a mai tényleges eredménye, hogy maradt fenn belőle egy, évenként párszor sikerrel adható s gondal irt magyar történelmi szomorújáték: a „Trónkereső“, mindenesetre a legjobb mű, a mit e nemben Szigligeti irt.

Az irodalomra nézve nem vezetett ugyan kárba a meddő pályázatok díja, mert az ismételve kitűzött, de ki nem adhatott összegekkel a dramaturgia körébe tartozó becses, hézagpótló műveket jutalmaztak, így a Greguss Agost Shakspeare-könyvét, Arany János „Aristofanes“ és Csiky Gergely „Plautus“ fordításait, melyek valóban termékenyítőbb hatást gyakorolhatnak, úgy a törekvő írókra, mint az irodalom komoly tanulmányozóira, mint némely könnyedén irt és csak múló hatású szindarab; de végre is nem egyenest arra a célra szolgálnak, melyet az alapító gróf elérni törekedett nagy alapítványával, hogy t. i. általa az eredeti színirodalom értékes és hatásos darabjai szaporodjanak. Köteles vagyok ezt megjegyezni, annyival inkább, mert midőn a pályázatok eredménye iránt folyvást érdeklődő és az eredménytelenségek fölött mindig sajnálkozó gróf előtt egy ízben említém a megmaradt díjakból kiadott egyik jeles munkát, keresetlen modorában azt felelte rá: „Derék, mert hát ez is valami!“ S ebben nem a kiadás értékét csekélylé, hanem azt fejezte ki, hogy de még sem az, a mi a pályázat valódi célja.

E pályázat emelt, szigorított alakján azonban ma már nem lehet változtatni, de tekintetbe véve, hogy e módosításhoz kötött várakozásnak a tényleges eredmény teljességgel nem felelt meg, s a bírálati eljárás szigora nem a hivatással bíró írókat buzdítá nagyobb műgondra, hanem azokat csak elidegeníté a versenytől, míg a hivatlanok — habár kisebb számban — ma is megmaradtak a véletlen szerenese próbálkozóinak, a cél, az eredmény érdekében föl kell vetni — a mint, hogy a jelen pályázat bíráló bizottsága a maga körében föl is veté — a kérdést: mi értendő nem az akadémiai alapszabályokban. hanem az időszaki sajtóban gyakran fenforgó „önbecs“ alatt, mely — a mint gyakran hirdetik — a pályadíj kiadásához elérhetetlen feltételül van kötve. A bíráló bizottság, mely Szász Károly rendes tag elnöklete alatt, Heinrich Gusztáv, Pálffy Albert, Szigeti Jó-

zsef lev. tagokból és e jelentés írójából állt, e kérdésben úgy allapodott meg, hogy az alapszabály, mely szerint a „jutalom a viszonylag legjobb műnek csak úgy adatik ki, ha egyszersmind drámai, színi és nyelvi tekintetben is becsesnek s így kitüntetésre méltónak bizonyúl be“ : korántsem foglalja magában azt a követelést, hogy annak valami hibátlan remekműnek kellene lenni, mert hisz akkor ez a túlzott és kivált a mi viszonyaink közt jogosulatlan felfogás nem vezethetne egyébre, mint teljes meddőségre, hanem olyan művet kíván, mely a maga nemében a mi ilynemű jobb s maradandóbb értékű termékeink színvonalán álljon s a mely az elvitázhatatlan tehetség kellő műgonddal készült s némi maradandóságot ígérő terméke legyen. Tehát irodalmi érték, színi hatással párosulva.

E szempontból — kizárva épp úgy a túlszigort, mint azt a túlságos engedékenységet, mely az Akadémia legnagyobb szépirodalmi pályázatánál épp a tehetségeket rontaná, midőn azokat erejük nagyobb összpontosítása helyett könnyítvére munkára s kellő önbíralás nélküli rögtönzésekre szoktatná — a bizottság az irodalmi viszonyoknak és a bíralat méltóságának egyforma tekintetbevételével foglalkozott a tavalyi pályázat versenyműveivel, s e szerint állapodott meg ítéletében.

Hét színmű pályázott összesen, versekben írva három, prózában négy. Vigjáték volt kitűzve, annak minden fajtát, tehát a bohózatot is értve. Őt közülök minden bíralaton alól áll, éretlen és érthetetlen zaggyalékok, melyeknek szerzői semmivel nincsenek tisztában, a mi csak egy középserű szindarab megírásához s ikell. Sem felfogás, sem nyelv, annál kevesebb alakítás vagy valami komikai ér nem fődözhető fel kísérleteikben. Túlságosan meg volnának tisztelve — a bizottság véleménye szerint — már csak azzal is, ha műveik czímei helyet foglalnának e jelentésben, mert a bíralat számára nem léteznek és csak kettőt bizonyítanak: azt, hogy gondolat, képesség és képzettség hijjával, magok és a vigjátéki irodalom ismerete nélkül mertek a pályatéren megjelenni, és azt, hogy az évenkénti akadémiai bíralatok szigorú hangja csak megcsappanthatja de nem riaszthatja el a pályázatóktól épp azt a fajt, melylyel — a német költő haragos mondása szerint: „az istenek is hiába küzdenek.“

Nem sikerült, de legalább némi képességre, igyekezetre mutató munka az „Egy dal“ című 5-dik számú pályamű, mely a régi római világból egy felstült szerelmi bosszú tarka, sok helyen erőltetett meséjét adja elő, sajátyszerű operaszövegi modorban és eszközökkel, népcsoportok, látványok, kar-refrain-ek használatával, erős alakítás és jellemzések nélkül, de jelenéseiben némi elevenséggel, vidámsággal és párbeszédeiben néhol kifejező rövidséggel. Olyan írói kéz, mely a mesét tömörebbé tudná tenni, az „Egy dal“-t pedig úgy írná meg, hogy az ne csak a szerző római népét, hanem a színházi közönséget is el tudná ragadni, e műből alkalmas dalmű-szöveget formálhatna. Ennyi s nem több, a mi e pályaműről mondható.

Egyetlenegy darabja van az egész pályázatnak, melylyel nemcsak kötelesség, hanem méltó is foglalkozni, mert olyan írótól ered, ki eleven tehetséggel, a színpad alapos ismeretével, sok ötlettel, leleménnyel, formaérzékkel és a dialogok gyors és vidám fűzésének hála adományával bír.

E mű czime: „*A jó Fülöp*“, száma az első. felvonása három, jeligeje: „ne quid nimis.“ Prózában, élénk színpadi, bár némileg módoros nyelven van írva s bohózati jelenetekkel és motívumokkal vegyített vígjáték. Van hőse is, hősnője is, melyek össze vannak kötve, mert az egyiknek hóbortja hat a másiknak cselekedeteire s a zavarok bonyolítására; de a központot megosztják s a mű stíljét is ingadozóvá teszik, mert az egyik bohózati, a másik utóljára már csaknem melodramatikus alak. A hős egy úgynevezett jó fiú, ki esztelen jóindulatával épp azoknak okoz bajt, a kiket a bekövetkező bajoktól félt s e miatt pórul jár; a hősnő pedig egy a házi tűzhelyre és boldogításra termett asszonyka, kit anyjának és férjének nagyralátása kizökkentenek sarkából, s annyira megváltoztatják természetét, hogy szereplő, költelező s egy kissé kaczerkódó nővé lesz, míg aztán eszére nem téríti egy olyan követelés, mely bántja önérzetét és szegénypirral borítja el arcját.

Góth Mátvás, e meggazdagodott s vasárosi üzletétől visszavonult nyárs-polgár nyaralójának kertjében pillantjuk meg a családot. A papa az „urhatnám polgár“ ivadéka, a ki szeretné, ha lánya ragyogna s maga is kívánná még szerepelni s titokban képviselőségre áhítoz. Nagyobbik leányát: Matildot egy jónevű fiatal úrhoz adta, Vathay Bélához, a ki a gentryhez tartozik, de afféle végzett úr, mert most az após tartja s hivatalra volna szüksége; fiatalabb lányát Klárát pedig Hernádi Fülöpnek (ez a jó Fülöp) szánta, de a mit semmi sem indokol, mert a nagyralátó nyárspolgárnak mi kilátása sem lehet ezzel az egy fillérrel és semmi különösebb nexussal nem bíró vóvel. A családnak tartozik még a Béla nővére: Ottil, özvegy nő, a ki nagyvilági hölgy gondolkozásával bír, de a nagyvilági élethez nincsenek már eszközei. A kertben, most egy jó magasan kötött függőágyban pihen, de részt vesz a társalgásban. Matildnak épp ruhakelmét kellene kiválasztania, de ő megelégszik azzal, a melyik férjének tetszik. De a férjnek nem tetszik, hogy nincsen önálló ízlése. nincs magas ambíciója. Ez észrevételre Matild megcsókolja férjét, mondván: legmagasabb ambíciója az, hogy férjét szeresse. „Kedvesem — jegyzi meg erre Ottil a függő ágyból, — a valódi nagyvilági nő nem szokott férjével társaságban csókolózni.“ Szóval a férj és sógorasszony nyárspolgáriának tartják Matildot, sőt maga Góth papa is elszörnyed, hogy ki viseli az ő villájában magát nyárspolgáriasan? s midőn az asszonyka szeme könybe lábad, feddi lányát: „Most meg már sirsz? Ez az asszony nem tud civilizálódni. Kérdezd meg csak az uradat: illik-e sirni egy gentry-asszonynak?“ De hogy ne sirna, mikor nem tudja férjének semmiben a kedvét találni. A férj azt nem mondja, de bevallja, hogy szeretné, ha valamivel több nagyravágás volna benne,

nem élne oly nagyon szerény visszavonultságban, óhajtana kissé szerepelni, feltűnni, más nőket elhomályosítani s a férjét irigyeltté tenni. A papa e szavakra elképed: „Borzasztó, mennyi hiba egy fiatal asszonyban!” Ottl is beleszó: hogy a Béla társadalmi helyzete, jövője, előmenetele is megkivánnák, hogy neje kiváló helyet foglaljon el a társaságban, hogy modorát, szellemét, ruháját, példakép idézzék s ragyogjon napként a társaság egén. Az apja is azt kérdi: mért nem ragyog a társaság egén, holott ő elég pénzt ad hozzá s pénzzel az ember minden lehet, még nap is. Matild mindenre kész, a mit Béla kíván, de hát mit tegyen? Béla azt kívánja, hogy jobban beleélje magát a körbe, a melybe házassága által jutott. A papa is azt mondja: osztozniok kell egymás javaiban, Béla élvezi a felesége pénzét (nem szemrehányáskép mondja), Matild meg élvezze férjének fényes körét: ragyogjon. „Teringettét! parancsolom hogy ragyogj!” s Béla kezdi tanítani, hogyan ragyogjon. Lépjen be olyan egyletekbe, melyeknek a divatos asszonyok tagjai szoktak lenni, társaságokban igyekezék magára vonni a figyelmet, központot képezni, legyen beszédes, szellemes s Ottl szerint egy kissé kaczer is, de ártatlan kaczersággal, mely csak ingerel, de semmit sem ígér. Szóval: tegye mindazt, a mire nem termett. E hiú módon zaklatott s éppen nem hiú asszonyka lesz a vigjáték hősnője.

Fura hősével. Fülöppel, a második jelenetben ismerkedünk meg, a mint ijedt arcczal, lélekszakadva ront a kertbe, jelentve, hogy vendég jön. A vendég Várdai Ottó, a fiatal államtitkár, ki most jött haza külföldről s nejevel a nyaralóba jó, meglátogatni barátját: Bélát. Mindezt Fülöp ijedezve mondja, mert ő mindig ijedez, folytonosan feltve barátjait oly bajtól, mely nem létezik. Most Matildot s a család nyugalmát félti, mert Várdai udvarolt lánykorában egy kicsit Matildnak s ebből azt következteti, hogy szerelmes volt, s most is az, a melyből nagy baj lehet. Figyelmezteti is Matildot, hogy legyen óvatos, mert Várdai veszedelmes ember, valódi Don Juan! Az asszonyka nevet: mi czélből udvarolna egy férjes nőnek egy nős térfi? „Mi czélből? — kérdi Fülöp — hát ezt is én magyarázzam meg? Én megtettem baráti kötelességemet. Vigyázz, észre ne vegyék, a miről beszélünk.”

Góth papa el van ragadtatva, hogy ily előkelő vendége jó, ki neki kerületet, vejének pedig jó hivatalt szerezhet. Mind átöltöztek, kivéve Matildot, ki nem ér rá. Nem bizony — panaszkodik Klára — mert nagyon érdekes beszéde volt Fülöppel. A jó Fülöp szabadkoczik, hogy egy szót sem szóltak egymással, a mivel csak gyanút kelt, főleg Klarában, kivel foglalkozni a kiszemelt völegény nem ér rá. O a maga érdekére nem gondol, mindig csak a barátaié foglalják el. Góth papa festőileg rendezi el a csoportot, a fiatal pár olvas egy könyvből, Ottl egy divatlappal foglalkozik, Klára virágbokrétát köt, a papa pedig az államtitkár művét: az „Államháztartástan“-t veszi a kezébe, így várják az államtitkárt és nejét: Adélt, ki a nevelőházban együtt tanult Matilddal, de nem voltak ott valami jó barátnök. Most annál

jobban mosolyognak egymásra. Matild csak az államtitkárral szemben elfogult, alig mer rá nézni s arra gondol: „Ah, minek is szolt az a Fülöp!” Férje az elfogultságot félszégnek tartja, Várdai pedig (mert hiú) valami egyébnek. De az államtitkárt Góth papa viszi a kertbe, hogy kifejtse neki államháztartási nézeteit, a mitől a vendég előre megriad. A hölgyeknek pedig Fülöp sétacsónakázást ajánl. Elfogadják, kivéve Klárát, a ki haragszik, mert Fülöp megint suttogott Matilddal, a miért a lányka duzzog, míg Fülöp igyekszik megnyugtani: „Bocsáss meg angyal! szívem, lelkem a tied egészen, de barátaim folytonosan elfoglalnak. Ám kihozom holnap Déri Andort, kivel a farsangon többször táncoltál. Bemutatom atyádnak. Kitünő fiatal ember, legjobb barátom, s szívesen fog téged mulattatni, míg én el leszek foglalva.“ Fülöpöt hívják a hölgyek, hogy evezzen. Ő szalad, mert nagy a szolgálatkészsége, de még nagyobb az ügyetlensége. Ha szól, ha tesz valamit, mindig bajt csinál. Imént, midőn Ottilt kiemelte a függőágyból, leejtje, most meg — mivel nem tud evezni — felfordítja a csónakot s az három nő sikoltozva gázol ki a partra. Fülöp menekszik s az Ottil függő-ágyába búvik. Ott nem látják meg s meghall sokat. Hallja, a mint Béla és Matild összezördülnék, mert a férj Adélt állítja neje elé nagyvilági mintaképnek, a mi az asszonykát egy kicsit feltékenynyé és nagyon haragossá teszi, úgy hogy sirva, boszankodva fogadja meg, midőn egyedül marad: majd lesz ő olyan nagyvilági nő, hogy „szikrát hány tőle a Béla szeme.“ S hallja Fülöp azt is, midőn Várdai és Matild igen nyájasan beszélgetnek egymással s az asszonyka megpróbálja a kaczerkodást is, s örül, hogy sikertült, az államtitkár pedig kezd titkos reményeket táplálni. Fülöp, ki hallá párbeszédöket, a függőágyból inti a nejét kereső Bélát, hogy vigyázzon a feleségére s legyen hozzá gyöngéd.

Góth papa oda van a történt baleset miatt. Váltig mondja vendégeinek, hogy megöli Fülöpöt, ha szeme elé kerül, a tavat pedig kiszáritja. De Adél nem törődik a történt bajjal s a jövő héten újra itt lesz, mert az asszonyokkal fényes pásztori ünnepet rendeznek a kertben. Most pedig távozik férjével, s Góth papa boldog: „Milyen kedves finom úr! s hogy szeret minket! Béla számára most már biztos a fényes hivatal, én pedig föllépek képviselőjelöltnek, ugyis csak ez hiányzott még teljes gentrységemből. És ennek a kedves, hatalmas férfinak a nejét fűröszi meg az a szerencsétlen Fülöp? Hol van? Hadd öljem meg!“ S jönnek Matild és Ottil városiasan felöltözve. Hintón készülnek behajtatni a fővárosba, hogy a pásztori jelmezekhez bevásároljanak mindent. Matild lelkesülten mondja, hogy a legdiszesb akar lenni, tulragyogni minden asszonyt s megnyerni minden férfi hódolatát. Egészen felvillanyozza ez a gondolat! Góth papát is felvillanyozza. „Hallod ezt az asszonyt? — mondja Bélának. — Mintha kicseréltek volna. Igazi gentryasszony lett belőle. Most már csak meg vagy vele elégedve?“ Béla bámulva mondja, hogy nagyon meg van elégedve. Matild pénzt kér az apjától, mert ingyen nem lehet ragyogni. Elveszi az egész tárczát, melyben — mint Góth papa egy kis aggo-

dalommal mondja — pár ezer forint van. „Talán elég lesz!“ — jegyzi meg Matild. „Hallod-e? Talán elég lesz! — szól a papa Bélához, — a te feleséged ugyan jól kezdi!“ Matild és Ottó távoznak. Klára pedig a keresett „jó madar“-at megleli a megmozdult függőágyban, melyet zsinórjánál fogva úgy hintáz, hogy Fülöp leugrik belőle. Góth papa megragadja: „Itt vagy te vízbe fordító?“ „Ne öljön meg uram, — feleli tünnepélyesen Fülöp, — élnem kell még mindnyájok boldogságáért.“

Ez az első felvonás, mely a személyeket jól megismerteti, a helyzetet, melyből a bonyodalom indul, világosan felállítja. A második a Béla fővárosi lakásán játszik. Itt már Matild egészen nagyvilági, szereplő hölgy. Mintha kicserélték volna! Nem is jövünk igazán tisztába vele, hogy a mit jó czélzatu játékból kezdett, ma már nem valódi kedvtelés-e nála? A „saltus non datur in natura“ igaz elvét a szerző nem tartotta szem előtt, mert az egyszerű, csupán férjét szeretni kívánó hölgyből egyszerre nagyon is mássá tette, s olyanná, a minnek csak játszásához is idő, beletanulás kell. Most már Matild egyletekbe jár, drágán öltözik, elfelejt főzetni is itthon, s Béla és Góth papa ugyancsak éheznek. Góth papa felháborodik: „Terítettét, ez még is bosszantó. Én is ember vagyok és vannak pillanataim, midőn éhezem.“ A férj is, noha ő akarta, hogy neje nagyvilági nő legyen, sokalni kezdi a dolgot, mert már egy hónap óta nincs rendes ebéd. Góth papa megjegyzi, hogy ő nem csak éhen marad, hanem fizet is: egy hónap alatt a rendes összegén kívül 4293 forintjába került a drága ragyogás. Vő és ipa kölcsönösen szemére hányják egymásnak, hogy ki akarta így? „Őn akarta így!“ „Nem igaz, te akartad így!“ Bélának egyéb aggodalmai is vannak, mert hetenkint névtelen levelet kap valakitől, a ki figyelmezteti, hogy „sötét felhő“ fenyegeti házi boldogságát. Góth papa gyanakszik, hogy Fülöp a sötét felhő. Pedig a jó Fülöp csak az aggódó és figyelmeztető levelek névtelen írója. De az öreg kérdőre veszi, hogy mit mozdítja elő a Matild egyleti bolondságát s mért hanyagolja el Klárát? Fülöp arra kéri az öreget: nyugtassa meg Klárát, mert szíve lelke, minden gondolata az övé, de nagyon el van foglalva s azért mutatta be Déri Andort, hogy távollétében ő róla beszéljen Klárának. Ily bolondosan gondoskodik a maga menyasszonyáról. A mi a Matilddal való sugás-bugást illeti, az ellen úgy védekezik, hogy azzal csak az öreg úr gyanuját növeli. „Meglátod, — sugja vejének az öreg — ez a sötét felhő.“ Béla feleli: „Ugyan hagyja ezt a boldogtalant!“ Fülöp pedig nemcsak mindig jobban gyanakodik a látogatásokat tevő Várdaira, hanem ennek nejét is gyanakvóná teszi, épp az által, hogy oly módon igyekszik kézzel-lábbal megnyugtanni, mely e nőt is nyugtalanná teszi. Elszólja magát, szükségből fillent és zavarokat csinál, s Matild és Adél egy szűkebb bizottsági ülésen, mely mulatságosan van leírva, összetűznek egymással, miközben a megzavarodott Fülöp nagyon konfuzus jegyzőkönyvet csinál. Adél izgatottan távozik s Fülöp utána rohan, mert azt képzei, hogy a Dunának ment, pedig csak a czukrászboltba ment. Góth papa pedig feleletre vonja

lányát a Fülöppel való kaczerkodás, az elmaradt ebéd és a sok költekezés miatt. Az asszonyka nevet, hisz szerepel, ragyog, a mint kívánták, a mi pedig a pénzt illeti, ingyen nem lehet gentryskedni. „Gentry, gentry! — pattan fel az öreg — annyira még sem vagyok gentry, hogy tönkre jussak.“ Matild mentegetődzik, hogy félt a papa haragjától, a férje szerelmének elvesztésétől; tehát megtette, a mit kívántak, s evés közben megjött az étvágya. És ha itt, még egy pár kikerekítő jelenéssel, bevégeződnek a játék, melyet az asszonyka a maga tetszésére nyert meg, az egész mű jóval kerekdedebb, igazabb lehetne, mint a bonyolítás ama tovább szövésével, mely már nem játék. Nem értjük többé Matildot. Most már a férjétől kér, mert a papától nem kapott, ezer forintot. De a férjnek nincs. „Teremts! hisz a férfiaknak olyan könnyű pénzt szerezni.“ „Nem olyan könnyű, mint az asszonyoknak elkölteni.“ Összetűznek s Béla bántódva távozik s az eddigi jó szívű asszony nem sajnálja. Ottli tanácsára s Fülöp közbenjárására, ki épp betoppant, („az ég küldte“ — mondja Matild; „öt mindig az ég küldi“,) az ezer forintot uzsorástól veszik kölesön, másfél ezret írva a váltóra, a mi már nem játék, hanem könnyelműség. Fülöp, a bolond, semmit sem tud megtagadni barátaitól. Jön Várdaí, hozva az örömhirt, hogy Béla vízi-biztos lesz Erdély szélén. Matild megjegyed, hogy így az esztendő felét távol tölti tőle. Az államtitkár azonban épp ezt akarja s megnyugtatja Matildot a jó hivatallal, s számít hálájára. Következik még a váltó aláírása, s Goth papa akkor lép be, midőn Fülöp épp összehajtja a váltót. Azt hiszi, szerelmes levél s el akarja venni; de Fülöp elrohan, Goth papa pedig nem szaladhat utána, mert Matild a karjaiba ájult.

A harmadik felvonás színhelye egy fürdő társalgóterme. Tehát harmadik hely, a mi éppen nem baj, mert a modern színmű úgy kiűnt a három egységéből, mint Jules Janin szerint: az ember a gyermekruhából. Az első jelenet előkészít arra, hogy milyen nagy csacsi volt Fülöp, midőn Dérit küldte Klárához szerelme szószólójának. Ott van a fürdőben Goth papa is, ki megjegyed, midőn Matildot és Ottlit a roulette-szobából látja kilépni. Megtiltja, hogy játszszanak. Pedig kedvök volna. Föllép Béla is s szemére hányja nevének, hogy kaczerkodik a fürdőbe szintén elvetődött Várdaival, azért ő nem is fogadja el a hivatalt, nehogy azt mondják: felesége útján jutott hozzá; hanem — mint a papa ajánlotta — menjenek le a krassói birtokra gazdálkodni. Matild nevet s emlékezteti férjét saját szavaira: hogy a féltékenység nagyon nyárspolgáriás, s kimondja, hogy ő nem temeti el ifjuságát egy nyomorult faluba, sőt már egy magán-beszéd végén, midőn arra gondol, hogy a maga önérzetere erélyesen hivatkozott férje tán válni is akar tőle, daczosan mondja: „Tessék, az én lelkiismeretem tiszta.“ S megjelen Fülöp, furesa álöltözetben, hogy könnyen rá ne ismerjenek; azért jött, mert lejárt a váltó, fizetni kell s elhozta az uzsorást is magával, hogy botrányt ne csináljon. Mit tegyenek? Könnyű volna a megoldás, ha Matild a legtermészetesbre gondolna: egy kis nyílt bevalás, a krassói birtokra vonulás elfogadása s a papa azonnal kifizetné

a neki nem nagy összeget. De a szerzőnek még néhány jelenet kellett, s e végett Matild és Otti azt a furcsát gondolják ki, hogy a rouletten nyerik meg a szükséges összeget. Fülöp fog helyettök játszani, neki ez kötelessége, ha bajba keverte őket. Oda adják neki pénzüket: Matild 85 frt, Otti 1 frt 60 krt s aztán izgatottan hallgatóznak a játékszoba ajtajánál. A kijövő papa meglepi őket s felháborodik, mert azt hiszi, hogy Matild bűnös vonzalomtól leskelődik Fülöp után, majd meg Ottit veszi oktalan gyanúba, s elviszi őket onnan. Fülöpnek vége van, minden elveszett, még az Otti 1 frt 60 krtja is. Hogyan segítsen most barátnőin? Várdaihoz fordul, a ki az ő ügyetlen előadásából megtudja, hogy Matildé a váltó, s siet az uzsorához, hogy azt kifizesse. Megérkezik Adél is s Fülöp megint bajt csinál zavarást, nagyon bizonyítgatva, hogy „ninesenek együtt“, (t. i. Várdai és Matild.) Pedig együtt vannak s Várdai épp elbeszéli Matildnak, hogy Fülöp szavaiból kivette a váltó titkát s sietett azt kifizetni. Átadja a váltót, hogy tegye el. „Akkor önnek vagyok adósa!“ — mondja a nő. „Ki veszi ezt számba jó barátok közt?“ E szók szégyennel töltik el Matildot. Hát még midőn Várdai tolakodóvá válik, első titkukról s annak folytatásáról beszél, és átkarolja a nő derekát. Ennyi kellett a játékra oly eszes nőnek, hogy szemét felnyissa. Annyira jutott, hogy egy lovagias férfi bért mer neki kínálni szerelmeért! Eldobja a váltót s emlegeti az „örült játékot“, melylyel boszút akart állani férjén, s melynek oly keserű büntetése lett. És Várdait, a ki kacérságaért szemrehányást tesz neki, kiutasítja a szobából. Ekkor jó lélekszakadva Fülöp a hírrel: „megérkezett a feleséged.“ Várdai ijedten kérdi: hol van? s megy keresni. Matild pedig Fülöpnek tesz szemrehányást: „mindennek te vagy az oka, menj előlem, sohase lássalak.“ Göth papa pedig együtt találva őket, Fülöpre mordúl: „te mormon!“ Még mindig azt hiszi, ő a „sötét felhő“; de megtudja Matildtól, hogy mi volt köztök a titok, s megy Várdainak kifizetni az összeget, s mivel azt a feleség előtt teszi, Adél gyanuját is elhárítja, mert hát így férje e pénzület miatt jött a fürdőbe. És aztán kiderül, hogy minden bajnak Fülöp az oka. Ő ugyan mentegetőzik, de Göth Mátyás rárivall: „Hallgass! Nem látod ezt a szép egyetértést? Ugyan tudnál-e még valamit tenni, a mivel megzavard?“ Csakugyan megvan az egyetértés. Adél és Matild felvilágosítva egymást, nyájasan bucsúznak. Béla és Matild egymást megértve készülnek a krassói jószágra, Klára pedig szívét követve, Dérinek nyújtja a kezét. Fülöp elszörnyed: „Hogyan? te, a legjobb barátom?“ „Hja — felelt Déri — magad küldtél hozzá, ez a próba felülhaladta erőmet.“ Fülöp belenyugszik, sohajtva: „Az én sorsom az, hogy önmagam feláldozásával barátaim javáért éljek!“

E vígjáték, melynek meséjét tüzetesen kellett elmondani, hogy az összes ülés tagjai kellő tájékozást kapjanak a mű minőségéről s megnyugvást a bizottsági javaslat helyes voltáról, épp oly szembetűnőleg bizonyítja szerzőjének tehetségét, mint azt a tényt, hogy ez a tehetség nem fordított magához méltó becsvágyat és mûgondot e

különben eleven színmű kidolgozására. A gyakorlott toll látszólag sietett a munkával, mielőtt tárgyát teljesen megérelte, motívumait igazabbakká s alakfestéseit szabatosabbakká tette volna. E miatt nem festé hősnőjét biztosabban, határozottabban, összhangzatosabban; e miatt használt erőszakolt fordulatokat, hogy a bonyodalmat tovább fűzhesse, eltérve a valószínűtől, a természetestől, s e miatt keverte csak össze, a helyett, hogy egygyé olvasztotta volna a jellemvigjátéki és bohózáti elemeket. A bohózáti elemekkel inkább csak pirosítgatá vigjátékának képét, mely a nélkül nem birt volna elég eleven színekkel. A mi pedig a mű formáját illeti, abban csak a külső kerekdedség van meg s nem a belső összhang. Legmulatságosabb alakjai inkább torzképek, mint arczképek; túlvittek és hóhortosak, az angol bohózatok vaskos modorában. A leleményesség inkább apró ötletek bőségében, mint a mese alakításának, a fordulatok természetességének eltalált voltában nyilvánul. Noha szerzőnk élénken, gyorsan szövi jeleneteit és soha bőbeszédűségbe nem esik, nem idézi elő még sem azt az elfoglaló jó kedvet, mely által elfeledtetné a kétkedés kérdéseit, midőn Matild gyors „kicsérélt“ volta, vagy Fülöp völegénységének indító oka merül föl előttünk. Átalában a hősnő nincs összhangzóan festve, s a jó Fülöp leleményes conceptionja is szabatosági csorbákat kapott a kidolgozásban. Továbbá a cselekvény fokozatossága sincs meg, mert csak a mű közepéig emelkedik érdeklődésünk, míg a váltó-históriától kezdve decrescendó áll be, mert a szerző kidolgozási kedve is megesappant a bonyolítás tovább erőltetése miatt, holott épp e hibát kellett volna jobban takarni a dialogok, helyzetek élénkebb virtuózítása által. Átalában úgy látszik, hogy a szerző előtt inkább lebegett a színpadi könnyű hatás, mint a színműi maradandóbb érték. Nagyobb gondja volt a szerepre és a színészre, mint a jellemzési összhangra és az irodalmi koszorúra. Művét ennél fogva több méltánnyal is fogadhatja a színházi játékrend, mint az akadémiai bírálat, melynek meg kell fontolnia, hogy ezúttal a létező legnagyobb szépirodalmi pályadíj forog szóban, melyet nem szabad ugyan elérhetetlen magasra függeszteni, de könnyed munkával elérhető, olesó jutalomná sem lehet csökkenteni.

A bíráló bizottság abban a nézetben van, hogy e színmű jó előadás mellett tetszős, mulattató jelenség lehet — kivált ha hibáim segít a szerzője — a színpadon, de lényeges fogyatékei miatt nem tekinthető drámai, színi és nyelvi tekintetben oly becsesnek, mely a Karátsonyi-pályázat kétszeres díjára, színirodalmunk e legnagyobb jutalmára lenne méltó. Ennél fogva — teljes elismeréssel szerző tehetsége iránt, de sajnálkozva a méltán megkívánt műgond mellőzésén — a jutalmat nem tartja kiadhatónak.

A jutalom ki nem adása határoztatik, és az I. osztály, az Ügyrend 117. §-a értelmében, a 400 arany fölhasználása iránt, javaslatának előterjesztésére fölkeretik.

79. Akadémiai elnök úr a jelítés levelek elégetésére fölkeri Deák Farkas

r. és Szigeti József I. tagokat, kik még az ülés folyamán jelentik, hogy megbízatásukban eljárak.

80. Tóth Lőrincz r. tag fölolvassa emlékbeszédét Zsoldos Ignác 1885. szept. 24-én elhunyt rendes tag előtt.

Az Emlékbeszédek során közrebocsáttatik.

81. Olvastatik az I-ső osztálynak az Athenaeum-féle nyílt pályázatról szóló következő jelentése :

A M. T. Akadémia az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársaság adományából nyílt pályázatot hirdetett *a magyar hirlapirodalom történetére, kezdettől fogva 1867-ig, tekintettel a politikai eszmék és pártok fejlődésére.* A határnapig 1885. szept. 30-ig két pályázó jelentkezett: egy névtelen, ki a munkának igen vázlatos tartalomjegyzékét, és *dr. Ferenczy József*, a ki terjedelmes, 633 lapra terjedő, nagyjában kész művét küldötte be. A pályázati hirdetés a mű tervrajzát kívánta, kiemelve, hogy a tervrajz alatt nemcsak a megírandó mű tartalmának vázlatát érti, hanem az író tárgyára vonatkozó nézeteinek, munkája főbb szempontja s irányának behatóbb és világosabb fejtegetését is, legalább nevezetesebb forrásainak kijelölését, egyszersmind megkövetelte, hogy a pályázók készülő munkájukból a tervrajzhoz okvetetlen mutatványt csatoljanak.

A pályázat föltételeinek a névtelenül beküldött vázlat semmi tekintetben nem felelvén meg, egyszerűen mellőzendő. Ellenben Ferenczy József többet ad, mint a mennyit a pályázati hirdetés megkövetelt: teljes munkát, a mely ugyan sok tekintetben hiányos és tökéletlen, de annyiban mégis kellő biztosítékot nyújt arra nézve, hogy a munka, a hiányok pótlása után, a pályázat követelményeinek kellő sikerrel fog megfelelni.

Az I. osztály nem hagyhatta e munka megítélésénél figyelmen kívül azokat a nehézségeket, a melyekkel a szerzőnek meg kellett küzdenie. E nehézségek: az előmunkálatoknak (Id. Szinyey Józsefnek könyvészeti adalékain kívül) majdnem teljes hiánya és a feldolgozandó anyagnak könyvtárainkban töredékes és hiányos volta. E nehézségek legyőzésében szerzőnek első sorban fáradhatatlan szorgalomra volt szüksége, és e tekintetben tényleg a legnagyobb elismerésre tarthat számot. A mennyiben közkönyvtárainkban hirlapjainkhoz hozzá férhetett, mindent áttekintett és nem szól semmiről, a mit nem látott, pedig igyekezett minden nevezetesebb vállalatról legalább említést tenni. Műve 1840-ig bibliographiai szempontból is teljesnek mondható. A későbbi időre vonatkozólag azonban helyenként kiegészítésre szorúl. Azonfelül szorgalmasan áttanulmányozta az országos és pestmegyei levéltárt, a melyekből egyes hirlapok engedélyezésére, a censurához való viszonyokra stb. értékes és tanulságos anyagot merített.

Ez elismerésre méltó érdemekkel szemben azonban vannak a munkának gyöngéi is. A szerző természetesen nemcsak anyaggyűjteményt, hanem feldolgozott történeti művet igyekezett nyújtani; de a feldolgozás a munka különböző részeiben nem mindig egyenletes,

több helyütt ellenmondásos is. A következő fejezetek niúcsenek mindig kellő összhangba hozva az előzőkkel, így például feltűnő ellenmondások vannak a conservatív pártnak és sajtónak és a *Pesti Hírlap* első évfolyamának jellemzése között, a mi kétségtelenül onnan származik, hogy a szerzőnek a mű befejezése után már nem volt elég ideje arra, hogy az egész kéziratot még egyszer alaposan átnézze. Másutt hiánynak tapasztaltuk, hogy a szerző nem reflectált a korabeli külföldi sajtóra, főleg áll ez a magyar hírlapírás mult századi kezdeteiről, melyekre a bécsi journalistika félre nem ismerhető hatással volt. Igen hézagos az első fejezet is, mely a hírlapokról általában szól, jelentéktelen és mostani alakjában ki nem elégtő vázlat, végre az utolsó fejezet, mely a magyar hírlapírásnak 1850. és 1867. közti korszakát tárgyalja. Itt-ott a szerzőnek egyes állításai vagy adatai sem mutatkoznak elfogadhatóknak, a melyekre a bírálók lapszéli megjegyzéseikben figyelmeztetik a szerzőt.

Az érintett hiányokon a szerzőnek minden esetre segíteni kell, mielőtt művét sajtó alá adja. De a munka jelen alakjában is a kitűzött feladat érdemes megoldásának tekintendő, a miért az osztály azon indítványnyal lép az Akadémia elé, hogy Ferenczy Józsefnek az Athenaeum-díj, a benyújtott kézirat alapján kiadandó, de azon kikötéssel, hogy fent érintett és lapszéli jegyzeteink által kijelölt irányokban és pontokban javított művét, a nyomtatás, előtt az Akadémiának még egyszer mutassa be. Végül az osztály még azt is óhajtja, hogy a szerző művéhez függetlenül Id. Szinnyey Józsefnek a magyar hírlapírásra vonatkozó értékes bibliographiai dolgozata, a szerző által javítva és kiegészítve, hozzá csatoltassék.

Az osztály javaslata elfogadtatván, az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársulat föl fog kéretni, hogy az általa kitűzött 100 arany jutalmat dr. Ferenczy József részére utalványozza, kinek kötelességévé tétetik, hogy munkáját a bíráló bizottság véleménye értelmében egészítse ki és a nyomtatás előtt az Akadémiának mutassa be.

82. Olvastatik a Pesti hazai első takarékpénztár-egyesület átirata, melyben azon óhajtását fejezi ki, hogy a Fáy-féle alapítványból az 1886. évi nagygyűlésen, a 3000 forintos pályadíj, mezőgazdasági viszonyainkat tárgyaló kérdésre tűzessék ki.

A kérdés formulázására a II. és III. osztály által kiküldendő elegendő bizottság lesz hivatva.

83. A II. osztály javasolja, hogy a Biik László-féle alapítványból, az 1886. évi nagygyűlésen kitűzendő 1000 frtos jutalomra nyílt pályázat hirdettessék. (A földadat: Magyarország története 1490—1526).

Elfogadtatik.

84. A II. osztály jelenti, hogy Thallóczy Lajos lt. a Történelmi Bizottság tagjává választatott.

A választás helybenhagyatik.

85. A II. osztály jelenti, hogy az Archaeologiai Bizottság Lanfrancioni Aeneast, pozsonyi mérnököt, külső tagjává választotta.

Tudomásul vétetik.

86. A Könyvtári Bizottság jelenti, hogy Konstantinápolyban elhunyt hazánkfia Szilágyi Dániel keleti kéziratái és nyomtatványai nagy gyűjteményét, az örökösök megvásárlás végett az Akadémiának ajánlották föl; a gyűjtemény megérkezett és megvizsgálására Vámbéry Ármin r. t. kéretett föl, ki a gyűjteményről és irodalmi jelentőségéről az összes ülés előtt teljes elismeréssel nyilatkozik.

Tudomásul vették.

87. Linhart György, a magyar-óvári gazdasági tanintézet tanára, beküldi Magyarország gombáiról általa közrebocsátott munkájának öt kötetét, és a további kötetek kiadásához az Akadémia segítségét kéri ki.

Áttétetik a Természettudományi Bizottsághoz.

88. Bolyai Gergely értesülvén, hogy az Akadémia az ő atyja Bolyai Farkas mathematicai munkáját második kiadásban közrebocsátja, a munka fiztá jövedelmében részeltetni kíván.

Áttétetik a III. osztályhoz.

89. Fülöp Alajos, erdély-egyházmegyei áldozár, kiadás végett följánlja „A klasszikai hitregészet“ czimű munkáját.

Áttétetik az I. osztályhoz.

90. Bemutattatnak az utolsó ülés óta beérkezett következő ajándék-, esere-köteles és könyvpéldányok, továbbá az Akadémia kiadványai, ily reuendel:

I. Testületektől.

<i>Belgrád.</i>	Société Savante Serbe. — Glasznik. Kn. 63.
<i>Berlin.</i>	Kön. preussische Akademie der Wissenschaften. — Corpus Inscriptionum Latinarum. Vol. VI. P. 5.
<i>Bukarest.</i>	Academia Romana. — Etymologicum magnum Romaniae. F. II.
<i>Danzig.</i>	Naturforschende Gesellschaft. — Schriften. Neue folge. Bd. VI. H. 3.
<i>Firenze.</i>	Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze. — Bollettino. 1886. Nr. 1. 2. 3.
<i>Helsingfors.</i>	Société Finno-ougrienne. — Journal. 1886. I.
<i>Kiel.</i>	Gesellsch. für Schleswig-Holstein-Lauenburgische Geschichte. — a) Regesten und Urkunden. I. Bd. 4. Lief. II. Bd. 1. L. b) Zeitschrift. XV.
<i>Kopenhagen.</i>	Société R. des Antiquaires du Nord. — a) Aarborger. 1885 4. H. b) Tillaeg. Aargang 1885.
<i>Liège.</i>	Société Géologique de Belgique. — Annales. T. XII.
<i>London.</i>	Angol kormány. — Statistical Abstract from 1874. to 1883/4. 12. Numb.
”	The Royal Soc. — Proceedings. Nr. 241.
”	The Society of Antiquaires. — Proceedings. Vol. X. Nr. 3.
”	R. Geographical Society. — a) Proceedings. Vol. II. Nr. 4. 5. 6. — b) Proceedings of the R. G. Soc. and Monthly Record of Geographie. Vol. I. Nr. 6. 10. 11. Vol. II. Nr. 2—6. — Vol. VIII. Nr. 3.

- Namur.* Société Archéologique. — Annales. T. XVI. Livr. 4.
Newyork. Academy of Sciences. — Transactions. Vol. I. Nr. 6. 7. 8.
New-Haven. Az amerikai Journal szerkesztősége. — The American Journal of Science. — Vol. XXXI. March. 1886.
Róma. Olasz kormány. — Statistica delle opere pie etc. Vol. I. Introduzione.
 „ R. Accademia dei Lincei. — Atti. Rendiconti. Vol. II. Fasc. 2—5.
St.-Petersbourg. Académie Impériale des Sciences. — a) Repertorium für Meteorologie. Bd. IX. — b) Bulletin. T. XXX. Nr. 3. (Két péld.)
Stuttgart. Württembergischer Landesgeschichtsverein. — Vierteljahrshefte. Jahrg. VIII. H. 1—4.

- K. k. Naturhistorisches Hofmuseum. Bécs. — Annalen. Bd. I. Nr. 1.
 K. Akademie der Wissenschaften. Bécs. — Anzeiger. Jahrg. 1886. Nr. 4—6.
 K. k. Reichs Kriegs-Ministerium. Bécs. — Milit. stat. Jahrbuch für 1883/4. II. Th.
 K. k. Geolog. Reichsanstalt. Bécs. — Verhandlungen. 1886. Nr. 2. 3.
 K. k. Kriegs-Archiv. Bécs. — Mittheilungen. 1886. I.
 K. k. Statist. Central-Commission. Bécs. — Oesterreichische Statistik. X. 1.
 Kärntnerischer Geschichtsverein. Klagenfurt. — Carinthia. LXXXV. Jahrg.
 K. k. Archäologisches Museum. Spalato. — Bulletin. IX. Nr. 2.

- Igazságügyi minisztérium. Budapest. — Indokolás a kötelmi jog különös részéhez.
 Vallás- és közoktatásügyi miniszt. Budapest. — a) Az 1884. fogyasztási adóéremények összeállítására. — b) Zeitschrift des k. sächsischen Statist. Bureaus. XXXI. 1. 2. H. — c) Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt. I. Bd.
 Belügyminisztérium. Budapest. — Rendeletek tára. XX. 1. 2.
 Földmívelés ipar és keresk. minisztérium. Budapest. — Jelentés a phylloxera-ügy állásáról. 1884-ben.
 Képviselőház. Budapest. — a) A képviselőház irományai. VIII. IX. X. köt. — b) A képviselőház naplója. VII. VIII. IX. köt. — c) A képviselőház jegyzőkönyvei. 188⁴/₇. II. ¹¹/₂₇. iv.
 Országos m. k. statist. hivatal. Budapest. — a) Magy. statist. Évkönyv. XII. 12. füz. XIII. évf. 5. és 8. füz. — b) Magyarország árnforgalma. 1885. 9.
 Magyar földrajzi társaság. Budapest. — Földrajzi Közlemények. XIV. 3.
 Magyar kir. földtani intézet. Budapest. — Földtani Közöny. XVI. ²/₂.
 Egyetem. Kolozsvár. — Beszédok. Fasc. III.
 Verein für Siebenbürgische Landeskunde. Nagy-Szeben. — Archiv. Neue folge. XX. ²/₃.
 A Magyar Philosophiai Szemle szerkesztősége. Budapest. — Magyar Philosophiai Szemle. V. évf. 1. füz. (Két péld.)

II. Magánosoktól.

- Héja Mihály. Budapest. — a) A panszlavizmus. — b) Ezer éves jubileumunk fölötti elmélkedés. 2. 3. 4. és 5. kiadás.
 Kiállítási országos bizottság. Budapest. — 37 péld. különféle kiállítási catalogus.

- Kaszinó-egylet. Szilágy-Somlyó. — Megnyitó beszéd az egylet 50-ik évfordulóján. Kanitz Ágost. Kolozsvár. — Magyar Növénytan Lapok. IX. évf.
- Levasseur Emile. Paris. — La Statistique graphique.
- Révész Sámuel. Budapest. — Vasúti szótár. (Magyar-német és francia, és Német-magyar-francia rész.)
- Petrovszky J. Békés-Csaba. — Közigazg. törvények és rendeletek kézikönyve. VII. füz.
- Vámbéry Ármin. Budapest. — *a)* The geographical Nomenclature of the disputed country Between Merv and Herat. — *b)* Herat and its environs.
- Litschauer Lajos. Budapest. — Magyar bányajog kérdések és feleletekben.
- St. Schulzer von Muggenburg. Zágráb. — Das unangenehmste Erlebnis auf der Bahn meines wissenschaftlichen Forschens.
- Charles de Linas. Arras. — *a)* Les crucifix champlevés polychromes, en plate peinture, et les croix émaillées. — *b)* Appendice. — *c)* Anciens ivoires sculptés.
- Feichtinger Alessio. Fiume. — Manuale di diritto Cambiario.
- Bedő Albert. Budapest. — *a)* Beschreibung d. Wälder des Ung. Staates. I. II¹/₂. III. — *b)* Description des forêts de l'état hongrois. I. II¹/₂. III.
- Kön. öffentliche Bibliothek. Dresden. — Erläuterung zur Mayahandschrift der kön. öffentlichen Bibliothek zu Dresden.
- Dr. Gusztav Ad. v. Peschka. Brünn. — Darstellende und projective Geometrie. I. II. III. Bd. Atlas III.

III. Nyomdaktól.

- Réthy L. és fia nyomdája. Arad. — Miculu Abecedaru.
- Alexi nyomdája. Brassó. — *a)* A növényi rostanyagokról, szesztermelés szempontjából. — *b)* Száz tényleírás-minta.
- Hornvánszky Viktor nyomdája. Budapest. — *a)* Huszonöt év Magyarország történetéből. III. kiad. 4. füz. — *b)* Kis imakönyv. — *c)* Az örök élet útja. — *d)* Dr. Szeberényi János vezérfonala. — *e)* A zalaegerszegi vadásztársaság alapszabályai. — *f)* Vasúti Hírlap. 1886. 10—12. sz. — *g)* Telegrafügyi Szemle. 1886. 4. 5. füz. — *h)* Postai Rendeletek Tára. 1886. 10—13. sz. — *i)* A m. kir. Távirásztati Rendeletek Tára. 1886. 1. sz. — *k)* Országos középiskolai tanáregyesületi Közlöny. XIX. évf. 7. füz. — *l)* Községi Közlöny. 1886. ⁹/₁₂. — *m)* Téli Ujság. 1886. 11—13. — *n)* Borászati Lapok. 1886. 5. 6. sz. — *o)* Szlovenské Noviny. 1886. 23—36. sz. — *p)* A francia költészet ismertetése. — *q)* Háború és béke. 10. füz. — *r)* A m. kir. távirada intézet cím és névtára 1886-ra. — *s)* Szabályrendelet a gőzmozdonyu vasutak építése tárgyában.
- M. kir. egyetemi nyomda. Budapest. — *a)* Acta Reg. Scienc. Universitati Hung. Fasc. 1. — *b)* Magyar Philosophiai Szemle. V. évf. 1 füz. — *c)* Nemzetg. Szemle. IX. évf. 9. 10. sz. X. 1. sz. — *d)* Gyógyászat. XXV. évf. 45—52. sz. XXVI. évf. 1—9. sz. — *e)* Néptanítók Lapja. XVIII. ⁸⁹/₁₀₄. sz. XIX. évf. ¹/₁₆. sz. — *f)* Miniszteri jelentés az országos tanítói nyugdíj 1884. évi állapotról. — *g)* A m. kir. technologiai iparmúzeum közleményei. III. évf. ²/₈. sz. — *h)* Katholikus theologiai folyóirat. III. évf. ²/₃. füz. — *k)* Das unga-

rische Unterrichtswesen in 188³/₄ u. 188⁴/₅. *l*) A vall. és közokt. miniszter jelentése a közoktatás állapotáról. 1. füz. — *m*) Törvényjavaslat. Magyar bűnvádi eljárás a törvényszék előtt. 1. füz. — *n*) Általános magánjogi törvénykönyv tervezete. II. füz. — *o*) Öröklési jog. — *p*) Vezérkönyv az életmentés és egészségtanhoz. — *r*) Istoria ungariei. — *s*) Lebensrettung und Gesundheitslehre. — *t*) Anleitung zur Lebensrettung u. Gesundheitslehre. — *u*) Manuducere pentru instructiunea istoriei. — *w*) 5 db. nyomtatvány.

Tóth László nyomdája. Kecskemét. — *a*) A kecskeméti vadásztársaság alapszabályai. — *b*) A kecskeméti ipartestület alapszabályai. — *c*) A tassi polg. olvasókör alapsz. — *d*) Szülőkör ismeret. — *e*) Vegytan és ásványtan. III. kiad. — *f*) Kecskemét és vidékén termelt gyümölcsök jegyzéke. — *g*) Sámson. — *h*) Protestans pap. 1885. ¹/₁₂. sz. — *i*) A magyar pénzügyi jog vezérfonala. — *k*) A tolnai ref. egyházmegye 1885-iki közgyűl. jegyzőkönyve. — *l*) Igazgatói jelentés a kecskeméti közs. népiskolákról. 188³/₄. — *m*) A békés-bánati ref. egyházmegye 1885-iki közgyűl. jegyzőkönyve. — *n*) A pestmegyei ágost. esperesség 1885-iki közgyűl. jegyzőkönyve. — *o*) Karácsoni öröm. — *p*) 6 különf. nyomtatvány.

Ziegler Károly nyomdája. Komárom. — A gyermek egészségének megővéséről. Wajdits József nyomdája. Nagy-Kanizsa. — *a*) A legrégebb és legnagyobb egyiptomi álmokkönyv. — *b*) Magyarországi Loretto rövid története.

S. Filtsch nyomdája. Nagy-Szeben. — *a*) Jahres Bericht. — *b*) Archiv des Vereines für siebenbürgische Landeskunde. XX. Bd. ²/₃. II.

Skarniczal F. nyomdája. Szakolcza. — *a*) Umučenie Pána našcho Ježiša Krista. I — *b*) Abecedár.

Bertalanffy József nyomdája. — Vasmege Székházának története.

Bittermann nyomdája. Zombor. — A zombori keresk. bank zárszámadása 1885. (Magyar és német szöveg.)

IV. Saját kiadásbeli munkák.

Ertesítő. 1886. 1. sz.

Emlékbeszéd. III. 8. 9. 10.

Társad. Értekez. VIII. 5.

Történ. Értekez. XII. 9.

Termtud. Értekez. XV. 12—15. 17. 18.

Mathem. és természettud. Ertesítő. IV. ³/₄. és 5. füz.

Nyelvtud. Közlem. XIX. 3. füz.

Nyelvemléktár. XIII. köt.

A könyvtárban helyzetetnek el.

MAGYAR TUDOM. AKADEÉMIA

É R T E S Í T Ó J E.

TIZENÖTÖDIK AKADEÉMIAI ÜLÉS.

A II. osztály negyedik ülése

1886. április 5-ikén.

WENZEL GUSZTÁV rendes tag elnöklése alatt.

92. *Hegedüs Sándor* I. tag felolvassa: „A latin államok pénzzövétsége 1865–1885.“ című székfoglaló értekezését.

Szokott módon elintéztetik.

93. *Schwarcz Gyula* I. t. felolvassa ily című értekezését: „Az antik tömeguralom és a gondolat-szabadság.

Birálatra adatik.

TIZENHATODIK AKADEÉMIAI ÜLÉS.

A III-ik osztály negyedik ülése

1886. április 12-én.

SZTOCZEK JÓZSEF r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

95. *Krenner József* mint megválasztott rendes tag székfoglalója: „Ásványoptikai tanulmányok.“

96. *Plósz Pál* mint megválasztott levelező tag székfoglalója: „Az uromelanin származása.“

97. Ugyan ő bemutat közleményeket a budapesti egyetemi élet- és körvegytani intézetből: a) „A vesében és váladékában előforduló hengszerű képletek chemiai tulajdonságai,“ Geyer József intézeti gyakornoktól. b) „A hengerek származása s képződésük módja“ Pollák Szigfrid és Török Lajos orvostanhallgatóktól.

98. *Thanhoffer Lajos* I. t.: „Közlemények az állatorvosi élettani intézetből. II. Eszközök és vizsgálatok.“

99. *Mihalkovics Géza* r. t.: „Közlemény a budapesti egyetemi II. boncztani és fejlődéstani intézetből: „A bolygó ideg-csoport alakai jelentősége,“ Ónodi Adóftól.

100. *Rados Gusztáv* részéről: A szétbontható alakok elméletéhez,“ beterjeszti König Gyula I. tag.

101. *Lakics Ferencz* mű-egyetemi tanársegéd részéről: „A k. József-mű-egyetem geodetikai observatoriumának geográfiai szélessége,“ bemutatja Kruspér István r. tag.

TIZENHETEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Összes ülés.

1886. április 19.

TREFORT ÁGOSTON akadémiai elnök úr elnöklése alatt.

103. Főtitkár bejelenti Peregriny Elek l. tagnak april 3-án, és Boissier Edmond külső tagnak 1885. szept 27-én bekövetkezett elhunytát.

Az Akadémia fájdalommal veszi tudomásul e veszteségeket, és fölhívja a II., illetve a III. osztályt, hogy az emlékbeszédek megtartásáról gondoskodjanak.

104. Bemutattatnak a Péczely drámai pályázatra márczius 31-ig beérkezett következő pályamunkák:

I. Rákosi Jenő, Budapest. *Endre és Johanna*. Történeti szomorújáték 5 felvonásban. Budapest, 1885.

II. Füzeséry Bertalan, Kassa. a) *Johanna a nápolyi királynő*. Történeti dráma 5 felvonásban. Kassa, 1884. b) *Erzsébet a magyar birodalom kormányzója*. Történeti dráma 5 felvonásban. Kassa, 1885.

III. Dóczy Lajos, Bécs. *Széchy Mária*. Történeti színmű. Budapest, 1885. Szabályszerű megbírálás végett áttétetnek az I. osztályhoz, oly fölhívással, hogy jelentését az október havi első összes ülésen terjeszsze az Akadémia elé.

105. Főtitkár bemutatja a kinyomatott tagajánlásokat tartalmazó füzetet, mely az Ügyrend értelmében az Akadémia összes tagjainak megküldetett.

Az Értesítőben is közrebocsátatnak.

106. Főtitkár bemutatja a jelen évi nagygyűlés programját, mely az Akadémia összes tagjainak megküldetett, egyszersmind bejelenti, hogy az ünnepélyes közülésre a következő tudományos felolvasások fogadtattak el: Vámbéry Ármin r. tagtól „A honfoglaló magyarok jellemzése,“ és Bedő Albert l. tagtól „Az erdőművelés jelentősége hazánkban.“

Tudomásul vétetik.

107. Bemutattatnak az osztályok jelentései véglegesen megállapított budgetjeikről.

Az Igazgató Tanácssal közöltetnek.

108. Olvasztatik a II. osztály előterjesztése gróf Teleki József: „Hunyadiak kora Magyarországon“ című befejezetlenül maradt munkájának folytatása tárgyában. Az osztály jelentése szerint a Történelmi Bizottság már ismételve tett kísérletet, hogy e nagybecsű történelmi munka, az eddig megjelent kötetekhez méltón, és általában az előhaladott történettudomány színvonalának megfelelőleg folytattassék. De habár a bizottság ebbeli törekvései eddig sikerre nem vezettek. a bizottság nem érzi magát feloldozva azon kötelesség alól, hogy a nagynevű tudós és főúr óhajta valószínűsítéséről, melyet végrendeletében kifejezett, gondoskodjék, és a nemzetet a kitiűnő és elévülhetetlen becsű munka kiegészítésével megörven-

deztesse. A II. osztály ennél fogva azon kérelemmel fordul az Akadémiához, hogy a „Hunyadiak kora“ című munkából befolyt jüvedelmeknek és netáni alapítványoknak, melyek e munka folytatását czélozzák, elszámolását rendelje el, és az elszámolás eredményét az osztálylyal közölje.

Az Igazgató Tanácshoz tétetik át.

109. Olvassatik a Természettudományi Bizottság jelentése azon tudományos buvárlatokról és kísérletekről, melyeknek segélyezését jelen évi budgetjéből elhatározta.

Tudomásul vétetik.

110. Olvassatik Weisz Bernát Ferencz kir. tanácsos levele, melyben az Akadémiát az iskolai takarékpénztárak ügyének tanulmányozására kéri föl.

Áttétetik a Nemzetgazdasági Bizottsághoz.

111. Olvassatik a francia köztársaság igazságügyminisztériumának kebelében fönnálló „Comité de Législation étrangère“ levele, melynek kíséretében megküldi a magyar büntető törvénykönyvnek a bizottság által közrebocsátott francia fordítását.

Az Akadémia köszönete levélben fog kifejezteni.

112. Bemutattatnak az utolsó összes ülés óta beérkezett nyomtatványok, úgyszintén az Akadémia kiadásában és segélyezése mellett, ezen idő alatt megjelent munkák, ily renddel:

I. Testületektől.

- Berlin.* Gesellschaft für Erdkunde. — a) Verhandlungen. XIII. 2. 3. b) Zeitschrift. XXI. 1.
- Brüsszel.* Société R. de Numismatique. — Revue. 1886. 2. Livr.
- Calcutta.* R. Asiatic Society of Bengal. — a) Bibliotheca Indica. New Ser. No 561—566. — b) Proceedings. 1885. IX. X. — c) Journal. Vol. LIV. Part. No. $\frac{3}{4}$. Part. II. No. 3.
- „ Indiai angol kormány. — Archaeolog. Survey of India. Vol. XX.
- „ „ „ (Madras). Litt of Sanskrit manuscripts of private libraries of south. India. Vol. II.
- Firenze.* R. Accademia della Crusca. — Atti 1884/5.
- „ Società italiana di Antropologia. — a) Archivio. XV. 3. — b) Quadri Statistici. Ser. Prima.
- Kopenhága.* Société R. des Antiquaries du Nord. — Aarboger. 1886. I. 1. H.
- Liège.* Institut Archéologique Liégeois. — Bulletin. T. XVIII. Livr. 3.
- London.* R. Geographical Society. — Proceedings of the R. G. Soc. and Monthly Record of Geographie. Vol. VIII. 4.
- Manchester.* Literary and Philosophical Society. — a) Memoirs. III. Ser. VIII. Vol. b) Proceedings. Vol. XXIII. XXIV.
- Montreal.* Royal Society of Canada. — Proceedings. 1884. Vol. II.
- München.* Kön. Bayer. Akademie der Wissenschaften. — a) Sitzungsberichte d. philolog. philos. u. hist. Cl. 1885. H. 4. — b) Sitzungsberichte d. math. physik. Cl. 1885. II. 4.
- Newyork.* Academy of Sciences. — Annals. Vol. III. No. $\frac{3}{4}$. 5/6.
- New-Haven.* Az amerikai Journal szerkesztősége. — The american Journal of Science. Vol. XXXI. April 1886.

- Nürnberg. Germanisches Museum. — a) Katalog der im germanischen Museum befindlichen Gemälde. 1885. — b) Mittheilungen. I. Bd. 2. H. — c) Anzeiger. I. Bd. 2. H.
- Philadelphia. Proceedings. — Vol. XXII. Part 1—3.
- Róma. R. Accademia dei Lincei. — a) Atti. Rendiconti. Vol. II. Fasc. 6. b) Annuario. 1886.
- St.-Petersbourg. Société Impériale Russe de Géographie. — Iszvezitia. T. XXII. 1. Physikalisches Central-Observatorium. — Annalen. 1884. II. Th.
- Washington. Északamerikai kormány. — Smithsonian Contributions to Knowledge. Vol. XXIV. XXV.
- Venezia. United States Geological Survey. — Monographs. VI. VII. VIII. Notarisia. — Notarisia Commentarium Phycologicum. 1886. No 1.

„Ornis“ Bécs. — Ornis. 1885. I. Jahrg. 1. H.

- K. Akademie d. Wissenschaften. Bécs. — a) Feierliche Sitzung d. k. Akad. der Wissensch. 1886. b) Die internationale Polarforschung. 1882—1883.
- K. K. Geolog. Reichsanstalt. Bécs. — a) Verhandlungen. 1886. No. 4. b) Jahrbuch. XXVI. 1. H.
- K. K. Statistische Central-Commission. Bécs. — Oesterreichische Statistik. XI. 2. H. Historischer Verein für Steiermark. Graz. — Mittheilungen. XXXIII. H.
- Tudományos Akadémia. Krakó. — a) Mazowsze. T. I. b) Sprawozdanie Komisji fizyograficznej. T. XIX. c) Acta Historica. T. VIII. d) Rozprawy historyczno-filozoficzne. T. XVIII. e) Rocznik. 1884. f) Scriptores rerum Polonicarum. VIII. g) Słownik. etc. II.
- K. K. Archaeologisches Museum. Spalato. — Bulletino. IX. No 3.

Képviselőház. Budapest. — A képviselőház könyvtárának czimjegyzéke. II. Pöt-füzet 1885.

Bellügyminisztérium. Budapest. — a) Az 1886. évi törvények. 1. füzet. b) Code pénal Hongrois.

Országos m. kir. Statiszt. hivatal. Budapest. — a) Magyarország hivatalos Statisztikája, Történelme és fejlődése. b) Magy. Stat. Évkönyv. XIII. évf. 2. füzet. c) Magyarorsz. áruforgalma Ausztriával és más országokkal. 1885. 10. füzet.

Magyar földrajzi társaság. Budapest. — Földrajzi közlemények. XIV. 4.

Magyar kir. földtani intézet. Budapest. — a) Évkönyv. VIII. 1. b) Erdély aranybányászata. c) Ugyanaz németül. d) Selmecz geológiájának története. e) Ugyanaz németül. f) Apró részletek az ércz előkészítéséről. g) Ugyanaz németül. h) Sodronykötél pályákról. i) Ugyanaz németül. k) A petroleum-kutatással eddig nyert eredmények. l) Ugyanaz németül. m) Theorie u. Beschreibung des Farbaky u. Soltz'schen continuirlich wirkenden Wassergasofens.

Délszláv Akadémia. Zágráb. — a) Rad. Kn. LXIX. LXXI. LXXII. LXXIII. LXXV. LXXVII. b) Starine. Kn. XVI. XVII. c) Monumenta. Vol. XV. d) Rječnik. Svez. 6. 7. e) Lekcionarij.

Esztergomi érsekség. — Schematismus Cleri. 1886.

II. Magánosoktól.

- Dr. K. Wehrauch.* Dorpat. — Über die Berechnung meteorologischer Jahresmittel. *Osztrák-magyar bank.* Budapest. — Az osztrák-magyarbank igazgatása 1878—1885.
- Ruszi (Reizner) János* főjegyző. Szeged. — A kegyúri jog és a szegedi gyakorlat. *Hunfalvy János.* Budapest. — A magyar-birodalom földrajza. II.
- Szumrák Pál.* Budapest. — *a)* Ebberts Naturlehre. I. II. III. Bd. u. Kupferstiche. *b)* Marci Tullii Ciceronis opera. 1528. *c)* Dictionarium Ambrosii. Calepini. 1558. *d)* Wörterbuch der hochdeutschen Mundart. I—V. köt.
- Gróf Széchenyi Béla.* Budapest. — Tibeti imakönyv.
- St. Schulzer de Muggenburg.* Vinkovce. — Schulzeria nuovo genere d'imenomiceti.
- Gerevich Emil.* Máramaros-Sziget. — A lefelé menő láncztörtekről.
- A. Messi.* Budapest. — *a)* Commentarii di Gaio Giulio Cesare. *b)* De Principatibus Italiae.
- Szendrei János.* Budapest. — *a)* Dalmácia középkori műemlékei Eitelbergertől. *b)* Dürer Albert származása és művészete.

III. Nyomdáktól.

- Réthy L. és fia nyomdája. Arad. — *a)* Huszonöt év egy magyar lap életében. — *b)* Introdúcere in Geografie. — *c)* Istoria naturala.
- Römer és Kramner nyomdája. Brassó. — Az osztr. magyar által. tisztviselő egy-let 1885. évi jelentése.
- Hornvánszky Viktor nyomdája. Budapest. — *a)* Pálmaágak. — *b)* Zsidó nő. — *c)* Nemzeti hajós-egylet jelentése 1886. — *d)* Távirászati közlemények. 1886. 1. füz. — *e)* Bericht über das Sonntags-Schul-Werk in Ungarn. 1885. — *f)* Postai rendeleték tára. 1886. 14—19. sz. — *g)* Borászati lapok. 1886. 7. sz. — *h)* Távirászati rendeleték tára. 1886. 2. 3. sz. — *i)* Községi Közlöny. 1886. 13. 14. sz. — *k)* Vasuti Hirlap. 1886. 13. 14. sz. — *l)* Passionálik. — *m)* Evangelischer Konfirmanden-Unterricht. — *n)* Országos Középiskolai tanáregyesületi Közlöny. XIX. 8. füz. — *o)* Slovenské Noviny, 1886. 39—41. sz. — *p)* Telegrafügyi Szemle. 1886. 6. füz. — *r)* Vyhody. — *s)* Háború és Béke. 1—8. füz. — *t)* Huszonöt év Magyarország történelméből. III. kiad. 1. 2. füz.
- Szilágyi Károly nyomdája. Maros-Vásárhely. — Vegyes költemények.
- Imreh Sándor nyomdája. Maros-Vásárhely. — *a)* Kórházi évi kimutatás. 1886. — *b)* Erdélyi keresk. Hitelbank zárszámadása 1885. évről. — *c)* Maros-tordamégyei gazd. egylet jegyzőkönyve. 1886. — *d)* Marosvásárhelyi takarékpénztár zárszámadása 1885-ről. — *e)* Az Erdővidéki Bányae-gylet 1885-i zárszámadása. — *f)* Harmatcseppek.
- Fischel Fülöp nyomdája. Nagy-Kanizsa. — A nagykanizsai magyar irodalom és művészetpártoló egyesület irodalmi szakosztályának kiadványa. 1. füz.
- Wajdits József nyomdája. Nagy-Kanizsa. — Ábrándvilág.
- Krafft V. nyomdája. Nagy-Szeben. — *a)* Rechenschafts-Bericht des Vorschuss-vereines. — *b)* Rechenschafts-Bericht der Pfandleihanstalt.
- Skarnitzel F. nyomdája. Szakolcza. — Ücti.
- Kirchner J. E. özv. nyomdája. Versecz. — Protokoll d. werschetter Credit-Bank. 1886.

IV. Saját kiadásbeli munkák:

A Magyar Tudományos Akadémia könyvtárában levő ösnyomtatványok jegyzéke.

Irodalomtörténeti Emlékek. I. köt.

Társad. Értekez. VIII. 6. sz.

Történettud. Értekez. XII. 10. XIII. 1. 3. sz.

A heraldika vezérfonala.

Archaeol. Értesítő. Új foly. VI. 1. 2. sz.

Természettud. Értekez. XV. 16. sz.

Mathem. Értekez. XII. 11.

Mathem. és természettud. Közlem. XX. 3. 4. 5. XXI. 1. sz.

Archaeol. Közlemények XIV. köt.

Mathem. és term. tud. Értesítő. IV. 6.

Emlékbeszéddek. IV. I.

A könyvtárban helyeztetnek el.

T A G A J Á N L Á S O K

1886-ban.

Az I-ső osztály részéről.

1. Szász Károly rendes tag, tiszteleti tagúl ajánlva

Ballagi Mór rendes tagtól.

A Magyar Tudom. Akadémia, mely közel három évtized óta Szász Károlyt tagjai közé számítja, ismeri sikerekben gazdag, sokoldalú írói pályáját, mely neki irodalmunk történetében az első közt jelöli ki helyét; azt is tudja mindenki, hogy a magas társadalmi állásra, melyet két év óta elfoglal, ő nagy tehetségével mind újabb fényt és dicsőséget áraszt, nem szünnén meg egyúttal az Akadémiának dicszére lenni, hol, mint az Igazgató Tanács tagja és az Irodalomtörténeti bizottság elnöke évek óta irányadó munkásságot fejt ki, a mi, nem említve a kimagasló érdemeiket, melyeket 17 év óta mint rendes tag magának az Akadémia körül szerzett, úgy hiszem feleslegessé teszi ajánlatom minden bővebb okadatolását.

2. Szvorényi József lev. tag, tiszteleti tagúl ajánlva

Szarvas Gábor rend. tagtól.

Szvorényi Józsefet a zircz-czisztercezi rend egri perjelét és főgymnasiumi igazgatót, pályakoszorús író, Akadémiánknak 40 év óta tagját, a ki a magyar nyelvtudomány, különösen a magyar syntaxis és phraseologia terén egy félszázadon át szerencsés sikerrel működik, a M. T. Akadémia *tiszteleti tagjúl* ajánlom.

3. Dr. Halász Ignác reálistkolai tanár Székesfehérvárott, lev. tagúl ajánlva

Hunfalvy Pál rend. tagtól.

Halász Ignác régóta ismeretes a magyar nyelvtudomány körében, mint nemcsak nagyon szorgalmatos, de mint helyes ítéletű és a magyar nyelvet jól tudó és kutató író is. Ezt igen számos értekezéssel mutatta meg, melyek közül csak a következőket említem meg a Magyar Nyelvorból.

1. *Ritkább és homályos képzők* czíme alatt a Nyelvőr 1878., 1879., 1880., 1881. évfolyamaiban 28 képzőt tázgyalt. Ezt az igen alapos dolgot az Akadémia Sámuel-díjjal tünteté ki.

2. *Visszahódított magyar szók* czímével hat közleményt adott ki a Nyelvőr 1881. és 1882-beli évfolyamában.

3. *Kazinczyt, mint fordítót* hat közleményben ismertette a Nyelvőr 1883-ki évfolyamában.

4. Ugyan ebben a folyamban egy talpraesett tanulmányt írt a *Lehr Albert* „*Toldi magyarázatáról.*“

5. Ugyancsak a Nyelvőr 1884-dik évi folyamában a *Rábaközi nyelvsaját-ságokat* ismerteté.

Halász Ignác a rokon nyelvek tanulásában és nyomozásában is jeleskedik. A Budenz-Albumban 1884-ben jelent meg tőle a *Lapp nyelvjárások* című dolgozat, a melyvel megmutatta, hogy ugyancsak forgolódott ezen sok tekintetben nagyon érdekes nyelv vidékein. Az Akadémia némi segítségével a lappokhoz utazván, ott helyben tanulá meg és kutatá azt a nyelvjárást, mely eddigelé szinte ismeretlen vala. Ezen utazásnak egyik eredményét a magyar nyelvtudomány örömmel veszi a „*Svéd-lapp nyelv*“ című munkában, mely *Lube- és Pitülappmarki nyelvmutatványokat és szótárt* ad 263 lapon, s mely az Ugor füzetek 7. számát teszi.

A csak igen röviden felhozott dolgozatok eléggé mutatják, hogy dr. Halász Ignác igen is megérdemli, hogy az Akadémia a levelező tagjai számába felvegye.

4. Dr. Pozder Károly levelező tagúl ajánlva

V á m b é r y A r m i n r e n d e s t a g t ó l .

Dr. Pozder Károly közléptanodai tanárt a magy. tud. Akadémia levelező tagjának ajánlom, mint hazai tudományunk olyan munkását, ki a keleti nyelvészet egyik, nálunk eddigelé nem igen művelt ágában jeles és elismerésre méltó dolgozatokban feltűnt. Dr. Pozder Károly kiválóan a perzsa nyelv- és irodalommal foglalkozik és e téren mutatott alapos tudományossága, jeles bírálati tehetsége és az idevágó szakirodalomban való teljes jártasságánál fogva ezen elismerésre mindenképen érdemes. Az alább közlött dolgozatai lajstromából kiemelem különösen az Újperzsa nyelvjárásokról írt és az Akadémia által kiadott munkáját, mint olyan tanulmányt, melyben sok, Dorn, Chodzko és más elődei által nem érintett tájbeszédi viszonyt tárgyal és megvilágít, és a tudományos kutatást határozottan előbbre viszi.

Dr. Pozder Károly dolgozatai:

Újperzsa nyelvjárások. (Olvastatott a M. T. Akadémia 1878. febr. 4-én tartott ülésében.)

Idegen szók a görögben és latinban. (Olvastatott a M. T. Akadémia 1882. május 1-én tartott ülésében.)

Firdüsi mint lyrikus. (Egyetemes Philologiai Közöny II. évfolyam, 28—36. l.)

„A tudomány rózsaviránya“, egy párszi vallástan. (U. o. II. 220—230, 305—317, 357—370 l. és külön lenyomatban.)

A török népdalról. (Könyvismertetés u. o. III. 70—72.)

- Néhány adat Curtius etymologiai művéhez. (U. o. III. 368—373. l.)
 Die primitive Cultur des turkotatarischen Volkes von Hermann Vámbéry.
 (Könyvismertetés u. o. III. 507—516. l.)
 Aristoph. Acharn. 100. és 104. v. (U. o. IV. 294—297. l.)
 Idegen szók a görögben s latinban. (U. o. IV. 465—469, 674—681. l.)
 Codex Cumanicus ed. Comes Géza Kuun. (Könyvismertetés u. o. V.
 541—558. l.)
 A Kyros-monda. (U. o. VI. 369—374. l.)
 A madár árja mondákban. (U. o. VI. 631—633. l.)
 A magyarok eredete, írta Vámbéry Ármin. (Könyvismertetés u. o. VII.
 48—60. l.)
 Héró és Leandros. (U. o. VII. 429—435. l.)
 Arany János „Fülemilé“-je és Naqz-eddin tréfái. (U. o. VII. 1078—1084. l.)
 Adalék a Tell-mondához. (U. o. VIII. 877—881. l.)
 Schultz F. kisebb latin nyelvtana, fordította Dávid J. (Könyvismertetés,
 u. o. IX. 62—66. l.)
 Seneca tragoediái. Dr. Kont Ignácztól. (Könyvismertetés, u. o. IX.
 282—288. l.)
 Latin olvasókönyv, szerkesztette Dávid J. (Könyvismertetés, u. o. IX.
 564—569. l.)

5. Rákosi Jenő, a Kisfaludy-társaság rendes tagja, levelező tagúl ajánlva

a) **B e ö t h y Z s o l t** rendes tagtól.

Van szerencsém tavál sikeretlenül benyújtott ajánlatomat ez alkalommal ismételní abban a meggyőződésben, hogy Rákosi Jenő tehetségét és buzgóságát az akadémiai kítintetés méltán megilleti, s azzal a reménnyel, hogy újabb munkáira is irányozhatván az Akadémia figyelmét, ez által szerencsésebb lesznek ajánlatommal.

A múlt évben mondottakat röviden ismételve: Rákosi Jenő a magyar drámai költészetnek, műbirálatnak és hírlapirodalomnak húsz év óta érdemes és lelkes munkása. 1866-ban tűnt fel először, midőn *Aesopus*-át és *V. László*-ját egy kötetben közrebocsátotta s az előbbit még abban az esztendőben a nemzeti színház is oly kiváló sikerrel mutatta be, hogy a vígjáték húsz éven át, mondhatni: maig, műsoron maradt. Következtek egymásután: *Régi dal régi gyűlölségről* (1867), *A szent korona varázsa* (1867), *Színre színt* (1869), *A krakkói barátok* (1871), *A szerelem iskolája* (1873), *Ripacsos Pista dolmánya* (1874), *Ida* (1883), *A báróné levelei* (1884) és *Endre és Johanna* (1885) mind a nemzeti színpadon; míg a népszínházban előadott darabjai közül csak a *Magdolna* (1884) című paraszt tragédiáját említem. Irt összesen körülbelül húsz darabot, melyek nyomtatásban is megjelentek.

Színművei mindjárt kezdetben jelentékeny és befolyásos helyet szereztek neki szépirodalmunkban. Tagadhatatlan érdeme s úgy kritikai értékének, mint költői tehetségének méltánylást érdemlő bizonyossága, hogy új és szükséges áramlatot indított meg színirodalmunkban. A mind jobban terjedő lanyhaság s mind inkább csak a formai föltételekben megrekedő drámánkba költőibb felfogást s szabadabb és gazdagabb feltalálást vitt. A képzeletnek nagyobb szabadságát, a tárgyaknak és motívumoknak szélesebb körét s elevenebb alakítását, az elő-

adás költőibb színét képviselte. Mindezt, igaz, bizonyos túlzások között; de kétségbe egyik irányban sem vonható érdemekkel. Még olyan műveiben is, melyek egészben kevesbbé sikerültek, a közönség és kritika egyaránt elismerték szellemének költői erejét, feltalálásának leleményességét, a drámai formának és hatásainak szerencsés birtokát s dicitójának emelkedettségét. Irodalmi és személyes hatásával még a hatvanas években egy írói kör vezetőjévé lett, mely drámáknak új elemekkel és hanggal való fejlesztésére hatott, mint minden forrongásnál, úgy itt is: természetesen tévedések és sikerek között. Rákosi lelkesen karolt fel, buzdított és igazított útba számos fiatal tehetséget, kik mind hálás elismeréssel voltak és vannak iránta. Többek között Dóczy Lajos, ki Akadémiánknál koszorút nyert, Csepreghy, a korán elhunyt derék népszínműíró, az ő bátorítására és irányzására léptek föl, s Csiky Gergely is legelső akadémiai díjat nyert vígjátékával, az ő általa kezdett irányban indúlt, bár kiváló tehetsége utóbb más, eredetibb útra tért. De bizonyos, hogy ifjabb színműíróink közül nem egynek sikereiből méltányos részt juttathatunk Rákosinak.

Az irány, melyet kezdett, bár legtöbb alkotásában az utánzó rendes hibáitól nem volt ment, erősen hatott Shakspeare terjedtebb és behatóbb tanulmányozására irodalmunkban. Hogy e tanulmányok költészettünknek és kritikánknak csak hasznára voltak, nem szorú bizonyításra. Maga Rákosi Shaksperenek négy darabját fordította le a Kisfaludy-Társaság vállalatába: a *Felsült szerelmesek*-et, a *Windsori víg asszonyok*-at, a *Hogy tetszik*-et és a *Cymbelin*-et. Shakspeare tanulmányainak gyümölese egy nagyobb értekezés is *Hamlet*-ről, mely a Kisfaludy-Társaság Évlapjainak XI. kötetében jelent meg. Elméleti felfogását a drámáról és természetéről *A tragikum* című önállóan kiadott könyvében írta meg (1886), melynek módszere és eredményei, szerintem, elfogadhatatlanok ugyan, de bővülködik a megfigyelés élességének, az észjárás eredetiségének, az ötletek elmésségének s a polemikus stíl hatásosságának példáival.

Hirlapírói és közéletbeli tevékenységéről legyen szabad a következő adatokat ismételnem. 1867 tavaszától 1869 őszéig a „*Pesti Napló*“-nál dolgozott: innen kezdve 1875 tavaszáig a „*Reform*“-ot szerkesztette, 1875 őszétől 1885 őszéig a népszínház igazgatója volt, mely megerősödését és virágzását legkiválóbb mértékben neki köszöni; azóta a „*Budapesti Hirlap*“ egyik kiadója és dolgozótársa. Mint hirlapíró, közéletünk, de különösen irodalmunk és művészetünk jelenségeit közel húsz éve kíséri élénk figyelemmel, ismerteti és bírálja. Ha mint író és szerkesztő olykor oly nézeteknek is adott vagy engedett kifejezést, melyek nem nyerhetnek általunk helybenhagyást: bátor vagyok megjegyezni, hogy a választás, a mint eddig sem jelentette soha egy-egy író minden nyilatkozatának akadémiai megpecsétlését, úgy nem jelentené ez esetben sem, hanem csak kiváló tehetségének elismerését. Rákosi számtalan cikket, tárczát, bírálatot, polemiaírt, melyekben a gondolkodás önállóságán kívül különösen egy tulajdonsága érdemi meg a méltánylást. Ez stíljének elevensége, fordulatossága, ereje s főkép magyaros eredetisége, melyre nézve ma hirlapíróink közül alig versenyezhet vele valaki.

Mindezek alapján hiszem, hogy ha Rákosi Jenőt a tekintetes Akadémia levelező tagjai sorába választaná, az ő kiváló tehetsége és buzgalma nemcsak kiténtetésül fogadná e választást, hanem sikeres és érdemes részt vehetne az Akadémia munkásságában.

b) Vadnai Károly lev. tagtól.

Rákosi Jenő működése a szépirodalomban és az időszaki sajtó terén annyira ismeretes, hogy fölösleges volna ajánlatomat okokkal erősíteni, ha úgy nem kívánná az akadémiai rendszabály. Tehetem azonban röviden.

Legelső színműve: „*Aesopus*“, melylyel húsz évvel ezelőtt lépett föl, ma is a játékrenden van, bizonyosságára irodalmi értékének és színi hatásának. Számos színművet irt azóta, melyek részint egészben, részint egyes nagy hévvel és költői nyelven irt jelenéseiben, ritka erőre mutatnak. „A szerelem iskolája“ című verses vígjátéka, a „Ripacsos Pista“ című népszínműve, a „Magdolna“ című hatásos drámája ezek közé tartoznak. Mint aesthetikus és bíráló szintén folytonos tevékenységet fejt ki, élénken hatva irodalmunk fejlődésére. A múlt évben „A tragikum“ról adott ki egy kötetet, melyről az is — a ki tanait nem fogadja el — kénytelen elismerni, hogy bő olvasottság, a tárgygyal való tartós és szeretetteljes foglalkozás s eredeti észjárás terméke.

· Szóval oly szépiró, a ki tehetségeinél és érdemeinél fogva nem csak díszére, hanem hasznára is válhat a M. Tud. Akadémia első osztályának, mert úgy a tanácskozásokban, mint a felolvasó asztalnál és a kiváló fontossággal bíró drámai pályázatoknál igen jelentékeny szolgálásokat tehet

6. Id. Szinnyei József egyetemi könyvtárőr, levelező tagúl ajánlva

Barna Ferdinánd lev. tagtól.

Tagajánlásomat, melylyel múlt évben id. Szinnyei Józsefet a Tekintetes M. Tud. Akadémia I. osztálya lev. tagjául ajánlottam, ugyanazon indokok alapján, melyeknél fogva a múlt évben is tettem, bátorkodom ezúttal is megújítani.

Nem mulaszthatom el ez alkalommal vissza nem utasítani a múlt évben ellene némelyek által felhozott azon méltatlan kifogást, mintha az ajánlatom által kifejezett tudományos tevékenység nem volna szigorúan ilyennek jellemezhető, az ellenkező eléggé kitérhetik azon egyetlen tényből, hogy a tudomány mai álláspontján a könyvtártudomány (Bibliothekwissenschaft) és könyvészet (Bibliographia) egészen egyenrangúaknak s egymást kölcsönösen kiegészítőkné tekintetnek, a honnan önként következik, hogy id. Szinnyei József tevékenysége, melyet valóban páratlan szorgalommal, s tegyük hozzá: oly fényes eredménnyel fejtett ki, valóban tudományos tevékenység. Hogy ez még jobban kitérjék, szabadjon a Tekintetes M. Tud. Akadémia becses emlékezetébe hoznom azon való tény, hogy mielőtt ajánlottam, az általa kiadott repertoriumok kidolgozásához hozzáfogott, s a Tek. Akadémia egy bizottságot nevezett ki, mely hivatva volt azon tudományos elveket megállapítani, melyek egy ily az előtt Magyarországon még meg nem jelent műnek alapjául voltak szolgálándók és most azt mondják: hogy ez nem tudományos tevékenység? Szerintem csak oly tudományos tevékenység, mint akár a Bód Péteré, akár a Sándor Istváné, akár a maig élő Szabó Károlyé, ezek a régi önállóan megjelent magyar műveket gyűjtötték össze hangya szorgalommal, Szinnyei József pedig a hírlapirodalomban megjelent összes tudományos anyagot tette mindenkinek hozzáférhetővé.

7. **Jireček József**, a csehországi kir. tudományos társaság elnöke, kültagú
ajánlva

Beüthy Zsolt rendes tagtól.

Van szerencsém a cseh tudományos irodalom egyik kitűnőségét: Jireček Józsefet, a tekintetes Akadémia első osztályába kültagnak ajánlani. Jireček 1871-ben osztrák közoktatásügyi miniszter volt s e tisztségben alapította a krakkói akadémiát. 1875 óta a csehországi kir. tudományos társaság elnöke s buzgón törekszik a vezetése alatt álló intézet és Akadémiánk között minél szívesebb és bensőbb viszonyt tartani fenn.

Jireček fő munkája *A cseh irodalom kézikönyve*, biográfiai lexikon alakjában, a legrégebb időktől a múlt század végeig; megjelent 1874—76. Azóta is számos értekezést, tanulmányt bocsátott közre, ethnographiai, művelődés- és irodalomtörténeti tartalommal. Vizsgálatai közben gyakran foglalkozik a magyar művelődés és irodalomtörténetet illető problémákkal s jelentékeny szolgálatot tesz a mi kutatóinknak. Így a múlt évben jelent meg a cseh akadémia kiadványai között ily című és tárgyú értekezése: *Einiges über die culturellen Beziehungen der Ungarn und Böhmen im XIV. und XV. Jahrhundert und über die ungarischen Hussiten*. Ismertette Akadémiánkban s a *Budapesti Szemle* 111. számában Hunfalvy Pál.

Azt hiszem, Akadémiánk kitüntetése megilletné általában tudományos érdemeiért is, de megilleti különösen e buzgóságáért és hasznos szolgálataiért.

8. **Jones W. Henrik**, külső tagú ajánlva

Vámbéry Ármin rendes tagtól.

Jones W. Henrik angol hittani tudós és író több mint egy évtizeden át kiváló szeretettel foglalkozik a magyar népmesékkel és mondákkal, és e téren oly alapos ismereteket szerzett és az angol irodalomban annyi kimerítő dolgozatot tett közzé, a mennyit eddigelé e tárgyról egy külföldi irodalomban sem volt alkalmunk láthatni. Ezen, irodalmunk és nemzetünk iránt különös rokonszenvvel viseltető angol tudós nemcsak a magyar nyelvet bírja, hanem az összehasonlítás kedvéért a rokon finn-ugor nyelveket és e népek meséit és mondáit is tanulmányozta, szóval tudományos foglalkozásának irányával nemzetünknek és irodalmunknak az angol népnél oly szolgálatokat tett, a melyet Akadémiánk külföldi tagjává való megválasztása által méltó elismerésben részesítene.

Jones úr művei:

Magyar folk stories. (With notes. Sajtó alatt.)

Magyar folk and some parallels. (Folk Lore Journal. November 1883.)

Székely folk medicine. (Folk Lore Journal. April 1884.)

Magyar folk tales. (Notes and Queries April 12., 26. June 7., 28. July 12., 26. Aug. 9., 23. 1884.)

Magyar Christmas lore. (Dec. 20. 1884.)

Magyar folk lore. (Okt. 27. 1883.)

Magyar song for St. Stephens day. (E dolgozat az Academyben jelent

meg és tudományos vitatkozást keltett, mely több hónapig tartott és a melyben több angol tudós, úgymint Sayce, dr. Taylor. Lit G. Cox vett részt.)

Finnish folk lore collected from the peasants in Petalaks. (Notes and Queries, Nov. 22. 1884. Jan. 7., 10. 1885.)

Finnish folk lore etc. (U. o. Sept. 8., 15. Nov. 3. Dec. 5. 1883.)

Christmas customs in Finland. (Dec. 20. 1884.)

Elias Lönnroth and the Kalevala. (Academy, April 5. 1884.)

Finn. songs for St. Stephen's day. (March 1. 1884.)

Finnisch wedding customs. (Dec. 20. 1884.)

Koit and Amarik, an Esthonian myth. (Feb. 16. 1884.)

Folk lore of the Lapps. (Notes and Queries, Aug. 29. 1885.)

Turanian Races, their languages etc. (A Liverpool Litterary and Scientific Institution előtt tartott felolvasás.)

Magyars, their language etc. (A Leeds Litterary Institution előtt tartott felolvasás.)

Finland, its language and people. (A hulli, halifaxi és oldhami irodalmi társaságokban tartott felolvasások.)

Sunday papers on Magyars-Finns and Lapps. (A yorkshirei anthropologikus és a lincolni, hulli és birminghami irodalmi társaságokban tartott felolvasások.)

A II. osztály részéről.

9. Kemény Gábor báró levelező tag, tiszteleti tagúl ajánlva

a) Szilágyi Sándor r. tagtól.

Báró Kemény Gábort az Akadémia I. taggá 1863-ban választotta meg. Az irodalomban és hazánk közéletében azóta olyan eredménydús működést fejtett ki, milyent az Alapszabályok 14. §-a tiszteleti tagoktól megkíván.

Irodalmi működése történeti és politikai. Tevékeny része volt az 50-es és 60-as évek politikai küzdelmeiben, midőn Erdély oly fontos és jelentékeny szerepet játszott.

Az 50-es években a nemzetiségi kérdés Erdélyben nagy szerepet játszott s a hazafiak, a régi tapasztalt államférfiak egész tábora folytatta a küzdelmet a kormány ellen, mely éppen a nemzetiségek által akarta a magyarság tulsúlyát megsemmisíteni. Az első fiatal erő, a ki a régi gárdához csatlakozott, Kemény Gábor volt, az erdélyi lapokban megjelent cikkeivel.

Első önálló műve a „Nemzetek fejlődése“ 1856-ban hatást keltett s íróját lelkesedéssel fogadták körükbe a vezérférfiak.

Követte azt egy másik munkája „Helyzetünk“ s csakhamar egy harmadik „Helyzetünk és jövőnk.“

E politikai munkák már Pesten láttak világot, szerzőjüknek híret megalapították, a ki már akkor a Pesti Naplónak rendes munkatársa volt (—r jegy alatt dolgozott belé): nagy tevékenységet fejtett ki s cikkeiket általában nagy olvasottság és széles látkör jellemzik.

Ekkor a hatalmasodó nemzetiségi agitációkkal szemben küzdelmét gyakorlati térre vitte. „Nagy-Enyed és Vidékének veszedelme“ cím alatt egy nagyobb történelmi munkán dolgozott s azt 1863-ban ki is adta. A legnagyobb csapások egyike, mely Erdélyt a szabadságharcban érte, Nagy-Enyed végpusztulása volt — s midőn ő ezt választá munkája tárgyául, részben a nagy tragoedia történelmi emlékeit akarta összegyűjteni, de még inkább egy képben a daco-román agitációkat bemutatni éppen abban a perczben, midőn azok élésebben kezdettek újra fellobogni. A munka nagy benyomást tett a Királyhágón innen is s íróját az Akadémia bevélasztá levelező tagjai sorába.

Éppen ebben az évben volt a híres szebeni országgyűlés is. Mit fognak tenni a magyarok? az volt a kérdés. Az erdélyi ellenzék hagyományos politikai tapintatával meg tudta találni a helyes utat. Nagy titokban — senkinek sem volt sejtelve róla — elhatározták, hogy nem mennek be, s kilépésüket egy felirattal indokolják; Kemény tapintatos munkáival annyira megnyerte e kipróbált vezérek bizalmát, hogy a felirat szerkesztésével őt bízták meg s feliratát el is fogadták. Eddigi politikai működésére ez tette fel a koronát.

De éppen az, hogy politikai elveiből nem alkudott le semmit, birta őt egy elvtársával folytatott polemiaira. Báró *Eötvös* József munkáira: „Die Garantien“ barátai őt bízták meg a válaszszal s ezek voltak a „Néhány szó“ és „Még egy néhány szó.“

Mind e röpiratok gyorsan követték egymást, de ő ezek mellett is talált időt történetpolitikai tanulmányokra. A Pesti Naplóban, Budapesti Szemlében s több erdélyi lapban e nemű tanulmányai láttak világot — s ezek közt *Machiavelli* és *Montesquieu* mint irodalmi munka is appreciáltott. Általán kevés zajjal, feltűnni vágyás nélkül, de annál több eredménnyel működött a politikai és irodalmi életben, s főkép 1867—69-ben a *Pesti Naplónak* egyik legtevékenyebb munkatársa volt.

A kiegyezési munkálatokban is élénk részt vett. Tagja volt a 67-es bizottságnak; a delegációkban a quota commissionak volt munkás tagja; azután a pénzügyi s közlekedési bizottságokban dolgozott, s ez utóbbiban, mint állandó referens, mígnem 1875-ben belügyminiszteri államtitkárrá lett.

De a mit közéletünk terén tett, mint belügyminiszteri államtitkár, földművelés-, ipar- s kereskedelmi, utóbb mint közlekedésügyi miniszter, az egy államférfiúnak nagyszabású, jól átgondolt működése, s e mellett is mint a Történelmi Társulat egyik elnöke élénk részt vesz annak működésében; annak egyik kirándulását (a sopronyit) is vezette; az erdélyi ref. főconsistoriumnak főgondnoka s az erdélyi gazdasági egyesületnek elnöke, s ezeknek működésében is tevékeny részt vesz.

Magas állásában Akadémiánk iránt mindenkor kiváló jó indulatot és előzékenységet tanúsított, s a hol a tudomány érdeke megkivánta, befolyását a legnyomatékosabban és legelőzékenyebben értékesítette.

Az Alapszabályok 14-ik §-a értelmében, megnyerése által, az Akadémia dísze s java öregbedését méltán várhatja.

b) B. Nyáry Jenő levelező tagtól.

Éppen 13 éve, hogy a M. Tud. Akadémia báró *Kemény Gábort* fényes irodalmi működése jutalmául I. tagjává választotta.

Úgy azelőtt, mint később egész mai napig. szellemi termékei, az írói körök éber figyelmét folyton magokra vonták.

Már a Kolozsvártt megjelent „*A nemzeti fejlődésről*“ valamint a Marosvásárhelyi 1859/61-ki füzetekben irt „*Úti vázlatok*“ című dolgozatai méltó elismerésben részesültek.

A Koszoróban 1863-ban egy érdekes ismertetése „*Emlékezzünk a régi-ekről*“ jelent meg.

„*Nagy-Ervyednek és vidékének veszedelme 1848/49-ben*“ cz. terjedelmes műve által, mely azon szomorú időkről maradandó becsű történelmi adatokat tartalmaz, ritka feltűnést keltett.

Számos alkalmi beszédei közül ki kell emelnem *gróf Mikó Imre felett* tartott jeles és hatásos *emlékbeszédét*.

Mély itészeti tehetségéről tanúskodnak „*Nehány szó*“ és „*Még néhány szó*“ szellemes és tanulmányos rüpiratai, melyek b. Eötvös Józsefet védő válaszra készítették.

De ezeken kívül egyéb jelentős és komoly irányú rüpiratokat is irt, melyek közül különösen „*Helyzetünk és Jövők*“ s „*A baloldal politikája*“ nagy hatást keltettek.

A Koszoróban, a Pesti Naplóban, a Budapesti Szemlében, s több erdélyi lapban számos, úgy journalistikai tehetségre, mint egyáltalában alapos képzettségre valló cikket irt. 1867-től 1869-ig a Pesti Naplónak tevékeny munkatársa, s a Korunk politikai napi lapnak mind végig kiadó-szerkesztője volt.

A Budapesti Szemle XIV. kötetében „*Machiavelli*“ s az utána következő kötetben „*Montesquieu emlékezete*“ című nagyszabású tanulmányai hazai irodalmunk legkiválóbb termékei közé méltán sorolhatók.

Irodalmi működésén kívül a politika terén is sikeres tevékenységet fejtett ki, s annak a ki egykoron Erdélyt illetőleg az ötvenes és hatvanas évek történetét megírja, a politikai küzdelmekben kimagasló báró Kemény Gáborról, mint a ki az akkori „hazafi párt“ egyik ünnevelt vezérférfia volt, bizonyára az elsőkközt kellend megemlékeznie.

De mint országgyűlési képviselő és az erdélyi ref. egyházkerület főgondnoka is a közügyek érdekében nagy jelentőségű szolgálatokat tett. Mint államtitkár és miniszter pedig valódi államférfinak bizonyult, s egyszersmind magas és befolyásos állását, a hol csak lehetett, mindenkor a tudományosság javára hasznosította.

Ezek következtében a M. T. Akadémia *Nemzetgazdasági Bizottságának tagjává* s a „*Magyar Történelmi Társulatnak*“ előbb *harmad-*, majd Horváth Mihály halála után *másodelnökévé* választatott.

10. Finály Henrik lev. tag, rendes tagúl ajánlva

Torma Károly rend. tagtól.

Finály főleg a régiség- s éremtan, az érem-metrologia, a kortan, a palaeographia s a művelődéstörténet terén fejt ki évek óta nagy arányú és sikeres irodalmi munkásságot. Ide vonatkozó főbb műveinek hosszú sorozata im ez:

I. Régiségtaniak.

1. Egy Hunyadmegyében talált Mithra-émlék. Vasárnapi Újság.
2. Egy archaeologiai kirándulás Vajda-Hunyadra és környékére. Erd. Múzeumegyleti Évkönyvek.
3. Római nyomok Erdély észak-nyugati részén. U. o.
4. Régészeti új leletek. Erdélyi Múzeum.
5. Új római feliratok Erdélyben. U. o.
6. A biharmegyei régészeti társulat. U. o.
7. Az archaeologia az 1878-ki párisi közkiállításon. U. o.
8. Gooss, Die römische Lagerstadt Apulum in Dacien. U. o.
9. Epigraphica. U. o.

II. Éremtaniak.

1. Kiadatlan érmek az erdélyi országos múzeum gyűjteményéből. Erdélyi Múzeum.
2. Egy érdekes fémer és egy érdekes oklevél. U. o.
3. Reizenberger, Die siebenb. Münzen des Fr. Samuel v. Bruckenthalschen Museums in Hermannstadt. U. o.
4. Érmészeti közlemények (I—III.) Erd. múzeumegyleti Évkönyvek.
5. A magyar pénzverés történelme (kéziratban.)

III. Érem-metrologiaiak.

1. Thallóczy, A kamara haszna. Erdélyi Múzeum.
2. Krizskó, A körmöczi régi kamara és grófjai. U. o.
3. Római súlymérték és pénzrendszer. U. o.
4. Ereky, Mérték-, súly- és pénzisme. U. o.
5. Az ókori súlyokról és mértékekről. A M. T. Akadémia kiadásában.
6. A régi magyar súlymérték. Erd. Múzeum Évkönyvei.

IV. Kortaniak.

1. Török naptár Torma József Calendarium Diplomaticumához.
2. Epacta. Erdélyi Múzeum.
3. A zsidók időszámítása. U. o.
4. A görögök időszámítása. U. o.
5. Az ősrómai naptár és a német tudósok. U. o.
6. Der altrömische Kalender. Ungarische Revue.
7. Az időszámítástan kézikönyve. (Kéziratban.)
8. Az egyiptomiak időszámítása. Archaeologiai Értesítő.

V. Palaeographiaiak.

1. Az erdélyi bányákból került viasztáblák és az ősrómai folyóírás. Erd. Múzeumegyleti Évkönyvek.
2. Utószó Gaius inst. IV. könyve 13. §-hoz. Erdélyi Múzeum.
3. Jus gentium, jus civile és a rabszolgaság. U. o.
4. Középkori latin palaeographia. (Kéziratban.)

VI. Művelődéstörténetiek.

1. A kolozsvári ötvöszész szabályai 1478-ban. Erd. Múzeumegyleti Évkönyvek.

2. Adalék a kolozsvári lakatos és sarkantyús czéli történelméhez. U. o.

3. Debreczeni László arany finomító könyve. U. o.

Ezeken kívül a nyelvtudományt, főleg pedig a lexicographiát jeles művekkel gazdagította; elég legyen csupán „A latin nyelv szótára“ című, immár két kiadásban megjelent s közkeletű művét említenem.

Finály éremtani; érem-metrologiai, palaeographiai s kortani műveit nem csak hazánkban, de a külföldön is jól ismerik az avatottak, méltányolják és használják. S ez elég indok arra, hogy őt hazai tudományosságunk körül szerzett kiváló érdemeinél fogva a M. T. Akadémia II. osztálya rendes tagjává ajánlani bátorkodjam.

II. Nagy Imre levelező tag, rendes tagul ajánlva

a) Pauler Gyula rendes tagtól.

Van szerencsém az Alapszabályok értelmében Nagy Imre kir. curiai bírót, az Akadémiának 1870. óta levelező tagját, a genealogiai és heraldikai társulatnak alelnökét, a történelmi bizottságnak, a történelmi társulat választmányának sok évi buzgó és tevékeny munkását, *rendes* tagnak ajánlani. Munkálatai 1870. óta, mióta *levelező taggá lett*, a következők:

I. Értekezések.

Adalék Bács-Bodroghmegye főispánjairól.

Észrevételek Bereghmegye főispánjairól.

Az ungi kisebb levéltárakról.

A pälöczy levéltárról. — *Századok* V. 510., 592., 649., 667. II.

A Görgey-család Árpádkori okmányai.

A Márkusfalvi Máriássy-család levéltára.

Thury György hogyan jutott Palotára? — *Századok* VI. 215., 480., 622.

Észrevételek a magyar Onomasticonról. — *Századok* VII. 322.

A Lajta mint határfolyó. — *Századok* V. 140.

Sopron multja. — *Századok* 1883. függelékében.

A Niczky-családi levéltár. U. o.

A Vezekényi nemzetség és a gróf Czirákyak. Turul, 1883.

A Toma nemzetségbeli Losonczy család őseiről. U. o.

A Kisfaludyak nemesi czimeres levele. U. o. 1884.

Több apróbb közlemény az Archaeologiai Értesítő 1877. folyamában.

II. Kiadások.

Mártonfalvy Imre XVI. századbéli naplója.

A pälöczy Horváth-család XVII., XVIII. századbéli naplója.

Hazai Okmánytár (Ipolyi Arnolddal és Véghelyi Dezsővel) V—VII.

Hazai Oklevéltár, I. (Deák Farkas és Nagy Gyulával).

Anjoukori Okmánytár, I—V.

A gróf Zichy család okmánytára, (Nagy Ivánnal és Vég helyi Dezsó-vel) I—V.

Zalavármegye Oklevéltára, I.

Munkásságának súlypontja oklevelek gyűjtésében és nálunk eddig még majdnem páratlanul pontos és megbízható kiadásában fekszik. Még értekezései is nagyobb részt e czélt készítik elő. Nem sorolhatjuk tehát a *feldolgozó* történetírók közé, de azért működése oly irodalmi, és tudományos munkásság, mely igénytelen véleményem szerint, teljesen megérdemli a tek. Akadémia elismerését, mely, kivált régibb, a Hunyadiakat megelőző történetünkre nézve, nélkülözhetetlen előfeltétele a feldolgozásnak. Ugy, hogy ha most már egyáltalában gondolhatunk arra, hogy e korszakok történetét megírjuk: azt nem csekély részben Nagy Imrének, az ő kutató, gyűjtő, kiadó munkásságának köszönhetjük.

b) Hajnik Imre rendes tagtól.

Levelező taggá történt megválasztása óta Nagy Imre folytonos tudományos munkásságot fejt ki és különösen a magyar tud. Akadémia történelmi bizottságának egyik legtevékenyebb tagja. Eltekintve több alább megnevezett becses értekezésétől, melyek közül a *Lajta mint határfolyam* című és a genealogiai tartalmuak emelendők ki; különösen mint egyik legszakavatottabb szerkesztője okmánytárainknak tett a hazai történelem úgyszólván minden ágának jelentékeny szolgáltatokat.

Négy nagy okmánytár, u. m. a gróf Zichy családé, (eddig 4 kötet), a Hazai okmánytár (eddig hét kötet), az Anjou-kori okmánytár (eddig 4 kötet) és a zalamegyei okmánytár, melyekhez még a Hazai Oklevéltár (1. kötet) járul, köszönik Nagy Imrének egészen vagy túlhuyomóan keletkezésüket, sőt ezekre nézve nagy részt nem csak a szakavatott szerkesztés, hanem az anyaggyűjtés érdeme is megilleti.

Ezek útján ezernél több kiadatlan Árpádkori okmány nyal gyarapította a kútfői anyagot; a Zichy okmánytárral az első nagyobb családi okmánytárt, mely a későbbieknek mintánul van hivatva szolgálni, nyújtotta; az Anjou-kori okmánytárral a XIV-ik század történetének nagybecsű forrását szolgáltatotta; a zalamegyei okmánytárral pedig egy a szó szoros értelmében magyar megyének, a milyenek okmánytárát még eddig nem bírjuk, fejlődése tanulmányát tette lehetővé.

És mindezen okmánytárak nem csak az okirati szöveg pontos kiadása által tűnnek ki, hanem egyszersmind a bennök közölt okmányanyag kiválasztása, az ehhez adott jegyzetek és bevezetések Nagy Imre nagy tájékozottságáról a hazai történelem legkülönbözőbb ágaiban, különösen a genealogia- és a történelmi geographiában, valamint a jogtörténetben tanuskodnak, és az okmánytárak becstét jelentékeny mértékben nevelik.

12. Dr. Acsádi Ignác, levelező tagúl ajánlva

Nagy Iván rendes tagtól.

A legújabb korban történelmi irodalmunk terén az Akadémia kebelén kívül álló íróktól megjelent művek közt fáradságos kutatások alapján, helyes és beható ítészettel és szellemes vonzó előadással megalkotott „*Széchy Mária*

1610—1679, *irta Acsádi Ignác* Budapest 1885.“ (Megjelent a M. Történeti Életrajzok első folyamában) oly mérvben magaslik ki, hogy *annak írója ez egyért a buzdító kitüntetés teljes méltánylattal megérdemli.*

A mélyen tisztelt Osztály tagjai bizonyára ezen kívül is ismerik a fentebb nevezett írónak egyéb jeles és a tudomány magas színvonalán álló dolgozatait is, s azért én teljes meggyőződésem szerint Acsádi Ignác urat a Magyar Tudományos Akadémia II. oszt. levelező tagjául ajánlani bátorodom.

13. Dr. Concha Győző kolozsvári egyetemi tanár, levelező tagúl ajánlva

Horváth Boldizsár tiszt. tagtól.

Dr. Concha Győző 1869-ben „A municipalis rendszer jelen állása Európában“ című, a budapesti tudomány-egyetem által a Schwartner díjjal koszorúzott és a Budapesti Szemle ugyanazon évi folyamában megjelent munkájával a tudományos irodalom terére lépve, a kir. táblánál elfoglalt fogalmazói állása mellett megszerezte a budapesti egyetemenél a magántanári képesítést s 1872-ben rendkívüli, 1874-ben rendes tanárrá neveztetett ki a kolozsvári tudományos egyetemen.

Fentebb említett munkája óta, melyben az önkormányzat iránt akkortájt uralkodó, sok részben zavaros eszmékkel szemben annak feladatát a közigazgatás körében jelölte ki, állandó munkása államtudományi irodalmunknak.

Kisebb értekezésein és szakbirálatain kívül „A közigazgatási bíráskodás az alkotmányosság és egyéni joghoz való viszonyában“ (Budapest 1877. 123. l.) című monografiájában a közigazgatási bíráskodás mélyebb alapját kutatta s a francia, német, olasz elméleten túlmenve, azt nemcsak a rideg egyéni jog, hanem az állam úgy erkölcsi, mint lélektani természetének folyományaképp magyarázta; az 1882-iki magyar jogászgyűlés elé terjesztett véleményében pedig a közigazgatási bíráskodás szervezési módjára terjeszkedett ki, épp oly nagy legislatív és doctrinalis készüllettel, mint beható elemzéssel. „A közigazgatási enquete“ (Budapest 44 l.) című dolgozata hasonló apparatussal készült s szerzője kritikai erejéről tanuskodik.

Teljesen új világot vetett az 1790-iki reform-mozgalmakra a Budapesti Szemle-ben 1882-ben megjelent s az Olesó Könyvtár-ban 1885-ben másodszor közzétett monografiája: „A kilenczvenes évek reformeszméi és előzményeik“ melyben az akkori röpirodalom az eddiginél sokkal szélesebb terjedelemben van felkarolva, államtudományilag méltatva s a jelen század harminczas éveiben fel lépő liberalismusunk a múlt század kilenczvenes éveinek mozgalmaival összekapcsolva.

A M. Tudományos Akadémia könyvkiadó vállalatában megjelent „Újkori alkotmányok“ című munkájának első kötete, egy részt míg a közjog rendszerezésének első kísérlete, más részt, mint a külföldi intézményekbe beható, de a saját felfogását fentartó s azokat magyar nemzeti szempontból néző komoly termék kelt figyelmet, mely a nyelv helyes kezelése által a nagy közönségre is határozott nyereség.

Végül a múlt évben a magyar jogászgyűlés elé terjesztett szakvéleménye azon kérdés fölött: „A törvényhozási felhatalmazás alapján kibocsátott kormány-

rendelet újabb felhatalmazás nélkül megváltoztatható-e?“, valamint a „Magyar Igazságügy“-ben közzétett kritikai értekezése „A jog és állambölcsélet alaptanai“ cím alatt, széleskörű tudással s magas szempontból van írva.

14. Csaplár Benedek kegyesrendi tanár, levelező tagúl ajánlva

Deák Farkas rendes tagtól.

Hogy e kitünő író hazánkiára óhajtom irányozni a Tek. Akadémia figyelmét, ennek főoka az, hogy a sok év óta bokrosan szerzett érdemek elismerését, habár kissé későre, de végtére is módjában legyen az Akadémiának kimutatni.

Csaplár, már 24 éves korában lefordította *Plató műveit*, melyek bevezetésekkel s jegyzetekkel ellátva, *Kolozsvár*t jelentek meg 1845-ben; s azóta a bölcsélet és hazánk műveltségtörténetének mezején a kisebb s nagyobb dolgozatok egész sorozatával gazdagította irodalmunkat, a mellett, hogy közel 40 éven át sikerteljesen folytatta tanári pályáját.

Munkáinak teljes czímsorozata látható a *Figyelő* című folyóirat XI. kötetében, honnan csak a következő művek címeit vagyok bátor felemlíteni: *Buzgó óhajlás, nemzeti hagyományaink* különösen a *társasággyűjtemény ügyében*, Pest, 1858.; *A nemzeti művelődés alapja*, Szeged, 1861. 244 lap; *Elmélkedés társadalmi viszonyaink fölött*, Szeged, 1861. 80 lap; *Igénytelen eszmék társadalmi ügyeink körül*, Szeged, 1862.; *A magyarországi kegyes tanítórind történetének tervrajza*. Pest, 1871. Nem említem a Dugonics emlékezete és emléke ügyében, a Széchenyi István pályájáról és működéséről irt műveit, szintúgy mellőzöm nyelvészeti, neveléstudományi, kisebb történelmi és vallásérkölesi értekezéseinek nagy számát, csakis azt jelzem, hogy a komoly tudomány, vas szorgalom és tiszta képzeletű szép lélek munkásságát multhatatlanul kísérő eredmények koszorúzták működését, t. i. pályatársainak és tudós rendjének méltó elismerése, melynél fogva a rend történetírójává választatott s más teendőik kötelezettsége alól felmentetett.

Mindezek mellett szerény is volt a legnagyobb mértékben, mert többnyire álnevek alatt dolgozott, melyek közül álljon itt egy pár: Karesay Gáspár; Árpádfi G.; 6 + 8; 6. 8. 9; Füzesi; Edényi Márton; Cs. B. stb. Karesay Gáspárról mondja ugyanis Ipolyi Arnold — *Mythologia*. Előszó. XXVIII. lapon, hogy „gyűjteményének legbecesebb részéhez nagy mértékben járult Karesay G., a ki e téren szakember“.

Régóta működik és sok szépet dolgozott Csaplár Benedek, de a haladó évekkel nem hogy gyengült volna szellemi ereje, hanem inkább folytonos erősbülést mutat. Pár év előtt lépett föl *Révai Miklós élete* című nagyhatású monografiájával, melyből már három kötet megjelent, még egy hátra van s mely által elsőrangú hazai íróink sorába emelkedett.

E munka a felülett korszaknak mintegy életírása s nemzeti műveltségtörténetünk egyik leggazdagabb forrása; és habár nyilvánított célja csupán irodalomtörténeti, s még a III. kötet előszavában sem akarja Révai Miklós élete és korának nevezni, de határozottan korrajz a szó legnemesebb értelmében, úgy szép alakjára, mint gazdag tartalmára nézve. A csupán irodalmi térről csaknem észrevétlenül, de vonzólag s figyelmünket magával ragadva suhan át nemzeti és műveltségtörténetünk legfinomabb árnyalatainak hí festésére. Sehol sem olvastam ily szakszerű fejtegetését a politikai viszonyok befolyásának az irodalmiakra és

viszont; az átmenetek rajzolása s a közeseményeknek az irodalmiakra való hatása oly szépen van e műben keresztülvíve, hogy a tárgy komolysága mellett is költői hatást gyakorol az olvasóra.

De már elhallgatok, hisz mindenki olvashatja Révait, a jeles mű közkézen forog s nekem nincs több mondani valóm, mint kérni a Tek. Akadémiát: Ne engedje, hogy e jeles írónk hazánk választott tudósainak társaságából továbbra is kimaradjon.

15. Dr. Felméry Lajos kolozsvári egyetemi tanár, levelező tagúl ajánlva
Brassai Sámuel rend. tagtól.

Több ízbeli ajánlatomat újítva és sürgetve *dr. Felméry Lajos*, k. egyetemi tanárt, színtoly termékeny, mint alapos tudományos író, a II. osztály levelező tagjául ajánlom.

Dolgozatainak már beküldött lajstromát elégségesnek tartom az itt következő czímekkel kiegészíteni:

Nőnevelésünk és az iskola. Tanulmány a M. Philosophiai Szemle 1885. májusi füzetében.

Leányiskoláink és a női természet.

Közmívelődési egyleteink és a nők.

Művészeti studiumok és a női természet.

A népoktatásügy jelen állapota Oroszországban. } A Néptanítók Lapjában
A túlterhelés kérdése Angliában. } 1885.

A túlterhelés kérdése Németországban. — Pesti Napló 1885. márczius.

Les débats parlementaires relatifs à la loi de l'enseignement secondaire en Hongrie. — Tanulmány a „Revue internationale de l'Enseignement“ 1885. januári füzetében.

16. Dr. Földes Béla budapesti egyetemi rdk. nyilvános jogtanár, lev. tagúl ajánlva
Kautz Gyula rend. tagtól.

Ajánlásomnak közelebbi indokolásául arra utalok, hogy a fentvezett tanár, egyetemünk jog- és államtudományi karában a Statisztikának, a Nemzetgazdaságtannak és a Pénzügytannak egyik tanára, a mely minőségben már több év óta kiváló buzgósággal, szorgalommal és sikerrel működik; e mellett mint szakbeli író és tudós többrendbeli nagybecsű dolgozatokkal, a jelzett tudomány-szakokba vágó jeles értekezésekkel, kézikönyvekben és folyóiratokban megjelent ön-áll művek közzétételével a hazai szakirodalmat nem kis mértékben gazdagította, sőt egy némely dolgozatával, mint például az agióról, az árak, a nemesfémek stb. statisztikájáról és történetéről még a külföld figyelmét is magára vonta s annak kitüntető elismerését nyerte ki.

Földes tanár ezeken kívül már évek hosszabb során át nemcsak buzgó és munkás tagja Akadémiánk nemzetgazdasági és statisztikai bizottságának, hanem mint ugyanennek jegyzője, s egyéb akad. kiadványok előállítására körül sikerrel fáradozó szakember: ezen minőségben és érdeménél fogva is kiválóan méltó arra, hogy akad. levelező tagnak megválasztassék; s bizton állíthatni, hogy személyében tudományos társulatunk egy igen becses munkaerővel fogna szaporodni és gazdagodni.

Végül idecsatolom dr. Földes kiválóbb dolgozatainak jegyzékét; a melynek figyelembevételét a Tekintetes Akadémiának melegen ajánlom.

A) *A M. T. Akadémia kitüntetésével vagy megbízásából kiadott munkák:*

Papírváluta és agió. A M. T. Akadémia által koszorúzott pályamű. Budapest 1883.

A pénzegység kérdése. A M. T. Akadémia által kitüntetett pályamunka (Részben megjelent a Budap. Szemlében 1883.)

Nemzetgazdasági és statisztikai Évkönyv. A M. T. Akadémia nemzetgazdasági bizottságának megbízásából I. és II. évfolyam. Budapest, 1883. és 1884. (Harmadik évfolyam sajtó alatt).

Városaink és a városi lakosság életviszonyai. (Akadémiai értekezések.) Budapest, 1883.

A nemzetgazdaságtan módszere. (Akadémiai értekezések.) Budapest 1881.

Értekezések az angol és francia nemzetgazdaságtan köréből. A M. T. Akadémia könyvkiadó vállalatában. Budapest. 1883.

Azonkívül szerkesztette a M. T. Akadémia nemzetg. és statisztikai bizottságának megbízásából 1882—1886-ig a „*Nemzetgazdasági és Statisztikai Értekezéseket*“ és a „*Budapesti Szemle*“ nemzetgazdasági és statisztikai részét.

B) *Egyéb önálló munkák:*

A nemzetgazdaság- és pénzügytan kézikönyve. I. kiadás 1881. II. kiadás 1885. Budapest.

Magyarország statisztikája összehasonlítva egyéb államokkal, különös tekintettel Ausztriára. Budapest 1885.

Statisztikai tanulmányok a gabonaárakról. (Részben olaszra is lefordítva.) Budapest, 1881.

Adalékok a nemzetgazdaságtan történetéhez. Quesnay, Turgot, Smith. Budapest, 1881.

Takarékpénztáraink reformja. A Pesti Lloyd-társulat által kitüntetett pályamunka. Budapest, 1878.

Bevezetés a gazdaság-történetbe. Budapest, 1878.

A nemzetgazdasági eszmék újabb fejlődése. Budapest, 1874.

A munkásmozgalom legújabb iránya. Pest, 1873.

A szociális kérdésvől. Nemzetgazdasági tanulmányok. Pest, 1870.

Pesti építkezések 1873. és 1874-ben. Budapest, 1875. (A főv. statiszt. hivatal kiadványa.)

Budapesti adótanulmányok. Budapest 1877. U. o.

C) *Nagyobb értekezések.*

A nemzetgazdaságtan Angliában. (Budapesti Szemle 1885.)

Tanulmányok népünk életviszonyairól. Két cikk. (Budapesti Szemle 1884.)

Adalék a biztosítás történetéhez hazánkban. (Budap. Szemle, 1883.)

A tulajdonjogról. (Nemzetg. Szemle 1882.)

A statisztikai seminariumokról (Nemz. Szemle 1882.)

- Az államvasúti kérdés az olasz parlament előtt. (Nemzetg. Szemle 1882.)
 Magyarország adószolgáltatása 1838—1877. (Nemzetg. Szemle 1880.)
 Közgazdasági viszonyok az ókori római köztársaságban (Nemzetgazdasági Szemle 1880.)
 Egy kiegészítő lap a hivatalos statisztika történetéhez (Magyar Gazda 1880.)
 A gazdasági szabadság érvényesülése Angliában (Nemzetg. Szemle 1879.)
 Útak és utazások a régi Rómában. (Havi Szemle 1879.)
 Colbert. (Nemzetgazd. Szemle 1878.)
 A községi pénzügyről (Nemzetg. Szemle 1878.)
 A budapesti részvénytársulatok az utolsó 10 év alatt. (Havi füzetek, főv. stat. hiv. 1878.)
 Savonarola államtani nézetei. (Budapesti Szemle 1876.)
 A budapesti egyesületek statisztikája 1874-ben. (Havi füzetek 1877.)
 Munkások és munkabérek a budapesti gyárakban. (Havi füzetek 1875. és 1876.)
 Budapest vasúti és gőzhajói áruforgalma. (Havi füzetek 1875—1877.)
 Adalékok Magyarország árstatisztikájához 1200—1800 (Budapest főváros statisztikai évkönyve 1873.)
 Adalékok a gyarmatosítás történetéhez Magyarországon. (Hungaria Évkönyv 1876.)

D) *Nagyobb emlékiratok.*

- Az osztrák-magyar kereskedelmi és vámszerződésről.* A kereskedelmi minisztérium megbízásából. 1877.
A tiroli gabonavámról. A budapesti kereskedelmi és iparkamara megbízásából. 1877.
Az áruforgalmi statisztika újjászervezéséről. A budapesti kereskedelmi és iparkamara megbízásából. 1878.
A konzulátusi ügy szervezéséről. A budapesti kereskedelmi és iparkamara megbízásából. 1880.
Az ipartörvény revíziójáról. A magyar kereskedelmi csarnok megbízásából. 1881.
 Nagyobb cikksorozatok különféle hazai napilapokban és folyóiratokban.
 Der Einfluss von billigen und theuern Zeiten auf die Sterblichkeit. Jena, 1880.
 Cautelen bei Anwendung der statistischen Methode. Wien, 1881.
 Egyéb dolgozatok külföldi szaklapokban.

17. **Lukács Béla**, a m. kir. államvasutak igazgatósági elnöke, levelező tagúl ajánlva

G y ö r g y E n d r e l e v . t a g t ó l .

Azokhoz a tényekhez, a melyeket ezen ajánlatom támogatására tavali volt alkalmam felsorolni, csak azt az egyet akarom hozzáadni, hogy tavali nagygyűlésünkön Anglia és Franciaország államháztartási és adózási viszonyairól irt jeles munkája a nagy jutalomra találtatott érdemesnek, s így az Akadémia a szakirodalmi munkásság legmagasabb fokú elismerésével jutalmazta.

Felesleges részletesen kiterjeszkedni újlag Lukács B. úr irodalmi műkö-

désére. Mind a „Nemzetgazdasági Szemle“ és a „Budapesti Szemle“, és egyéb folyóiratokban közzétett tanulmányai, mind önállólag megjelent nagyobb művei, — a melyek majdnem kizárólag pénzügyi kérdésekkel foglalkoztak, — teljes objectív, világos felfogást, meggyőző logikát, széles olvasottságot és látkört igazolnak; polemikus fejtegetései közül pl. a horvát pénzügyi kérdéstről írott, egész kis irodalomnak adott anyagot.

Hozzá kell tennem, hogy éppen e téren kicsiny az újabb nemzedék figyelembe vehető száma, s régi jeleseink fogyásával folytonosan érezzük az újabb erők hiányát. Lukács B. úr, a ki nemzetgazdasági bizottságunknak is évek óta szorgalmas tagja, multjánál és szerzett érdemeinél fogva is méltó arra, hogy Akademiánk, mely nagy jutalmával már kitüntette, tagjai közé is fel vegye.

18. Dr. Márki Sándor aradi főreáliskolai tanár, levelező tagúl ajánlva

Nagy Iván rendes tagtól.

Az Alapszabályok 16. §-a, illetőleg az Ügyrend 12. §-a értelmében dr. Márki Sándor urat, aradi főreáliskolai tanárt, ki 1868. óta 18 éven át a magyar történelmi s földrajzi irodalom terén feltűnő sikerrel és lankadatlan tevékenységgel munkálkodván, az e szakbeli tudomány emelésére, terjesztésére és gyarapítására kiváló készütségénél fogva elismert hivatással bír, és a kinek számos egyéb derék dolgozatai közül *Kemény János élet- és korrajza* a M. Történelmi Társulat által jutalomra érdemesítettett, *Mária magyar királyné-ja* pedig a Kisfaludy Társaság pályázatán első sorban dicsérettel kiemeltetett: van szerencsém *újra másodszor is* a jövő nagygyűlésen megválasztandó *levelező tagúl* tisztelettel ajánlani.

Ajánlatom indokolásául bátorkodom az illető fiatal tudósnek eddig közzétett számos és már a mult évi ajánlatomkor felsorolt dolgozataira hivatkozni, melyek egy részét alább láthatni.

Dr. Márki Sándor főreáliskolai tanár *önállóan megjelent munkálatai*:

1. Fekete Körös és vidéke. Nagyvárad, 1876. 146 lap.
2. Sarkad története. Budapest, 1877. 8r. 189 lap.
3. Az oroszok hazánk történetében. Nagyvárad, 1877. és ez újra átdolgozva önállóan is megjelent.
4. A magyar mint államnyelv. 1604—1611. Arad, 1879.
5. A nagyfalusi Arany-család. Budapest, 1879. és Arad, 1881.
6. Dr. Nogáll János (életrajz). Nagyvárad, 1880.
7. Bihari román írók. Nagyvárad, 1880.
8. Aradtól Petrozsényig. Tört. és földr. ism. Arad, 1881.
9. Csala és vára. Arad, 1882.
10. Czudar Mihály versei. Arad, 1883.
11. A Bingföld. (Egy új-seelandi magyar telep). Arad, 1883.
12. Ába Sámuel. Arad, 1882.
13. Dósa György. *Az Akadémia által megdicséert pályamű*. Budapest, 1883, 8r. 216 lap.
14. Kemény János. *A Tört. Társulat által jutalmazott pályamunka*. (Önállóan). Arad, 1883.
15. Eszterházy Miklós életrajza. (Megjelent a Helikonban.) Pozsony, 1884.
16. Wesselényi Ferencz nádor. Pozsony, 1884. (A Helikonban.)

17. Széchenyi Pál életrajza. (Megjelent a Helikonban).
 18. Kemény János. (Megjelent a Helikonban). Más mint a 14. számú.
 19. Magyar Pantheon 150 arcképpel. Pozsony, 1884. kétféle kiadás.
 20. Mária, Magyarország királynéja. *A Kisfaludy-Társaság által első sorban megdícsért mű.* Megjelent a M. Tört. Életrajzok kiadásában.

Szerkesztés :

21. Irodalmi Értesítő. 1874. és 1875-ben, a mi az Akadémiának is helyes lésével találkozott.
 22. A Kölcsey-egyesület Évkönyve. Arad, 1884. Ez egyesület titkára, majd alelnöke lön.
 23. Mátyás király életrajza. A Helikonban.
 24. Thüköly Imre életrajza. Ugyanott.
 25. A Hegyes Drócsa északkeleti részén. (Kárpát-Egyesület). Igló, 1885.
 26. Arad megye és város monographiája megírásával lévén megbízva, ebből is már mutatványok jelentek meg.
 És végre azóta is számos önálló s folyóiratokbeli dolgozatai.

19. **Báró Orbán Balázs** országgyűlési képviselő, levelező tagúl ajánlva

Thaly Kálmán rendes tagtól.

Lengyelfalvi *Báró Orbán Balázs* országgyűlési képviselő urat, a Székelyföld nagyérdemű, alapvető monographusát, a II. osztályba levelező tagúl megválasztásra ajánlom. E 6 kötetes nagy munkáján kívül Orbán Balázs még igen számos történelmi, föld- és néprajzi, úgy régészeti művet írt, melyeknek sorozatát bővebb tájékozás végett idemellékelni bátorodom. Különösen figyelembe ajánlom e munkálati címlajstrom végső részét, mint a mely szerzőnek, e kimeríthetetlen szorgalmú derék írónak legújabb munkásságát ismerteti. Orbán Balázs a Történelmi társulatnak már régóta igazgató-választmányi tagja; mely elismeréshez méltóan fogna sorakozni a nagybecsű és fölötte számos irodalmi művei által bőségesen kiérdemelt m. t. akadémiai levelező-tagság, melyre őt ismételve a legmelegebben ajánlani szerencsés vagyok.

Orbán Balázs munkái :

Utazás keleten. 6 kötet 8-adrét. Megjelent Kolozsvártt, Stein Jánosnál 1861—63.

Kelet tündérvilága vagy Zaif Zuliazán arab rege, Ali Bey után ford. Kolozsvár, 1861. 8-adrét, 2 kötet.

A Székelyföld leírása történelmi, régészeti, természetrajzi és népismei szempontból. 4-edrét. I. k. *Udvarhelyszék*, II. k. *Csikszék*, III. k. *Háromszék*, IV. k. *Marosszék*, V. k. *Aranyosszék*, VI. *Barcaság*. Budapest, 1864—1870.

Marosvásárhely szabad kir. város leírása. (Különlenyomat a Székelyföldből).

Toroczkó völgyének ismertetése. (Különlenyomat a Székelyföldből).

Brassó szabad kir. város leírása. (Különlenyomat a Székelyföldből).

A barcasági tíz magyar falu leírása. (Különlenyomat a Székelyföldből)
Orbán Balázs országgyűlési beszédei. 5 füzet. (1870—1883.)

A Lúbatlan-család siremléke 1400-ból. Megjelent a Századok 1869-ik évf. *Magyar népköltési gyűjtemény.* A Kisfaludy-Társaság ily című kiadványa. I. II. kötetében *Székely regék és Krisztusmondák.*

Emlékiratok a kolozsvári Ellenzék és Pesti Napló tárczáiban egy kötetre való. Tövis és Diod környéke. Felolvastatott a Történelmi társulat 1886. februári havi választmányi gyűlésén.

Számos tárcza és vezérczikk a Kolozsvári Közlöny, Egyetértés és (kolozsvári) Ellenzék című lapokban.

Készen levő munkák:

Torda város és környékének egyedíratá. Kéziratban egy nagy kötetre való.

A Székelyföld leírásának új átdolgozása, újabb okmányi kutatások nyomán tetemesen bővítve.

Székely regék és Krisztusmondák. Kézirat a Kisfaludy-Társaságnál kiadás végett.

20. Dr. Schnierer Aladár budapesti egyetemi tanár, levelező tagúl ajánlva

A p á t h y I s t v á n r e n d e s t a g t ó l.

Van szerencsém dr. *Schnierer Aladár* urat a budapesti kir. tudományegyetemen a büntető és a bölcséleti jog nyilvános rendes tanárát, a jog- és államtudományi kar volt dekánját, a II-ik osztályban *levelező taggá* leendő megválasztásra ajánlani.

Az alábbi jegyzék áttekintését nyújtja *Schnierer* irodalmi munkásságának, mely részére a büntetőjog terén első rangu tudásaink közt méltó helyet biztosít. Ezt Akadémiánk a maga részéről azzal constatálta, hogy *Schnierernek* 1881-ben megjelent s a büntető jog magyarázatát tartalmazó nagyszabású munkáját 1884-ben a *nagy díjjal* tüntette ki.

Dr. *Schnierer*, mint író és mint tanár első rangu képviselői közé tartozik a büntető jogtudománynak, melynek művelői Akadémiánk körében annyira megfogytak, hogy *Schnierer* megválasztása már e szempontból is kívánatosnak, sőt szükségesnek mutatkozik.

Ha a mondottakhoz még hozzáteszem, hogy az irányadó körök *Schnierer* közreműködését minden fontosabb büntetőjogi kérdésnél igénybe veszik, és őt mellőzhetőnek nem tekintik, azt hiszem eléggé indokoltam ajánlatomat, melynek elfogadásával Akadémiánk méltóan egészítené ki számát azoknak, a kik hivatva vannak hazánk első tudományos intézetének fényét és tekintélyét emelni.

Schnierer Aladár munkái:

1. *A bűnrészesség tana.* Hoffmann P. Jog és államtudományi folyóiratában I., II. és III. füzet, 1868/9.

2. *A büntetőjog általános tanai,* (1873).

3. *A büntettek és büntetések,* (A büntetőjog különös része), (1876).

4. *A büntettekről és vétségekről szóló magyar büntetőtörvény magyarázata,* (1881).

5. *A büntetőjog általános tanai az 1878. V. és 1879. XL. törvényczikkek alapján,* (1883).

6. A magyar büntető-törvény magyarázatának *második* teljesen átdolgozott és a hazai judicatura tekintetbevételével bővített *kiadása*, (1885).

7. A Jogtudományi hetilapban és később a Jogtudományi Közlönyben közzétett cikksorozatok, mint nevezetesen :

- a) az élet elleni büntettekről;
- b) a nyomozó és vádelv a bünvádi eljárásban;
- c) a csalásról;
- d) az örökösödési jog észjogi megalapításáról;
- e) a büntetőtörvényjavaslat ált. részének bírálata stb.

21. Dr. Wlassics Gyula kir. ügyész, levelező tagúl ajánlva

Tóth Lőrincz rendes tagtól.

Levelező tagúl, most már ismételve, mély tisztelettel ajánlom a T. Akadémiának, Wlassics Gyula kir. ügyész urat, fiatalabb jogtudósaink s jogtudományi íróink egyik legkitűnőbbikét, a ki „*Bűnkisérlet és bevégzett büncselekmény*“ és „*A tettesség és részesség tana*“ nagy munkáival, az akadémiai Sztrokay-jutalmat, a bírálók magasztaló s a nagy munka jeles voltát rendkívül kiemelő nyilatkozata s ajánlata folytán nyerte meg. Midőn a jogirodalmunkban páratlanúl álló munkának egyik (önálló) része: „*A tettesség és részesség tana*“ múlt 1885-ik évben nyomtatásban megjelent, a magyar jogászvilág, sőt a németországi tudományos kritika is, az akadémiai bírálók kiemelő véleményét magáévá téve, tapsokkal fogadta.

E nagy kötetet tevő s 580 sűrűn nyomtatott lapot elfoglaló munka, mind eszmetartalom s a kérdésre vonatkozó összes német, franczia, angol, olasz jogirodalom forrásainak leggondosabb s bírálva összehasonlító felhasználása, mind correct, sőt szép stylje tekintetében, a magyar jogirodalomnak dicsőségére való jelenség, melynek figyelmen kívül hagyása annyit jelentene, mint a jogtudomány terén szerzett érdemeknek az Akadémia kebelében teljes elhanyagolása s kicsinylő megvetése.

Az említett munka, melynek másik önálló s a megjelenttől egészen független, hasonló kiterjedésű része (*A kisérlet tana*) már szintén sajtó alatt van s legközelebb ki lesz nyomtatva, a hazai és külföldi szakbírálat által osztatlan elismerésben részesült, s a külföldi monografia-irodalom magas fokán állónak ismertetett el. A Jogtudományi Közlöny bírálata, a kolozsvári egyetem büntető-jog-tanárának tollából, így szól e műről: „Oly sok s oly nagy horderejű kérdés van e munkában tárgyalva, s mindez tárgyalva van annyi bensőséggel, oly alapos tudománynyal, oly virtuozitással, hogy a büntetőjog-tudománynyal foglalkozónak valódi élvezetet nyújt. Szerző e munkájával hazánk criminalistikájában *dicső* helyet biztosított magának, mert díszére válnék az bármely nemzet jogirodalmának.“

De ezenkívül is az általam melegen ajánlott már nem nagy reményfű, hanem nagy érdemű jogtudományi író folyvást a legodaadóbb s lelkesebb buzgalommal foglalkozik a magyar jogirodalom művelésével.

Szintén a múlt 1885-iki év folyamán jelent meg tőle önálló füzetben a „*Bűnvádi eljárás alapelvei*“ című nagybecsű munka, melyet a kritika nem kisebb elismeréssel fogadott, s a mely a „Goldhammer-féle Archiv“ és az „Oesterr.

Centralblatt“ bírálataiban a legjobb művek közé soroztatott, melyek a bűnvádi eljárás alapelvei tekintetében közzététettek. Vajjon hány hasonló becsű művet mutathat fel fejlődő jogirodalmunk; mely nem csak a hazai bíráló ily egyértelmű elismerését vívta ki, hanem a magasb igényű tudományos külföldi figyelmét s korszorúit is kiérdemelte.

Még ezenkívül meg kell említenem Wlassics Gyula legújabb dolgozataiból: „Az orosz büntető törvényjavaslat“ különös részének részletes és az összehasonlító jogtudomány alapján írt bírálatait tartalmazó cikksorozatot a „Jogtudományi Közöny“-ben, „A kettős házasság“ és „Az elévülés“ kérdéseinek alapos tárgyalását a „Jog“-ban s a „Büntető jog Tárá“-ban, mely kérdésekben kifejtett véleményeivel a kir. kuria teljes üllése is hozzá járult; „A börtönügyi tudomány mai állásáról“, s az „Átdolgozott új bűnvádi eljárási javaslatról“ írt cikkeket; végre legújabbban „A correctionalisatio kérdéséről az eljárás szempontjából“ éppen megjelenő becses cikksorozatot.

Ha ezekhez még hozzáadom a múlt évi ajánlatomban felsorolt értékes cikkek s bírálatok nagy tömegét, melyeket most ismételn, a hely kimélése tekintetéből, nem akarok: senkisémet vonhatja kétségbe, hogy itt már nem egy kezdő fiatal íróval van dolgunk, kinek megválasztása további buzdításul szolgáljon, hanem egy érdemekben már is gazdag jogtudományi íróval, kinek az akadémiai tagok sorába felvétele az Intézetnek díszére válik, s kiben a második osztály, melynek feladatai közt az összehasonlító jogtudomány művelése egyik nevezetes pontot képez, oly kitünő munkaerőt nyer, a kiben leghívebb, alapos tudományú, fáradhatatlan szorgalmú s folyton haladó, termékeny tényezőjét fogja találni nemes munkálkodásának.

22. Dr. Zsögöd Benő kolozsvári egyetemi tanár, levelező tagúl ajánlja

Wenzel Gusztáv rend. tagtól.

Ajánlásom indokolásául a jelzett úrnak tudományos érdemeire és jogtudományi működésének eddigi jeles eredményeire hivatkozom.

Zsögöd úr ugyanis tanári működése és irodalmi munkássága által világos bizonyosságát nyújtotta annak, hogy ő a mai jogtudomány szellemét tökéletesen felfogta, s annak értelmében jeles szakismeretei alapján, tudományos vizsgálódások útján és rendszeres formában jogunkat mívelni s elveit a jogélet szükségleteihez képest kifejtteni van hivatva. S ehhez járúl, hogy ő jogunknak nemzeti előzményeit nemcsak alaposan ismeri, hanem tudományos és irodalmi működésében hasznosítja is, és folyton folyva szemé előtt tartja, hogy ő magyar jogtudós, a ki jogéletünk szükségleteinek megfelelni igyekszik, azonban egyszersmind hazánk jogtörténete iránt is kellő tisztelettel viseltetik.

Irodalmi működését illetőleg következő munkáira hivatkozom:

Az örökösödési köteles részről. A M. Tud. Akadémia által 1873. a Sztrokay-díjjal jutalmazott pályamunka.

A birói zálogjog némely kiterjesztéséről (doctor-felavatási értekezés) Budapest, 1879.

Öröklött és szerzett vagyon. Tanulmány (magántanári habilitationális értekezés) Budapest, 1879.

Kiskorúak utáni törvényes öröklésről. Tanulmány. Budapest, 1879.

Csödtörvény jegyzetekkel, utalásokkal és magyarázattal ellátva. Budapest, 1881.

Polg. törvénykezési rendtartás és végrehajtási eljárás. Budapest, 1881.

Folyóirati értekezések.

Az ítélet végrehajthatlansága miatt panaszjogról s a kereseti kérelmen való túlterjeszkedésről.

A lejárát után vállalt váltókezességről.

Az 1879. magyar jogászyűlés tárgyalásairól, a kötelesrész tárgyában.

A köteles részről a francia jogban.

Az örökösödési törvénytervezetről stb. stb.

23. Dr. Hirschfeld Ottó, a berlini egyetem ny. r. tanára, külső tagúl ajánlva

Torma Károly rend. tagtól.

A nevezett jeles tudós, mint régiségtani író, s a szó szoros értelmében európai jelentőségű kitűnőség általán ismeretes. A ki irodalmi érdemei alapján Európa egyik legkitűnőbb egyetemének tanszékére, Mommsen Tivadar ajánlatára hivatott meg, hogy a mester utódja legyen: bizonyára érdemes arra, hogy a M. T. Akadémia kültagjai sorában helyet nyisson részére.

Alapszabályaink 17. szakasza értelmében ajánlatom bővebb indokolásául legyen elég annyit megemlítenem, hogy Hirschfeldnek hazánk római kori felirat-tana előbbvitelében sokszoros és kitűnő érdemei vannak. Több versen tett ugyanis Magyarországon régiség-felirattani utazásokat, s a mit vizsgálatairól írt, s a hogyan írta: a magyar tudományosság törekvései iránt táplált rokonszenvének s elismerésének meleg bizonyítékait képezik.

A III. Osztály részéről.

24. Dr. Högyes Endre lev. tag rendes tagúl ajánlva

dr. Török József r. tagtól.

Dr. Högyes Endre immár 15 éven át ernyedetlen buzgalommal folytatott élet és kórtani s részben gyógyszer-tani buvárlatai s irodalmi munkálatai által. kitörölhetetlen betűkkel írta be nevét az orvosi tudományok történelmébe. *Az associált szemmozgások idegmechanismusára vonatkozó kísérletei*, — melyek a budapesti orvosegylet által a *Balassa-díjjal* koszorúztattak s az Akadémia elismerését is megnyerve, ennek segélyezése mellett folytak és még jelenleg is folynak, — továbbá az *acustikai végek élettani szerepéről* írott értekezései, úgyszintén a *jodoformról* írott munkái, melyek a külföldi orvosi sajtó részéről is, mint forrásdolgozatok, leginkább idéztetnek; oly kimagasló dolgozatok, melyekkel magának örök emléket emelt, a magy. kir. budapesti egyetem jó hírnevét pedig jelentékenyen fokozta. Mindezeknél fogva őt a rendes tagságra ajánlani bátorokodom.

Högyes Endre dr., budapesti egyetemi tanár nyomtatásban megjelent irodalmi dolgozatainak jegyzéke:

1872-dik évben.

1. Az ondószálcák behatolásáról a fiatal sejtek protoplasmájába. Orv. Hetilap 1872. 11. sz.
2. Adatok a vese élet- és kórtanához. Ugyanott 1872.
3. Kurze Mittheilungen über die histologische Structur und physiologische Function der Malpighischen Körperchen und bogig gewundenen Kanälchen der Niere. Allg. med. Cent. Zeitg. 1872. 55. sz.
4. Kurze Mittheilungen über die Circulationsverhältnisse der Niere. Allg. m. Centr. Zeitg. 1872. 62. sz.
5. Előleges közlemény a vese kanyargó csatornái és Malpighi testecsei hámfedezetének kóros változásairól. Orv. Hetilap 1872. 31. sz.
6. A vese szereplése az anyagforgalomban. Természettud. Közlöny. 1872.
7. Kísérletek és észleletek a Cantharidin élettani hatásáról. Orv. Hetilap. 1872. 3., 4., 6., 7. sz.

1873-dik évben

8. A vese vérkeringési viszonyairól. Akadémiai Értekezések 1873.
9. Experimental-pathologische Beiträge zur Kenntniss der Circulationsverhältnisse in den Nieren. 1873.
10. Cohn kísérletei és a táplálkozási önállóság a vese velő állományában. Orv. Hetilap 1873. 11. sz.
11. A felbomlott vér hatásáról az állati szervezetre. Természettud. Közlöny 1873. jun. f.
12. Zur Wirkung des zersetzten Blutes auf den thierischen Organismus. Centralbl. f. d. med. Wissenschaften 1873. 30. sz.
13. Bunsen-féle szívó-fúvóról (Wassertrommelgebläse) mint mesterséges légzési készülékről a légvételi elégtelenségek kiegyenlítésére. Természettud. Közlöny. 1873. júl. f. és Orv. Hetilap 1874.
14. Kísérleti töredékek a Cholera-ürülékek hatásáról az állatokra. Orvosi Hetilap 1873. 34—40. sz.
15. Kurze Mittheilungen über die Wirkung der frischen Cholera-Entleerungen auf die Thiere. Centralbl. 1873. 50—51. sz.

1874-dik évben.

16. Kurze Mittheilungen über das Bunsenische Wassertrommelgebläse, als künstlichen Athmungsapparat zur Ausgleichung der Athmungsinsufficienzen. Centralbl. f. d. med. Wissenschaft. 1874. 11. sz.
17. A mesterséges vesebántalmaknál előforduló hengeres képletekről. Orv. Hetilap 1874. 15—20. sz.
18. Experimentelle Fragmente über die Wirkung der Cholera-Entleerungen auf Thiere. Zeitschrift f. Epidemiologie. 1874.
19. A kórtan viszonya a többi természettudományokhoz. Orv. Hetilap 1874. 8—12. sz.

1875-dik éven.

20. Kísérleti adatok a légző mozgások fuladás alatti lefolyásához. Orv. Hetilap 1875. 49—59. sz.

21. Experimentelle Beiträge über den Verlauf der Athmungsbewegungen während der Erstickung. Archiv. f. exper. Pathol. u. Pharmacologie 1875. B. V.

22. Mittheilungen aus dem Institute für allg. Pathologie u. Pharmacologie an der Universität zu Klausenburg.

A) Beiträge zur phys. Wirkung der Bestandtheile des Capsicum annuum.

B) Phys. Wirkung des dithiocyansauren Kalium u. Aethyl. Arb. f. exp. Path. u. Pharmac. 1875.

1876-dik éven.

23. A lélegzés-mérésről (spirometria) a Lowne-féle „transportable spirometer“ bemutatásával. Orv. Hetilap 1876. és a kolozsvári Orvos-természettud. Értesítőjében.

1877-dik éven.

24. Adatok az emlősmagzat életszivóosságához. Orv. Hetilap 1877. 23. sz.

25. Beiträge zur Lebensfähigkeit des Säugethier-Foetus. Pflüger's Arch. f. die gesammte Physiologie 1877. jun. f.

26. Némely gáznemű anyag hatása a légzőmozgások fuladás alatti lefolyására.

1878-dik éven.

27. Über den Einfluss verschiedener Gase auf den Verlauf der Athmungsbewegungen während der Erstickung. Centralbl. f. med. Wissenschaft. 1878. No. 8.

28. Telephon szerkezetii magneto-inductor ideg-izom izgatásokra. Orvos-természettud. Értesítő 1878., és Orv. Hetilap 1878. 12. sz.

29. A halló erő meghatározása telephonnal. Kísérletileg előadatott a kolozsvári orvos természettud. Társulat 1878. negyedik szakülésén.

1879-dik éven.

30. Az arczideg-kiirtás után keletkező szembeli változásokról. Orvos-természettud. Értesítő 1879.

31. Über die Veränderungen des Auges nach Facialis Exstirpation. Arch. f. experiment. Path. u. Pharmac. B. VI. 1879.

32. Előleges jelentés a szenteke-rezgésre (nystagmus) vonatkozó vizsgálatokról. Előadatott a kolozsvári orvos. természettud. Társulat 1879. májusi szakülésén.

1880-dik éven.

33. Nehány alcaloid hatása a test hőmérsékére. Orv. H. L. 1880.

34. Az akaratlan együttjáró kétoldali szemmozgások idegmechanismusáról. Bemutatott a M. Tud. Akadémia 1880. ápr. 19-ki ülésén. Kivonatossan megjelent az Orv. Hetilap 1880. 17., 18., 19., 21., 22., 28., 29. számaiban.

35. Módszertani észrevételek az állatok végbélbeli hőmérséke meghatáro-

zásának módjairól, és egy új állatrügztítő módszerről hőmérséki meghatározásokkal járó vivisectiókhoz. Orv. Hetilap 1880. 31—34. szám.

Ugyanez németül az Arch. f. exp. Path. és Therapia 1880. évfolyamában

1881-dik évben.

36. Az associált szemmozgások idegmechanismusáról. Akadémiai Természettud. Értekezések X. és XI. kötet. 1881.

37. Nehány vegyi anyag hatása az associált szemmozgásokra. Kovács Lajos és Kertész János orvostanhallgatók vizsgálatai nyomán. Orvos-természettud. Értesítő. 1881.

38. Über die wahren Ursachen der Schwindelerscheinungen bei der Drucksteigerung in der Paukerhöhle. (Vorläufige Bemerkungen z. Phys. u. Pathol. der Bogengänge) Pflüger's Arch. f. d. gesammte Physiologie. Band XXXVI. 1881.

1882-dik évben.

39. A szédülés tünetnéyeinek igazi okáról, fokozódott dobürbeli nyomásnál. Orv. Hetilap 1882. 1. sz.

40. Folytatólagos adatok a szédülés tanához. Orv. Hetilap 1882. 12. sz.

41. Magyar orvosi culturánk uralkodó eszméi a múltban és jelenben. Orvos-természettud. Értesítő 1882.

42. Über die Wirkung einiger chemischer Stoffe auf die associirten Augenbewegungen. Untersucht v. Ludwig Kovács u. Johann Kertész cand. med. mitgetheilt von Dr. A. Högyes. Arch. f. exp. Path. und Therapie. 1882.

1884-dik évben.

43. Adatok a hypnotismus tünetnéyeinek ismeretéhez. A M. Tud. Akad. jan. ülésén.

44. A hysteroepilepticusok fokozódott reflex ingerlékenységének tünetnéyei. Bemutatta Laufenauer K. trral a budapesti k. Orvosegylet 1883. márcziusi ülésén.

45. Az associált szemmozgások idegmechanismusáról. III. folytatólagos közlemény. Akadémiai székfoglaló az 1884. nov. ülésén.

1885-dik évben.

46. a) Új adatok a hallóideg-reflexek élet és kórtanához. Előadatott a Magyar Tud. Akadémia III. oszt. 1885. jan. 19-ki ülésén.

b) Forgató készülék a szédülés tünetnéyeinek tanulmányozására. Bemutatta ugyanott ugyanakkor.

47. Az acusticus végek és a testegyensúly-zavarok (a labyrinth műtétek methodikájához) Pflüger's Archiv.

48. Több kisebb-nagyobb vegyes tartalmú orvosi és természettudományi közlemény az Orv. Hetilap, Természettud. Közöny és egyéb lapok hasábjain, és tudományos felszólalások a budapesti kir. Orvosegylet szakülésein.

49. Szerkesztette a kolozsvári „Orvostermészettudományi Értesítő“-t 1876-tól 1882-ig.

1886-dik évben.

50. a) Adatok a veszettség fertőző anyagának ismeretéhez.

b) Egy újabb acusticus reflex-tüneteményről.

Előadatott a M. Tud. Akadémia III. oszt. 1886. márcz. 15-ki ülésén.

Pótlék 1880-hoz :

51. A jodoform életteni hatásáról. Orv. Hetilap , németül Arch. f. exp. Pathol.

Pótlék 1882-hez :

52. Jelentés a Nagymélt. földművelés-, ipar- és kereskedelmi miniszter úrhoz a kolozsvári lépfene-gyógyító kísérletekről. Dr. Högyes Endrétől, mint bizottsági elnöktől. Orv. Hetilap 1882.

25. **Dr. Borbás Vincze** tanár, levelező tagúl ajánlva

H a z s l i n s z k y F r i g y e s r e n d . t a g t ó l .

Ámbár magam nem szeretem a jelenkori botanicát, mint tudományt, mert elveszítette a scientia amabilis megnyerő alakját s már csak a természet kutatásában találok élvezetet, mely kimeríthetetlen a szépnek megtestesült eszméiben, mely lépten-nyomon mutatja a természet szellemi működésének következetességét, még pedig ismételve a legnagyobb s a legkisebb körökben, végtelen változatokban, mely közben esodálatra ragadja az embert a mindenüft nyilvánuló bölcsesség, az egységes összefüggés és saját magunk boldogító függése a világ mindenható szellemétől. És mind a mellett bátorodom a Tekintetes Akadémia figyelmébe oly egyént ajánlani, a ki velem majdnem ellenkező irányban munkás, s csatlakozott a jelenkor irányához, melynek feladata szintelen porrá szétmorzsolni azon kevés egységeket, melyeket a múlt idő megalapított.

De mivel ezen irányt is közelebről kell ismernünk, ha haladásunkat boldogítóbb és hasznosabb irányba akarjuk terelni; azért szükséges, hogy ezen irány nálunk is képviselve legyen. Kitiűnően képviselte azt eddig *dr. Borbás Vincze* úr, kit ezennel *akadémiai levelező tagúl ajánlok*.

Ha a tisztelt tagtársak *dr. Borbás Vincze* úr munkáinak alábbi sorozatában elszietett közleményeket találnak, kérem azokat úgy tekinteni, mint a nagy buzgóság ösztönszerű kitéréseit.

Borbás V. fűvészeti munkái :

1. Monographicus munkák :

Magyarország vadon termő rózsáinak monographiája, a Magyar Tudományos Akadémia „Mathem. és Természettud. Közleményeiben“ 1880. latin nyelven. — A brüsseli akadémiában is dícsérettel ismertette *Crépin*. A hazai rózsafajokon kívül analyticus táblákban összeállította majdnem valamennyi európai rózsafajt; s a rózsák systemáját áttekinthetően adja elő.

Adatok a sárga virágú szegfűvek és rokonaik systematicai ismeretéhez u. o. Egész terjedelmében megjelent németül is Berlinben. A *Dianthus ferrugineus*, *D. Knappii*, *D. cinnabarinus*, *D. Liburnicus* rokonsági viszonyait fejtegeti.

A hazai *Epilobiumok*, az „Akad. Természettud. Értekezései“-ben.

A hazai *Roripák*, ugyanott. Mind a kettő latinúl.

Az *Aquilegiák* rendszere és földrajzi elterjedése. Ugyanott. Az egész föld kerekiségének *Aquilegiáit* új s a geogr. elterjedésnek megfelelőbb systemába

állítja. — Terjedelmes ismertetés jelent meg róla Engler „Botan. Jahrbücher“-eiben és az angol „Gardener Chronicle“-ben.

Sorbusainkról, „Erdészeti Lapok“ 1883. A berkenyék rokonsági viszonyait ismerteti.

Conspectus Dianthorum dubiorum atque eis affinium a „Botan. Zeitung“ 1876.

2. Morphologiai értekezések:

Az elzöldült szarkaláb, mint morphologiai útmutató, „Akadém. Értekez.“ 1881. Elzöldült virágok vizsgálatából arra az eredményre jut, hogy az egy szirmú szarkaláboknak ez a szirma eredetileg egyből, nem kettőből támad.

A rendszertan s a növényország természetes rendszerének mai állása, az Orsz. tanáregyesület Közölnyében. 1872.

A fák ikergyümölcseiről. „Erdészeti Lapok“ 1884.

Adatok a leveses gyümölcsök szövettani szerkezetéhez „Földm. Érdekeink“ 1880. A magy. tudom. egyetem 1871-ben pályadíjjal tüntette ki. A leveses gyümölcsök szövettani szerkezetéről a külföldi irodalomban sincs összefüggő munka, azért a „Botan. Centralblatt“ terjedelmes referatutumot közölt erről az értekezéséről.

3. Flórák.

Pestmegye flórája *Sadler* óta és újabb adatok. „Akad. Math. és Term. Közlemények“ 1872.

Adatok Arbe és Veglia szigetek nyári flórája ismeretéhez. U. o. 1877. Arbe szigetéről idáig alig volt egy-két floristicai adat feljegyezve.

Békés vármegye flórája. „Akad. Értekez.“ 1881.

A megye általános növénygeogr. leírása és növényeinek előszámítása.

Budapestnek és környékének növényzete. Budapest, 1879.

Temesmegye vegetatiója. Temesvár, 1884.

Vasmegye vegetatiója, a magy. orvosok és természetvizsgálók állandó közp. választmánya 100 arannyal jutalmazta. (Még kézirat, kiadja a vas megyei gazdasági egyesület.)

Máramarosmegye flórája. Orvosok és természetvizsgálók Munkálatai. 1879.

4. Kiválóan növénygeographiai munkák:

A magyar homokpuszták növényzete, vonatkozással a homokkötésre. „Természettud. Társulat Köz.“ 1884. A homokpuszták növényeinek szervezetét írja le, a mint az a klíma meg a talaj szerint alkalmazkodik.

Az alföldi zombék, ugyanott. 1885.

Az európai havasok hatása, meg az Aquilegiák szervezete között levő összefüggés. „Földrajzi Közlemények“ 1884. Az Aquilegiák szervezetét összehangzásba hozza a havasok hatásával.

Az alföldi rónaság egyhangúsága és pirossága, ugyanott 1885. Az egyhangúság okát a növényzet egyszerűségéből, a lapossággal együttjáró erdőtlenségből stb. magyarázza; de az Alföld növényzetének van characterszíne is, a piros.

A fenyvesek és a fenyvek magyar nevei Vas megyében. „Erdészeti Lapok“ 1883. A fenyvesek a Dunán túl a dombokra meg a síkra is leszállnak, ellentét-

ben az Alfölddel, meg a haza keleti részeivel. Az értekezés az ebből eredő érdekes növénygeogr. viszonyokat fejtegeti.

A szelíd gesztenye hazánkban, u. o. 1885. A természetes okok elősorolásából látni, hogy a gesztenyefa Dunántúl s Horvátországban eredeti lehet, mint az Alpések déli és nyugati, alacsonyabb hegyhullámain.

A szerbtövis ellensége és hazája. „Földmív. Érdek.“ 1885. Az irodalmi adatok szerint a hazája Dél-Amerika s a *Cuscuta obtusiflora* pusztítja.

5. A növényország tankönyve.

Thomé után átdolgozva 1—3 kiadás. Engedélyezett iskolai tankönyv.

6. A növények természetrajza.

Középiskolák alsó osztálya részére, 1—2 kiadás. Engedélyezett tankönyv.

7. Növényterminologiai cikkek:

A növénytan terminológiája érdekében, „Erdészeti Lap.“ 1875.

Szőlő-e vagy szőlő? „Tanáregyes. Küzlöny“ 1879.

A botanika nomenclaturája Békés-megyében, u. o. 1882.

Apróbb nyelvészeti közlemények, babonák, szógyűjtemények stb. a „Magyar Nyelvőr“-ben.

Erdészeti műszavak, adatok az erdészeti műszótárhoz, az „Erdészeti Lapok“-ban 1884.

8. Különféle botanikai tartalmú, kisebb nagyobb cikkei továbbá:

I. A Magy. Tud. Akad. mathem. és term.-tudományi Közleményeiben:

Jelentés az 1873. évben a Bánság területén tett növényteni kutatásokról, 1874. Számos eddig ismeretlen adatot hoz.

Ujabb jelenségek a magyar flórában. 1875.

Észrevételek és phytographiai megjegyzések stb. 1876.

Haynald érsek herbáriumának magyar harasztfélői. 1877.

Vizsgálatok hazai *Arabisek* s egyéb cruciferák körül.

Addenda a *Lemanthemum platylepis*ről.

*Verbascum*hybridok.

Floristicai közlemények, s pedig a) *Umbelliferae*, quas in locis Hungariae, Croatiae et Carnioliae diversis legit, b) *Amphibryae* Hungariae, c) *Lineae* (lenfélék), d) a *Cerastium decalvans* és *C. Moesiacum*ról. 1878. Mindegyikben sok új hazai adat foglaltatik.

II. Az akadémiai Értesítőben:

Az *Astrantia saniculaefoliá*ról. 1878.

Néhány új növényalak. 1882.

III. A mathem. és természettud. Értesítőben:

Floristicai Közlemények, 1882/3. Monarchiánknak több új növényét, a *Chara*-kat stb. ismerteti.

IV. *Értekezések a természettudományok köréből*, (kiadja a M. Tud. Akad.).

Floristicai adatok, különös tekintettel a Roripákra.

A *Hieracium Danubiale* faji kiválásához. 1879.

V. *A kir. magy. természettud. Társulat Közlönyében* :

A *Robinia fasciatiója*. 1874.

A növények életküzdelse. 1875.

Adalékok Közép-Magyarország flórájához. 1875.

A magyar flóra néhány új szülöttjéről. 1876.

A *physiognomicus* rendszer, mint magyar növénytani elnevezések kútforrása.

Floristicai Közlemények. 1877.

A *Verbascum blattariforme* s néhány eltérő növényfajról, 1878. (systematicai és teratologiai tartalmú czikk.)

Az összekötő vasút és Pest megye flórája ; a beállott változást ismerteti.

A szelid gesztenye csirázásához, (már a fán kezdődik).

A szelid gesztenye hazánkban.

Vad boglárkák teljeseodve.

A lisztes berkenye gyümölcséről. 1879.

A növények alkalmazkodása a vízhez. 1879.

Mutius de Tommasini. 1880.

A *csipkebogyó* keletkezéséről.

Egy tavaszi növény, mely az ősz is bezárja. 1880.

Zöld pipacs.

A kikirics félig zöld virággal.

Ágatlan növényrészek kivételes elágazásáról.

Elzöldült *Phlox*-virág (Teratologiai Közlemények.)

Új gyékényfaj Budán.

Levelek ott, a hol különben hiányozni szoktak.

Keleti szarkaláb hazánkban, mint vetéseink követője.

A madárképű dió s keresztbe átnőtt spárgagyökér. 1882.

Az örökzöld növények övének megszakadása a flumei öbölben. 1883.

Jövevények flóránkban.

A fás növényzet, mint a klíma képmása Vas megyében.

Két fias káka hazánkban. 1884.

A kétlaki mécsvirág kettős-ivarú virággal.

Pleiophyllia és *ascidium* a Fuchsián.

A tulok, bab, paszuly és tengeri elnevezéseiről.

A hazai gyékényfélék földrajzi elterjedéséhez.

VI. A Nyelvőr 1872. és 1875-ki évfolyamában :

Apróbb nyelvészeti közlemények, babonák, növénytani elnevezések stb.

VII. A Sz.-István-társulat Encyclopaediájában :

A görög gymnasium. A szerző legelső nyomtatott műve.

VIII. *Az orsz. középiskolai tanáregyesület Közlönyében* :

A terményrajz *methodicus* oktatása, 1873. (Didaktikai tanulmány.)

Dianthus rosulatus. 1876.

- Egy új perjefaj (Poa) hazánkban. A növényntani munkálatok hazánkban, 1875. Irodalmi adatok a természetrajzi füzetek növényntani közleményeihez. 1877.
- Jelentés a Roripa (kányaffú) néhány hybridjéről.
- „Kalocsa vidéke növénytenyésztete,“ ismertetés. 1878.
- A máramarosi tengerszemek.
- Némely eltérő növényntani dolgokról. 1879.
- Egy négyrekeszes gyümölcsű cruciferáról. 1879.
- Poa leviculmis*.
- Levélmönstrosítások.
- A terményrajzi monographiák szakkönyvtárainkban.
- Az ikergyümölcsök, ikervirágzat és a melléklevelek összenövéséről. 1881.
- A növényteratologia a középiskolában.
- Átokhíнар fenyegét. *Elodea Canadensis* új hazánkban.
- A homoki vipera hazai elterjedéséhez.
- Vak ondak.
- „*Grusium*.“

IX. Az „Erdészeti Lapok“-ban :

- A rügy és bimbó. 1875.
- Hazánkknak egy új *Lonicerája*. 1882.
- A hazai orgonafa-fajokról.
- Az egyanyás galagonya classificatiója, adventiv gyökerek.
- Megjegyzések Dietz „Rügy és levélkulcs“ című munkájára.
- Természetes bizonyíték, hogy a csipkebogyó tengelyképlet.
- Hazánk fűzfáinak fajvegyülékei.
- Háromszikü, másfélszikü és madárképü dió.
- Dendrologiai apróságok, 1884. p. 152., 63.
- Az egybibés galagonya alakkörének még egy tagja.
- Muzsdalyfa.
- A törpe puszpángról.
- Magtalanok-e mindig a teljes rózsák?
- A magyar szöllő.
- Új kőrísa hazánkban.
- Rosa Bedői*.
- Télizöld bokrocska az Alföld homokpusztáin, (a *Helianthemum Fumana*).
- Új félcserje homokpusztáinkon. (*Helianthemum angustifolium* Jeg.)
- Az *Alnus barbata* hazánkban.
- Ribizkéink és egreseink áttekintése, (új a *R. aciculere* Sm.).
- Syringa prunifolia* Kit.
- Clusius szedre. (*Rubus Clusii*.)
- Görbefenyőt helyettesítő fűz.
- Szederjeink csoportjainak áttekintése, (a Rubusok javított systemája).
- Cserjék azonkái. (Az igazi *Cuscuta* monogyna új hazánkban *Rhus Cotinus* Zengg m.)
- Rhamnusaink áttekintése.
- Az *Abies excelsa* sötét övének ékítménye, (10 piros bogyós cserje).
- Huszonöt bogyós bokor Alföldünk homokpusztáin.

A fehér vagy hegyi juhar egy eltérő alakja.

A karnárbokor. (*Ephedra distachya*.)

Luercus malacophylla Schur, egészen kopasz, sárga vagy zöld, s összefordadt pikkelyekkel felruházott testvére a *Qu. pedunculatanak*.

A homoki szömörice. (*Rhus Cotinus* var. *arenaria*, Wierzb.)

X. A „Földművelési Érdekeink“-ben :

A *Sorghum halapense* meghonosodása.

Egy magyar rózsabélí körte.

Fasciatio a fűzfán lecsonkítás következtében.

Sajátságosan teljesedett szegfű.

A Haynald-lóherékről.

Egy tölgy a sziklával összenőve.

Polystigma rubrum Hontban.

Triticumok és ágas *Anthoxantum*.

A színejátszó lucernáról. (*Medicago varia* Martyn.)

Egynémi a magyar tormáról. 1880.

Egy gazfűvel több az országban. (*Xanthium priscorum*.)

Mért nem jó a galagonya kerítésnek.

A homok befásításához.

A gyümölcsök rothadásáról.

Az ikergyümölcsökről.

A mételyfű búza és len között.

Viscum tölgyeken.

Még egyszer a szöszös kaszanyúg, az „új takarmánynövényről.“

Két aratás Alföldünkön egy évben.

Három boszniai pázsitfű.

Az alföldi zsombék.

A lisztes berkenye alakjai.

Három új liliacea hazánkban.

Lentermelésünk ellensége.

A magyar maróni. 1883.

(Ugyanez az „Egyetértés“ és „Kőszeg és Vidéké“-ben, németül a „Günzer Zeitungban.“

*XI. A magy. orvosok és természetvizsgálók Munkálataiban :

Iráz puszta növényzete.

Az 1880. év nyarán Szombathely körül gyűjtött növények jegyzéke (a Napi Közlönyben, mint „jellemző adatok“).

Rosa Szabói Borb.

Vasmege flórájának jellemzése. (Ugyanez „Kőszeg és Vidéké“-ben is.)

XII. A „Vasmegei Közlöny“-ben :

Vasmege tisztelt közönségéhez.

XIII. Az állat- és növényhonosító társulat Közleményeiben :

A burgonya oltott basztardjai.

A berlini növénytani társulat május havi üléséről. 1875.

XIV. A „Természetrাজi Füzetek“-ben :

Athamanta Haynaldi Borb. et Uechtr.

A magy. nemz. múzeum növénytani kéziratáiból.

Aquilegia Hookeri.

A Syringa Josikaea leírásának kelte.

Rubus ulmifolius Franciaországban. (R. ulmifolius Schott fil- Galliae civis.)

Schur lemergi herbariumának erdélyi Verbascumai.

XV. A Berecz A. által szerkesztett „Természet“-ben :

Az asyngamia (virágzásbeli sietség v. késedelem) jelentősége új fajok keletkezésére.

Dianthus Levieri Borb.

A magyar korona területén s határaihoz közel észlelt bogácsfélék hybridjai. Kirándulás Arbe és Veglia szigetekre. 1877.

A magyar korona néhány Hieracium-formájáról. 1878.

Floristiciai jegyzetek.

Braun Sándor emléke.

Linaria Italica Gyöngyösön.

Növények, melyeket újra kell megnevezni.

XVI. „A Magy. növ. Lapok“-ban :

Viselhetik-e különböző növények is ugyanazon egy nevet?

Az Inula hybrida Baumg. és J. Csatói Borb. érdekében.

Ceratophyllum Haynaldianum Borb. 1884.

A Ceratophyllum Haynaldianum új termőhelye. 1885.

Kis járulék Erdély flórájához.

XVII. Az „Ellenőr“-ben :

Az Onobnichis Visianii. 1879.

A hazai floristicius botanicusok működéséről. 1880.

A gyöngy tölgyeinken.

A M. T. Akad. floristiciai közleményei, mint a „Flora Romaniae“ kútforrása

XVIII. A berlini növénytani egyesületnél :

Beiträge zur Kenntniss der gelbblüthigen Nelken und ihrer Verwandten.
Bemerkungen über die Verbascumarten und Hybride.

XIX. *A lipcei* „*Botanische Zeitung*“-ban :

De Iridibus nonnullis, precipue Hungaricis, 1877. No. 30.
Kurze Bemerkungen über einige Thlaspi-originalien.
Verzweigungen gewöhnlich unverzweigter Pflanzentheile.

XX. *A berlini* „*Linnaea*“-ban :

Drei Arabis-Arten mit überhängenden Früchten in dem ungarischen Kronengebiete. 1877.

Pteridophyta herbarii dr. Haynald Hungarica.

XXI. *A horvát Akadémia* kiadványaiban 1876.

Symbolae ad Caryophyllaceas et Melanthaceas florum Croaticae.

XXII. *A bécsi állat- és növénytani társaság közleményeiben* :

Symbolae ad pteridographiam et Characeas Hungariae 1875.

XXIII. Az „*Oesterr. botan. Zeitschrift*“ 1874—86. évfolyamaiban :

Nelkenhybriden. 1877.

Excursionen auf die Inseln Arbe und Veglia. 1878.

Phytographische Notizen. 1878.

Zur Flora von Mittel-Ungarn. 1874.

Verbascum Haynaldianum. 1875.

Erwiederung. 1875.

Epilobium Kernerii Borb.

Verbascum Freynianum Borb.

Dianthus membranaceus Borb.

Melanthaceae florum Croaticae.

Kleine phytografische Notizen. 1876.

Inula Adriatica. 1877.

Dianthus Levieri.

Ueber Lemnathum platylepis. 1878.

Floristische Mittheilungen, p. 263—64.

Floristische Beiträge, p. 391—93.

Botanisches aus Ungarn. 1879.

Ueber einige Epilobien, s. növénytani tudósítások.

Botanische Notizen.

Floristische Bemerkungen.

Zur Flora des Risnyákgebirges in Croatien.

Galium silvaticum in Ungarn.

Beiträge zur floristischen Literatur Ungarns.

Ueber die neue Futterpflanze (*Vicia villosa*.)

Pflanzen mit ausnahmsweise quirlständigen Blättern.

Eine ungarische Crucifere mit 4-fächeriger Frucht.

Literaturberichte.

Weitere Beiträge zur Kenntniss der verwachsenen Blätter.

- Zur Flora der Irázipusztá.
 Peloria bei Delphinium Consolida.
 Roripa anceps, R. Sonderi.
 Grüne Weihnachten, weisse Ostern.
 Delphinium orientale.
 Inflorescentia Cruciferarum Graminearumque foliosa.
 Zur Flora des Wechsels.
 Bemerkungen zu Halácsy und Braun's „Nachträge zur Flora von Nieder-Oesterreich.“
 Synonymia Mentharum.
 Rhodo- und Batographische Kleinigkeiten.
 Irodalmi ismertetések, referátumok és növénytani tartalmu levelezések több számában a folyóiratnak.
 Rosa Pokornyana.
 Weidenhybride Ungarns.
 Hieracium Pilosella-echioides.
 Exiguitas florae Bosniacae addenda.
 Pteris aquilina am Grebenaczer Sande.
 Stipa eriocaulis.
 Nadelholzwälder des Eisenburger Comitates.
 Natürliche Beweise für die Achsengebilde der Wagebutte.
 Samenreifende Doppelrosen.
 Beck Inulái.
 Die Flora von Buccari.
 Teratologisches.
 Floristische Mittheilungen.
 Die Tulpen von Ungarn.
 Zur Verbreitung und Teratologie von Typha und Sparganium.
 Polygala Chamaebuxus in Ungarn.
 XXIV. Német referátumok az 1875. és 1876. évi magyar növénytani irodalomról a „*Botanischer Jahresbericht*“-ben.
 XXV. Ugyanezek 1880—1886-ig a „*Botan. Centralblatt*“-ban, melynek *Bor-bás V.* állandó magyar referense.
 Eredeti dolgozatok ugyanebben a folyóiratban:
 Rosa Belgradensis.
 Zwei Heuffel'sche Thalictra.
 Zwei Rosenformen aus Istrien.
 Rhodologische Bemerkungen: I. Vier ungarische Rosen in Brüssel. II. Rosa cuspidata M. B. R. Pseudocuspidata Crép. und R. cuspidatoides Crép. 1880. Ueber R. cuspidatoides, 1881. Nuphar sericeum Láng.
 Die nähere Verwandtschaft (oder Identität) der Aquilegia Nevadensis mit A. Ottonis, — és — Zwei zweifelhafte Aquilegien in Kärnthen.
 Epilobium Kernerii Borb.
 De distributione geographica formarum Orchidis laxiflorae Lam. per Hungariam.
 Balanographische Kleinigkeiten.
 Arabis Apennina Tausch.

XXVI. A sonderhauseni „Deutsche Botan. Monatschrift“-ben :

Etwas über *Orchis saccigera* Brogn.

Abweichende Blätter der *Sorbusarten*.

Notiz zu *Hieracium asyngamicum* Borb.

XXVII. *Visontay*: Magyarország és egyetemes földrajzához szerkesztette a terményrajzi részt. Amaz 4, emez eddig 3 kiadásban.

XXVIII. Az „Egyetértés“-ben :

Lentermeléstünk ellensége és gazdasági ismereteinknek irodalmi hasznos segédeszköze.

A fák ikergyümölcseiről.

XXIX. *Schubert* képes növénytanának ismertetése a „Közoktatás“-ban, melynek második magyar kiadását gyökeresen átjavította.

XXX. A „Nemzet“-ben :

A buziási fürdő leírása. 1884.

XXXI. *Rautmann* Magyar Lexicona részére a festő növényektől a gesztenyéig a növénytani cikkeket írta.

XXXII. A „Békésmegyei Közöny“-ben :

Békésvármegye a haza flórájában.

A mételyfű a búza között.

XXXIII. *Engler*. „Botan. Jahrbücher“-eiben :

Drei neue Bürger der Flora von Oesterreich.

XXXIV. A VI. ker. reálskolai programjában. 1881.

Az edényes virágtalanok rendszere.

XXXV. A magyar „Földrajzi Közleményekben“:

Az európai havasok hatása meg az Aquilegiák szervezete között levő összefüggés, ugyanez és ugyanitt: Du rapport de l'influence des Alpes de l'Europe avec l'organisation des Ancolies. 1884.

Sonklar Károly jeles geographus, mint magyar botanikus.

Görbefenyőt helyettesítő fűz.

Szúrós bokrok havasainkon.

Télizöld növények Alföldünk homokpusztáin.

A Duna-melléki síkok növényzetének megegyezése.

XXXVI. A magyarországi Kárpátgyesület Érkönyveiben :

A havasi hófehérkének eltérő alakja a Kárpátokon.

Ugyanez: Eine abweichende Form des Edelweiss in den Karpathen.

26. Dr. Daday Jenő kolozsvári egyetemi magántanár, levelező tagúl ajánlva
Chyzer Kornél levelező tagtól.

Daday Jenő úr, bölcslelettudor s a kolozsvári egyetemen az állattan magántanára 1878-ban nyerte el a kolozsvári egyetemen bölcslelettudori és tanári oklevelét s ugyanazon évben azon egyetem állat- és összehasonlító boncztani tanszéke mellett tanársegéd lett, mely minőségében múlt évi október hó elsejéig működött. Ez idő alatt fél éven át a távollevő rendes tanárt ő helyettesítette. Magántanárrá 1882-ben lett képesítve s előadásait „a belvizi gerincztelen állatokról“ azóta rendszeren tartotta a múlt őszig, a mikor tanulmányainak folytatása végett a nápolyi állattani állomásra küldetett a vallás és közoktatásügyi miniszter úr által, a hol jelenleg is dolgozik.

Alapos és igen tartalomdús eddigi irodalmi munkássága a következő:

1. Adalékok a Rotatoriák ismeretéhez. (Erdélyi múzeumegylet Évkönyvei. 1877. 1 rajzlappal.)
2. A Rotatoriák himeiről. Tudori értekezés 1877. 1 rajzlappal.
3. A lótetű táplálkozás-módjáról. (Kolozsvári orv. term. Értesítő, 1878.)
4. A Gryllotalpa vulgaris L. élődi fonalférgei. (Ugyanott 1879. 1 rajzlappal.)
5. *Oecister crystallinus* Ehr (Természetrajzi füzetek 1879. III. k., két rajzlappal.)
6. *Rana esculenta* L. var. *ridibunda* Pall. (Kolozsvári orv. term. Értesítő. 1879.)
7. A pesterei barlangban tett kutatások eredménye. (Ugyanott 1880.)
8. Észrevétel dr. Primics „Ösemlősök csontjai a pesterei barlangból“ czimű czikkére. (U. o. 1880.)
9. A magyarországi álskorpiók. (U. o. 1880.)
10. Az álskorpiók vérkeringési szervéről. (Természetrajzi füzetek IV. k. 1 rajzlappal.)
11. Jelentés az 1881. év nyarán Erdélyben végzett crustaceologiai gyűjtések eredményéről. (Orvos-term. Értesítő 1881.)
12. Az álskorpiók boncztana. (U. o. 1882. 6 rajzlappal.)
13. Adatok Kolozsvár és környéke Crustacea-faunájának ismeretéhez. (Ugyanott 1882.)
14. A *Spalax typhlus* Pall. hazai elterjedésére vonatkozó irodalmi adatok. (U. o. 1883.)
15. Új adatok a kerekcsőrű férgek ismeretéhez. (Ak. math. és term. Értesítő. I. k.)
16. *Ichtydium Entzii* Daday. A kolozsvári édesvizi fauna egy új alakja. (Természetrajzi füzetek V. köt. 1 rajzlappal.)
17. Egy kép a régi könyvek állatvilágából. (Nemzeti nőnevelés 1883.)
18. A magyar állattani irodalom ismertetése 1870—1880-ig bezárólag. Budapest, 1882. Kiadta a k. m. természettudományi társulat.
19. Adatok a Sz.-Anna és Mohostó faunájának ismeretéhez. (Orvos-term. értesítő 1883. 1 rajzlappal.)
20. Adatok a dévai vizek faunájának ismeretéhez. (Ugyanott 1884. egy rajzlappal.)

21. Házi állataink eredetéről. (U. o. 1883.)
 22. Adatok a Retyezát tavai faunájának ismeretéhez. (Természetrzaji füzetek VII. k. 1 rajzlappal.)
 23. A peronospora viticola ügyében. (Erdélyi gazda 1883.)
 24. Microscopisch praeparirte Polythalamien in continentalen Salzwässern. (Math. naturw. Berichte aus Ungarn, I. k.)
 25. Beiträge zur Kenntniss der Crustaceenfauna von Klausenburg und der Umgebung. (U. o.)
 26. Neue Beiträge zur Kenntniss der Räderthiere. (U. o.)
 27. A Balaton titkai. (Nemzeti nőnevelés 1885. 12 rajzlappal.)
 28. Ujabb adatok Kolozsvár és Erdély Crustacea faunájának ismeretéhez. (Orv. term. Értesítő 1885.)
 29. Catalogus Crustaceorum faunae Transylvaniae. (U. o. 1884.)
 30. A Balaton titkai. (U. o. 1885.)
 31. Ueber eine Polythalamie der Kochsalztümpel bei Déva. (Zeitschrift für wissenschaftliche Zoologie XI. k. 1 rajzlappal.)
 32. Adatok a Cilioflagellaták ismeretéhez. (M. T. Ak. Ertekezések a term. tudományok köréből. XIII. k. 15. szám 1 rajzlappal.)
 33. Uj adatok a kerekese férgek ismeretéhez. (Ak. math. és term. Közlemények XIX. k. 2. szám 1 rajzlap.)
 34. A Magyarországon eddig talált szabadon élő Evezőlábú-rákok magán rajza. Az Akadémia által dicsérettel kitüntetett pályamű. (Ak. math. és term. Közlemények XIX. k. 5. sz. 4 rajzlappal.)
 35. Jelentés az erd. orsz. múzeum-egylet igazg. választmányának megbízásából 1885. nyarán végzett chiropterologiai gyűjtések eredményéről és az erd. orsz. múzeum denevér gyűjteményének jegyzéke. (Orv. term. Értesítő 1885.)
 36. Adatok Magyar- és Erdélyország néhány édesvízi medenczéjének nyíltitkri faunájához (U. o. 1885.)
 37. Adatok a Balaton faunájának ismeretéhez. (Magyar tud. Akad. Értesítő II. kötet.)
 38. Jelentés az 1884. nyarán Magyarország különböző vidékein végzett crustaceologiai kutatások eredményéről. (Ak. math. és term. Közlemények XX. k. 3. szám.)
 39. Beiträge zur Kenntniss der Plattenseefauna. (Math. Naturw. Berichte aus Ungarn III. k.)
 40. Uj állatfajok Budapest édesvízi faunájából. (Term. füzetek IX. k. 1 rajzlappal.)
 41. Einiges über F. v. Steins Cilioflagellatengattung Cenchridium. (Zoologischer Anzeiger 1886.)
 42. Ein kleiner Beitrag zur Kenntniss der Infusorienfauna des Golfes von Neapel. (Mittheilungen der zoolog. Station zu Neapel, Bd. VI. egy rajzlappal.)
- Sajtó alatt vannak :
43. A Hexarthea polyptera Schm. boncz-, szövet és élettani viszonyai. A term. társulat által pályadíjjal jutalmazott mű; továbbá
 44. Az Akadémia III. osztályának múlt évi egyik ülésén bemutatott nagyobb dolgozat „Adatok a Balatontó faunájának ismeretéhez.“

27. Dr. Fabinyi Rudolf, kolozsvári egyetemi tanár, levelező tagúl ajánlva

Th an Károly rend. tagtól.

Fabinyi Rudolf született Jolsván, Gömörmegyében, 1849-ben. Rozsnyón elvégezvén az érettségi vizsgálatot, 1868/9-től kezdve a budapesti egyetemen 3 évet töltött. Ezen időben két éven át a m. kir. egyetem vegytani, intézetében mint ösztöndíjas növendék az ajánló vezetése alatt nyert a vegytanban elméleti és gyakorlati oktatást. 1871-től kezdve négy évig a kir. József-műegyetemen az ált. kísérleti vegytan tanársegéde volt. 1875-ben sikeresen kiállotta a középtanodai tanári vizsgát és ugyanazon évben a helybeli egyetemen böselelettudorrá avatott. Ezután állami utazási ösztöndíjjal két évet külföldön töltött a wüzburgi, müncheni és heidelbergi egyetemeken, hol Wislicenus, Baeyer és Bunsen laboratoriumaiban foglalkozott magasabb chemiai tanulmányokkal. 1877/8-ban a budapesti egyetemen a vegytan magántanára lett, a következő év óta pedig a kolozsvári Ferencz-József egyetemen a vegytannak nyilvános rendes tanára.

Ünálló, magyar nyelven megjelent dolgozatai a következők:

1. A capronamid előállításának egy új módjáról. („Akad. Ért.“ 1874.)
2. Rudabányai aranytartalmú telérközetek és olvasztott aranygömböknek ásvány- és vegytani vizsgálata. („Orv.-Termttud. Értesítő“, 1880. Mell. 5. sz.)
3. A kolozsvári világítógáz vegyi elemzése. (U. o. 6. sz.)
4. Két isomer monobrom-nitronaphtalinról. („Akad. Ért.“)
5. Tanulmányok az aldehidek vegyületeiről phenolokkal. („Akad. Ért.“)
6. A jegenyei fürdő vizének vegyelemzése. („Orv.-Termttud. Értesítő“, Mell. 4. sz.)
7. A különböző fémek befolyása indukált áramokra. (U. o. 7. sz.)
8. Vegytani törekvések hajdan és most. — A kolozsvári tud. egyetem 1879/80-ki tanévének zárünnepélyén 1880. május 29-én felolvasott dékáni értekezés. (Acta reg. scient. univ. Claudopolitanae, anni 1879/80. 8. sz.)
9. A vízről, levegőről és a talajról, különös tekintettel Kolozsvár egészségi viszonyaira. Három népszerű előadás. („Orv.-Termttud. Ért.“ 1882. 9. sz.)
10. A kolozsvári m. kir. Ferencz-József tud. egyetem új vegytani intézete. Az 1882-ki berlini egészség- és mentésügyi kiállítás alkalmából a vallás- és közokt. m. kir. miniszter megbízása folytán ismertetve.
11. Ugyanaz német nyelven. (Bpest, m. kir. egyet. könyvnyomda, 1882.)
12. Kísérletek a Cailletet-féle sűrítő készülékkel. 1. A Hydrogengáz 300 légnyomásnál. — 2. A cseppfolyó szénsav nagy feszélyű elektromos szikrák behatása alatt. („Vegy. Lapok“, I. p. 40.)
13. Kísérletek a Dichinolin synthesisére. (U. o. p. 237.)
14. Az ezetsavaetherek felbomlása magasabb hőmérséknél. (U. o. I. p. 242. és II. p. 105.)
15. A talajvíz nagymérvű megfertőzésének egy esete, előidézve huzamos talajszennyezés által. (U. o. I. p. 273.)
16. A Jód behatása natriumalkoholátra benzolos oldatban. (U. o. II. p. 1.)
17. Dumas és Wurtz. — Rövid nekrológ. (U. o. II. p. 150.)
18. A kolozsvári m. kir. Ferencz-József tud. egyetem új vegytani intézete.

Az intézet hivatalos megnyitása alkalmából ismertette. (Teljesen új átdolgozás. U. o. II. p. 178.)

19. Nagy feszültségű elektromosság lassú kiegyenlítődéésének behatása bizonyos gázelegyekre. (U. o. II. p. 196.)

20. ad. 18. — A vegytani intézet ismertetését megelőző bevezetés. (Acta reg. sc. univ. Claudiopolitanae, anni 1884/5. 12. sz.)

21. Tanulmányok, elegyek és oldatok forrásáról és gőzfeszélyéről. (Vegy. II. III. p. 7—8.)

22. Szerves vegytani tanulmányok. — 1. A chinolingyűrű képezésének föltételei. — 2. A phenylhydrazin hatása aromás aldozimekre. — 3. A piperonal és vanillin, az anisaldehyd, a mesityloxyd és phoron és a benzoin phenylhydrazinnel képezett derivatumai. — 4. A benzoylchlorid hatása benzamidra és acetamidra. — 5. Asaron, az Asarum Europaeum kámfora. — (Vegy. II. IV. p. 1.)

23. „Vegytani Lapok“, havi folyóirat, szerkeszti és kiadja Fabinyi Rudolf. Kolozsvárt, 1882—86. (Nyom. a „Magyar Polgár“ nyomdájában.)

E dolgozatok, bár egy részük csak kezdeményezésnek tekinthető, számos érdekes, tudományos értékű adatot és eszmét tartalmaznak. Mindenesetre határozott tanúságot tesznek szerzőjük sokoldalú szakképzettségéről és önálló tudományos buvárkodási képességéről; bizonyítják továbbá, hogy magyar nyelven tényleg és folytonosan tudományos munkásságot fejt ki. Tanári működésének sikereül tekinthető, hogy aránylag rövid idő alatt több tanítványt képezett, a kik vezetése alatt végzett önálló dolgozatokat tettek közzé.

Kiváló érdemeül tekinthető, hogy a kolozsvári egyetemen a modern tanítás és tudományos buvárkodásnak, valamint az ottani viszonyoknak teljesen megfelelő új chemiai laboratoriumot létesített.

A legnagyobb elismerésre méltó azon irodalmi vállalata, melyet 1882. okt. havában „Vegytani lapok, havi folyóirat“ ezíme alatt indított meg Kolozsvárt. E folyóirat, melynek egyes füzetei 30—60 lapra terjednek, az eredeti hazai dolgozatok mellett érdekes kivonatokat közöl külföldi szakfolyóiratokban megjelenő legfontosabb tudományos dolgozatokról „Irodalmi Szemle“ rovat alatt. E rovat a vegytannak, bár röviden, valamennyi ágára kiterjed. Kiterjed továbbá a szakirodalom fontosabb kézikönyveinek ismertetésére és egyéb apróbb közleményekre.

E szakfolyóiratot Fabinyi úr nemcsak szerkeszti, hanem a szakképzett egyének csekély száma miatt néhány tanítványának közreműködésével nagyobb-részt maga írja is. Mivel ily speciális szaktudományi folyóirat olvasóinak száma hazánkban még igen csekély, a szerkesztőnek nemcsak szellemi, hanem anyag áldozatába is kerül. Miután mindezen nehézségek dacára Fabinyi úr e vállalatát, mely szakirodalmunkban korszakot alkotó, mert eddig ily speciális irányú alig jelent meg, négy éven át fenn tudta tartani, a magyar szaktudományi irodalomnak igen jelentékeny szolgálatokat tett. Ezt a Tek. Akadémia is elismerte, a mennyiben a folyó évre a kérdéses szaklap támogatására 300 forintnyi segélyt szavazott meg.

Múlt év óta, mint a föntebbi kimutatásból látható, Fabinyi úr 6 eredeti dolgozatot tett közzé, tanítványai pedig 12-t.

Miután az elősoroltak szerint dr. Fabinyi Rudolf az akadémiai alapszabályok követelményeinek minden tekintetben megfelel, ismételve ajánlom megválasztását az Akadémia levelező tagjává.

28. **Heller Ágost** reáliskolai tanár, levelező tagúl ajánlva

a) **Szto czek József** rendes tagtól.

Heller Ágost reáliskolai tanár urat *levelező* tagúl leendő megválasztásra legmelegebben ajánlom a Magy. Tud. Akadémia tisztelt tagjainak figyelmébe, mert nevezett tanár tudományos irodalmi működésénél fogva teljes mértékben méltó arra a kitüntetésre, hogy az Akadémia tagjai között helyet foglaljon. Fel-tűnő, hogy már eddig is a választó urna szavazata nem tanuskodott e jelesünk előnyére.

Hallgatással mellőzöm számos értekezéseit, melyek a tudomány terjesztése és tanügyi érdekeink előmozdítása céljából a Tanár-egyesület Közlönyében, a Természettudományi Közlönyben, a Magyar Tanügyben, a Néptanítók Lapjában, s a Philosophiai Szemlében megjelentek.

Nem teszek részletesebb említést tankönyveiről (a természettan elemeiről és a physikai földrajzról), melyek ismételt kiadásokban elterjedt használatnak örvendenek.

De különösen megemlíteném tartom azokat a tudományos értekezéseket, melyek önálló búvárlati működéséről dicsérelőleg tanuskodnak, ilyenek :

- a hangrezgés intenzitásáról;
- a higany nélküli barometerről, (Pogg. Annalen. Band 142);
- a normál súlyok összehasonlításáról irt értekezései.

Mindenek felett pedig kiemelem a Természettudományi társulat által díjazott pályaművét, melynek czime : „A Physika története Aristotelestől Newtonig.“ Megjelent németül, a legújabb korig kiterjesztve 1882—1884-ben.

És ugyan e műnek a legújabb korig terjedő részletesebb és terjedelmesebb megírásával a közeli múlt időben a Magyar Tudom. Akadémia által lön megbízva.

E nagy munka, — nem csak terjedelemben, hanem szellemi értékben is valóban nagy munka, — egymagában elégséges arra, hogy szerzője, Heller Ágost, az Akadémia tagjainak díszes sorában helyet foglaljon.

b) **B. Eötvös Lóránd** rendes tagtól.

Ajánlom Heller Ágost reáliskolai tanárt a III. osztály levelező tagjául. Heller Ágost már 15 év óta fáradhatatlanul működik tudományos gyarapodásunk és tanügyünk érdekében.

Mint tanár a középiskola igényeihez mért könyvekkel gyarapította irodalmunkat. *A természettan elemei* és a *Physikai földrész* czinű könyvei valóban hézagot pótolnak, úgy, hogy a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium által ajánlatván, országszerte elterjedtek, s eddig már két, illetőleg három kiadásban jelentek meg.

A középiskolai tanár fáradtságos teendői mellett Heller úr nem hanyagolta

el a tudomány önálló művelését. *A hangrezgés intenzitásának méréséről, A higany nélküli barometerről és A normálsúlyok összehasonlításáról* kiadott értekezései önálló kísérleti kutatások eredményei. Főműve pedig *A physika története* széleskörű ismereteiről és kritikai gondolkodásáról tanúskodik.

Ez utóbbi munka egymagában érdemesíti őt a tudományos kitüntetésre. Első alakjában a k. m. Természettudományi Társulat által hirdetett pályázatra készült pályamű volt ez, s mint ilyen díjat nyert, később kibővítve s átdolgozva német nyelven jelent meg két kötetben a stuttgarti Enke kiadásában. Ez alakjában a német kritika is kimerítően foglalkozott vele, s pedig általában dicsérőleg nyilatkozott felőle; méltán, mert szerzőnek kétségtelenül sikerült művében oly általános érdekű szempontokat érvényre juttatni, melyek eddigelé hasonló célú és terjedelmű munkákban nagyobbára elhanyagolva voltak. E szempontok különösen a következők: a) A források tanulmányozása és a historiai kritika alkalmazása, b) A tudomány irodalmának tárgyalása, c) A természetre vonatkozó világnézet összeegyeztetése az egyes korszakok philosophiai nézeteivel, d) A physika fejlődése és a többi tudományok fejlődése közötti összefüggés kellő méltatása.

Tájékoztatásúl, szerzőnek összes irodalmi tevékenységét illetőleg, ide csatolom főbb munkáinak lajstromát.

A) Könyvek.

1. *A természettan elemei*. Budapest, Eggenberger 1877, ugyanaz 2. kiadás 1883, ugyanaz II. rész 1878.
2. *Physikai földrajz a gymnasium III. osztálya számára*, Budapest, Eggenberger 1880, 2-ik kiadás 1882, 3-ik kiadás 1884.
3. *A physika története Aristotelestől Newtonig*. Díjazott pályamű. (Kézirat.)
4. *Geschichte der Physik von Aristoteles bis auf die neueste Zeit*.
I. Band. Von Aristoteles bis Galilei. Gr. 8° Stuttgart, Ferd. Enke, 1882.
411 pag. II. Band. Von Descartes bis Robert Mayer. U. o. 1884. 753 pag.

B) Tudományos értekezések.

1. *A hangrezgés intenzitásának méréséről*. Akad. Értekezések a természett. köréből 1870.
2. *Ugyanaz* németül, Poggendorf Annalen folyóiratában.
3. *Über ein Barometer ohne Quecksilber* Pogg. Ann. Bd. 142.
4. *A barometer without mercury*. Philosophical Magazine.
5. *A normálsúlyok összehasonlítása*. Felolvasatott a M. T. Akadémia 1872. május 13-ki ülésén.
6. *A gellérthegy csillagásztorony*. Természettud. Közlöny. 1878.
7. *Ugyanaz* németül, a Literarische Berichte aus Ungarn folyóirat II-ik kötetében.

C) Tudományterjesztő, philosophiai és tanügyi értekezések.

1. *A zenei összhang physikai okáról*. Természettud. Közlöny III. kötet.
2. *A Vénus 1874-ik évi átvonulásáról*. U. o. IV. kötet.
3. *Az Üstökösök physikája*. U. o. V. kötet.

4. *A mechanika tanításáról középtanodákban.* Tanáregyesületi Közlöny VII. kötet.

5. *A hangszerek természettani viszonyairól.* Természett. Közlöny VI. kötet.

6. *Az égi háború.* U. o. VII. kötet.

7. *Az iránytű.* U. o. VIII. kötet.

8. *A természettan oktatásáról.* Magyar Tanügy III. kötet.

9. *A mennyiségnyi levelezések szerepe a középiskolai természettani oktatásban.* Tanáregyesületi Közl. XI. kötet.

10. *A telephonról.* Néptanítók Lapja XI. kötet.

11. *A mikrophonról.* Tanáregyesületi Közlöny XII. kötet.

12. *Phonograph és mikrophon.* Néptanítók Lapja XII. kötet.

13. *A májusi hidegekről.* Természett. Közlöny XI. kötet.

14. *A világrendszerre vonatkozó nézetünk keletkezése.* Budapesti II. ker. reáliskola programja 1878/9.

15. *Természettudományi ismeretek a népiskolában.* Néptanítók Lapja XII. kötet.

16. *Az utolsó tíz év a csillagászat történetében* (2 közlemény). Természettud. Közlöny XII. kötet.

17. *A fotofonról.* U. o. XII. kötet.

18. *A fizika tanításáról a reáliskolai legújabb tantervjavaslat alapján.* Tanáregyesületi Közl. XVII. kötet.

19. *Ziele und Wege der modernen physikalischen Forschung.* (2 cikk) *Humboldt* Monatsschrift. I. kötet.

20. *Aus wissenschaftlichen Grenzgebieten.* *Humboldt* IV. kötet.

21. *Érintkezési pontok a fizika és a filozófia között.* Philosophiai Szemle IV. évfolyam I. füzet.

Ezeket kívül 126 apróbb közlemény a Természettudományi Közlönyben, 30 könyvismertetés és bírálat ugyanott és a *Magyar tanügyben*, a *Tanáregyesületi Közlönyben* és a *Humboldt*-ban, melynek rendes munkatársa és egyik szakreferense.

c) Szily Kálmán rendes tagtól.

A III. osztályba levelező tagnak ajánlom Heller Ágostot, a budapesti II. kerületi főreáliskolában a fizika rendes tanárát.

Azon követelménynek, melyet Akadémiánk ügyrendje a belföldi tagokul ajánlottak irodalmi működésére nézve igen helyesen megállapít — t. i. annak, hogy az ajánlottak művei sikeres önálló bűvárkodásról és az illető szaktudomány magyar nyelven való fejlesztéséről tanúságot tegyenek -- ajánlottom irodalmi működése teljes mértékben megfelel. A sikeres önálló bűvárkodásról tanúskodik több kisebb dolgozaton kívül, *A hang-intenzitás mérése* című akadémiai értekezése, továbbá ama nagybecsű pályamunka, mely a k. m. Természettudományi Társulat részéről hirdetett pályázaton 1881-ben, osztatlan elismerés mellett, koszorúztatott meg s bővebb kidolgozásban *Geschichte der Physik* című két kötetes nagy műben látott napvilágot. Valamint a göttingai egyetem philosophiai karának pályakérdése a mechanika fejlődése történetéről, épp úgy a m. Természettudományi Társulat, fűntebbi pályakérdésének kitzítésével, a fizika történetéről az eddig legjobb munka létrejövetelét mozdította elő. — Másfelől Heller úr jó nyelven irt

tankönyvei, didaktikai dolgozatai a *Tanáregyesület Közlönyé*-ben, s a mit e tekintetben első helyen kell vala emlitenem, physical, meteorologiai és csillagászati czikkei a *Természettudományi Közlöny*-ben, melynek 15 év óta egyik legbuzgóbb rovatvezetője, a tudomány magyar nyelven való terjesztése körül kintünö szolgálatokat tettek.

d) Fröhlich Izidor lev. tagtól.

Heller Ágost körülbelül 15 év óta a budai állami főreáltanodán működik mint a physika tanára.

Eltekintve tanári működésétől, mely ideje javát veszi igénybe, és melynek sikeres eredményeiről számos tanítványának természettudományi műveltsége élő tanúbizonyságot tesz, Heller Ágostot, tudományos vizsgálatait tartalmazó értekezései, önálló és nagy terjedelmű tudományos műve (*Geschichte der Physik*), több tankönyve igen számos tudományterjesztő, philosophiai és tanügyi dolgozatai alapján a hazai tudományosság és közmívelődés egyik kiváló művelőjének és tovább fejlesztőjének kell tekinteniünk.

Irodalmi munkásságának részletes felsorolását itt mellőzhetem, miután megjelent munkáinak és értekezéseinek jegyzéke b. Eötvös Loránd r. tag ajánlásában foglaltatik.

Csak egy művét akarom itt kiemelni, jelesül az általa megírt *Geschichte der Physik von Aristoteles bis auf die neueste Zeit* című két kötetes művet.

I. Band. *Von Aristoteles bis Galilei*. Stuttgart, Ferd. Enke 1882. 8° 411 pp.

II. Band. *Von Descartes bis Robert Mayer*. U. o. 1884. 8° 753 pp.

A mű eredetileg a k. m. Természettudományi Társulat által kihirdetett pályakérdésre készült, és a Társulat által a Bugát-díjjal koszorúzott pályamű volt, melyet szerzője később igen lényegesen átdolgozott és bővített alakban német nyelven tett közzé.

Szerző benne a forrásokból hangyaszorgalommal gyűjtötte össze az anyagot, s azt általánosabb tudományos és közmívelődési szempontok szerint kritikailag a legnagyobb gonddal feldolgozva oly művet szerzett, mely a physika történetét tárgyaló külföldi művek egyike mögött sem marad hátra, és a melyről a külföldi kritika is, általánosságban, igen elismerően nyilatkozott.

Ezen mű már magában véve is oly jelentőségű, hogy szerzője általa méltán magára vonhatja az Akadémia figyelmét.

De ha még megfontoljuk azon körülményt, hogy Heller Ágost, az imént említett művét valamint összes irodalmi és tudományos dolgozatait kénytelen volt abban az elég szűken mért időben elkészíteni, mely neki terhes középiskolai tanári teendői végzése után fenmaradt, s hogy valóban nagy önmegtagadásának és a tudomány érdekében áldozatkészségének kétségtelen jelét adta, midőn ezen szabad idejét nem a méltán megérdemelt nyugalomra, hanem lankadatlan tudományos tevékenységre fordította: bizonyára nem érdem nélküli férfiúra irányszom a Tek. Akadémia figyelmét, midőn ajánlom, hogy Heller Ágostot, sok évi szakadatlan tudományos munkásságának méltó elismeréséül, levelező tagjai sorába vegye fel.

e) Schuller Alajos levelező tagtól.

Midőn Heller Ágostnak levelező taggá választását ajánlani bátorkodom, abban a kellemes helyzetben vagyok, hogy sokoldalú tudományos tevékenységére hivatkozhatom, mely nemcsak hogy itthon üdvös hatással van, de azonkívül a külföldnek elismerését is kivívta magának. Részemről nem lesz szükség terjedelmes fejtegetésre, elég lesz Heller úr tudományos munkáinak kiválóbbjait felsorolnom, s azt hiszem, hogy ezek olyan természettiek, hogy megnyerik a Tud. Akadémia nagy gyűlése előtt is ugyanazt az osztatlan elismerést, melyben a szorosán vett szakférfiak előtt részesülnek.

Heller mind a tanítás, mind a tudomány népszerűsítése, mind a tudomány gyarapítása terén intenzív tevékenységet fejt ki.

Tankönyvei *A természettan elemei*. I. és II. rész, *Physikai földrajz* a m. kir. vallás és közoktatási minisztérium útján középiskolák használatára ajánltak, s már eddig is két, illetőleg három kiadást értek, és számos középiskolában, az utóbbi több mint 50 gimnasiunban, szolgálnak a tanítás vezérfonalául.

Heller számos népszerű természettudományi, philologiai és pädagogiai értekezést tett közzé, melyek a *Term. Tud. Közönyben*, a *Tanáregyesületi Közönyben*, a *Néptanítók Lapjában*, a *Philosophiai Szemlében*, a *Magyar Tanügyben* és végre egyesek a *Humboldt* című német folyóiratban jelentek meg, melynek Heller az utóbbi időben rendes munkatársa és egyik physikai szakreferense lett.

Még sokkal számosabbak ismeretterjesztő apróbb cikkei, melyeket 1871 óta mint a *Term. Tud. Közönynek* csillagászati és meteorologiai rovatvezetője közölt, melyekből az olvasó közönség nemcsak egyes kiragadt tényekről nyer tudomást, hanem az időközönként megjelenő áttekintő közleményekből ama tudományágak jelenlegi céljairól és fejlődéséről is tájékozódik. Hasonló szolgálatot, mint ismeretterjesztő cikkeivel a nagy közönségnek, tesz Heller úr számos könyvismertetésével és bírálataival a tudományos közönségnek.

E helyen azonban legnagyobb súlyt kell fektetnem Heller úrnak tudományos értekezéseire és önálló munkáira. Ezek *A hangrezgés intenzitásának méréséről* (*Ért. a term. tud. köréből* IV. sz. 1870. Kiadja a Magy. Tud. Akadémia), mely *Pogg. Ann.* című folyóiratban is megjelent; továbbá *Über ein Barometer ohne Quecksilber*, mely nemcsak *Pogg. Ann.* folyóiratban jelent meg, hanem azonfelül fölvetetett a *Phil. Mag.* angol szaklapban is. *A Gellérthegyi csillagásztorony* a *Term. Tud. Közönyben*, mely a *Litterarische Berichte aus Ungarn* 2-ik kötetében is helyet talált.

Vége legnagyobb szabású műve Hellernek a Physika története, mely a Természettudományi Társulat kezdeményezéséből fejlődött. Első része *A Physika története Aristotelestől Newtonig* mint kézirat a bírálók egyhangú véleménye alapján elnyerte a Bugát-féle pályadíjat, és utóbb, megtoldva a Descartestól Rob. Mayerig terjedő időszakokkal, magyar kiadó hiányában, német nyelven látott napvilágot. Olyan munka ez, mely bármely nemzet irodalmában kiváló helyet foglalna el, melyre mint magyar eredetűre méltán büszkék lehetünk.

Ezen sokoldalú és alapos tudományos működése alapján bátorkodom Heller Ágostnak levelező taggá választását melegen ajánlani, annál inkább, mert Heller az Akadémiától megbízást nyert történelmi munkája folytatására, és így kivánatos, hogy ezen előreláthatólag nagyobb szabású irodalmi mű az Akadémia kezeiből származzék

29. Hermann Emil bányász-akadémiai tanár, levelező tagúl ajánlva

a) Eötvös Loránd báró rendes tagtól.

Ajánlom Hermann Emilt a selmeczbányai akadémián a mechanika tanárát, a III. osztály levelező tagjául.

Hermann Emil a gyakorlati mechanika és az elméleti hőtan határterületén a legszorgalmasabb bűvárok egyike. Nagyszámú dolgozatai, melyek magyar és német folyóiratokban jelentek meg, fényesen tanúskodnak erről. Ezt bizonyítja két önálló munkája is: *A hőtan*, mely német nyelven és a *Technikai mechanika*, mely magyar nyelven jelent meg. Hermannnak irodalmi tevékenységét kimerítően tünteti elő a Fröhlich lev. tag által beadott ajánlatban foglalt jegyzék.

Akadémiánknak feladata kitüntetni mindazokat, kik hazánkban a tudomány előmozdításával és terjesztésével foglalkoznak, ezek sorában nem kerülheti ki a figyelmet Hermann Emil, a ki egy kis városban, mások támogatása és segítségével nélkül, egyedül saját erejére támaszkodva, halad nemes célja felé.

b) Fröhlich Izidor levelező tagtól.

Hermann Emil, közel húsz esztendő óta, a mechanikának tanára a selmeczbányai bányászati és erdészeti akadémián.

Tanári hivatását helyesen fogván fel, tudományát nem csak élő szóval hirdette és tanítványai körében terjesztette, hanem azt egész odaadással, fáradhatatlan szorgalommal művelte, és számos különböző irányú úgy elméleti mint gyakorlati önálló vizsgálatok és kutatások által tovább fejlesztette és előbbre vitte.

Értekezései, azok fordításai vagy kivonatai túlnyomóan a hőtan elméletére és annak gyakorlati alkalmazására, továbbá a szilárdságtannak a gyakorlat egyes eseteit tárgyaló részleteire vonatkoznak, és a *Magyar Mérnök- és Építészegylet Közönlvényében*, továbbá a *Zeitschrift des österr. Ingenieur- und Architectenvereines*, Poggendorff's *Annalen der Physik und Chemie*, *Műegyetemi Lapok*, *Bányászati és Kohászati Lapok* stb. című folyóiratokban láttak napvilágot.

Önálló két műve közül az első a mechanikai hőelméletet, a második a technikai mechanikát tartalmazza.

Hermann tudományos tevékenységének ismertetésére és jellemzésére ide iktatom megjelent értekezéseinek és műveinek címét, lényeges tartalmuk megérintésével.

I. Értekezések.

1. *Analytische Bestimmung der Abmessungen von Walzwerksbestandtheilen. Berg- und Hüttenmännisches Jahrbuch der Schemnitzer Berg-Akademie 1867.*

A hengerművek alkotórészei két csoportba oszthatók. Az egyik csoport a két hengert forgató nyomatéknak, a másik pedig azon nyomásnak áll ellen, melyet a hengerek az izzó tömegre gyakorolnak. E szerint szerző két alkotórészt használ, mely által a többi alkotórészek a törzstől megóvhatók. Az alkotórészek méreteit úgy számítja ki, hogy az óvó részek már a törésig vannak igénybe véve, a mikor a többiekben a legnagyobb feszültség a rugalmasság határán fellépő feszültségnek csak egy bizonyos részét teszi ki.

2. *Formel für die Spannkraft gesättigter Dämpfe. Sitzungsberichte der k. Ak. d. W. in Wien* II. Abth. 1871. Szerző ezen dolgozatban a külső munkáról azt az elvet állítja fel, mely szerint telített gőznek állandó nyomás mellett történő fejlesztésénél a külső munkának aránya az elgőzítő hőhöz a hőmérséknek lineáris függvénye. Ezt az elvet a Clausius-Thomson-féle egyenlettel egybekapcsolva, egyszerű képletet nyer a telített gőzök feszültségére nézve.

3. *A szállító bányagépek, a forgó, vízemelő és fűvő gépek lendítő kerékének meghatározása szerkesztés útján. A M. Mérnök- és Építészegylet Közlönye* VI. k. 1872. Szerző a gőznek nyomását valamint az összes ellenállásokat egy-egy erő által helyettesíti, melyek támadópontja a forgató csapjának középpontja.

Ezen erőknek azon összetevője lesz szerkesztve, mely a forgatóra merőleges irányban hat. Rajzoljunk egy görbét, melynek abszcissája a forgatónak útja, melynek ordinátája a gőznyomás szerkesztett összetevője, s egy másik görbét, melynek abszcissája a forgatónak útja és ordinátája az összes ellenállás összetevője: akkor a két görbe metsző pontjának metszéke meghatározza a forgatónak azon állását, melyben a lendítő keréknek szögsebessége maximum, illetőleg minimum. Az a terület, melyet a két görbének a két metsző pont között fekvő része határol, arányos azon munkával, melyet a lendítő kerék felvesz vagy átszolgáltat, azaz a lendítő kerék eleven erejének változásával.

4. *Adatok a telített vízgőznek erőműtanához. (M. M. É. egylet Közlönye* VII. 1873.) Szerző kidolgozza a telített vízgőznek erőműtanát, a külső munka elvének alapján.

5. *A telített vízgőznek állapotbeli változásai. (M. M. és É. egylet Közlönye.* VIII. 1874.

Szerző alkalmazza a külső munkáról felállított elvét a telített vízgőz állapotbeli változásának tárgyalására.

Egészen új benne a gőz kiömlésének ezen elv alapján eszközölt tárgyalása.

6. *A számtolóka. Bányászati és Kohászati Lapok.* 1874.

A számtolóka leírása és gyakorlati használatának ismertetése.

7. *Vollständige Theorie des gesättigten Wasserdampfes. Zeitschrift d. Österr. Ing. und Architektenvereines.* 1875.

E dolgozat a 4. és 5. értekezések kivonata.

8. *Nachweisung des Nutzens des Dampfhemdes, Allgemeine Formel für die Nutzleistung der Dampfmaschine. Zeitschrift des Öst. I. und A. Vereines.* 1875.

Ezen értekezésben kísérletek alapján bebizonyítja a szerző a gőzburkolatnak előnyét gőzgépeknél.

9. *Über die specifische Wärme und wahre Wärmecapacität der Körper. Poggendorff's Annalen der Physik und Chemie, Ergänzungsband* VII. 1876.

Az állandó térfogat melletti fajhőnek partiális differenciál-egyenletét a térfogat szerint integrálván, szerző mint első állítja fel az entropiának és az energiának általános képletét azon feltevés mellett, hogy a fajlagos térfogat és a hőmérsék a független változók.

Bizonyos feltevéseket vezetve be, szerző ezen egyenletekből számos következtetést von le.

Ezen értekezés Szily Kálmán ig. és r. tag és a szerző között kis tudományos vitát vont maga után, mely a *Műegyetemi Lapok* I. kötetében (1876.) folyt le.

10. *Dr. Zeuner és Fliegner kísérletei a gázok kifolyásáról. A. M. M. és É. egyesület Közlönye*, X. 1876.

Ertekező, kísérletek alapján bizonyítja be, hogy a másodpercenként kifolyó súly maximuma és a végszelvényben (a cső végnyílásában) uralkodó feszültség független a külső feszültségtől, valahányszor a belső feszültség legalább 1₀-szer akkora, mint a külső.

Új benne a képlet átídomítása, tekintettel a kifolyás körülményeire.

11. *Über den Ausfluss der permanenten Gase. Zeitschr. des Öst. Ing. u. Arch.-Vereines* 1876.

Az előbbi értekezés fordítása.

12. *Über den Ausfluss des erhitzten Wassers*. U. o. 1877.

Szerző bebizonyítja, hogy az előmelegített víz kifolyásánál a másodpercenként kiömlő súly épp úgy, mint a gázoknál és gőzöknél, maximummal bír.

13. *Az injector elmélete. A. M. M. és É. egyesület Közlönye* XI. 1877.

A gőz kifolyásánál talált maximum alapján szerző kifejti az injector elméletét és azt Villiers kísérleteivel igazolja.

14. *Die Theorie des Injectors. Zeitsch. d. Öst. I. u. A. Vereines* 1878.

Az előbbi értekezés fordítása.

15. *A levegő adiábiti kifolyása változó keresztzelvényű rövid csövekben. A. M. M. és É. egyesület Közlönye* XII. 1878.

Ezen értekezésben Farbaký és Hermann kifejti a kifolyás elméletét azon tétel alapján, hogy a mozgó levegő eleven ereje hővé alakulhat át állandó nyomás mellett történő (isotonicus) tágulás által.

16. *A pulsmeter elmélete. Bányászati és Kohászati Lapok* 1879.

Szerző kifejti a Hall-féle pulsmeter elméletét azon kísérletek alapján, melyeket Farbaký úrral eszközölt.

17. *Theorie des Hall'schen Pulsators (Pulsometer). Zeitschr. d. Öst. I. und A. Vereines* 1879.

Az előbbi értekezés fordítása.

18. *Vollständige Lösung des De-Saint-Venant'schen Problemes. Zeitsch. d. Öst. I. und A. Vereines*. 1881.

Szerző a pontos elmélet alapján megállapítja az eljárást, melylyel állandó szelvényű tartóknak bármínő alakú szelvényében fellépő nyíró és csavaró feszültségek közelítő értékei meghatározhatók.

19. *A hajtó erőnek átruházása sűrített levegővel. Bányászati és Kohászati Lapok*. 1882.

Farbaký és Hermann saját kísérleteik alapján meghatározzák a munkavesztéseget, mely a munkának sűrített levegővel való átvitele mellett felléphet.

20. *Az épszögű négyszögben támadó nyíró feszültségek. A. M. M. és É. egyesület Közlönye*. 1883.

Szerző az állandó szelvényű tartó szilárdságának pontos elmélete alapján kifejezi az épszögű négyszög nyíró feszültségeit összehajló végtelen sor által.

21. *A szabályos sokszög keresztmetszetű prizma csavaró szilárdsága. A. M. M. és É. egyesület Közlönye*. 1883.

Szerző alkalmazza az előbbi két értekezésben megállapított eljárást a feszültségek egy sokszög keresztmetszetű prizmánál fellépő értékeinek kiszámítására.

22. *Die Torsions-Spannung regelmässiger Vielecke. Zeitsch. d. Öst. I. und A Vereines* 1883.

Az előbbi értekezés fordítása.

II. Könyvek.

23. *Compendium der mechanischen Wärmetheorie.* A munka főleg szerző értekezésein alapul.

Egészen új benne a gőzgépek azon elmélete, melyet szerző Farbaký úrral, saját kísérleteik alapján, dolgozott ki.

24. *Technikai mechanika. Erőműtan,* I. rész. Szerző sajátja, Budapest, Franklintársulat 1885.

Az erőműtannak e kötete első részét képezi egy nagyobb szabású mechanikai kézikönyvnek, mely első sorban a technikai igények figyelembe vételével szerkesztetett, és a mely főleg szerző sokévi előadásainak rendszeres feldolgozásából keletkezett.

A felsorolt jegyzék mindenek előtt azt tünteti elő, hogy Hermann Emil tizennyolcz esztendőn át, megszakítás nélkül, élénk munkásságot fejtett ki a tudományos irodalomban. és hogy e szerint a tagajánlás múlhatatlan kellékének, t. i. a magyar nyelven kifejtett tényleges és folytonos tudományos működésnek, valóban eleget tett. Ily tudományos törekvések általában véve figyelmet ébresztenek, de fokozódott mértékben elismerést érdemelnek, midőn a szerző, a mint ez Hermann Emilre nézve is áll, kutatásait és irodalmi dolgozatait a tudományos központoktól távol eső, kisebbszerű vidéki város elszigeteltségében és csak önerejére támaszkodva foganatosítja és be is fejezi.

Végre engedtetsek meg, hogy e helyen felemlítsek még egy körülményt, mely az Akadémia III. osztályát különösen érdekli, és a melyet már a múlt évben Szily Kálmán ig. és r. tag Kherndl Antal l. tag ajánlása alkalmából hangsúlyozott.

Ugyanis a III. osztály tagjai közt a mérnökök oly csekély számban vannak, hogy a gyakran felmerülő szükség esetén mindig nehézséggel jár, mérnöki munkák megbírálására vagy esetlegesen mérnöki pályakérdések kifizésére stb. alkalmas szakbizottságot összeállítani, és azért, Kherndl Antal levelező taggá választása után is, még mindig igen kívánatos a III. osztály tagjainak sorát a gyakorlati tudományokkal foglalkozó érdemes szakférfiakkal kiegészíteni.

Ily szakférfiúnak, sokévi tudományos működése alapján, Hermann Emil is mutatkozott: reá irányzom tehát a Tekintetes Akadémia figyelmét, mint oly férfiúra, a kinek egész múltja biztosítékot nyujt további sikeres tudományos munkásságra s a ki, levelező taggá választásában, eddigi törekvéseinek bizonyára megérdemelt elismerését látván, újult erővel fog tovább dolgozni s Akadémiánknak buzgó és tevékeny tagja leend.

30. **Inkey Béla** levelező tagúl ajánlva

S z a b ó J ó z s e f r e n d . t a g t ó l .

Van szerencsém ajánlani *Inkey Béla* urat (lakik Szent-Lőrinczen, Szombathely mellett, de nagyrészt Budapesten tartózkodik), mint jeles munkálkodás által a geologia terén kitért magyar tudóst, ki az alapot a freibergi bányászati Akadémián megszerezvén, több mint 10 éve magyar nyelven folytonos és tényleges

tudományos munkásságot fejt ki. Munkái között elég legyen itt különösen azon monografiára figyelmeztetni, melyet a m. k. Természettudományi Társulat megbízásából 1885-ben fejezett be s a mely ugyanazon évben meg is jelent. Egyéb munkáinak jegyzéke a következő:

Inkey Béla irodalmi működése.

A magyarhoni *Földtani Társulat* „*Közlönyében*“ megjelentek:

1. A székesfehérvár-velencei hegység gránit és trachyt közeteiről. V. kötet. 145. l.
2. A kammeni szigetek közetei. VI. k. 150. oldal.
3. Adatok az 1876-ik évben Somogy megyében észlelt földrengésekről. VII. k. 1. oldal.
4. A lósz képződéséről. (I.) VIII. k.
5. Két magyarhoni dolerit. VIII. k.
6. A boiczai érczelérek mellékközeteiről. IX. k.
(Ugyanaz német nyelven is.)
7. Egy feltűnő vonás Nagygág vidékének domborzatában. X. k. (Német nyelven is.)
8. A zágrábi 1880. földrengés forgatási tünetényeiről. XI. kötet. (Német nyelven is.)
9. Utijegyzetek az erdélyi déli határhegységből. XI. k. (Német nyelven is.)

A magyar orvosok és természetvizsgálók 1880. XXI. nagygyűlés vázlata és munkálataiban.

10. Vas megye földtani viszonyainak vázlata.

11. *Nagyág földtani és bányászati viszonyai.* A m. kir. Természettudományi Társulat megbízásából írta Inkey Béla. Négy térkép-melléklettel és 23 ábrával a szöveg között. 4-rét, 108 oldal. (Német nyelven is.)

31. Janka Victor a Magyar Nemzeti Múzeum növénytári őre, lev. tagúl ajánlva
Kanitz Ágost lev. tagtól.

Janka Victor 1855. kezdetén lépett fel, mint növénytani író, így több mint harminczegy év óta fáradozik Magyarország és Európa különösen délkeleti vidékei növényeinek ismertetésében.

Még igen ifjan kezdett írni, és pedig csak oly dolgokról, melyek iránt különös előszeretettel viseltetett, azért minden, még oly száraznak látszó közleményét is, a valódi lelkesedés ihlete lengi át.

Kezdetől fogva a növényfajok kritikájával foglalkozván, éles szeme, nagy emlékező tehetsége, roppant növényismerete őt Európa legnevesebb floristái közé sorozták. Miután pedig a hazában előtte egy botanikus sem foglalkozott ezen irányban, hanem csak néha-néha bocsátkozott egy-egy faj behatóbb tanulmányozásába, Jankát méltán lehet hazánkban a növényfajok megállapításánál oly szükséges és fontos kritikai irány kezdeményezőjének és legszerencsésebb művelőjének nevezni.

Magyarországot, majdnem minden irányban, több mint harminczhat év óta beutazván, a hazai növényismeretet is számos érdekes leletei által — melyek között nem kevés az új és nagyszámú, a hazában ő előtte nem ismert faj — nagy mértékben gazdagította.

Alig van kivülről egy nem-orosz botanikus egész Európában, a ki Oroszország flóráját annyira ismerné, és a Dobrudzsában és a Balkán félszigeten tett felfedezései nemcsak a legfontosabb adatokat nyújtják ezen területek ismeretéhez, hanem egyben hazánk elismerését is azért veszik méltán igénybe, mert :

1. az ott szerzett bő tapasztalatok alapján, a honi flórát jobban és helyesebben lehet magyarázni,

2. mert egy hazánkfia neve a leghíresebb férfiakéval együtt gyakran szerepel Boissier monumentális flora Orientalisában.

De ha ezen éppen említett területek vegetációját nagyrészt autopsziából ismeri, nem mondhatni, hogy Európa többi részei flóráját elhanyagolta volna, ő azokban szintoly jártas és 1874-ben Olaszországon át, le Malta szigetéig botanisált.

Ekkép gyakorlati úton is, magának oly tág kört szerzett, mint nagyon kevés, széles Európában élő botanikus. Mindezen tapasztalatokat pedig fáradhatatlanul értékesíti a hazai flora érdekében nemcsak mint író, hanem mint a nemzeti múzeum növénytári őre is.

Igy hazánk dicsekedhetik, hogy van oly férfias, a ki a haza növénytani átkutatását illetőleg, teljesen feladatának magaslatán áll, mit ma már nem lehet Európa minden országáról mondani.

Lehet a felett vitatkozni, vajjon szabad-e ezen iránynak oly nagy fontosságot tulajdonítani, de ha tisztán tudományos szempontból sem lehet ennek jogosultságát megtagadni, úgy specialis hazai érdekeinket szem előtt tartva, az már azért is jogosult, mert a haza növénytani átvizsgálása nincs befejezve és ezen téren még sok a teendő.

Janka Victor értekezéseinek, kisebb-nagyobb közleményeinek czímei :

Eine fűr die Flora Siebenbürgens neue Pflanze. Oesterr. botan. Wochenbl. V. 1855. 60.

Anthemis Haynaldi, Janka. U. o. VI. 1856. 1.

Beiträge zur Kenntniss der Flora von Siebenbürgen. U. o. VI. 1856. 193. 202.

Saxifraga (Dactyloides) Grzegorzeczekii Janka. U. o. VI. 1856. 241.

Ueber einige Ranunculaceen. U. o. VII. 1857. 198.

Floristische Notizen. U. o. VII. 1857. 328. Oesterr. botan. Zeitschrift. VIII. 1858. 330.

Heuffel J. *Enumeratio Plantarum in Banatu Temesiensi sponte crescentium et frequentius cultarum* című munkáját, a szerző halála után sajtó alá rendezte. Megjelent Verhandl. der k. k. zool. bot. Gesellsch. in Wien. VIII. 1858. Abh. 39. (I. Verhandl. 13. és Janka életrajzát Neilreichtől, Oesterr. botan. Zeitschr. XV. 1866.)

Heliosperma Veselskyi Janka. Botanische Zeitung, XVI. 1858. 65.

Zur Flora des Ostens. Oesterr. botan. Zeitschr. VIII. 1858. 93. 135.

Zur Flora von Siebenbürgen. U. o. VIII. 1858. 261.

Zur Flora Austriaca: I. Die Differential-Characterere von *Ranunculus crenatus* W. et K., *R. magellensis* Ten. und *R. alpestris* L. Verhandl. der k. k. zool.

bot. Gesellschaft in Wien, VIII. 1858. Abh. 429. II. Phaca Bayeri. U. o. VIII. 1858. Abh. 431.

Bemerkungen über einige Arten der Gattung *Centaurea* aus Ungarn und Siebenbürgen's Flora. XL. 1858. 441.

Genista Mayeri Janka. Oesterr. botan. Zeitschr. IX. 1859. 41.

Geschichte des *Scleranthus uncinatus*. U. o. IX. 1859. 221.

Eine verkannte Pflanze Serbiens. U. o. IX. 1859.

Zur Kenntniss einiger *Seslerid*-Arten. Botanische Zeitung. XVII. 1859. 73.

Zur Kenntniss einiger *Avena*-Arten. U. o. XVII. 1859. 172. Nachtrag. U. o. XVIII. 1860. 23.

Identität dreier *Heliotropium*-Arten. U. o. XVIII. 1860. 24.

Zur Kenntniss der perennirenden *Adonis*-Arten Europa's U. o. XVIII. 1860. 104.

Zur Kenntniss der *Plantago sibirica*. U. o. XVIII. 1860. 185.

Die siebenbürgischen *Plantago*-Arten. Oesterr. botan. Zeitschr. X. 1860. 185.

Adnotationes in *Plantas Dacicas nonnullasque alias Europaeas*. *Linnaea* XXX. 1859—1860. 549.

Analytische Bestimmung der europaeischen *Cuscuta*-Arten. Oesterr. botan. Zeitschr. XII. 1862. 85.

Aus der Flora von Ungarn. U. o. XII. 1862. 280.

Cuscutae species florum Russicae. Bull. de la Soc. imp. de nat. de Moscou. XXXV. 1862. 586.

Auch einige Worte über Schur's *Ranunculus tuberosus*. Oesterr. botan. Zeitschr. XII. 1862. 320.

Entwurf einer analytischen Tabelle zur Bestimmung sämtlicher *Carex*-Arten der Flora Europa's. U. o. XIII. 1863. 33.

Die Gattung *Euphorbia*. U. o. XIII. 1863. 165.

Bemerkung über das Vorkommen für Ungarn interessanter oder neuer Pflanzenarten. U. o. XIII. 1863. 113.

Eine neue Pflanze (*Doryenium diffusum* Janka). U. o. XIII. 1863. 314.

Ein für die oesterreichische Monarchie neues Gras (*Stipa Lessingiana* Trin.) U. o. XIII. 1863. 364.

Analytische Zusammenstellung der europäischen *Calamagrostis*-Arten. U. o. XIII. 1863. 365.

Analytische Übersicht der europäischen Wasser-Ranunkeln (*Batrachium*) U. o. XIII. 1863. 399.

Die europäischen *Phleum*-Arten. U. o. XIV. 1864. 303.

Die europäischen *Festuca*-Arten. U. o. XIV. 1864. 339.

Die europäischen *Poa*-Arten. U. o. XIV. 1864. 383.

Floristisches 1. *Oenanthe silaifolia*. U. o. XIV. 1864. 133., 2. *Iris olbiensis*. U. o. XIV. 1864. 135., 3. *Avena compressa*. U. o. XIV. 1864. 137.

Correspondenz der Oesterr. botan. Zeitschr. Sz.-János XIV. 1864. 294. Uj-Palota XIV. 1864. 364. Nagy-Várad XIV. 1864. 24., 119. XV. 1865. 197. XVIII. 1868. 57. Debreczen XIV. 1864. 320. XXII. 1872. 167. Gyöngyös XV. 1865. 225. XVI. 1866. 124., 191. Kardszag XV. 1865. 198. Szécsény XV. 1865. 360. Nezsider XVI. 1866. 298., 331. Pécsvár XVI. 1866. 398. Puraluka Miava mellett, Nyitra megyében XV. 1866. 223. Bécs XVI. 1866. 60., 257. Diakovár XVII. 1867. 294. Illok

XVII. 1867. 331. Herkulesfürdő XVIII. 1868. 295. Mihojlac XVII. 1867. 231. Nyárad XVII. 1867. 56., 161., 231., 232., 330., 440. Svinica XVII. 1867. 295. Borszék XVIII. 1868. 199. Balán XVIII. 1868. 199. Félegyháza XVIII. 1868. 26. Kolozsvár XVIII. 1868. 135. Székely-Udvarhely XVIII. 1868. 297. Sz.-Gothárd. XVIII. 1868. 98., 168., 131. XX. 1870. 61. XXI. 1871. 326. XXV. 1875. 127. XXVI. 1876. 104., 385. XXVIII. 1878. 208. XXIX. 1879. 169. Verespatak XVIII. 1868. 265. Pest XX. 1870. 315., 383. XXI. 1871. 46., 78., 147. XXII. 1872. 136., 235. XXIII. 1873. 134., 497. XXV. 1875. 241. Budapest XXXV. 1885. 109. Plavisevica XX. 1870. 183. Turn-Severin XX. 1870. 250. Philipoppel XX. 1870. 215., 285. Burgas a Fekete tenger mellett XXI. 1871. 287. Cavalla az Aegaei tenger mellett, XXI. 1871. 248. Saloniki XXI. 1871. 249. Konstantinápoly XXII. 1872. 337. Bukarest XXIII. 1873. 322. La Valetta Malta szigetén, XXIV. 1874. 284. Szamos-Ujvár XXV. 1875. 75. Ó-Radna XXVI. 1876. 316. Gyulaféhevár XXVIII. 1878. 378. Szezawnicza XXXI. 1881. 305.

Die europäischen *Agrostis*-Arten. Oesterr. botan. Zeitschr. XV. 1865. 190.

Die europäischen *Andropogon*-Arten. U. o. XV. 1865. 76.

Die europäischen *Gastridium*-Arten. U. o. XV. 1865. 117.

Die europäischen *Glyceria*-Arten. U. o. XV. 1865. 13.

Die europäischen *Milium*-Arten. U. o. XV. 1865. 311.

Die europäischen *Panicum*-Arten. U. o. XV. 1865. 260.

Die europäischen *Phalaris*-Arten. U. o. XV. 1865. 117.

Die europäischen *Polypogon*-Arten. U. o. XV. 1865. 116.

Die europäischen *Alopecurus*-Arten. U. o. XVI. 1866. 359.

Die europäischen *Holcus*-Arten. U. o. XVI. 1866. 59.

Die europäischen *Nardurus*-Arten. U. o. XVI. 1866. 395.

Die europäischen *Vulpia*-Arten. U. o. XVI. 1866. 216.

Festuca dimorpha. U. o. XVI. 1866. 101.

Neue Standorte ungarischer Pflanzen. U. o. XVI. 1866. 169. XVII. 1867. 65.

Neue Synonyme zur Flora Europa's U. o. XVI. 1866. 245.

Die europäischen *Anthoxantum*-Arten. U. o. XVII. 1867. 227.

Die europäischen *Bromus*-Arten. U. o. XVII. 1867. 247.

Die europäischen *Juncus*-Arten. U. o. XVII. 1867. 316.

Die europäischen *Melica*-Arten. U. o. XVII. 1867. 156.

Die europäischen *Scirpus*-Arten. U. o. XVII. 1867. 399.

Die europäischen *Stipa*-Arten. U. o. XVII. 1867. 173.

Sesleria Heuffleriana. U. o. XVII. 1867. 33.

Zwei ungarische für die Flora der österr. Monarchie neue Pflanzenarten. U. o. XVII. 1867. 101.

Iris humilis. U. o. XVIII. 1868. 376.

Lilium pyrenaicum. Baumg. U. o. XVIII. 1868. 273.

Stipa Lessingiana Trin. et Rupr. und *St. Grafiana* Stev. U. o. XVIII. 1868. 339.

Trifolium procerum Roch. U. o. XVIII. 1868. 69.

Die europäischen *Allium*-Arten. U. o. XVIII. 1868. 222.

Die europäischen *Elymus*-Arten. U. o. XVIII. 1868. 163.

Die europäischen *Eriophorum*-Arten. U. o. XVIII. 1868. 128.

Die europäischen *Fimbristylis*-Arten. U. o. XVIII. 1868. 128.

- Die europäischen *Hordeum*-Arten. U. o. XVIII. 1868. 162.
 Die europäischen *Sclerochloa*-Arten. U. o. XVIII. 1868. 252.
 Die europäischen *Triticum*-Arten. U. o. XVIII. 1868. 47.
 Bemerkungen zu Herrn Dr. Kerner's Vegetationsverhältnissen Ungarns und
 Siebenbürgens. U. o. XIX. 1869. 115.
 Kleine Reformen im Gebiete der Flora Siebenbürgens. Ugyanott XIX.
 1869. 74.
 Literaturberichte. U. o. XIX. 1869. 221.
Ramondia ante portas. U. o. XIX. 1869. 133.
 Bemerkungen zu Boissier's Flora orientalis. U. o. XX. 1870. 111.
 Drei für die Flora Dalmatiens neue Pflanzen. U. o. XXI. 1871. 65.
 Zur Flora Ungarns. U. o. XXIII. 1873. 152.
Plantarum novarum Turcicarum breviarium. U. o. XXII. 1872. 174. XXIII.
 1873. 194. 201. 241.
Diantus Guliae Janka il Barth. Malta III. 1874. Nr. 21. 422.
Florae Italicae novitates quatuor. Oesterr. botan. Zeitschr. XXV. 1875. 82.
 Die siebenbürgischen *Marrubium*-Arten. U. o. XXV. 1875. 62.
Ranunculus Tommasinianus und ein Paar andere italienische Pflanzen.
 U. o. XXV. 1875. 249.
 Adatok Magyarhon délkeleti florájához. Math. és Természettud. Közlem.
 Kiadja a M. T. Akadémia m. t. biz. XII. 1874 (1876). 8. sz. 153.
 Észrevételek néhány *Cardamine* fajról. Magyar Növénytani Lapok I. 1877.
 36. Notizen zu ein Paar *Cardamine*-Arten. Oesterr. botanische Zeitschr. XXVII.
 1877. 81.
 Willkomm et Lange *Prodromus florae Hispanicae*. III. 2. ismertetése. Magy.
 Növénytani Lapok. I. 1877. 28. III. 4. U. o. IV. 1880. 91.
 Két új növényfaj. Természettudományi Füzetek. I. 1877. 29.
Avenaceae Europaeae. U. o. 1877. 242.
 Növénytani kirándulások Törökországban. I. Magyar Növénytani Lapok.
 II. 1878. 171. II. U. o. II. 1878. 187. III. U. o. III. 1879. 99. IV. U. o. III. 1879.
 121. V. U. o. III. 1879. 131.
Descriptiones plantarum novarum. Természettudományi Füzetek. II. 1878. 28.
Centaurea Sadleriana Janka. U. o. II. 1878. 142. 192.
 A Bánság florájához. U. o. III. 1879. 12. 73.
Cyclamina europaea. U. o. III. 1879. 163.
Ferulago monticola. U. o. III. 1879. 256. 283.
Silaus virescens. Oesterr. botan. Zeitschr. XXIX. 1879. 309.
Gladiolorum Europaeorum clavis analytica. Magyar Növénytani Lapok.
 III. 1879. 129.
 Boissier *Flora Orientalis* IV. 2. ismertetése. U. o. III. 1879. 107.
 A (M. Nemz. Múz.) növénytani osztály történetéhez. Természettudományi Füze-
 tek IV. 1880. 13. 153.
Scrophulariaceae Europaeae. U. o. IV. 1880. 284.
Romulearum Europaeorum clavis analytica. Magyar Növénytani Lapok.
 IV. 1879. 129.
 A. de Berenger *Guida per il coltivare di vivai boschini* ismertetése. U. o.
 IV. 1880. 76.

Megjegyzések Boissier Flora Orientalisa ötödik kötetének első füzetéhez. U. o. VI. 1882. 113. E megjegyzéseket Boissier a munka utolsó füzetének függelékébe egész terjedelmében felvette.

Odontolophus eine ausgezeichnete Gattung. Oesterr. botan. Zeitschr. XXXII. 1882. 280.

Violae Europaeae. Természetrajzi Füzetek. V. 1882. 253.

Brassicae Europaeae. U. o. VI. 1883. 176.

Plumbagineae. U. o. VI. 1883. 164.

Cruciferae siliculosae florum Europaeae. U. o. VII. 1883. 106. Cruciferae nehiscentes (lomentaceae et nucamentaceae) U. o. VIII. 1884. 33.

Sisymbria Europaea. U. o. VIII. 1884. 30.

Plantae novae. U. o. VIII. 1884. 28.

Botanisches qui pro quo aus Spanien. Oesterr. botan. Zeitschrift. XXXIV. 1884. 273.

Trifolieae et Loteae florum europeae. Természetr. Füzetek. VIII. 1884. 145.

Hedysareae. U. o. VIII. 1884. 290.

Astragaleae europeae. U. o. VIII. 1884. 297.

Megjegyzés a Syringa Josikaea leírásának keltéhez. U. o. VIII. 1884. 313.

Viciae europaeae. U. o. IX. 1885. 136.

Leguminosae europeae. U. o. IX. 1885. 147.

Syringa Josikaea Jacq. und anderes Neue aus der Marmaros. Oesterr. botan. Zeitschr. XXXV. 1885. 313.

Megjegyzések Boissier Flora orientalis ötödik kötetének második füzetéhez. Magy. Növénytani Lapok VIII. 1884. 81.

32. Dr. Laufenauer Károly, levelező tagúl ajánlva

dr. Fodor József rendes tagtól.

A legújabb időnek értékes haladása, hogy az elme betegségeit élettani és bonczolati alapon tanulmányozzák. Ezen újabb tudományos iránynak az eredménye, hogy az elme- és idegbetegségek ismerete s ezzel karöltve megítélése és gyógyítása az orvosi tudomány egyéb ágaihoz méltó magas és exact fejlődést ért meg.

E nehéz alapon s fáradsággal munkálkodó új iskolának érdemben gazdag művelője Laufenauer Károly dr., egyetemi ny. rk. tanár és Rókus-kórházbeli rendelő-orvos. 1873-ban lépett az elmeorvosi szakmára s azon idő óta folyton és fáradhatatlanul munkálkodik e téren.

Laufenauer tanár nem csak orvos, hanem egyszersmind kórbúvár, kinek kutatásai és kísérletei az agyvelőnek s az idegeknek szerkezetét s betegségeit illetőleg — mely kutatásokból kettő az Akadémia elé terjesztetett s annak kiadványaiban megjelent — a tudományt gazdagították, valamint szerzőjüknek a tudományos világ előtt elismerést szereztek. Terjedelmes irodalmi munkásságát az alábbi lajstrom feltárja.

Laufenauer tanár a szorosabb értelemben vett tudományos munkálkodás mellett buzgó tevékenységet fejt ki hazánk kulturája érdekében, a mit különösen felvilágosító előadásai — a Term. tud. Társulatban s egyebütt — valamint népszerű értekezései tanusítanak. Laufenauer tanár a Term. tud. Társulat választmányának tagja.

Mindezek alapján az ajánlónak az a meggyőződése, hogy Laufenauer tanár, megválasztatása esetén, az Akadémiának méltó tagja lenne, és hogy e választás buzdító volna reá nézve, hogy eddigi tudományos s hazafias munkálkodásában kitartással tovább haladjon.

Dr. Laufenauer Károly tanár irodalmi munkássága. 1875—1885.

1. Agyszövetteni vizsgálatok. Megj. a M. T. Akad. Értesítőjében. 1879.
2. Kísérleti vizsgálatok az agy corticalis látómezőjéről. Akad. Ért. 1879.
3. Kettős hídképződés, a kis agy összefüggése az agygyal. Orvosi Hetilap. 1880.
4. Az agy összes súlya stb. U. o. 1877.
5. Anatomisch pathol. Befund. etc. Psychiatrisches Centralblatt. 1877.
6. Az agy, kisagy, nyúltagy idegelemeinek elváltozásai stb. Orv. Hetil. 1879.
7. Felszálló híddéses butaság. U. o. 1882.
8. Zur pathol. Anatomie der progressiven Paralyse. Centralblatt f. d. med. Wiss. 1878.
9. Az epilepsia s az epileptikus bántalmak. O. H. 1879.
10. További adatok az epilepsia kórboneztnához. U. o. 1880.
11. Kórszövetteni közlemények a gerinczagyról. U. o. 1880.
12. Az agykérgi epilepsiáról. U. o. 1881.
13. A tejsav mint altató szer. U. o. 1876.
14. Adatok a bromkalium hatásához. U. o. 1876.
15. Az agybujakór kezelése. U. o. 1876.
16. Zur Therapie der syph. Psychosen. Centralblatt. 1877.
17. Typhus viszonya az elmebántalmakhoz. O. H. 1875.
18. Ütérdaagok elmebetegeknél. U. o. 1876.
19. Casuistik d. Gefässerkrankungen. Centralblatt. 1877.
20. Fehérnye-vizelés a reszkető-örjüngésnél. O. H. 1879.
21. Az elsődleges téboly álláspontja. O. H. 1879.
22. Katatonikus tébolyodottság. U. o. 1882.
23. Másodlagos terjedő híddéses butaság. U. o. 1882.
24. A terjedő híddéses butaság kórképe. U. o. 1879.
25. Paraphasia esete. U. o. 1878.
26. Az agyműködések localisatiója. U. o. 1882.
27. Somnambulismusról. U. o. 1880.
28. Gonosztevők agyfelületének alkata. U. o. 1881.
29. Az elmeegógyintézetek túltömöttsége. Monographia, 1878.
30. Középelettartam elmebetegeknél. U. o. 1876.
31. A slupi colonia. U. o. 1875.
32. Figyelő osztályok berendezése. Közegészségtani Lapok. 1876.
33. Az idiotismus és a cretinismus elterjedése. Kiállítva az egészségügyi kiállításon, Bruxellesben. 1876.
34. Vérokronok házassága. Egészségtani Lapok. 1876.
35. Nehány szó az elmekórtani oktatás tárgyában. O. H. 1878.
36. Úti levelek. U. o. 1877.
37. Elmebetegügy sorozásoknál. Közegészségtani Lapok. 1876.

38. Mikrocephalokról. O. H. 1881.
39. Félfoldali agyforradás. O. H. 1882.
40. Önkéntes hypnosis. U. o. 1884.
41. A hystero-epilepsiáról. U. o. 1884.
42. Az öngyilkosság statisztikája. O. H. 1884.
43. Hypnotismus. Előadás a term. tud. Társulat ülésén. 1884.
44. Emlékező tehetségről. Előadás a term. tud. Társulat ülésén. 1880.
45. Szaglás és szervei. Term. tud. Közlöny. 1883.
46. Törvénytiszti elmeorvosi esetek. O. H. 1884.
47. Siketnémaság. U. o. 1884.
48. Hystero-epilepsia. U. o. 1885.
49. Haugvilla mint diagnostikus eszköz. U. o. 1885.
50. Idiomuscularis összehúzódások. U. o. 1885.
51. Haemianesthesia. U. o. 1885.
52. Suggestio és paralysis. U. o. 1885.
53. Perimetrikus vizsgálatok. U. o. 1885.
54. Mandulamag etc. U. o. 1885.
55. Túlságos érzékenység. U. o. 1885.

Ezeket kívül fordította Krafft-Ebing elmeorvosi munkáját, írt bírálatokat, ismertetéseket, valamint a napi lapokba felvilágosító cikkeket.

33. Dr. Örley László a M. Nemzeti Múzeum állattani őrségéde, levelező tagúként ajánlva

a) Frivaldszky János rendes tagtól.

Dr. Örley László a M. Tudom. Egyetemen az 1876-ik évben bölcséleti tanfolyamot végezvén, ugyanazon évben az állat- és összehasonlító bonczati tanszék mellé tanársegédnek neveztetett ki, mely minőségben 1880. évig bezárólag maradt, s ez időközben, 1878-ik év elején, a bölcséleti tudományok tudorává avattatott. 1881. első felében Lipcsében Leuckart Rudolf egyetemi tanár mellett dolgozott, a második felében pedig Huxley londoni egyetemi tanár mellett munkálkodott s egyszersmind a British Múzeumnál mint szakrendező volt alkalmazva. 1882. és 1884-ben a nagymélt. vallás- és közoktatásiügyi minisztérium segélyezése mellett a nápolyi zoológiai állomáson tanulmányozta a tengeri állatvilágot s ugyancsak 1882-ik év november havában a M. N. Múzeum állattári őrségédévé s 1883-ik évi április hóban a M. T. Egyetemnél a Helminthologia magántanárává neveztetett ki. Ez idő óta kitartó szorgalommal s alaposan munkálkodik, úgy az alsóbb osztályú állatok szakszerű rendezése, mint pedig azok tudományos megismertetése körül.

A hazai és a külföldi irodalmat magyar, német és angol nyelven, és pedig önálló buvárlatok alapján 15 jeles munkával gazdagította, melyek közül öt magyar dolgozat német nyelven is megjelent. Általánosabb irányú, de újabb adatokat tartalmazó szakértekezést hatot közölt, valamint több apróbb, természettudományi közlés is jelent meg neve alatt; nemkülönben megbízást nyert a nápolyi zoológiai állomás igazgatóságától a „Zoologischer Jahresbericht“ című, évenként megjelenő munka számára 1885-ik évtől kezdve a helminthológiai szakirodalom összeállítására.

Számos közleményéből kettő koszorúzott pályamű: Az Anguillulidák magánrajza, jutalmaztatott a K. Természettud. Társulat által, a Rhabditisek magánrajza pedig a M. Orvos. és Természetvizsgálók által.

Dr. Örley László a M. N. Múzeum egyik tevékeny tagja, egy hazánkban eddig alig méltányolt szakmát: a Helminthológiát választván tanulmányozása tárgyául, azt, mint a fentebb elősorolt jeles munkálataiból is látható, nagy buzgalommal és szakavatottsággal ismerteti; miért is őt kiváló munkásságánál fogva a T. Akadémia magas figyelmébe ajánlom, s hiszem, hogy az Akadémia tagjai sorában méltó helyet foglaland el s az általa választott szakmát ezentúl is sikeresen művelendi.

b) Margó Tivadar rend. tagtól.

Dr. Örley László, a budapesti tudomány egyetemen a Helminthologia magántanára és a Nemzeti Múzeum állattani osztályának örsege, született Budapesten 1855-ben, hol bevégezvén a tud. egyetemi bölcséleti tanfolyamot, 1878-ban bölcslelettudorrá avattatott; 1876/7-től kezdve az egyetemi állattani és összehasonlító bonczatani intézetben az ajánló vezetése alatt öt éven át mint tanársegéd működött. Ezután állami utazási ösztöndíjjal két évet töltött külföldi állattani intézetekben, még pedig az első évet a lipcei egyetemen Leuckart szaktanár mellett, Londonban a hírneves Huxley tanár laboratóriumában, valamint a British-Múzeum állattani osztályában, hol egyúttal mint szakrendező volt alkalmazva; az utána következő évben a nápolyi zoológiai stáczió tanulmányozta a férgekét s más alsóbb osztályú tengeri állatokat, úgy bonczatani és fejlődéstani, mint biológiai és rendszertani tekintetben. 1882-ben visszatérve, a Nemz. Múzeum állattani osztályához örseggé, a következő évben pedig a Tud. Egyetemen a Helminthologia magántanárává neveztetett ki. 1884-ben a magyar kormány segélyezése mellett még egy évet töltött a nápolyi zoológiai stáczió, hol a tengeri állatok behatóbb tanulmányozásával foglalkozott.

Kiváló szakirodalmi tevékenységét bizonyítja a következő, nagyobbára önálló észleleteken alapuló munkák egész sorozata.

I. Önálló buvárlatok alapján készült munkálatok:

1. *Adatok a Nematodák fejlődéséhez*, 1 táblával. Budapest, 1878. (Készült az egyetem állattani intézetében.)

2. *Az Anguillulidák magánrajza*, 7 táblával. Természettud. Füzetek, IV. k. 1. és 2. füzet; Budapesten 1880. A kir. m. természettud. társulattól jutalmazott pályamű. (Készült az egyetemi állattani intézetben.)

Ugyanaz német kizonatban ugyanott és ismertette Troschel Archiv-jában és a londoni Microscopical Society Journál-jában.

3. *A magyarországi Oligochaeták faunája*, 3 táblával. Math. és Természettud. Közlemények XVI. k. 3. sz. Budapest 1880. (A M. Tud. Akad. math. és természettud. bizottságának megbízásából, az egyetemi állattani intézetben készült dolgozat.)

4. *Beiträge zur Lumbricinen-Fauna der Balearen*. Zoologischer Anzeiger Nr. 84. Leipzig 1881.

5. *On Hairworms in the Collection of the British-Museum*, 1 táblával
Annales and Magazine of Nat. History, London 1881.

6. *Report on the Nematodes in the Possession of the British-Museum*, 1 táblával. Ann. and Magazine, London 1882.

7. *Notes on some Parasites of Fishes from Madras*, determined by dr. Örley comm. Prf. J. Bell. Ann. and Mag. London 1884. (A British-Museum felkérésére adott véleményes jelentés alapján.)

8. *Die Kiemen der Serpulaceen und ihre morphologische Bedeutung*, 2 folio táblával. Mittheil. aus der zoologischen Station zu Neapel. 5. Bd. 2. Heft. 1884. (Készült a nápolyi zoologiai stáció dolgozójában.)

9. *A Serpulák légzési viszonyairól, különös tekintettel bőrük festőanyagára.* Természetr. Füzetek VIII. k. 3. füzet, Budapest: 1884. (Készült a nápolyi zoologiai stáció dolgozójában.)

Ugyanaz teljes német szöveggel, ugyanott.

10. *A Czápáknak és Rájáknak belférgei*, 2 táblával. Természetr. Füzetek IX. k. 2. füzet. Budapest: 1885. (Készült a nápolyi zoologiai stáció dolgozójában.)

Ugyanaz német kivonatban és latin meghatározási táblákkal, ugyanott.

11. *Adatok a Czápa-embriók élettanához*, 1 táblával. Természetr. Füzetek IX. k. 3. és 4. füzet. Budapest: 1885. (Készült a nápolyi zoologiai stáció dolgozójában.)

Ugyanaz teljes német szöveggel, ugyanott.

12. *A palaearktikus övben élő Terricolák revisiója és földrajzi elterjedése.* M. Tud. Akad. Értekezések. XV. k. 18. sz. Budapest: 1885. (Készült a M. nemz. Múzeum állattani osztályában.)

13. *A Rhabditisek magánrajza orvosi és természetrajzi szempontból*, 6 táblával. Math. és Természettud. Közlemények, XXI. k. 1. sz. Budapest: 1885. (A m. orvosok és természetvizsgálóktól 100 arannyal jutalmazott mű.)

14. *Die Rhabditiden und ihre medicinische Bedeutung.* Mit sechs Tafeln. Separat-Ausgabe. Berlin 1886.

15. *Budapest környékének alsóbbrendű rákfaunája*, két táblával. Természetr. Füzetek X. k. 1. füzet. Budapest: 1886. (Készült a M. Nemz. Múzeum állattani osztályában.)

Ugyanaz teljes német szöveggel, ugyanott.

16. A nápolyi zoologiai stáció által kiadott „*Zoologischer Jahresbericht*” című folyóiratban az Igazgatóság megbízásából 1885-től kezdve referálja a helminthologiai szakirodalmat.

II. Általánosabb irányú szakértekezések:

17. *A belférgek szereplése és elterjedése, különös tekintettel az emberre.* A magyar orvosok és természetvizsg. XX. nagygyűlésének munkálataiból, Budapest: 1879.

18. *Az emberi belférgekről*, 5 ábrával. Természettud. Közöny 152. füzet. Budapest: 1882. (A k. m. Természettud. Társulatban 1882. január 25-én tartott első referáló szakelőadás.)

19. *Fossil csontok az aggteleki barlangban.* Budapest 1883. Br. Nyári J. „Az aggteleki barlang mint őskori temető“ című akadémiai művében.

20. *A zoológiai állomások és az állattani kutatások újabb módszerei.* Természettud. Közöny 164. füzet. Budapest 1883. (A k. m. Természett. Társulatban 1883. febr. 14-én tartott referáló szakelőadás.)

21. *Az állatok színéről,* hét ábrával. Népszerű természettudományi előadások gyűjteménye IX. k. 52. füzet. Budapest 1886. (A k. m. Természett. Társulatban 1885. decz. 11-én tartott népszerű előadás.)

22. *Dualisztikus életjelenségek a rákok körében,* 10 ábrával. Természettud. Közöny, sajtó alatt. (A k. m. Természettud. Társulatban 1886. márczius 5-én és 17-én tartott szakelőadás.)

III. Apróbb természettudományi közlemények :

23. *Háziállatainkra kártékony légyfajok.* Veterinarius 1876.

24. *Gubó mimicoy,* 2 ábrával. Természettud. Közöny 1879.

25. *Szárazföldi örvénykék.* U. o. 1879.

26. *A zoológiai kutatás egy új iránya, illusztrálva a csendes Oceán Radioliria faunájával.* A magyar orvosok és természetvizsg. XXI. nagygyűlésének munkálataiban. Szombathely, 1880. (Mutatványos szakelőadás.)

27. *Pseudohermaphroditus hypospadidaeus egy esetéről.* Ugyamazon nagygyűlés évkönyveiben. Szombathely, 1880. (Mutatványos szakelőadás.)

28. *Kóros képződmények a madarak májában.* Természettudományi Közöny 1880.

29. *A disznómáj hólyagférgéről.* U. o. 1882.

30. *A földi giliszták szerepe a hümuszképződésnél.* U. o. 1882.

31. *Munkák a Korállatokról.* U. o. 1883.

32. *Freilebende Nematoden.* (Könyvismertetés.) Biologisches Centralblatt. 1884.

33. *Kóros képződmények a jérece petefészkében.* Természettudományi Közöny. 1885.

Ezenfelül több cikk napi és hetilapokban.

E munkák száma és tudományos értéke egyaránt tanúskodnak szerzőjük szakképzettségéről és önálló tudományos buvárkodási képességéről és szelleméről, valamint arról is, hogy magyar nyelven tényleges és folytonos tudományos munkásságot fejtett ki. Alig kilencz év alatt több mint 30 dolgozatot bocsátott közre, melyek részint a M. Tud. Akadémia Értekezései között s a Tud. Akad. math. és természettudományi állandó bizottsága közleményeiben, részint a Természettud. Füzetek-ben, a Természettudományi Közönyben és egyéb hazai szaklapokban; részint az angol és német állattani folyóiratokban (Annals and Magazine of Natural History, London, Mittheilungen aus der zoologischen Station zu Neapel, Zoologischer Anzeiger, Troschel's Archiv für Naturgeschichte, Biologisches Centralblatt) jelentek meg.

Nagyobb önálló munkálatai, melyenek pl. *Az Anguillulidák magánrajza, A magyarországi Oligochaetákra vonatkozó dolgozatok s a Rhaditisek magánrajza,* valamint a *Serpulidák kopottyjúiról, a Czápák és Ráják belférgeiről* írt munkálatai stb. mind számos, eredeti, a természet után készült becses ábrákkal vannak

illusztrálva. E munkák közül *kettő, t. i. Az Anguillulidák magánrajza* a k. m. Term. Tud. Társulat részéről, s a *Rhabditisek monografiája* a magyar orvosok és természetvizsgálók nagygyűlése által *jutalommal is koszorúztatott*.

Örley csaknem egyedüli művelője és képviselője a helminthologiai szakirodalomnak hazánkban, s kivált a Lumbricinák, a Gordiusok és a Nematod-férgeknek alapos kutatója és szakértője, ki nemcsak munkái által, de élő szóval is, mint egyetemi magántanár a szaktudomány terjesztésében és művelésében hathatósan közreműködik. Értekezései nemcsak becses anyagot szolgáltatnak a hazai fauna ismeretéhez, a mennyiben ezt több új fajjal és nemmel gazdagítá, hanem az állatok boncztatni, élet- és fejlődéstani, valamint elterjedési viszonyaira nézve is számos új adattal és vizsgálati tényvel öregbítette a férgek körüli ismereteinket.

Jelese a *Rhabditisekre* vonatkozó, 6 táblán 80 eredeti ábrával ellátott s 100 darab arannyal jutalmazott monografiája nemcsak a tudomány szempontjából értékes, de egyszersmind orvosi és közegészségi tekintetben is kiváló fontossággal bír.

Dr. Örley írói tevékenysége, úgy a hazai, mint a külföldi szaktudósoknál méltó elismerésben részesült. Erről tanúskodik az, hogy a British-Museum megbízásából rendezte s ujonnan áthátározta a gyűjteményében levő Lumbricinákat, a Gordius- és Nematod-férgeket s azokat külön értekezésben angol nyelven le is írta, hogy ugyanezen Múzeum igazgatóságának felkérése folytán átvizsgálta a Keletindiából érkezett halakban élősködő belférgeket s ezt egy külön jelentésben angol nyelven közzé tette, hogy továbbá a Baleari szigeteken dr. Fraisse gyűjtötte Lumbricinákat ő határozta meg és rendszertanilag leírta, s hogy végre 1885-től kezdve a nápolyi zoológiai stáció által „Zoologischer Jahresbericht“ cím alatt kiadott folyóirat számára a helminthologiai irodalom referálásával bizatott meg.

A szigorúan tudományos, önálló dolgozatokon kívül Örley még az állattan modern vívmányait és újabb nézeteit tartalmazó kisebb értekezések által, valamint az emberi belférgekre s a tengeri állatokra vonatkozó cikkek által, az állattani ismeretek népszerűsítése és terjesztése körül is nagy buzgóságot és tevékenységet fejtett ki.

Ezen sok évi folytonos, lankadatlan, kiváló, komoly, a külföldön is elismert tudományos munkásság Örleyt, mint a szakirodalomnak egyik kitérő, a Helminthológiára nézve hazánkban csaknem egyedüli speciális művelőjét, teljesen érdemessé teszi az Akadémia által nyújtandó morális elismerésre; a miért is őt levelező tagúl megválasztás végett ajánlani kötelességemnek tartom.

34. Schulek Vilmos budapesti egyetemi tanár, levelező tagúl ajánlva

Balogh Kálmán rendes tagtól.

Dr. Schulek Vilmos 1843-ban született, 1866-ban Bécsben avattatott tudorrá, s miután részint Bécsben, részint a külföldön magát a széleskörűen ritka sikerrel képezte, 1872-ben Kolozsvárra neveztetett ki a természet tanárává, 1874-ben pedig egyetemünkön alkalmaztatott, hol jelenleg is működik. Ez idő alatt Schulek Vilmos tanár a természet tudományos művelésével, kiváló eredménnyel, szakadatlanul foglalkozott, s a mai napig tizenöt évre terjedő, úgy bel- mint külföldön

egyaránt méltányolt irodalmi munkásságának bizonyítékaül következő dolgozatait soroljuk fel:

1. „Operationsmethode zur Auswärtswendung falscher Wimpern.“ Ugyanaz magyarul. (W. med. Wochenschrift és Orv. Hetilap. 1871.) A műtét abban áll, hogy hibás állású egyes pillaszőrök a szempilla külső ajakán áthúzott fonalhurokba illesztetnek és azzal együtt kihuzatnak, úgy, hogy a szúrtesatornán áthaladva végeikkel a szemgolyótól elfordítva maradjanak. A műtétel felelevenítése az ókori Celsus „illaqueatio“ név alatt leirt eljárásának.

2. „Egyszerű hordozható szemüvegtok.“ Előadás a heidelbergi szemészgyűlésen és ennek nyomán közlemény az Orvosi Hetilap-ban, 1871. Nyolcz üveglencsével, összerakás által a teljes szemüvegtoknak 32 üvegjét pótolni lehet, a mi a szemészeti gyakorlatban nagy előny, a készletnek olcsósága és zsebben hordozható alakja miatt. Ugyanez későbbben a dioptriás szemüveg-rendszerre alkalmazva a „Szemészet“-ben jelent meg 1884-ben.

3. „A széttérő kancsalítás tünettana és kóroktana.“ Előadás a heidelbergi szemészgyűlésen 1871-ben, és közlemény az Orv. Hetilapban. Szerző konstataálta, hogy széttérő kancsalításnál a szemek befeléforgása hiányos, a kifelé forgás ellenben nem túlságos, mint várni lehetne, annak nyomán, hogy a széttérő kancsalítás az összetérő kancsalság ellentétének vétetik. Ebből azt vezeti le, hogy e bajnál nem a szem külső egyenes izma van rövidületben, hanem a belső egyenes izom gyengült. Ezen felfogást később Graefe Alfréd (Halleban, Graefe-Saemisch, Handbuch der gesammten Augenheilkunde. VI. k. 130 l.) bírálta és kifogásolta annyiban, hogy a kórtünetekből nem feltétlenül következtethetőnek állította a külső izomnak zsugorodásbeli hiányát; azonban a vitából megmaradt szerzőnek azon érdeme, hogy a széttérő kancsalítást, mint a külső egyenes izomnak csupán passive és relative túlsúlyban létélén alapulót ismertette fel, míg az összetérő kancsalításnál a belső egyenes izom active és absolute túlsúlyba jut. Megmaradt a vita után szerző azon állításának is az érvénye, hogy a széttérő kancsalságnál nem a külső egyenes izomnak hátrahelyezése, hanem a belső egyenes izomnak előrevarrása a helyes gyógyítási eljárás.

4. A szem sérüléseiről számos klinikai esetből levont gyakorlati következtetések. Szemészet, 1873.

5. „Sphincterotomia pupillaris.“ Szemészet, 1874. Kimerítő tanulmány, hogy mint lehessen mellső összeforradásokat (synechia) műtétel utján megszüntetni. Szerző a szem belsejébe vezetett eszközzel vágja szét a szivárványhártyának a szaruhártyához növéseit, és a műtét végrehajtásában saját talalmányú több eljárás ismertet. A leleményes elbánás tudományos vivmány az addig parlag téren.

6. A szarugörbületi rövid látásról.“ Szemészet, 1875. A rövidlátás azon nemének, mely a cornea túlgörbülésén alapul, klinikai képét alapítja meg, reátérve arra is, hogy mint lehessen a rövidlátásnak ezen faját az egyéb eltéréseken alapuló rövid látástól, különösen ha azok egymás közt vegyülnek, megkülönböztetni. A tanulmány pontos optikai méréseken alapul, és a szem fénytörési rendellenességeiről szóló tant kibővíti.

7. „Kettős pupilla melletti látásviszonyok.“ Graefe's Archiv f. Ophth. 1882. és Szemészet 1882., 1883. Terjedelmes munkálat, mely a kérdés körül a hibás és felületes nézeteket kiigazítja és matematikai alapon teljesen, minden irányú kiterjedésben megoldja. Egyszersmind a szörkörök elhymosásának élettani alapját

megtalálja, minek nyomán a kétszemfi látásnak egy eddig ismeretlen tulajdonságát felfedezi. A dolgozat tudományos buvárképességet bizonyít.

8. „A reductio bulbi tanához.“ Szemészet, 1884. Polemikus munkálat, mely a Graefe által ajánlott, de aztán elejtett műtétí módnak jogosultságát mutatja ki, számos esettel illusztrálva.

9. „Sérülés tönkre tette-e a látást?“ (Orvosi vélemény biztosítási ügyben.) Szemészet, 1885. 4. sz.

10. „Villámkáprázásból származó megvakulás kérdése.“ Szemészet, 1885. 6. sz.

Schulek tanár e dolgozataiban általában beható tanulmányt és önálló feldolgozást, szóval az eredetiség nyilvánvaló jellemét találjuk; s a felsoroltakon kívüül apróbb dolgozatok, ismertetések, észleletek jelentek meg tőle, melyekre a Szemészet-nek (az Orvosi Hetilap mellékletének) általa öt év óta szerkesztése adott alkalmat. Népszerű előadása „A nézésről munkálkodás közben“ széles körben elterjedt.

Tanítványaitól és tanársegédeiktől nagyszámú értekezések láttak napvilágot, melyek részben terjedelmes, jelentős és a tudományt fejlesztő jellegűek, számuk mintegy 35. Így Feuer Náthán, Imre József, Regézy Nagy Imre, Juhász Lajos, Szabó György, Creniceanu György, Ottava Ignác, Csapodi István trok közleményeihez Schulek tanár, mint kórodai főnök, többé-kevesbbé közel áll. Már ez is nyilvánvalón előtűnteti Schulek tanárnak tanítványképző eredményteljes működését.

Ezenkívül egyetemi előadásaiiban bőven előforduló új észleletek, önálló gondolatok, bírálatok, a megállapított tudományos ismeretek sajátos feldolgozása, ismereteinkben a hiányokra mutató, megfigyelési tervezetek, kísérleti themák felvetése, a kórtörténeti adatok összegezése és értékesítése, a kórodai fejtegetéseknél tett kórtani általánosítások stb. mind közrehatóan arra, hogy új tudományok nemzedék álljon elő, melynek serdüléséről a fenn érintett munkálatok a szemkórodából már is tanulságot tesznek. Így Schulek tanárnak, mint oktatónak és a szemészeti tudományos tevékenységben példaadónak, közvetve is érdeme van a hazai tudományosság fejlesztésében, s tőle ezen irányban az eddigiek szerint még növekedő befolyás várható.

35. Schwimmer Ernő Lajos tudor, a budapesti kir. tud. egyetemen rk. tanára levelező tagúl ajánlva

Mihalkovics Géza rendes tagtól

Schwimmer Ernő született Budapesten 1837-ben, itt végezte gymnasiumi tanulmányait és az orvosi tanfolyam 3 első évét. A két utolsó tanévet Bécsben fejezte be, és 1861-ben orvos- és sebésztudori oklevelet nyert. 1862—1865-ig a bécsi közkörházban több osztályon, főképp Hebra, a bőrgyógyászatnak Európa-szerzte ismeretes tanára mellett működött, mint segédorvos. 1865-ben Budapesten telepedett le, és itt főleg a bőrgyógyászattal foglalkozott gyakorlatilag, és tapasztalatait az alább közlendő dolgozatokban az irodalom terén is értékesítette. Ezeknek alapján 1871-ben a budapesti kir. tud. egyetemen a bőrgyógyászat magántanárává minősítettett, 1875-ben pedig a fővárosi barakkórházban a bőrbajokban szenvedők osztályának rendelő orvosa lett. Tudományos és irodalmi tevékenységének elismeréséül 1879-ben a tud. egyetemen a bőr- és bújakkórtan rk. tanári

ezimével ruháztatott fel, a hol ily minőségben mostanáig szakelődásokat tartott. 1885. szeptember 1-én az illői-úti fővárosi kórházban a bőrbajosok osztályának főorvosává neveztetett ki.

Irodalmi tevékenységének eredményeit az alább közlendőkben soroljuk fel:

I. Nagyobb bőrkórtani munkálatok.

1. *Bőrkórtan.* Kiadta a magyar orvosi könyvkiadó társulat. Budapest, 1874.; 684 lap, 9 fametszettel.

E könyvről *Kaposi* bécsi tanár így nyilatkozik (Orvosi hetilap 1872.): A magyarhoni tanulók és orvosok oly magyar tankönyv birtokában vannak, mely úgy az iskolában, valamint a gyakorlatban a külföldi szakmunkákat jó részben pótolja stb.

2. *A szájür önszenvi nyáktelepei.* Leukoplakia buccalis. Budapest, 1878. 166 lap, 4 színezett és 1 könyomatú táblával.

Ugyanaz németül.

Die idiopathischen Schleimhautplaques der Mundhöhle. Wien, Braumüller, 1878. 122 Seiten mit 5 Tafeln.

Paul Michelson bírálata: (*Ziemssens Archiv für klinische Medicin.* Leipzig, XXIII. B., p. 477) Die unter vorstehendem Titel publicirte Monographie gehört zu den gediegensten Arbeiten der neuern Dermatologie stb.

Pf. Kaposi bírálata: (*Wien. Med. Wochenschrift*, 1878, 21) Die Arbeit ist pathologisch und practisch sehr interessant und verdient besondere Aufmerksamkeit, namentlich mit Rücksicht auf die Frage der Beziehung oder Nichtbeziehung solcher Plaques zur Syphilis und zu Carcinom; ich hoffe, dass der Gegenstand den praktischen Aerzten und Pathologen zum Eingehen in die von Schwimmer dargelegten zahlreichen Details anregen wird.

Az *Annales de Dermatologie et de Syphiligraphie* (Paris, 1883, p. 158.) című kitűnő szaklap a Leucoplakiáról szóló kimerítő ismertetést ezen szavakkal kezdi meg: Nous ne pouvons mieux faire que d'emprunter au savant dermatologiste de Buda-Pesth ses renseignements sur la maladie buccale, qu'il appelle Leucoplakia buccalis stb.

Medical Times and Gazette 1878. Nr. 1465: This is a careful monograph on a disease which excited some attention in this country... those interested in the subject cannot do better than consult Dr. Schwimmers work.

Ezen munka angol fordításban is megjelent a *Monthly Review of Dental Surgery* című folyóiratban. London, 1878. 7. és 9. füzet.

3. *Zur Therapie der Variole vom Standpunkte der Micrococcuslehre.* Leipzig. Vogel 1880. 44 Seiten und 1 Tafel.

Bírálat *Orvosi hetilap* 1880. 11. sz.: Schwimmer tanár serény irodalmi tevékenység által komolyan törekszik arra, hogy mint egyetemünkön a bőrkórtan egyik művelője, szakmájának tudományos fejlesztésében részt vegyen és az előtünk fekvő füzet is tanúskodik a jó sikerről, mely ezen törekvés eredménye.

Medicin. chirurg. Centralblatt 1878. 52.: Schwimmer ist einer der tüchtigsten Vertreter unserer jüngern Schule; seine Beobachtungen sind gewissenhaft durchgeführt und möglichst genau. Seine Angaben sind verlässlich etc.

4. *Die neuropathischen Dermatosen.* Leipzig und Wien. Urban und Schwarzenberg. 1883. 240 Seiten mit 6 Holzschnitten.

Prof. Eulenburg birálata: (*Neurolog. Centralblatt* 1882. Nr. 19) Jeder Neuro-pathologe wird gewiss den seitens eines hervorragenden Kenners der Hautkrankheiten gemachten Versuch einer systematischen zusammenfassenden Darstellung der neuropath. Dermatosen als in hohem Grade erfreulich begrüßen. Wir müssen Schwimmer als den ersten bezeichnen, welcher unter erschöpfender Benützung des gesammten vorliegenden physiolog. und pathol. klinischen Materials diesem Gegenstande die verdiente Aufmerksamkeit zugewandt hat.

Berliner med. Central-Zeitung 1883. Nr. 55: Wir können obiges Werk den Aerzten welche sich eine übersichtliche Kenntniss über jenen Gegenstand verschaffen wollen, bestens empfehlen.

Prof. Lewin (*Berliner klinische Wochenschrift*): Als das Characteristicum der Arbeit muss ich das unermüdlige und aufrichtige Streben betonen, in inductiver Weise die Folgerungen zu ziehen, welche aus wissenschaftlichen Facten gezogen werden können.

Ziemssen Archiv für klin. Medicin 1883, B. XXXII: Die interne Medicin wird von den Ergebnissen der Schwimmer'schen Untersuchungen gerne Act nehmen und das Studium des gehaltvollen Werkes sei den Lesern dieses Archives bestens empfohlen.

Prof. H. Leloir: *Annales de Dermatologie*, Paris, 1883. p. 727: Nous ne saurions trop consulter de lire ce travail critique, rempli de reflexions, d'observations judicieuses et des faits nouveaux dûs à la science et à la grande expérience du savant dermatologiste de Budapest.

Redcliffe Coocker Physician to the Skin department of University College in *Bram*, *Journal of Neurology*, 1884. October: Schwimmer's work is a comprehensive treatise and his careful and elaborate work most ably sets forth all the facts, cases and arguments that can be adduced in favour of this view... future workers in this field will therefore find their labour much simplified.

5. *Hautkrankheiten in Ziemssen's Spec. Pathologie u. Therapie* 1. und 2. Theil. Leipzig, Vogel, 1884. 200 Seiten mit 8 Holzschnitten, XIV. B.

II. Kisebb bőrkórtani dolgozatok.

6. *A bőr idült beszűrődése*. Orvosi hetilap 1863., 34. szám.
7. *Az izzag*. Orvosi Hetilap 43., 44., 49. és 51. sz.
8. *Zur Frage des Lichen ruber*. Allg. Wiener med. Zeitung 1863. Nr. 52.
9. *Ueber das sogenannte Vertreiben der Kopf- und Gesichtsausschläge bei Kindern*. Ung. med. Presse. 1866. Nr. 5 und 6.
10. *A közönséges bubor egy esete*. Pemphigus vulgaris. Orvosi Hetilap 1876. 11. és 12. szám.
11. *Az idült bőrbajok önállóságáról*. Orvosi hetilap 1868. 12. és 13. sz. Ugyanaz németül. Ung. med. Presse 1866, 6. und 7.
12. *A helybeli gyógy mód és átrakodás idült bőrbajoknál*. Orvosi Hetilap 1869. 23., 24. és 25. szám.
13. *Dermatologische Mittheilungen*.
 - α) Ichthyosis sebacea;
 - β) Eczema erythematosum,
 Wien. Med. Wochenschrift. 1869. No 98, 99, 100, 101.

14. *A csalánküteg.* Orvosi Hetilap 1870. 43. és 44. szám.
15. *A fejbőrről levált fejgombolyag.* *Plica solonica.* Orvosi Hetilap 1871. 16. szám.
16. *Casuistische Mittheilungen aus dem Gebiete der Syphilis.*
 α) Universal. Hyperaesthesia.
 β) Hemieranie facial paralyse.
 γ) *Rupia syphilitica.*
 δ) Haemateria; Nephritis.
 Wien. med. Wochenschrift. 1871. No 45, 46, 47.
17. *Die hämorrhagischen Affectionen der Haut.* Pester med. Presse. No 13, 14, 15, 20 u. 22.
18. *Ein Fall von Enteritis syphilitica.* Arch. f. Dermat. u. Syphilis. Wien. 1873. pag. 245—255.
19. *Orvosi jelentés a budapesti általános polyclinicáról.*
 α) történeti és megfigyelt észrevételek.
 β) részletes jelentés a bőr- és bujakórosztályról. Orvosi Hetilap. 1875. 9., 10., 27. és 28. sz.
20. *Étetős szerek alkalmazása és sebészi eljárás egyes bőrbántalmaknál.* Orvosi zsebnaptár. Bpest, 1875.
21. *Über anomale Erythemformen.* Pester med. Presse. 1876. No 1 u. 2.
22. *A salicylsav gyógyhatása a hevenykütegeknél.* Orvosi Hetilap 1876. 11 és 18. szám.
23. *Adat a késői bujasenyv kórtanához.* Orvosi Hetilap 1877. 40. szám.
24. *A híművel járó hegképződés elleni újabb gyógyeljárás.* Orvosi Hetilap 1878. 24. szám.
- Ugyanaz németül. Wien. med. Wochenschrift. 1878. No 25, 26.
25. *Zur Behandlung der Urticaria.* Oest. med. chir. Presse 1878. No 44.
26. *Trichorrexis barbae nodosa.* Orvosi Hetilap 1879. 1. szám.
 Ugyanaz németül. Arch. f. Dermat. u. Syphilis. Wien. 1878. pag. 581—589.
27. *A Lepra előjövetele Magyarországon.* A XX. magyar orvos és természettudományi vándorgyűlés évkönyvében. 1880.
28. *A festenyves bujakórrol.* Orvosi Hetilap 1880.
 Ugyanaz németül külön lenyomatban, 1 fényképpel.
29. *Das multiple Heloid.* Vierteljahrschrift f. Dermat. Wien. 1880. pag. 225—237.
30. *A bőrbetegségek rendszertanáról.* Orvosi Hetilap 1881. 1. szám.
 Ugyanaz németül. Wien. med. Wochenschrift. 1881. No 9, 10 u. 11.
 Ugyanaz francziául. Annales de Dermatologie, Paris, 1882. Fordította Dayon.
31. *Lepra.* Megjelent az Eulenburg-féle Real Encyclopädie der gesammten Heilkunde. Wien. Leipzig. 1881.
32. *Miliaria.* Ugyanott. 1881.
33. *Leukoplakia.* Ugyanott. 1881.
34. *Onychogryphosis.* Ugyanott. 1882.
35. *Onychomycosis.* Ugyanott. 1882.
36. *Pityriasis versicolor.* Ugyanott. 1882.
37. *Plica polonica.* Ugyanott. 1882.
38. *Trichorrhesis nodosa.* Ugyanott. 1883.

39. *Nanthoma*. Ugyanott. 1883.

Ugyanez megjelent az Orv. Hetilap. 1883. 2. szám.

40. *A pityriasis rubra kórisméjéhez*. Orvosi Hetilap 1884. 14. szám.

Ugyanez németül. Pest. med. Presse. 1884. No 23 u. 24.

41. *Zur Therapie der schweren Lupusformen*. Wien. med. Wochenschrift 1884. No 20, 21 u. 22.

42. *A bujakóros bántalmak gyógykezelésének mai állása*. Orvosi Hetilap 1885. 24., 40. és 41. szám s folytatólag 1886. 1., 2. és 3. szám.

43. *Beiträge zur Glossopathologie*. Wien. med. Wochenschrift 1886. No 8, 9 u. 10.

III. Egyéb munkálatok.

44. *Vázlatok Egyiptomból*. Orv. Hetilap 1864. 44., 45., 46. és 47. sz. 1865. 8. és 9. sz.

45. *Zur Cholera Therapie*. Das Ferrum dialysatum. Wien. med. Wochenschrift 1866. No 83., 84. és 85.

46. *Orvosi tudomány és gyakorlat az ó-korban*. Orvosi évkönyv. Budapest, 1875.

Ugyanez németül: *Die ersten Anfänge der Heilkunde und der Medicin im alten Egypten*. Berlin, Virchow u. Holtzendorff. Sammlung. 1876. 46 Seiten.

47. *Párisi kórházak*. Orvosi Hetilap 1879. 35. sz.

48. *Dermatologische Reisebriefe aus Paris*. Wien. med. Wochenschrift 1879. No 38, 41, 42.

49. *Emlékirat a bőr- és bujakórtan oktatásának rendszeresítése tárgyában a budapesti kir. egyetemen*. Bpest, 1881. 16 lap.

50. *A bőrgyógyászat Londonban*. Orv. Hetilap 1881. 37. szám.

51. *Die Dermatologie auf dem internationalen Congresse in London*. Wien. med. Blätter 1881. No 36, 37.

52. *Emlékezésel néhai Hebra tanár felett*. Bpest, 1881. 33 l.

Ugyanez németül. Allg. med. Central-Zeitung. Berlin, 1881. No 86—93.

53. *Orvosi szemle*. Bőr- és bujakórtani rovat. Bpest, 1881. 31 lap.

54. *Biographisches Lexicon d. hervorragendsten Aerzte aller Zeiten*: Augustin Bácsmegyeci, Balassa, Balogh Pál, Balsaratus stb. Wien u. Leipzig. 1883—1884.

Amaz eredmény és elismerés, hogy dr. Schwimmer Ernő Lajos a fővárosi kórházakban előbb mint rendelő, utóbb mint főorvos alkalmazást nyert, szakmájában gyakorlati jártassága mellett tanúskodik; a közölt irodalmi jegyzék gazdagsága pedig azt mutatja, hogy tapasztalatait tudományosan is iparkodott értékesíteni. Az elért eredményekről, miután a dolgozatok bírálata szakképzettséget kíván, szükségesnek látszott a jelesebb külföldi szakférfiak és folyóiratok rövid véleményét a nevezetesebb dolgozatok mellé függeszteni, melyekből kiténik, hogy az ajánlottak tudományos működése általános elismerést nyert, a minthogy csakugyan neve minden külföldi szakember előtt előnyösen ismeretes.

Képzettségének alapját Bécsben, a nagyhirű Hebra tanár mellett, mint segédorvos vetette meg, de szakmájának továbbfejlesztésére az önállóságot saját magából meríti, s ez indította a budapesti kir. tud. egyetem orvostani tanárstületét arra, hogy a bőrkórtan rk. tanári czímével felruházni ajánlotta, a mihez

lényegesen hozzájárul az is, hogy tanítványai előadásaiából a bőrgyógyászatban alapos oktatást nyernek.

Midőn ajánló Schwimmer Ernő Lajos trt. az akadémiai levelező tagságra ajánlatba hozza, ezt azzal indokolja, hogy irodalmi működése és tudományos tevékenysége erre érdemesítik, és azon okból is teszi ezt, hogy jelesebb szakembereink, a kik szakmájok gyakorlásában a külföld előtt hazánkat ismeretessé tették, ennek elismerésében a M. T. Akadémia részéről támogatást nyerjenek. Az is Schwimmer tanár érdemei közé tartozik, hogy ő volt az első, a ki nálunk a bőrkórtannal, a gyógyászatnak ezen fontos és nehéz ágával, tudományos képzettséggel foglalkozik és azt itt meghonosította. Dolgozatai közül pedig, mint különösen kiválót, a 2. sz. alatt felsorolt értekezést vagyok bátor megemlíteni, melynek 600 példányban nyomtatott német kiadása rövid idő alatt elkelt, továbbá nagy elismerésben részesült a szakférfiak előtt a 4. számú munka, valamint mindenütt ismeretessé tette őt az 5. számú dolgozat, mely Ziemssennek nagy kórtanában a bőrbajokat tárgyalja, egy oly gyűjtőmunkában, melynek megírására a legjobb szakerek lettek felszólítva és megbízva, és a mely olasz, orosz és spanyol nyelvre is lefordított.

36. Dr. John Beddoe külső tagúl ajánlva
Lenhossék József rend. tagtól.

Bátorkodom dr. *John Beddoe*-nek, a londoni „Royal Society“ rendes tagjának, az „Anthropological Society“ és „Ethnological Society“ jeles elnökének, a British Association for the Advancement of Science“ szakelnökének, a brüsszeli és washingtoni anthropologiai társulatok tiszteleti, a párizsi és berlini embertani társulatok levelező tagjának stb. Akadémiánk kültagjai sorába való megválasztását ajánlani.

Beddoe elsőrangú orvos és anthropologus, ki az általa művelt tudományágak körül nagy érdemeket szerzett, s hazájának határain kívül is nagy hírnévnek örvend.

Számos orvosi tárgyú, gyakorlati irányú művet és értekezést írt, de legnevezetesebb munkái az anthropológiával foglalkoznak. Legyen szabad ezek közül a következőket kiemelnem :

1. On the Stature Bulk of Man in the British Isles. 1852.
2. A Contribution to Scottish Ethnology. 1853.
3. On the Headform of the Danes. 1856.
4. On the Headform of the West of England. 1870.
5. On the Testimony of Phaenomena in the West of England to permanence of ethnological types 1878.
6. On the Physical Characteristics of the Jews. 1880.
7. On the Races of Britain. 1885.

E műveken kívül Beddoe még nagyszámú kisebb értekezéssel gazdagította az anthropologiai irodalmat, a melyek részben az „Anthropological Memoirs“, a „Journal of the Anthropological Institut“ hasábjain, részint pedig a „Société d'Anthropologie“ Buletinjeiben jelentek meg.

Akadémiánknak valóban díszére válna, ha e hírneves tudóst tagjai közé számítaná.

37. Dr. W. H. Flower, külső tagül ajánlva
Lenhossék József rendes tagtól.

Bátorkodom *dr. William Henry Flower*-t, a londoni egyetem (Royal College of Surgeons) az összehasonlító boncztan tanárát, a világhírű Hunterian Museum conservátorát, a Zoological Society és Anthropological Society elnökét, a British Association for the Advancement of Science élettani szakosztálya alelnökét, az edinburghi egyetem tiszteletbeli tudorát, a londoni Royal Society és sok más angol és egyéb tudós társulatok tagját kültaggá való megválasztásra ajánlani.

Flower egyike Angolország legtevékenyebb és leghírnevesebb tudósainak, a ki nagymérvű és sokoldalú tevékenységet fejtett ki a boncztan, állattan, anthropologia s az ezekkel rokon tudományok terén, ismereteinket az új tényeknek csaknem beláthatatlan összegével gazdagította, s maradandó becsű műveket alkotott. Ez utóbbiak közül legyen szabad, mint legnevezetesebbeket, e következőket felemlítenem:

1. A Supplement to the Catalogue of the Pathological Series in the Museum of the College of Surgeons. London, 1863.

2. A Catalogue of the Series of Human Osteology in the Museum of the College of Surgeons. London, 1879.

3. Introduction to the Osteology of the Mammalia. London, 1870. E mű 1876-ban egy új kiadást ért.

4. Fashion in Deformity, as illustrated by the Customs of Barbarous and Civilised Races. London, 1881.

5. Observations upon the Posterior Lobes of the Cerebrum of the Quadrumana. Philosophical Transactions, 1862.

6. On the Commissures of the Cerebral Hemispheres of the Marsupialia, as compared with those of the Placental Mammals. Philosophical Transactions, 1865.

7. On the Development and Succession of the Teeth in the Marsupialia. Philosophical Transactions, 1867.

8. On a newly discovered extinct Mammal from Patagonia. Philosophical Transactions, 1873.

9. Observations on the Osteology of the Natives of the Andaman Islands. Journ. of the Anthropol. Society, 1879.

10. On the Fijians. Journal of the Anthropol. Society, 1880.

11. On the Mallicolese. Journ. of the Anthropol. Society, 1881.

12. The Palaeontological Evidences of the Gradual Modification of Animal Forms. Royal Institution's Lectures, 1873.

13. The extinct animals of North-America. Royal Institut. Lectures, 1876.

14. The native Races of the Pacific. Royal Institut. Lectures, 1878.

15. Fashion in Deformity. Royal Institut. Lectures, 1880.

16. Affinities and Probable Habits of the Extinct Australian Marsupial Thylacoles. Quaterly Journ. of the Geological Society, 1868.

17. Anatomy of the Digestiv Organs of the Mammalia. Medical Times and Gazette, 1873.

18. On the Dentition of the Mammalia. British Medic. Journal, 1867.

19. On the History of Extinct Mammals and their Relation to Existing Forms. British Med. Journal, 1869.

20. The Anatomical Character of Races of Man. British Med. Journ. 1870.

21. The anatomy of the Cetacea and of the Edentata. British Medical Journal, 1874.

22. Notes of Experiences in Egypt. British Med. Journal, 1878.

23. Museum Specimens for Teaching Purposes. Nature. 1877.

E nagyobb dolgozatokon kívül Flower nagyszámú kisebb értekezéseket tett közzé a „Transactions of the Zoological Society“, a „Proceeding of the Zoological Society“, „Natural History Review“, „Journal of Anatomy and Physiology“, „Transactions of the Odontological Society“, „Nature“, „Encyclopaedia Britannica“ és egyéb orvosi lapok hasábjain.

E nagyarányú, a természettudományok oly sok ágát felölelő s a természet tüneményeinek olyanmily mélyébe hatoló tudományos működésnek köszöni Flower nagy hírnevét s azon előkelő társadalmi állást, melyet nonfitársai közt elfoglal.

Azt hiszem, Akadémiánk önmagát tisztelné meg, ha e nevezetes férfiút külltagjai sorába választaná.

MAGYAR TUDOM. AKADÉMIA

É R T E S Í T Ő J E.

TIZENNYOLCZADIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Rendkívüli összes ülés.

1886. május 1-én.

TREFORT ÁGOSTON akadémiai elnök úr elnöklése alatt.

114. Akadémiai elnök a megilletődés hangján bejelenti az Akadémia másod-elnökének, Pauler Tivadar igazgató és tiszteleti tagjának, ápril 30-ikán, délután 1 órakor, hosszas szenvedés után bekövetkezett elhúnytát; utal azon súlyos veszteségre, melyet ez által a hazai tudomány, az Akadémia és az ország szenvedett; kiemeli azon érdemeket, melyeket fényes tehetségeivel, tiszta jellemével és mindenkor a kötelesség érzete által áthatott tevékenységével, hosszú fényes pályáján szerzett.

Az Akadémia mély fájdalommal veszi tudomásul a gyászos jelentést és az elhunyt másodelnök emléke iránt érzett hálás kegyeletének kifejezésére a következőkben állapodik meg:

a) Külön gyászjelentésben az Akadémia összes tagjait fölhívja, hogy a május 2-án d. u. 4 $\frac{1}{2}$ órakor tartandó gyászünnepélyen való testületi megjelenés végett az új városház csarnokában gyűljenek egybe, honnan az elhunyt lakására fognak vonulni.

b) A ravatalra koszorút helyez.

c) Az elhunytnek családjához részvétiratot intéz.

d) Az 1887-ik évi ünnepélyes közülésen a II. osztály által fölkérendő tag emlékbeszédet fog tartani.

e) A jelen ülésből a nagygyűlés elé indítvány terjesztetik az iránt, hogy az elhunytnek arczképe a képes-teremben elhelyeztessék.

TIZENKILENCZEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Az I. osztály ülése.

1886. május 3-án.

HUNFALVY PÁL r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

116. Szinnyei József l. t. fölolvassa Szily Kálmán r. tagnak: „Ki volt Calepinus magyar tolmácsa?” című értekezését.

Bírálatra adatik.

117. Heinrich Gusztáv l. t. fölolvassa; „A szent Grál” című értekezését. Bírálatra adatik.

XLVI. N A G Y G Y Ű L É S.

Első nap.

1886. május 5-én.

TREFORT ÁGOSTON, akad. elnök úr elnöklése alatt.

1. Olvassatik a május 9-én tartandó közülés programja, mely a következő módon állapíttatik meg :

a) Elnöki megnyitó beszéd. Trefort Ágoston akadémiai elnöktől.

b) Jelentés az Akadémia munkásságáról az 1885/6. esztendőben. Fraknoi Vilmos főtitkártól.

c) Vámbéry Ármin rendes tag előadása: „A honfoglaló magyarok jellemzése.“

d) Bedő Albert levelező tag előadása: „Az erdőművelés jelentősége hazánkban.“

Tudomásul szolgál.

2. Olvassatik az I. osztály jelentése, mely szerint az akad. nagyjutalmat, melyre az 1879—1885. évkörben megjelent nyelvtudományi munkák pályáznak, Lehr Albert l. t. Arany Toldijához írt commentárja (Budapest 1882.) és Halász Ignác, „Svéd-lapp nyelv. I. Nyelvmutatványok és szótár“ (Budapest 1885.) cz. munkái közt megosztani javasolja; a Marczibányi mellékjutalmat pedig Szinnyei József l. t.: „Finn-magyar szótár“ (Budapest 1884.) cz. munkájának ajánlja kiadatni.

A nagyjutalás a nagyjutalmat Lehr Albert l. t. és Halász Ignác között megosztja, a Marczibányi-jutalmat pedig Szinnyei József lev. tagnak ítéli oda.

3. Olvassatik az I. osztály jelentése, mely szerint az 1885. évre szóló Sámuel-díjjal dr. Kardos Albertnek: „A göcseji nyelvjárás“ (Nyelvőr XIII. XIV. k. 1885.) című értekezését ajánlja jutalmaztatni.

Az I. osztály javaslata elfogadtatik.

4. Olvassatik az I. osztály jelentése a Marczibányi-pályázatról (Faludi Ferencz nyelve), mely szerint a jutalom ki nem adása javasoltatik.

A javaslat elfogadtatik.

5. Olvassatik az I. osztály jelentése a Nádasdy-pályázatról (elbeszélő költemény), mely szerint a jutalom ki nem adása javasoltatik.

A javaslat elfogadtatik.

6. Olvassatik a II. osztály jelentése a Sztrokay-pályázatról (bérleti és haszonbérleti szerződés), mely szerint a jutalom ki nem adása javasoltatik.

A javaslat elfogadtatik.

7. Olvassatik a II. osztály jelentése a Dóra-pályázatról (Aldunai piacok). Az osztály ajánlja, hogy a jutalom a beérkezett egy pályamunkának adassék ki.

A II. osztály javaslata elfogadtatván s a „Homo sum“ jeligével ellátott levélke felbontatván, abból dr. Jezerniczkei Jezerniczky J. közös külügyminiszteri fogalmazó neve tűnt elő.

8. Az I. osztály jelenti, hogy a gróf Teleki József drámai jutalomért 1887-ben szomorújátékok, 1888-ban pedig vígjátékok versenyeznek. Amazok határnapja 1886. szept. 30., emezeké 1887. szept. 30.

Elfogadtatik.

9. Az I. osztály ajánlja, hogy a Karátsonyi-alapból 200 arany pályadíj hirdetendő komoly drámai művekre. Határnap 1887. szept. 30.

Elfogadtatik.

10. Az I. osztály ajánlja, hogy a Lévy-alapból 500 frt hirdetendő a következő magyar irodalomtörténeti feladatra: „Fáy András életrajza s munkáinak kritikai méltatása.“ Határnap 1887. szept. 30.

Elfogadtatik.

11. Az I. osztály ajánlja, hogy a Marczibányi-alapból 40 drb arany hirdetendő a következő nyelvészeti kérdésre: „A Jordánszky- és Érdy-codex jellemző nyelvi sajátosságai. Nevezetesen: mutatkozik-e köztük és miben és mily fokú rokonság? Akadhatnak-e oly határozott vonásokra, a melyekből következtetést vonhatni leírójokra, keletkezésük helyére s talán idejére nézve is?“ Határnap 1887. szept. 30.

Elfogadtatik.

12. Az I. osztály ajánlja, hogy a Nádasdy-alapból 200 arany jutalom hirdetessék költői elbeszélésre, 1887. szept. 30. határnappal.

Elfogadtatik.

13. Az I. osztály ajánlja, hogy a Lukács-alapból kihirdetett 2000 frt nyílt pályázat Kazinczy életére, szintén fölveendő a pályázatok sorába.

Elfogadtatik.

14. Az I. osztály ajánlja, hogy a függőben levő Gorove-, Bulyovszky- és Lévy-jutalom, valamint a Farkas-Raskó-pályadíj szintén hirdetendők, ez utóbbi illetőleg új pályázat is hirdetendő 1887. szept. 30. határnappal.

Elfogadtatik.

15. A II. osztály ajánlja, hogy a Lukács-alapból 1000 frt pályadíj tűzessék ki a következő feladatra: „Kivántatik a nevezetesebb lélektani elméletek történelmi kifejlődésének kritikai ismertetése.“ Határidő 1888. szept. 30.

Elfogadtatik.

16. A II. osztály ajánlja, hogy a Gorove-alapból 100 arany hirdetendő a következő kérdésre: „A nyomdászat története Magyarországon 1711-ig.“ Határnap 1887. szept. 30.

Elfogadtatik.

17. A II. osztály ajánlja, hogy a Péczely-alapból 1000 frt pályadíj hirdetessék a következő feladatra: „A magyar műtörténelem az ó-keresztényen, román, csúcsíves és renaissance korban, képzőművészeti tekintetben.“ Határnap 1888. szept. 30.

Elfogadtatik.

18. A II. osztály ajánlja, hogy az Oltványi-alapból 500 frt jutalom hirdetendő a következő kérdésre: „A karthausi rend története Magyarországon.“ Határnap 1887. szept. 30.

Elfogadtatik.

19. A II. osztály ajánlja, hogy a Sztrokay-alapból 100 arany jutalom hirdetessék a következő feladatra: „Fejtsék ki (statisztikai adatokkal bizonyítva) a szeszes italokkal való visszaélésnek befolyása a bűntettek szaporodó számára. Adassanak elő e társadalmi kórállapot megszüntetésének vagy legalább enyhítés-

sének legczélyszerűbb módjai, törvényhozás útján és azon kívül. Határnap 1887. szept. 30.

Elfogadtatik.

20. A II. osztály ajánlja, hogy a Fáy-alapítványból 3000 frt jutalom hirdetendő a következő pályafeladatra: „Kivántatik a közgazdaság keretébe illesztett és ennek tanaival megvilágított gyakorlati mezőgazdasági kézikönyv, mely felölelje a földművelést s ennek minden ágát, ide értve az erdőszeteket és állattenyésztést is. E célból a szerkesztendő műnek ki kell indulni a hazánkban létező különféle gazdasági rendszerek kritikai ismertetéséből, és összehasonlítva azokat egyrészt a külföldön divó rendszerekkel, másrészt az ország különböző vidékének éghajlati, talaj és népességi viszonyaival, meg kell állapítani azok viszonylagos helyességét, illetőleg hiányait, nem különben kimutatnia, mely viszonyok között van helye kis-, közép- és nagy-birtokokon az intenzívebb gazdálkodásnak, a földjavításoknak, a gazdagabb felszerelésnek stb. s mennyire vehető igénybe e célból s mily mérvig a hitel?”

Ezek után kimutatandó a hazai földművelés mily helyet foglal el saját és a világ közgazdaságában; mennyire hatnak reá vissza az utóbbinak termelési viszonyai és kereskedelmi versenye, s mikép kell fejlődni összes földművelésünknak, hogy egyeseknek s az országnak a lehető legnagyobb hasznot biztosítsa, s egyidejűleg fejlődőképessége s állandó értéktermelése a jövőre is biztosítva legyen.“ Határnap 1888. szept. 30.

Elfogadtatik.

21. A II. osztály ajánlja, hogy a múlt évben ki nem adott 3000 frt pályadíjból nyílt pályázat hirdetessék egy a mezőgazdaság köréből kifizendő 2000 frtos s egy a nagy-ipar fejlesztése tárgyában kifizendő 1000 frtos jutalomra. A tervrajz beküldésének határnapja 1886. decz. 31.

Elfogadtatik.

22. A II. osztály ajánlja, hogy a Biik-alapból 1000 frtos jutalom tűzessék ki nyílt pályázat mellett, az alapító levél szerint, a következő feladatra: „Magyarország története II. Ulászló és II. Lajos korában.“ Határnap 1886. decz. 31.

Elfogadtatik.

23. Olvastatnak az osztályok tagajánlásai:

A z I. osztály részéről:

Tiszteleti tagokul ajánltatnak:

Szász Károly r. t.

Szvorényi József l. t.

Levelező tagnak ajánltatik:

Dr. Halász Ignác, reálisk. tanár.

Külső tagokul ajánltatnak:

Jireček József, a cseh tudós társaság elnöke.

Jones W. Henrik. angol író.

A II. osztály részéről:

Tiszteleti tagúl:

Bárá Kemény Gábor l. t.

Rendes tagúl:

Nagy Imre l. t.

Levelező tagokúl:

Csaplár Benedek kegyesrendi áldozár,

Concha Győző egyetemi tanár,

B. Orbán Balázs orsz. képviselő,

Wlassics Gyula kir. alügyész.

Külső tagúl:

Hirschfeld Ottó, berlini egyetemi tanár.

Mindezen ajánlatok tudomásul vétetvén, az ajánlottakra való titkos szavazás a hólnapi nagygyűlés napirendjére tűzetik ki.

24. Olvasatnak az osztályok jelentései, a melyek szerint az I. osztály osztályelnökül *Hunfalvy Pál* r. tagot, a II. osztály *Pulszky Ferencz* t. tagot, a III. osztály *Sztoczek József* r. tagot választotta meg.

Helybenhagyatik.

25. Olvasatik az 1886. május 1-én tartott rendkívüli összes ülés indítványa Pauler Tivadar akad. másodelnök arczképének a képes-terem számára elkészítetése iránt.

Az indítvány titkos szavazás útján, egy szavazat ellenében, egyhangúlag elfogadtatik.

26. Olvasatik az I. osztály véleményes jelentése Barna Ignác l. t. akad. tagságáról való lemondása tárgyában.

A nagygyűlés az I. osztály előterjesztéséből azon meggyőződést meríti, hogy Barna Ignác l. t. elhatározása, hogy levelező tagságáról lemond, kettős félreértés következménye. Ugyanis a Classica-philologiai Bizottság, midőn az Aeneis fordítását kiadványainak programjába fölvette, ezzel sem a bírálat jogáról nem mondott le, sem azt nem jelentette ki, hogy a munkát változtatlanúl, javításokat nem igényelve, fogja sajtó alá bocsátani. Másrésről nem nyilatkozta ki azt soha, hogy a fordítást nem fogja közrebecsátani. Így tehát Barna Ignác l. t. azon fölvevése, hogy egyszer már elfogadott munkája „*visszavettett*,” tévedésen alapszik.

Az Akadémia ezért azon reményét fejezi ki, hogy Barna Ignác l. t. az I. osztály előterjesztésében foglalt fölvilágosítások után, lemondásához ragaszkodni nem fog.

27. Olvasatik a II. osztály jelentése a III. osztálynak azon határozatáról, mely szerint a Hadtudományi Bizottságot a maga köréből a II. osztály körébe áthelyeztetni kívánja; tekintettel főleg arra, hogy a bizottság tagjainak túlnyomó többsége a II. osztály köréhez tartozik. Az ügy beható megvitatása után, szavazattöbbséggel elhatároztatik, hogy a III. osztály javaslata el nem fogadtatik;

minthogy a hadtudomány a III. osztály köréhez tartozó többi tudomány-szakokkal organikus kapcsolatban áll, a hadtudomány művelésére hivatott bizottság is csak a III. osztály körén belül foglalhat helyet.

A nagygyűlés ezen ügy tárgyalására egyes bizottság kiküldését határozza el, melybe a II. és III. osztály, valamint a Hadtudományi Bizottság 2—2 tagot választ. A bizottság jelentését az összes ülés elé terjeszti.

28. Bemutattatik József főherczeg „Czigány-nyelvtan: Románo csibákero sziklaribe“ című munkájának kézírata, melyet ő Fensége megbírálás végett nyújt be. Áttétetik az I. osztályhoz.

XLVI. N A G Y G Y Ű L É S.

Második nap.

1886. május 6-ikán.

TREFORT AGOSTON akadémiai elnök úr elnöklése alatt.

32. *Szabó József* r. t. a tagválasztási szavazás tárgyában következő indítványt nyújtja be:

„Azon szavazási eredmény, mely ezen (1886) évben a III. osztálynál mutatkozott, oly tünet, melynek előzményei már a megelőző években is megvoltak, de a mely netovábbjában lepett meg ez évben. Egyenkint véve a III. osztály tagjai közül tán senki sem helyesli ezen váratlan eredményt, de azért még sem vagyunk képesek annak elejét venni, mindaddig, míg a mostani szavazási rendszer fennáll, egy oly rendszer, melynél némelyek egyéni sajátága, másrészt a pártok állása azon komoly nyugodtságot lehetetlenné teszi, mely ily jelentékeny teendőnél, mint a minő az akadémiai tagválasztás, megkívántatik.

Ennélfogva bátor vagyok egy oly más módot indítványozni, melynél ilyen körülmények zavarólag nem folynak be; s ez röviden abban áll, hogy készíttse meg a szavazást mindenki otthon egyszerre, egy szavazási lapon minden ajánlottá nézve, és hozza magával, vagy küldje be a szavazás megkezdése előtt.

A gyakorlati kivitel ez volna: midőn a főtitkár a tagajánlásokat kinyomatva szétküldi, mellékeljen hozzá egy nyomtatott szavazási lapot, melyen az ajánlottak nevei és ajánlásuk kategóriája áll, adjon hozzá még egy levélborítékot, melyen nyomtatva csak ez áll: „Szavazási lap osztály számára.“

Az illető akadémiai tag a nevet vagy meghagyja vagy áthúzza, beteszi a borítékba, lezárja és vagy megküldi az Akadémia főtitkárához, egy külön külső borítékban kíséző levéllel, hogy a szavazó neve ismeretes legyen, vagy pedig elhozza magával a nagygyűlési értekezlet első napján, s átadja az elnöknek, ki a szavazási borítékos leveleket közös urnába teszi s a szavazáskor kibontja.

Ezen a módon a vidéki tagok is hozzá járulhatnak a szavazati jog gyakorlásához.“

Az indítvány szabályszerű tárgyalás végett az osztályokkal közöltetik.

33. Akadémiai elnök sorshúzás útján megállapítván az osztályok sorrendjét, fölhívja a tiszteleti s rendes tagokat az osztályok által ajánlottakra titkos szavazatuk beadására.

A mi megtörténvén, a szavazás eredménye a következő lett:

Megválasztottak:

Az I. osztályba

Tiszteleti tagokul: Szász Károly 33 szavazattal 8 ellen,
Szvorényi József 32 szavazattal 9 ellen.

Külső tagokul: Jireček József 32 „ 8 „
Jones W. Henrik 28 „ 11 „

A II. osztályba

Tiszteleti tagul: Báró Kemény Gábor 33 szavazattal 8 ellen.

Rendes tagul: Nagy Imre 32 szavazattal 8 ellen.

Levelező tagokul: Concha Győző 33 „ 7 „
Csaplár Benedek 32 szavazattal 9 ellen,
Wlassics Gyula 29 „ 12 „ .

XLVI. N A G Y G Y Ű L É S.

Elegyes ülés.

1886. május 6-ikán.

TREFORT ÁGOSTON akadémiai elnök úr elnöklése alatt.

35. Akadémiai elnök jelenti, hogy az elegyes ülés egyetlen tárgya az Akadémia másodelnökének, az Alapszabályok 43. §-a értelmében három esztendőre megválasztása. Fölvívja a jelenlevő igazgató, tiszteleti és rendes tagokat titkos szavazatuknak a másodelnökre írásban beadására.

A mi megtörténvén, az elnökileg megszámlált szavazatok eredménye a következő lett:

40 szavazatból esett:

<i>Sztoczek József</i> ig. és r. tagra.....	23,
<i>Zichy Antal</i> ig. és t. tagra	4,
<i>Pulszky Ferencz</i> ig. és t. tagra	3,
<i>Gróf Szécsen Antal</i> ig. és t. tagra.....	3,
<i>Than Károly</i> ig. és r. tagra	3,
<i>Horváth Boldizsár</i> t. tagra	2,
<i>Gr. Széchenyi Béla</i> ig. és t. tagra	1,
<i>Szász Károly</i> ig. és r. tagra	1.

E szerint Sztoczek József igazgató és rendes tag az Akadémia másodelnökévé három esztendőre megválasztatván, a választás kihirdettetett, és ő császári és apostoli királyi Felsége legmagasabb megerősítése alá bocsátatni határoztatott.

III. IGAZGATÓSÁGI ÜLÉS.

1886. május 8-án.

TREFORT ÁGOSTON akad. elnök úr elnöklése alatt.

30. Akadémiai elnök bejelenti Pauler Tivadar másodelnök, igazgató és tiszteleti tagnak ápril 30-án bekövetkezett elhúnytát, az ezen alkalomból tartott rendkívüli összes ülés megállapodásait, és a nagygyűlésnek az arczkép lefestése tárgyában hozott határozatát.

Az Igazgató Tanács osztozva az Akadémia fájdmában, készséggel csatlakozik a hozott határozatokhoz, és az Akadémia elnökét fülhatalmazza, hogy az arczkép elkészíttetése iránt rendelkezék.

31. Akadémiai elnök bejelenti, hogy a május 7-én tartott elegyes ülésben *Sztoczek József* igazgató és rendes tag az Akadémia másodelnökévé megválasztatott.

Tudomásúl vétetik.

32. Akadémiai elnök bemutatja a nagygyűlés alkalmából kiadott jelentéseket és az ünnepélyes közüilés előrajzát.

Tudomásúl vétetik.

33. Bemutattatik az Akadémia ügyészének 1885. évi jelentése, mely így szól:

Nagytekintetű Igazgató Tanács!

Mély tisztelettel alulírt az 1885. évre szóló ügyészi jelentésemet a következőkben van szerencsém előterjeszteni:

Miután az 1884. évről beterjesztett alázatos ügyészi jelentésemben az összes jogügyek állásáról — minden egyesre külön kiterjedőleg — nyilatkoztam, nem tartottam szükségesnek ezuttal ismét külön minden egyes ügyre kiterjeszkedni, hanem csakis azokra, melyekben lényegesebb változás fordult elő; valamint nem terjeszkedem ki azokra sem, melyek időközben fizetés folytán megszűntek, minthogy a történt befizetések a magyar földhitelintézet mint a Magyar Tudományos Akadémia vagyónának kezelője által kiállított kimutatásokban is felsorolják.

Az 1885. év folyamán főkép három ügy emelkedik ki a többiek közül; ezek a néh. Román Ferencz, a néh. Zsivora György és a néh. báró Rudits József hagyatéka.

A mi az elsőt t. i. a *neh. Román Ferencz* hagyatékát illeti, ez sok évi vajudás után, a haszonélvezetre jogosított Szenkovszky Mária elhalálózása következtében befejeztetett; befejeztetett, a mennyiben a hagyatéki bíróság befolyása megszűnvén, a Magyar Tudományos Akadémia azon helyzetbe jött, hogy a hagyatékot realisálhatta. — Az ingatlanok nagyobb része eladatott, és pedig részben igen jó áron, — értem a Munkács város határában lévő szántóföldeket, melyekért 4500 frtnál magasabb ajánlat nem tétetett, önkéntes árverésen pedig közel 6000 frt éretett el, — úgy hogy a hagyaték tiszta értékeül a vagyoneleltárba felvett 18.000 frt nem csak biztosan befolyland, de sőt még annál magasabb összeg is el fog éretni, minthogy

eddig 16.000 frtot meghalad az eladott ingatlanok vételára ; eladatlan pedig még Munkács város határában egy 200—250 frt értékű szőlő és a Fornos község határában fekvő mintegy 100 hold föld, melyért már egy alkalommal 3500 frtos ajánlat tétetett.

Minthogy azonban ezen Fornos község határában fekvő ingatlanokra vonatkozólag úgy Cserszky Antal munkácsi ügyvéd — ki a Munkács városa határában levő földekre az önkéntes árverést vezette — mint a községi jegyző — kit az eladás közvetítésére felkértem — azon egybehangzó jelentést tették, hogy ezen ingatlanoknak parcellánként az önkéntes árverés utjání eladása a legnagyobb valószínűséggel szintén szép eredményre vezetne, ennél fogva az iránt esedezem a Nagytekintetti Igazgató Tanács előtt, kegyeskedjék *meghatalmazni*, hogy a Fornos község határában fekvő, néh. Román Ferencz után a M. T. Akadémiára szállott ingatlanoknak parcellánként és önkéntes árverés utján való eladatása iránt a szükséges lépéseket megtehessem.

Néhai Román Ferencz hagyatéki iratai közt vannak ugyan még különféle jegyzetek, adóslevelek és különösen egy könyv, melynek tartalma szerint még pár ezerre menő activ követelés volna kint, de ezek legtöbbszörre *1—5 frtos tételek*, melyek behajtása tömérdek költségbe kerülne, úgy hogy a költség talán többre menne, mint a behajtható összeg ; azért erre vonatkozó alázatos véleményem az, hogy ezek behajtása ejtessék el ; legfeljebb azon kísérletet lehetne megtenni, hogy azon község jegyzője, hol talán tömegesebben vannak az adósok — mit csak a beregszászi kir. törvényszék által átadandó iratokból — melyek átadását kérelmeztem — lehet majd megtudni, — felkéretnék, hogy a kintlevőségeket saját költségén felében hajtsa be. — Nem titkolom azonban, hogy ezen eljárás aggályokat kelt bennem az iránt, vajjon a községi jegyző esetleg nem követne-e oly eljárást, a mi a M. T. Akadémia méltóságával megegyeztethető lenne ? A Nagytekintetti Igazgató Tanács kegyes utasítását bátorodom tehát ez irányban kikérni.

A néh. Román Ferencz hagyatéki leltárába még két darab, egyenként 200 frt névértékű „*Beregmunkácsi takarékpénztári*“ részvény is van felvéve ; de hogy ezzel mi történt, az a hagyatéki iratokból ki nem tűnik, és eddig felvilágosítást sem tudtam nyerni. — Legvalószínűbb, hogy a Gulácsy Dezső úr előtt működött gondnok, — kinél a behajtott követelésekből is néhány száz forint elszámolatlan maradt — értékesítette, és saját céljaira fordította.

Gulácsy Dezső úr, volt gondnok — ki ugyan felszámított költségeire nézve teljesen ki van elégítve, s kit ezen részvények iránt szintén megkérdeztem, arra kért fel, hogy a M. T. Akadémia mint külön honorariumot ezen két takarékpénztári részvényhez való jogot adná át neki, talán ő a helyszínen nyomára akad. — Miután én ugy sem sok reményt kötök ezen részvényekhez, ellenben, ha *Gulácsy Dezső úr* azon hitben van, hogy ő *kifizérkészheti azokat, és ezen részvényekhez való jog átruházását* külön jutalomdíjul elfogadja, én nem tudnám elle-

nezni, hogy az neki át ne adassék, noha nem titkolhatom el, hogy Gulácsy Dezső úr működése a M. T. Akadémiára nézve valami számba vehető haszonnal nem járt; mindaz által — miután ő nagyobb súlyt látszik erre fektetni, mint a minővel szerény nézetem szerint bir, alázatos véleményem oda terjed, hogy a Nagytekintetű Igazgató Tanács kegyeskedjék ezen két részvényre való jogot Gulácsy Dezső úrnak átengedményezni.

A második ügy a néh. Zsivora György hagyatéka. Ezen ügy lényeges fordulatot vett az által, hogy a Varga nővérekkel 120,000 frtnyi hagyományukra kiegyezés jött létre, mert ez által valamennyi hagyományos kielégítve lévén, többé a hagyatékhhoz és annak mikénti végrendezéséhez senkinek sincs joga és köze. — Igaz, hogy még ide vonatkozólag három oly per van folyamatban, melyek eldöntése lényegesebb befolyással lehetne a végeredményre. Ezen perek a következők:

1-ször. *A Torkos László által a M. T. Akadémia ellen* 23,674 frt 46 kr és jár. iránt folyamatba tett ügy, melyben a periratok kicseréltetvén, a tanukihallgatások vannak folyamatban; a szakértői vizsgálat megtartására pedig f. hó 19-dike van újabban kitűzve. Ezen pert nem tekinthetem egyébnek mint szerencse keresésnek és bizony hiszem, hogy felperes keresetének — a mintegy 600 forintot tevő általam beismert összegben felüli részével okvetlen el fog utasíttatni.

2-szor. *A M. T. Akadémia által Torkos László ellen* 7540 frt és jár. iránt indított per letárgyaltván, elbírálásra vár.

És itt bátorodom megjegyezni, hogy én a néh. Zsivora György hagyatékából a M. T. Akadémiára háramlandó tiszta érték kiszámításánál az imént említett 7540 frtot sohasem vettem számításba; de megindítottam mindazáltal is a pert, csupán ovatosságból, azért, hogy ha Torkos László úrnak a 23,674 frt 46 kr. követeléséből valami megítéltetik, hogy ezt compensálni lehessen a 7540 frtból.

3-ik a *Zsivora Pál által a M. T. Akadémia ellen* 10,000 frt és jár. iránt folyamatba tett per. Ezen 10,000 frtot az első bíróság megítélte, ellenben a kir. Itélő Tábla felperest keresetével elutasította, és reményleni merem, hogy a Nagyméltóságú kir. Curia — hova ezen ügy okvetlen feljut — a kir. tábla ítéletét — mely helyes és törvényes alapokon nyugszik — helyben fogja hagyni.

Ezeken felül kisebb activ perek vannak folyamatban, kint levő activ követelések iránt, melyek substratuma csak az általános összeg emelésére fog szolgálni. És itt végezetül tisztelettel bátorodom megemlíteni, hogy a M. T. Akadémia az által, hogy a hagyaték rendezését átvette, azt érte el, hogy a részére tett 100,000 frt hagyomány teljes összegben előáll.

A harmadik nevezetes ügy a néhai báró Rudits József hagyatéka.

Ide vonatkozólag bátorodom előadni, hogy néh. báró Rudits József 1879. évi szeptember 15-én egy végrendeletet alkotott, melyben bácsalmási birtoka felének tiszta jövedelmét — mert a birtokot magát örök időre szóló alapítványul rendelte oly formán, hogy a hagyo-

mányosok csak a jövedelmét élvezték — a M. T. Akadémiának hagyományozta. — Azon egész birtok, a melynek fele jövedelme az 1879. évi szeptember 15-én kelt végrendelet szerint a M. T. Akadémiát illetné, vett információim szerint mintegy 400,000 frt értéket képvisel.

Néh. báró Rudits József 1882. év őszén súlyos agybetegségbe esett; ezen betegsége alatt 1883. évi ápril 17-én egy új végrendeletet alkotott, melyben a M. T. Akadémiáról említést nem tesz. A beszerzett orvosi bizonyítványok szerint báró Rudits József hűdéses butaságban (dementia paralytica progressiva) szenvedett, melyben az elmeorvosok szerint világos időközök (lucida intervalla) nem fordulnak elő; folyólag a második végrendelet belkellék hiányából érvénytelen. Én nagyon sokat foglalkoztam és foglalkozom ezen ügygyel és szerény nézetem szerint lehetetlennek tartom, hogy a bíróságok az 1883. évi ápril 17-én kelt végrendeletet érvényben fenntartsák. Mindaz által a helyzet Rudits József házassága folytán változott, és nejének a haszonvételekre vonatkozó joga kétségbe alig vonható.

Eltelkintve ettől, bizonyos az, hogy a második végrendeletben hagyományosokként szereplő egyének szintén mindent el fognak követni, hogy ezen végrendeletnek érvényt szerezzenek. — Azonban részint directe, részint indirecte már is több oldalról kérdés intéztetett nálam, hogy a M. T. Akadémia minő állást foglalna el esetleges egyezkedések megkísérlésénél?

Én bő tapasztalásból tudva, hogy jobb egy sovány egység, mint egy kövér per, s ismerve a Nagytek. Igazgató Tanácsnak vitás kérdésekben általános nézeteit, bár ovatosan — de bátor voltam oda nyilatkozni, hogy a Nagytekintetű Igazgató Tanács a M. T. Akadémia érdekében tisztességes egységet sohasem utasít vissza; és a mint értesültem, ezen nyilatkozatom következtében az érdekelték közt egy eshetőlegesen egység már is ismételt megbeszélés tárgyát képezte.

Miután pedig a hagyatéki főleltár összeállítására a kiküldött kir. közjegyző által a f. hónap 12-ik napja tüzetett ki, s ezután rövid időre következni fog a hagyatéka tárgyalása, melynek folyamán — hiszem — hogy az összes érdekelték közt az egyezkedések komolyan meg fognak indíttatni: azon alázatos kérelemmel járulok a Nagytekintetű Igazgató Tanácshoz, kegyeskedjék felhatalmazni, hogy az egyezkedésben részt vehessek, és hogy a M. T. Akadémia érdekeinek megfelelő egységet — a Nagytekintetű Igazgató Tanács jóváhagyásának fenntartása mellett — el is fogadhassak.

A mi már most a többi alapítványokat illeti, bátorkodom megjegyezni, hogy én mind azon alapítványok biztosítása iránt, melyek az 1884. évről szóló alázatos jelentésemben felsorolvák, a szükséges előzetes lépéseket megtettem ugyan, de miután az egyes alapítvány telek-könyvi biztosítása csakis az alapító vagy jogutóda által külön kiadott bekeblzési engedély alapján volna elérhető, ily engedélyt pedig a felszólítottak közül eddig egy sem adott, ennél fogva azon alázatos kérelemmel járulok a Nagytekintetű Igazgató Tanácshoz, hogy mind

azon alapítók, kik alapítványaik biztosítására újabbi felszólítás után sem adnak bekeblzési engedélyt, ha a kamat fizetésben késedelmesek, ez okból alapítványaik befizetésére, esetleg birói uton is, kényseríttessenek.

Vannak továbbá oly alapítók, kik kamatokat éveken át nem fizetnek; az ily alapítóktól a tőke is behajtandó volna még az esetre is, ha különben a tőke biztosítva volna.

Az alapítók közt a f. évi kimutatásban *Simonffy Kálmán még mindég* szerepel 105 frt tőkével és 45 frt kamathátralékkal. — Erre vonatkozólag az egyes alapítványok felett az 1884. évről szóló jelentésben előadottak folyamán megjegyeztem, hogy még bold. elődöm idejében, néh. Gróf Lónyay Menyhért ő Nagyméltósága utasítása folytán oly birói egyezmény jött létre, hogy Simonffy Kálmán úrnak az összes kamatok elengedtettek, és csak a tőkét kellett megfizetnie, mi meg is történt. A földhitelintézetnél azonban ezen körülmény kellőleg bejelentve nem lévén, a történt fizetések a kamathátraléokra könyveltettek el, a tőke pedig érintetlenül fent maradt, mely azonban többé nem áll fent. Ennél fogva esedezem, hogy a Simonffy Kálmán terhére vezetett 105 frt tőkét összes kamataival leírásba hozatni méltóztassék.

Ugyanitt említem meg, hogy néh. *Rhédey László* gróf hagyatékából még egy kis házikó maradt eladatlan, mely egyébként az örökösöknek hagyaték-biróságilag át sem adatott. — Ennek utólagos átadása iránt a szükséges lépések megtétettek, maga a ház pedig 600 frton — mely igen jó ár — ideiglenes szerződéssel eladatott addig is míg a hagyaték birósági átadása bekövetkezik, mikor is a végleges szerződés a vevővel meg fog köttetni. Ide vonatkozólag bátorodom még megjegyezni, hogy Elnök úr ő Nagyméltósága az ideiglenes szerződést előterjesztésemre már aláírta.

Végezetül még bátorodom előadni, hogy a mult évben a következő hagyományokról érkezett értesítés:

1. Néhai Nagy Sándor volt aradi törvényszéki elnök hagyománya	500 frt.
2. Sinkai János volt n.-beeskereki lakos hagyománya	100 „
3. Dr. Rózsay József volt budapesti lakos, orvos hagyománya	5000 „

Ezen összeg azonban valószínűleg 1000—1200 forinttal reducáltatni fog, mert örökhagyó első nejeének gyermekei a hagyatékából édes anyjuk hozományának kiadása iránt az örökösök és hagyományosok ellen pert tettek folyamatba.

4. Opiczky János volt honvédszázados hagyománya körülbeltül	300 „
5. Kun József volt miskolezi lakos hagyománya	1000 „
mely be is fizettetett.	
6. Nagy József volt veszprémi kanonok hagyománya ..	100 „

7. Berettei Márton Antónia volt budapesti lakosnő hagyománya 500 frt

8. Kormuth Lajos mennyiségileg még ismeretlen hagyománya

Mind ezek után még két ügyről kell megemlékezni. — Az egyik néh. Kerekes Lászlóné hagyatéki ügye, melyben a M. T. Akadémia 500 frt hagyománnyal van érdekelve. Ezen hagyatéki ügy egyességgel befejeztetvén, a M. T. Akadémia 500 frt hagyománya teljesen biztosítva van s annak befizetése iránt az általános örököst fel is szőlítottam. — A másik néh. Harsányi Pál hagyatéki ügye.

Néh. Harsányi Pál ugyanis 1883. évi apr. 24-én alkotott végrendeletében összes — mintegy 40.000 frtnyi vagyonát — bár 1200 frt életjáradékkal terhelten, a M. T. Akadémiának hagyományozta. — Később azonban ellenkezőleg végrendelezett, és összes vagyonát ápolónéjának hagyta, sőt hogy végrendelete megtámadható se legyen, még életében összes vagyonát ápolónéjának közjegyző közbejöttével átadta. — Ily helyzetben — miután az ápolóné birtokában van a vagyon, egyességről hallani sem akar, — eredménynyel pedig bírói lépéseket tenni alig van kilátás és eredmény nélküli perlekedés a M. T. Akadémia méltóságával meg nem egyeztethető, — ez okból az iránt esedezem a Nagytekintetű Igazgató Tanács előtt, kegyeskedjék megengedni, hogy a Harsányi Pál-féle hagyatéki ügyben a további ingerentiaát elejthessem.

Mely alázatos jelentésem elfogadásáért esedezve mély tisztelettel maradok a Nagytekintetű Igazgató Tanácsnak aljázatos szolgálja: Szemeyei János akadémiai ügyész.

Az Értesítőben közrebocsáttatik. Az egyes javaslatok tárgyában az Igazgató Tanács a következőket határozza:

a) Az Akadémia ügyésze utasíttatik, hogy a telekkönyvileg nem biztosított olyan alapítványok, melyek után a kamat pontosan nem fizettetik, felmondassanak, és ha két hónap lefolyása alatt a tőke és hátrálékos kamatok be nem fizettetnek, azok behajtása iránt a törvényes lépéseket tegye meg.

b) Az Akadémia ügyésze utasíttatik, hogy a Román-hagyatékhoz tartozó fonsi ingatlan parcellánként árverés útján adassék el.

c) A Román-hagyatékhoz tartozó eltűnt két bereg-munkácsi részvényre nézve határozatlik, hogy Gulácsy Dezső az alapítvány korábbi felügyelőjének, a mennyiben azokat kinyomozza, az egyik tiszteletdíjképen átengedtetik.

d) A b. Rudics-féle hagyaték tárgyában az ügyész utasíttatik, hogy a május 17-én tartandó hagyatéki tárgyalásnál megjelenve, az Akadémia érdekeit megóvni igyekezzék, és méltányos egyesség létesítésére kísérletet tegyen.

e) Simonfi Kálmán 105 forint alapítványának és kamatainak törlése határozatlik.

f) A Rhédey hagyatékhoz tartozó ház eladása 600 frt áron helybenhagyatik.

g) Harsányi Pál ügyében határozatlik, hogy az Akadémiának igényei tartahatatlannak lévén, azok érvényesítése elejtetik.

34. Olvassatlik a II. osztály előterjesztése, melyben kéri, hogy a gróf Teleki József „Hunyadiak kora“ című munkájának elárúsításából befolyt jöve-

delem, végrendelete értelmében, külön kezeltessék, hogy azt a munka befejezésére lehessen fordítani.

A főtitkár előterjesztéséből kitűnik, hogy a „Hunyadiak kora“ elárusításából 1858-ig 9025 frt folyt be. Ezen összeg az azóta járó és ezentúl hozzászámítandó kamatokkal a végrendeletben kijelölt célra az Akadémia rendelkezésére áll.

35. A könyvtári bizottság Mike Sándor 25 kötetre terjedő erdélyi tudományos indexének, 800 forinton az akad. könyvtár részére megszerzését ajánlja.

Az Igazgató Tanács a gyűjtemény megszerzését helybenhagyja ; de a jelen évi költségvetésben fedezet nem találtatván, a 800 frtot a jövő évi költségvetésbe fogja fölvenni.

36. Az osztályok bemutatják az Igazgató Tanács által megszavazott dotatív-keretén belül véglegesen megállapított költségvetésüket.

Tudomásul vétetik.

37. Bemutattatik az Akadémia gondnokának az év első negyedére szóló számadása.

Megvizsgálására Sztoczek József másodelnök kéri föl.

38. Bemutattatik a Zellerin-czégnek 226 frt 75 krról szóló számlája az 1884. év folyamán eszközölt bádigos munkákról.

Kifizetése elrendeltetik.

39. A M. földhitelintézet jelenti, hogy Teleki József, Ádám és Samu grófok 45150 frtnyi alapítványai az örökösök által készpénzben befizetettek.

Tudomásul vétetik.

40. A M. földhitelintézet jelenti, hogy gróf Lónyay Menyhért 1000 frt alapítványa a gróf özvegye által befizetett.

Tudomásul vétetik.

41. A M. földhitelintézet jelenti, hogy Szigeti József l. t. a Reguly-alap javára 50 forintot fizetett be.

Tudomásul vétetik.

42. Bemutattatik néhai Beretei Marton Antónia végrendelete, melyben az Akadémiának 500 forintot hagyományoz.

Az Akadémia ügyésze a szükséges intézkedések megtételére fölhivatik.

43. Bemutattatik néhai Kormuth Lajos hegyesi birtokos végrendelete, melyben az Akadémia kezelése alatt álló székely kivándorlási alap javára 500 forintot hagyományoz.

Az Akadémia ügyésze a szükséges intézkedések megtételére fölhivatik.

44. Bemutattatik Berecz Károly akad. javítnok kérvénye segély iránt.

Az Igazgató Tanács 50 frt segély utalványozását határozza el.

45. Deim Ferencz akad. szolga özvegye segélyért folyamodik.

25 forint szavazzatik meg részére.

HUSZADIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

A II. osztály ötödik ülése.

1886. május 10-én.

TÓTH LÖRINCZ r. tag helyettes elnök elnöklése alatt.

119. Zsilinszky Mihály lev. tag olvassa következő értekezését: „Törös János szerepe a linezi békekötésben.“

Tudomásúl vétetik.

120. Dr. Vécsey Tamás bemutatja a következő értekezéseket:

a) Rentmeister Antal vendégtől: „Lex Falcidia.“ Kivonata ez:

Értekező azon alapelvből indul ki, hogy az örökség (hereditas) szemben a hagyománnyal (legatummal), a r. jogban mindenkor előbbvaló, kitünőbb fogalom, illetőleg jogintézmény volt. Azon kivételek méltatása és bírálata után, melyek ezt a viszonylatot módosítani, vagy kétségessé tenni látszanak, oly eredményhez jut, hogy a r. jog mindig a végrendeletet védte, a mikor az abból kiinduló örökség a hagyománnyal, az örökös érdeke a hagyományosokéval érezhetőleg összettközött. Ezt leginkább a régi jogból vett analogiákkal, valamint a régi joghatósági tisztségek hatásköréből igyekszik kideríteni a szerző.

Részletesen ismerteti a Lex Falcidiának eredeti körét, s annak szélesebbre történt kiterjesztését, melyet részint a későbbi törvények, részint a jogtudósok döntvényei eszközöltek. Csaknem kimerítő részletességgel adja elő a l. Falcidiából eredő különféle, az örököst megillető jogorvoslatokat: számos törvényhely közlése és értelmezése alapján. — Ezek után áttér értekező a Falcidia alól kivett esetek ismertetésére, a mely esetekben a negyed levonásának nincs helye.

Különösen megvitatja azt a kérdést: vajjon és mennyiben hivatkozhatik a hagyományos az ő reá utalt másik hagyományos ellenében a törvény kedvezményére? Ezzel kapcsolatban élesen megvilágosítja azt a nevezetes vitapontot, mely Justinianus császár rendelete (nov. 1. cap. 2. §. 2.) körül a jogelméletben keletkezett, s lényegileg abban a kérdésben áll: vajjon megtilthatja-e az örökhagyó a maga örökösének és minő formában, hogy azok a quarta Falc. tekintetéből a hagyományokat megrövidítsék?

A kivételes hagyományok elsorolása s a quartáról való önkéntes lemondás kérdésének taglalása után, melyben e jognak büntetésül történhető elvesztését is érinti, átmegy a szerző értekezésének 4. §-ában a quarta falcidia számítási módjának előterjesztésére, mely része a dolgozatnak tulajdonképi főtárgyaként tekintendő. — Ehhez képest a felvett kérdések és vitás pontok kiderítésére a jogforrásokban kinálkozó összes anyagkészletet felkarolja, és sok helyütt sikerült

neki az egyes törvénytételek homályait és nehézségeit eloszlatni a gondos elemző fejtegetéssel s bíráló értelmezéssel. Sok helyen helyesbíti a mai irodalom szövívőinek állításait s eloszlatja a római jogászok állításai közt előforduló antinómiákat.

Tárgyalja e szakaszban először is a hagyaték tisztázását és rendbeszedését: mit kell és mit szabad mint terhet és tartozást a hagyaték állományából kifogni vagy mint követelést annak értékéhez hozzáadni; s ennek révén az ide vágó törvényhelyek pontos számbavétele mellett megvizsgálja azt a befolyást, melyet az örökség rendezésére, meg a hagyományosok jogaira gyakorolhat az a körülmény, hogy maga az örökös hitelezője vagy adósa volt az örökhagyónak, vagy ha az örökhagyó követelései csak naturalis (nem-perelhető), vagy correalis (együtttes) kötelmeken alapultak.

Az örökösök és hagyományosok között a *lex falcidia*-ból folyó viszony alakulására módosítólag hatnak az olyan tartozások és terhek, melyek csak az örökhagyó elhúnytá után keletkeznek, de mégis bizonyos oknál fogva olybá veendő, mint ha őt már élteben terhelték volna.

A *r. jog* határozottan elfogadta s a következetesség nagy szigorával alkalmazta azt az elvet, hogy a hagyaték állományát, a hol a quarta *Falcidiáról* szó van, az örökhagyó halálának napján, s éppen csak ezen időpontban őt illető vagyon képezi. E szerint a később történt kedvező vagy káros események egyedül az örökösnek rovására mennek. Ez az elv a gyakorlati alkalmazásban sok nehézséget és bonyodalmat szülhet, melynek elhárítása némely sajtó szerű kivételeket tett szükségessé, névszerint oly esetben, mikor az örökhagyó adóssai később megbuknak, vagy a megbukottak fizetésre megint képekké válnak. Még azt az esetet is beható elemzésre méltatja a szerző, mikor az egész örökség csak kétes vagy behajthatatlan követelésből állott, s az örökös még a mellett hagyományokkal is terheltetett.

A kétes követelésektől különböznek a feltételtől függők, s ezeken lesznek legkiváltképen láthatóvá a jelzett nehézségek, melyek a *falcidiai* számításban sokszor felmerülnek. Ezek ismertetését értekező két, kiválóan érdekes, jogeset előadásával rekeszti be.

Ezek után azon sokat megvitatott kérdés kerül szőnyegre: ha az örökösnek magának örökrészén kívül hagyományokat is adott a végrendelező, vagy más czímen (pl. *conditionis implendae causa*) juttatott neki valamit vagyonából: az ilyeneket az ő törvényes negyed részén kívül megtarthatja-e, vagy abba be kell-e tudatnia a hagyományosok kívánságára? — E pontra nézve finom különbséget tett a *r. jog*; másképen bának az olyan szerzeménnyel, mely az örökösnek az általa fizetendő hagyomány feltételének fejében jár, és másképen azzal, a mit neki az általa kielégített hagyományos mintegy a hagyomány viszonzásául szolgáltatni köteles; s megint más eljárás foglal helyet akkor, ha magát az örököst egyenesen feljogosította a végrendelet,

hogy abból, a mit a hagyományosnak vagy hitbizományosnak fizet, valamit kifoghasson vagy visszatartson, vagy mikor a hagyományosnak magának egy részét később a hagyományostól visszakövetelni joga van. — Az ilyen kérdések (visszajáró hagyomány, retentio, praeceptio sat.) vitásánál a szerző a jogelmélet legfinomabb szálalival dolgozik. Ezen legutóbb érintett intézkedésekkel (retinenda, accepta pecunia sat.) egy vonalba teszi a r. jog az olyan meghagyást is, mely az örököst arra kötelezi, hogy valakitől, jelesül a hagyományostól, bizonyos jószágot a meghatározott áron megvegyen, vagy neki azt eladja.

A feltételhez kötött hagyomány tárgyának azon gyömölcseit, jövedelmét, mely az örökség elvállalásától a lejáratig felszaporodott, mindig be kell számítani a quartába, hasonlóképen időhöz kötött hagyománynál is.

Tanulságos példákat hoz fel értekező annak kimutatására, hogy mikor és miért illeti meg az örököst a quartán kívül még ennek kamatja is, melyet esetleg szintén a hagyományosok tartoznak fedezni. Némelykor azonban nem csak ezen kamat, de maga az egész quarta is kikerül a hagyomány tárgyának jövedelméből, s ekkor az örökösnek semmi levonásra nincs joga.

A törvény alkalmazásában a hagyaték állománya és a quarta kitudása végett a megrendelt hagyományok pénzbeli értékének megállapítása is szükséges. Különös nehézséggel járhat a levonás alól kivett hagyományokra vonatkozó elbánás, mely t. i. az eset körülményei, meg a kivétel okai szerint háromféle módozat szerint foglalhat helyet, eredménye pedig az lehet, hogy a kivételes hagyományokra eső részét a quartának vagy egyedül az örökös vesztí el, vagy a nem mentes hagyományokból pótoltatik a hiány, nagyobb levonással, vagy hogy a vesztesség bizonyos megállapított mód szerint megoszlik az örökös és hagyományosok közt. Igen meglepő eredményt mutathat fel a falc. törvény alkalmazása a substitutio esetén; akkor t. i., ha az örökhagyó egyenesen kinevezett örököse mellé helyettest is rendelt, s ezt is, mint magát az örököst, hagyománnyal terhelte. Ilyenkor azt a szabályt tartja a r. jog, hogy a két rendbeli hagyományokat össze kell adni, s azok egész összegéhez képest egy quartát számítani; így kell eljárni mind a vulgáris, mind a pupilláris substitúciónál; csak hogy ez utóbbira nézve még azt a különös elvet is követik, hogy a végrendelkező atya által megrendelt hagyományok mind, úgy azok, melyeket serdületlen gyermekére, valamint azok is, melyeket ennek örökösére a pup. substitutusra kirótt, csakis az atyai hagyatékot terhelik, nem a gyermeknek máshonnan szerzett vagyonát is. E szerint az összesített hagyományokhoz mért quartát is csupán az atyai hagyaték után lehet számítani, minek fonalán megtörténhetik, hogy a mennyiben a gyermek után elegendő vagyon nem maradt, a substitutus még saját vagyonát is tartozik a hagyományok törlesztésére fordítani.

A falcidiai számítás igazságszerű megtétele végett eszközölnödő értékbecsülés sokszor tetemes nehézséggel jár s nagy óvatosságot követel. — E részben a következő elvek az irányadók. Az u. n. pretium affectionis nem jöhet tekintetbe, hanem csak a valódi becslés (aestimatio ex veritate). Az örökhagyónak magának végrendeletileg kijelentett becslése a feleket nem kötelezi feltétlenül, mert ő vagy hibából, vagy szándékosan a valóságtól eltérhetett. Az ilyen nyilatkozatban mindazonáltal érvényes hagyomány lehet elrejtve,

A hibás becsléstől különbözik a becsült jószág valódi értékének nem tudása; mikor például egy silánynak vélt festmény utóbb egy nagy mester művének és sokszorosan többet érőnek bizonyul. Az ilyen felfedezés az egész hagyatéki tárgyalás megújítását is szükségessé teheti.

Követelések becslését megghiúsítja némelykor az a körülmény, hogy azok utóbb behajthatatlanoknak bizonyulnak be. Ezzel alább száll az egész hagyaték értéke. Sok függ itt attól, hogy ki az adós, vajjon az örökös maga, vagy valamelyik hagyományos, vagy harmadik személy? Az ilyen esetek sajátos alakulásait mind pontosan szemügyre veszi a r. jog.

A falcidiai számítás ott a legnehezebb, a hol feltételes vagy időhöz kötött tartozások, követelések vagy hagyományok becsléséről s azoknak a quarta szemmeltartása mellett eszközölnödő behajtásáról vagy kifizetéséről van szó. Az eljárást itt tüzetesen megismerteti a szerző. Az említett oknál fogva későbben lejáró ilyenmő tételeknél ugyanis számításba kell venni az időközben húzott avagy elszalasztott hasznokat, egyúttal pedig szem előtt kell tartani azt a jogszabályt is, hogy az örökös, ha később lejáró hagyományokat fizet ki, a szabályos quartán kívül, még ennek az örökség megnyitától járó kamatait is felszámíthatja a hagyományosok terhére, mire azonban módosítólag hat azon szabály, hogy az örökhagyó elhunytától az örökség elfogadása idejéig történt hagyatéki szaporodás tiszta nyereség gyanánt megmarad az örökös számára. Mindezeket a felvett kérdéshez illesztett példaesetekkel deríti fel az értekező, s legvégül az olyan hagyományok érték meghatározásával foglalkozik, melyek mint életjáradékok vagy időnként járó jövedelmek a jogosítottnak életéhez vannak kötve, tehát a feltételes hagyományokkal rokontermészetűek. Az ide vonatkozó fejtegetések között azon figyelemreméltó történeti tényre találkozzunk, hogy az emberi életkor s annak sejtető hosszáról már a rómaiak is folytattak statisztikai nyomozásokat, s ismertek ebbeli észleleteikre támaszkodó táblázatokat.

Tudomásúl vétetik.

b) Biermann Mihály vendégtől: „A szomszédjog oltalmáról.“ Kivonatban így :

A telkek forgalmi és gazdasági önállóságuk daczára sem egyebek, mint parányi darabjai az oszthatatlan anyaföldnek, mely darabokat meg nem szüntethető kapocs fűz össze. Az emberi cselekvények és természeti események hatása azért ritkán szokott megállapodni azon

mesgyéknél, a melyek az egyes telkeket elválasztják. Többnyire megérik a hatást a szomszédos telkek is. Alig fordul elő az ingatlanoknak olyan művelése és használata, mely azoknak határain túl, legalább a közvetlen szomszédságban észrevehető nem volna. Az érzett áthatás előnyös is lehet a szomszéd telkekre s épületekre, de többnyire hátrányos szokott az lenni, a mi által érdek-ellentét fejlődik ki a szomszédok között, mely annyival élesebb, minél intenzívebb a telekben rejlő őserőnek kihasználása és értékesítése, továbbá minél szűkkeblűbben és kíméletlenebbül gyakorolják az egyes gazdák valódi vagy vélt jogait. A surlódások és összettközések, a melyek ezen ellentétből elkerülhetetlenül származnak: ártalmasok, mind erkölcsi, mind jogi, mind gazdasági szempontból. A törvényhozásnak és a jogtudománynak nem utolsó feladata, hogy az összettközéseknek elejét vegye, bölcs intézkedések által, melyek minden telektulajdonosnak jogát bizonyos megszorításokkal korlátozzák oly mértékig, a mely mellett mindeniknek lehetséges a boldogulás.

Az ó-kor legnagyobb jogász-nemzete a római, a szomszédságból folyó viszonyokat gazdaságilag hasznosan, jogilag igazságosan, általában pedig figyelemre ma is méltólag szabályozta. A szomszédjognak a római jogászoktól eredő elvei és szabályai a társadalmi és gazdálkodási átalakulások daczára is érdekesekek, és a kérdésnek törvényhozási rendezésénél ma is becses útmutatóul szolgálhatnak, sőt részben fel is használhatók.

A római jognak érintett intézkedéseit számosan fejtegették, főleg a *Gemeines Recht* művelői, sőt a kérdés a magyar jogi irodalomban sem egészen ismeretlen. Az idevágó dolgozatok azonban túlnyomólag megelégedtek annak taglalásával, hogy mit szabad tenni a telektulajdonosnak saját telkén, és mikor tekinthető a szomszédjog megsértőjének? Biermann itt nem állapodik meg, sőt kiterjeszkedik annak tárgyalására is, hogy miképen érvényesülnek az anyagi jognak parancsolatai és tilalmai, és miképen védheti meg a tulajdonos a maga jogos érdekeit a szomszéd ellen? Szóval az *alaki jognak* alaptételeit is tárgyalja. A kérdésnek éppen ez a része az, a mely Biermannak jelen értekezésében beható megvilágítást nyer. Előttünteti, hogy a római jog, melynek fejlődése processuális úton történt, felette sok tanulságot tartalmaz a szomszédjogi védekezés tárgyában. A rómaiak számos, nagy jelentőségű intézményt, p. o. operis novi nuntiatio, cautio damni infecti, egyenesen azért alkottak, hogy a tulajdonjogot megvédjék a szomszédság ellen, és a tulajdonjognak oltalmazása végett egész védelmi bástyákat formáltak a megfelelő támadási eszközökből, p. o. negatoria in rem actio, actio finium negandorum, arborum furtim cesorum, aquae pluviae arcendae, interdictum uti possidetis, quod vi aut clam ne quid in loco publico vel itinere fiat, de glande legenda, de arboribus cedendis sat., mely védelmi bástyák, mint erős láncznak szemei, egymáshoz illettek, egymást tartották és kiegészítették.

Ezket az egyes védelmi eszközöket nem csupán elkülönözten,

hanem összefüggésekben is megvizsgálja és elébünk állítja Biermann. Felderíti mindeniknek eredetét, lényegét s fontosságát. Kimutatja azoknak kapcsolatát s valamennyit egységes rendszerbe foglalja. Egyúttal arra is gondol, hogy azokból mit lehet a mai jogállapotokra alkalmazni, mit kell mellőzni és micsoda újabb részleteket kell az elavúltak helyére iktatni. Adjuvat, supplet, corrigit. És éppen ez által válik a Biermann értekezése a gyakorlati jogászok előtt is becsessé, úgy, hogy Biermannak jelen dolgozata az alkotandó magyar általános magánjogi törvénykönyv szerkesztésénél hasznos szolgálatot tehet a jogtudósoknak és törvényhozó-testület tagjainak.

Tudomásúl vétetik.

A M. T. AKADÉMIA III. OSZTÁLYÁNAK ÜLÉSE.

1886. május 17-én.

SZTOCZEK JÓZSEF osztályelnök elnöklése alatt.

122. Lenhossék József r. t. előterjeszti Lenhossék Mihály a boncztoni intézet gyakornokától: „Ritkább boncztoni rendellenességek“ című dolgozatot. Kiadatik bírálatra.

123. Mihalkovics Géza r. t. bemutatja Perényi Józseftől: „Adatok a gerincz-húr és a gerincz-húr körül fekvő képződmények fejlődéséről a torpedónál.“

Kiadatik bírálatra.

124. Margó Tivadar r. t. bemutatja dr. Roboz Zoltán értekezését: „A Gregarinákról.“

Kiadatik bírálatra.

HUSZONKETTEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Az I. osztály hatodik ülése.

1886. május 24-én.

ZICHY ANTAL t. t. helyettes elnök elnöklése alatt.

126. Hunfalvy Pál r. t. felolvassa: Észrevételek Vámbéry Ármin r. t. „A honfoglaló magyarok jellemzéséről“ szóló értekezésére — című értekezését. Bírálatra adatik.

127. Bartalus István l. t. „A lyra és közelebbi rokonairól“ értekezik mutatványúl „A hangszerek történelme“ nagyobb munkájából. Röviden így:

A fuvóhangszerek, mivel fejlődésök megelőzte a húrosokat, bizonyos tekintetben emezek fejlesztésére is útmutatóul szolgálhattak, mint például a Pánsip a több húrosokra.

A mythos a húr által keletkező hang fölfedezését a véletlenségnek tulajdonítja, t. i. Merkur a Nilus partjain barangolása közben

egy békateknőbe botlott, melynek oda száradt idegszálai hangot adtak. Így keletkezik Merkur első lyrája. Egyébiránt Merkur vagy Hermes több éghajlat alatt említettik, s e nevek mindenikét kapcsolatba hozhatjuk a lyrával, de legvalóbbszínű az egyiptomi Thaut-Hermesz mondája.

A húr ismeretének jóval meg kellett előzni a lyra keletkezését. Mert tudjuk, hogy már a kőkorszakban vékony csontdarabkákból álló varrótüket használtak, tehát ismerniök kellett e czélra szolgáló bizonyos növény vagy állati idegszálakat, s ez úton könnyen rájöhetnek arra is, hogy a kifeszített idegszálak (pl. a nyilon) bizonyos hangot adnak.

A kétszarvú egyiptomi lyra három húrja már nem első, hanem második képződésű.

A lyra görög neve *chelis*, a latinoknál *testudo*.

Ezek után felolvasó értekezik a húrok többszörösítéséről, a lyraalakok és hullámzójok fejlődéséről; a lyra eredeti hazájáról; az egyiptomi sémi eredetű lyráról, s a görögök nemzeti eredetű lyráiról; Terpandes, Arion, Pythagorás lyráiról.

A lyra hullámzó szekrényében elervén a tökélyesbíthetés netovábbját, évezrek folytán az egész ó-korban uralkodott, egyszersmind életet adott a többi húros hangszereknek.

Legközelebbi rokonai a hárfaneműek, vagy a melyeknek húrjaik szintén szabadon állanak.

Az egyiptomiak nemzeti hangszeröket — a hárfát — tebuninak nevezték. Az első képződés iv alakú volt. A hullámzók koronként szintén kifejlődnek. Az iv alakokat háromszögűek váltják fel.

Ambros nézete a vinárol.

A hárfa, mint a lyra, lett légyen bárminő alakú, lényegét illetőleg az ó-korban már bevégezttnek mondható. Hárfaneműek: a görögök *trigonon*-ja s a rómaiak *trigonium*-ja; az *epigonium*, a *zambuka*, *magadis*; *pektisz*, *szimikon*; a *nebel* vagy *navel*, melyet a tudósok többféleképp értelmeznek, sat. Így a *phönix*, *spodix*, *lyrofönikion*, *klepsziámbosz*, *páriámbosz*, *jámbike*, *skindopszoz* megannyi kisebb-nagyobb alakú, s ehhez képest magas, közép vagy mélyszavú lyra- és hárfafajok.

HUSZONHARMADIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Összes ülés.

1886. május 31-én.

TREFORT ÁGOSTON akad. elnök úr elnöklése alatt.

129. Olvастatik a vallás- és közoktatási m. kir. miniszter leirata, mely szerint ő császári és apostoli királyi Felsője május hó 24-én kelt legfelsőbb elhatározásával dr. Sztoczek Józsefnek a M. T. Akadémia másodelnökévé lett megválasztását legkegyelmesebben jóváhagyni méltóztatott.

Ürvendetes tudomásul vétetik.

130. Főtitkár bejelenti Ranke Leopold kültagnak május 23-án és Waitz György kültagnak május 25-én bekövetkezett elhúnytát.

Az Akadémia ezen nagyevű történetirók halála által az egyetemes tudományosságot ért súlyos veszteséget fájdalmas részvétellel tudomásul veszi és a II. osztályt fölhívja, hogy az emlékbeszédek megtartásáról gondoskodjék.

131. Bemutattatik Pauler Gyula r. t. levele, melyben a d i e s ő ü l t atyja Pauler Tivadar másodelnök elhúnyta alkalmából hozzá intézett részvétiratért köszönetét fejezi ki.

Tudomásul vétetik.

132. Bemutattatnak Jireček József és Jones W. Henrik az utolsó nagygyűlésen megválasztott kültagok levelei, melyekben megválasztatásukért köszönetet mondanak.

Tudomásul vétetnek.

133. Bemutattatik Barna Ignác I. t. levele, melyben kijelenti, hogy az I. osztálynak előterjesztésében foglalt felvilágosításokban megnyugszik, és lemoudásához nem ragaszkodik.

Tudomásul vétetik, és az I. osztálylyal közöltetik.

134. Bemutattatnak az osztályok jelentései az állandó bizottságok tagjainak a következő három év (1887–9) tartamára történt megválasztásáról. E szerint megválasztottak :

I. A nyelvtudományi bizottságba :

Ballagi Mór, Barna Ferdinánd. Budenz József, Freckay János, Goldziher Ignác, Gyulai Pál, Heinrich Gusztáv, Hunfalvy Pál, Simonyi Zsigmond, Szarvas Gábor, P. Thewrewk Emil, Vámbéry Ármin, Volf György, Szinnyei József.

II. Az irodalomtörténeti bizottságba :

Szász Károly, Ábel Jenő, Arany László, Ballagi Mór, Beöthy Zsolt, Bogisich Mihály, Fraknói Vilmos, Gyulai Pál, Heinrich Gusztáv, Ipolyi Arnold, Szabó Károly, Szarvas Gábor, Szilády Áron, Szilágyi Sándor, P. Thewrewk Emil, Volf György, Zichy Antal, Salamon Ferencz.

III. A classica-philologiai bizottságba :

Zichy Antal, Ábel Jenő, Baksay Sándor, Ballagi Mór, Bartal Antal, Csíky Gergely, Finály Henrik, Gyulai Pál, Henszlmann Imre, Imre Sándor, Lehr Albert, Salamon Ferencz, Szabó István, Szarvas Gábor, Szász Károly, Télfy Iván, P. Thewrewk Emil, Torma Károly, Vécsey Tamás.

IV. A történelmi bizottságba :

Deák Farkas, Fraknói Vilmos, Ipolyi Arnold, Knauz Nándor, Nagy Imre, Nagy Iván, Pauler Gyula, Pesty Frigyes, Salamon Ferencz, Szilágyi Sándor, Thallóczy Lajos, Thaly Kálmán, Wenzel Gusztáv.

V. Az archaeologiai bizottságba :

Gr. Andrassy Manó, Arányi Lajos, Ballagi Aladár, Czobor Béla, Dankó József, Deák Farkas, Finály Henrik, Fraknói Vilmos, Hampel József, Henszlmann Imre, Ipolyi Arnold. Majláth Béla, b. Nyáry Jenő, Ortway Tivadar, Ormós Zsig-

mond, Pauer János, Pauer Iván, Pesty Frigyes, Pulszky Ferencz, Pulszky Károly, Rómer Flóris, Rónay Jácint, Szilágyi Sándor, Thaly Kálmán, Torma Károly, Wenzel Gusztáv.

VI. A nemzetgazdasági bizottságba :

Barsi József, Bedő Albert, Deák Farkas, Falk Miksa, Fodor József, Galgóczy Károly, György Endre, Hegedűs Sándor, Hunfalvy János, Kállay Béni, Kautz Gyula, Keleti Károly, b. Kemény Gábor, Kerkápoly Károly, Kerpely Antal, Korizmicz László, Kőrösi József, Kövári László, Láng Lajos, Matlekovicz Sándor és Trefort Ágoston.

VII. A matematikai és természettudományi bizottságba :

Balogh Kálmán, Bedő Albert, b. Eötvös Loránt, Fodor József, Frivaldszky János, Fröhlich Izidor, Galgóczy Károly, Haynald Lajos, Hunyady Jenő, Jurányi Lajos, Krenner József, Kruspér István. Margó Tivadar, Szabó József, Szily Kálmán, Than Károly.

VIII. A könyvkiadó bizottságba :

a) Az I. osztály részéről :

Szász Károly és Beöthy Zsolt.

b) A II. osztály részéről :

Kautz Gyula és Pauley Gyula.

c) A III. osztály részéről :

Szily Kálmán és Fodor József.

A választások helybenhagyatván, az osztályok felhivatnak, hogy a bizottságok megalakulása, az elnökök és előadók megválasztása iránt rendelkezzenek.

135. Olvassaték a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter május 6-án kelt leirata, melyben az Akadémiát értesíti, hogy dr. Schenzl Guidó a meteorológiai és földdelejességi m. kir. központi intézet igazgatója a szent Benedek rendű admonti apátság segédkormányzójává megválasztatván, jelenlegi hivatalától fölmentését kérte. Egyszersmind föl hívja az Akadémiát, hogy az intézetnek szervezeti szabályai értelmében, az igazgató kinevezésénél az ajánlás joga az Akadémiát illetvén meg, az ajánlatot tegye meg. Ezzel kapcsolatban az Akadémia véleményét kéri ki az iránt is, vajjon nem volna-e célszerű a meteorológiai és földdelejességi központi intézetet egy tudományegyetemi, esetleg műegyetemi tanszékké alakítani át, melynek állandó megbízatását képezné az intézet eddigi tevékenységének folytatása.

A III. osztály föl hivatik, hogy úgy az igazgatói hivatal betöltése, mint az intézet szervezetének megváltoztatása iránt véleményét a legközelebbi összes ülés elé terjeszse.

136. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter értesíti az Akadémiát, hogy intézkedéséből a bécsi ornithológiai iroda által kiadott *Ornis* című folyóirat egy példánya az Akadémia könyvtára számára meg fog küldetni.

Köszönettel tudomásul vétetik.

137. Zemplénmegye közönsége az Akadémiával közli május 3-án tartott közgyűlésében hozott határozatát, mely szerint Kis-Bányácska község, Kazinczy Ferencz lakhelye, elnevezésének Széphalomra való átváltoztatását a belügy-miniszteriumnál kérelmezni fogja.

Örvendetes tudomásul vétetik.

138. Bemutattatik Zemplénmegye alispánjának meghívó levele Fáy András Kohányban levő születési házának emléktáblával megjelölése alkalmából, a nagyevűt író születésének századik évfordulóján, május 30-án tartandó emlékünnepeyre. Ezzel kapcsolatban főtitkár jelenti, hogy ezen ünnepélyre az I. osztály Zichy Antal t. t., Heinrich Gusztáv és Vadnai Károly I. tagokat küldötte ki.

Tudomásul vétetik.

139. Bemutattatik az Igazgató Tanács határozata, mely szerint a gróf Teleki József „Hunyadiak kora“ című munkájának előadásából 1858-ig befolyt 9025 forint az azóta járó és ezentúl hozzászámítandó kamatokkal a végrendeletben kijelölt célra, a nevezett munka befejezésére, az Akadémia által fölhasználható.

A Történelmi Bizottsággal közöltetik.

140. Olvastatik Szilasi Móríc budapesti gymn. tanár levele, melyben jelenti, hogy a Marczibányi jutalomra pályázó, Faludy Ferencz nyelvét tárgyaló, dicsérröleg kiemelt IV. sz. pályamunkának ő a szerzője, és kész a pályázati jelentésben kívánt feltételeknek magát alávetni, a munkát befejezni, s kiadás végett az Akadémiának benyújtani.

Az I. osztálylyal közöltetik.

141. Főtitkár jelenti, hogy a Körösi Csoma Sándor hagyatékából származó és barátja Malan által az Akadémiának följánlott tibeti kéziratok Duka Tivadar által az Akadémiához beküldettek, és a könyvtárban elhelyeztettek.

Tudomásul vétetik.

142. Bemutattatik az orientalisták nemzetközi congressusa szervező bizottságának meghívója a Bécsben szept. 27., okt. 2. napjain tartandó hetedik congressusra.

Áttétetik az I. osztályhoz oly felhívással, hogy az Akadémiának a congressuson képviseltetése iránt intézkedjék.

143. Nagyküküllő megye alispánja a segesvári levéltárban őrzött országgyűlési iratok jegyzékét beküldi.

A Történelmi Bizottsághoz tétetik át.

144. A pozsonyi kereskedelmi Akadémia könyvtára részére az akad. kiadványok megküldését kéri.

A Könyvtári Bizottság javaslatára mindhárom osztály értekezéseinek megküldése határozottatik.

145. Bemutattatik a Holczer-féle ösztöndíjért pályázó három műegyetemi hallgató folyamodása.

A Holczer-ösztöndíj-bizottsághoz tétetik át.

146. Főtitkár jelenti, hogy az Edl-féle ösztöndíjra egy pályázó sem jelentkezett.

A pályázat újból ki fog hirdettetni.

147. Bemutattatnak az utolsó összes ülés óta beérkezett ajándék-, csere- és köteles könyvpéldányok, valamint az azóta megjelent akad. kiadványok ily renddel:

I. Testületektől:

- Berlin.* Gesellschaft für Erdkunde. — Zeitschrift. XXI. 2.
 „ Kön. preussische Akademie der Wissenschaften. — Sitzungs-
 berichte 40—52.
- Bombay.* Royal Asiatic Society. — Journal. Vol. XVI.
Bonn. Verein von Alterthumsfreunden im Rheinlande. — Jahrbücher.
 LXXXI. H.
- Bukarest.* Academia Romana. — Documente privitoare la Istoria Roma-
 nilor. Supl. I. Vol. I.
- Cambridge.* Museum of Compar. Zoology. — Bulletin. XII. 3. 4.
Christiania. Videnskabs-Selskabet. — Forhandlingar. 1885.
Colaba. Indiai angol kormány. — Magn. and Meteor. Observations. 1884.
Dorpat. Estnische Gelehrte Gesellschaft. — Sitzungsberichte. 1885.
Harlem. Société Hollandaise des Sciences. — Archives. T. XX. Livr. 4.
London. Royal Society. — Proceedings. Vol. XL. Nr. 242.
 „ R. Geographical Society. — Proceedings of the R. G. S. and
 Monthly Record of Geographie. Vol. VIII. Nr. 5.
- Montreal.* Natural History Society. — The Canadian Record of Science
 Vol. II. Nr. 2. (Két példány).
- Moskva.* Société Impériale des Naturalistes. — Bulletin. 1884: 4. —
 1885: 1. 2.
 „ Société Impériale Archéologique. — Drevnosti trudi imp. mos-
 kovsk. archaeol. obszestva. Pótköt. 1. rész.
- Napoli.* Accademia delle Scienze Fisiche e Mathematiche. — Rendiconto.
 Anno XXII—XXV. Fasc. 1. $\frac{2}{3}$.
- New-York.* American Museum of Natural History. — Annual Report of
 the Trustees, for the year 188 $\frac{5}{6}$.
- New-Haven.* Az amerikai Journal szerkesztősége. — The american Journal
 of Science. Vol. XXXI. May. (1886).
- Róma.* Olasz kormány. — a) Statistica giudiziaria penale per l'anno
 1883. b) Cataloghi dei Codici Orientali. Fasc. 3.
 „ R. Accademia di Lincei. — a) Atti. Rendiconti. Vol. II. Fasc.
 7. 8. 9. b) Atti. Ser. III. Memorie d. Cl. di Scien. Fisiche,
 Math. e Natur. V. XIV—XVII. c) Atti. Ser. III. Me-
 morie d. Cl. di Sc. Morali, Strociche e philologiche.
 Vol. VIII. X. XI.
- St. Pétersbourg.* Académie Impériale des Sciences. — Bulletin. T. XXXI. Nr. 1.
 (Két péld.)
 „ Société Impériale Russe de Géographie. — Ocset. 1885.
- Venezia.* Notarisia Commentarium Phycologicum. Anno I. (1886) Nr. 2.
 „ R. Istituto Veneto di Scienze, Lettere ed Arti. — a) Atti.
 T. II. Ser. VI. Dispensa. 3—10. Tom. III. 1—9. —
 b) Memorie. Vol. XXII. P. 1. 2. — c) Monumenta della
 Università di Padova (1222—1318).

- K. Akademie der Wissenschaften. Bécs. — a) Archiv für öst. Geschichte. LXVI. 1. 2. LXVII. 1. — b) Almanach. 1885. — c) Sitzungsberichte. Philos. hist. Cl. CVII. 1. 2. CVIII. 1. 2. 3. CIX. 1. 2. — Math. naturw. Cl. I. Abth. XC. 1—5. XCI. $\frac{1}{4}$. — II. Abth. XC. 1—5. XCI. 1—3. — III. Abth. LXXXIX. $\frac{3}{6}$. XC. 1—5. — XCI. $\frac{1}{2}$. — d) Register zu den Bd. 86—90. d. math. naturw. Classe. — e) Denkschriften d. philos. histor. Cl. XXXV. — f) Denkschriften d. math. naturw. Cl. XLVIII. XLIX. Bd.
- Gemeinsames Finanz-Ministerium. Bécs. — Statistik v. Bosnien u. Herzegovina. 1885.
- K. k. Geolog. Reichsanstalt. Bécs. — Verhandlungen. 1886. Nr. 5. 6.
- K. k. Statistische Central-Commission. Bécs. — Österreichische Statistik. XI. 4. H. Historisch-Statist. Section der k. k. Mährisch-Schlesischen Gesellsch. für Ackerbau, Natur und Landeskunde. — Index zu d'Elvert's: „Zur Geschichte des Deutschthums in Oest.-Ungarn, mit besonderer Rücksicht auf die Slavisch-ungar. Länder.“
- K. k. Deutsche Carl-Ferdinands-Universität. Prága. — Ordnung der Vorles. 1886.
- K. k. Archaeologisches Museum. Spalato. — Bulletinó. IX. Nr. 4.

-
- Országos kulturmérnöki hivatal. Budapest. — A talajjavítások terén 1885. évben tett intézkedésekről jelentés.
- Országos régészeti és embertani társulat. Budapest. — Évkönyv. 1879—1885.
- Belügyminisztérium. Budapest. — a) Landesgesetzsammlung. 1886. I. H. 1—7. — b) Rendeletek Tára. 1886. 3. 4. füz. — c) Sbirka krajinskych Zákonov na rok 1886. I. 1—7.
- Magy. kir. ítélőtábla. Budapest. — A budapesti kir. ítélőtábla elvi jelentőségű büntetőjogi határozatainak hivatalos gyűjteménye. 1. füz.
- Képviselőház. Budapest. — a) Napló. XI. — b) Jegyzőkönyvek. 1884 $\frac{1}{7}$. II. $\frac{38}{46}$ ív. — c) Irományok. XII.
- Országos m. kir. statisztikai hivatal. Budapest. — a) Magyarország áruforgalma Ausztriával és más országokkal. 1886. 1. füz. — b) Magyarország áruforgalma. V. évf. 1885. július—december.
- Magyar földrajzi társaság. Budapest. — Földrajzi közlemények. XIV. 5. 6.
- Magy. kir. földtani intézet. Budapest. — Évkönyv. VIII. 2. füz.
- Magyar Jogászegylet. Budapest. — Értekezések. XXV.
- Hrvatskoga Arkeologičkoga Društva. Zágráb. — Viestnik. God. VII. B. 2.
- Magyar philosophiai Szemle szerkesztősége. Budapest. — Magyar philosophiai Szemle. V. 2. füz.

II. Magánosoktól:

- Dr. Salomon Mayer Prof. Wien. — Der Entwurf II. einer Strafprocess-Ordnung für Ungarn. (Két péld.)
- K. d'Olivecrona. Stockholm. — a) Sveriges officiela Statistik. B. XXVII. 1. 2. b) G.) Tangvarden. XXVI.
- Dr. Ortvy Tivadar. Pozsony. — Észrevételek a „Zsarnokgyilkosok“ nevén ismert ó-görög szoborcsoport felállításához.
- Sujánszky Antal. Pozsony. — „Sujánszky Antal.“

Petrovszky József. B.-Csaba. — Közigazgatási törvények és rendeletek kézikönyve. VIII. füzet.

Dr. Duka Tivadar útján Kőrösi Csoma Sándornak dr. Malan által ajándékozott tibeti gyűjteménye. *a)* Esoténica buddhismus. — *b)* A buddhismus káthéja. — *c)* Bevezetés a valláshoz. — *d)* Religio elemei. — *e)* Esoténica philosophia. — *f)* Vallástani értekezés. — *g)* Buddhismus időszakai. — *h)* Ugyanazon tárgy. — *i)* Buddhista időszámítás. — *k)* Évszámítási rendszer. — *l)* Időszámlálás. — *m)* Lámpa, Buddha útjain. — *n)* Végmegszabadulásról. — *o)* Vallásos énekek. — *p)* Sanskrit áttevése tibetire. — *r)* Nyelvtan (kézirat). — *s)* Nyelvtan, (nyomtatvány). — *t)* Nyelvtani magyarázatok. — *u)* Ugyanaz. — *v)* Áhitatosság tlkőre. — *w)* Ó-tibeti szavak magyarázata. — *y)* Töredék (vörös írás és vonalak). — *z)* A bűnbánásról apáczáknál. — *aa)* Kérdések és feleletek különféle tárgyakról. — *bb)* Hittani értekezés. — *cc)* Hittan. — *dd)* Bölcsészeti értekezés. — *ee)* Ugyanaz. — *ff)* Ugyanaz (töredék). — *gg)* Bevezetés a Buddha vallásához. — *hh)* Hittani műszavak. — *ii)* Siva, Gotama neveik (vörös pontok Csoma jegyzeteivel). — *kk)* Manjusri dicsőítése. — *ll)* Sakyanak száz cselekedete. — *mm)* A megszabadulásról. — *nn)* Szám-tan. — *oo)* Orvostan (Csoma jegyzeteivel). — *pp)* Hittani értekezés. — *qq)* Ugyanaz. — *rr)* Ugyanaz.

Weber Samu. Szepes Béla. — Szepesbélai cseppkőbarlang.

Dr. Márki József. Budapest. — Färzália.

Nagy-ídoi Sztójka Ferencz. Uszód. — Uzigány nyelvszótár.

Kereskedelmi és iparkamara. Miskolcz. — Jelentés 188³/₄.

Dr. Mandello Károly. Budapest. — Rückblicke auf die Entwicklung d. ung. Volkswirtschaft im Jahre 1885.

Pongrácz Lajos. Ipolyság. — Vázlat a hontmegyei kaszinó ötven éves történetéhez. Michele Stossich. Triest. — Brani di Elmintologia Tergestina.

III. Nyomdáktól:

Görög-keleti egyházmege nyomdája. Arad. — Conferentia.

Réthy L. és fia nyomdája. Arad. — A világgazdaság és a kulturai egység fejlődéséről.

Gör. kat. seminarium nyomdája. Balázsfalva. — Geografia topica (folytatás).

Alexi nyomdája. Brassó. — *a)* Deutsch-rumänisches Wörterbuch. — *b)* Economia Campului.

Franklin-társulat nyomdája. Budapest. — *a)* Kossuth és Erdély ügye. — *b)* A balladáról. — *c)* Oktatás a kardvívásban. — *d)* Katalógus. — *e)* Az okszerű talajmívelés. — *f)* Koloman Tisza. — *g)* Magánjogi esetek. — *h)* Deák Ferencz beszédei (1848—1861). — *i)* Az ipartörvény magyarázata. — *k)* Kísérleti természettan. — *l)* Die Tragödie des Menschen. — *m)* Az inkák törzséből, elbeszélés. — *n)* Ifj. gróf Pállffy Daun Lipót. — *o)* Magyar irálytan. — *p)* Irányadó. — *r)* A vámszövetség kérdéseinek megoldásáról. — *s)* Emlékeimből. — *t)* Magyar verstan. — *u)* A sebek gyógyulása. — *v)* A magyar írók segélyegyletének évkönyvei

1882—1884. — *x*) Gyakorlati kórtan. — *y*) Homokból font kötelek. — *z*) Tantalus. — *aa*) Verstan és aesthetika. — *bb*) A lángban álló szigetenger. — *cc*) A latin nyelv kérdése. — *dd*) Költemények. — *ee*) Az új közjegyzői törvény. — *ff*) Rajzok Mátyás király korából. — *gg*) Fegyvertan. — *hh*) Országos régészeti és embertani társ. Évkönyve 1879—1885. — *ii*) Döntvénytár. Új foly. XII. XIII. — *kk*) Földtani közlöny. XV. 11. 12. XVI. $\frac{1}{2}$. — *ll*) Paleontologiai tanulmányok. — *mm*) M. kir. földtani intézet Évkönyvei. VIII. 1. füz. — *nn*) Erläuterungen. — *oo*) Magyar művészek. 1. 2. füz. — *pp*) Turul. IV. 1. — *rr*) Meteorologiai viszonyok. — *ss*) Gyümölcsészeti füzetek. VII. 1. — *tt*) Természettudományi füzetek. X. I. — *uu*) Zeitschrift für die Ornithologie. II. Jahrg. I. H. — *vv*) Mittheilungen aus dem Jahrbuche der k. Ung. Geol. Anstalt. VIII. Bd. 1. H — *xx*) Falusi könyvtár. 31. 32. — *yy*) Olesó könyvtár. 197—204. — *zz*) Magyar jogászegyleti Értekezések. III. 1. 2. — *a*) Nemzeti nőnevelés. VI. évf. 9. 10. VII. évf. 1. 2. 3. füz.

Hornyánszky Viktor nyomdája. Budapest. — *a*) Távirászati közlemények. 1885. 1. 2. 3. — *b*) A nemzeti hajósegylet alapszabályai. — *c*) A nemzeti színház könyvtára. 155. (két péld.) 156. — *d*) 3 drb. különféle apró nyomtatvány. — *e*) Huszonöt év Magyarország történetéből. 5. 6. füz. — *f*) Telegrafügyi Szemle. 1886. 7. 8. — *g*) A Margitsziget. — *h*) Curort Margaretheninsel. — *i*) A gót építészeti stil. — *k*) Dreiuundzwanzigster Jahresbericht der deutschen reformirten Filialgemeinde in Budapest. — *l*) Beiträge zur Geschichte der serbischen Kirche. — *m*) Achtzehnter Jahresbericht des Krankenhauses Bethesda. — *n*) Háború és béke. 11. füz. — *o*) Búcsúbeszéd. — *p*) Kereskedelem isme. — *r*) Magyar könyvszemle. IX. $\frac{1}{6}$. füz. — *s*) Keresztyén népművészet. I. 2. — *t*) Slovenské Noviny I. évf. 52—59. sz. — *u*) Borászati Lapok. XIII. évf. 9. 10. — *v*) Magyar kir. távirászati rendeletek tára. 1886. 4. sz. — *x*) Postai rendeletek tára. 1886. 23—25. sz. — *y*) Községi Közlöny. VIII. évf. 18—20. sz. — *z*) Vasúti hírlap. II. évf. 18. sz.

Pataki József műintézete. Budapest. — *a*) Magyar hölgyek arczképcsarnoka. — *b*) Koronázási Emléklapok. — *c*) Diszcsarnok. (Ruhmeshalle).

Schodisch Lajos nyomdája. Felső-Eőr. — Bélyegilletéki Útmutató.

Stein J. nyomdája Kolozsvár. — *a*) Aus Schillers Leben. — *b*) Az erdélyi műzeumegylet bölcs. nyelv. és széptudományi osztályának kiadványai. II. 4. — *c*) Losonczy báró Bánffy Albert emlékezete. — *d*) Orvostermészet-tudományi Értesítő. (1886.) XI. évf. Orvosi szak. 1. füz. — Természet-tud. szak. 2. füz. — Népszerű szak. 1. sz.

Ziegler Károly nyomdája. Komárom. — Lapok egy kis város multjából.

Wajdits József nyomdája. Nagy-Kanizsa. — Vásári rendtartás.

Krafft W. nyomdája. Nagy-Szeben. — *a*) Deutsches Lesebuch. — *b*) Siebenzehnter Rechenschafts-Bericht der „Transilvania.“ — *c*) Raport de asiguratiune „Transilvania.“ — *d*) Ungarisches Sprachbuch. II. Th. — *e*) Satzungen der Bodenercreditanstalt in Hermannstadt.

Angermayer Károly nyomdája. Pozsony. — Pressprocess des Johann Ludwig.

Skarnitzel F. nyomdája. Szakoleza. — Cesta k. nebeskému Jeruzalemu.

Kirchner J. E. özv. nyomdája. Versecz. — Verschiedene galante Abenteuer.
 Bittermann nyomdája. Zombor. — Bács-Bodrogh-megyei Történ. Társulat Évkönyve. II. évf. $\frac{1}{2}$. füz.

IV. Saját kiadásbeli munkák :

- Értesítő (akadémiai). 1886. 2. 3. sz.
 Emlékbeszéddek. IV. 1. sz.
 Nyelvtud. Értekez. XIII. 3. 4. sz.
 Nyelvtud. közlem. XX. 1. füz.
 Hellebrandt Árpád. A Magyar Tudományos Akadémia könyvtárában levő ősnymtatványoknak jegyzéke.
 Irodalomtörténeti Emlékek. I. köt.
 Társad. Értekezések. VIII. 8. sz.
 Történelmi Értekez. XIII. 2. sz.
 Archaeol. közlem. XIV. köt.
 Magyarországi török kincstári deffterek. I. köt. *
 Mathemat. Értekez. XII. 11.
 Termtud. Értekez. XV. 9.
 Mathem. és termtud. Értesítő. IV. 6. 7. füz.
 Mathem. és termtud. közlem. XX. 5. sz.
 " " " " XX. köt.
-

MAGYAR TUDOM. AKADEMIA

É R T E S Í T Ő J E.

HUSZONNEGYEDIK AKADEMIAI ÜLÉS.

A II. osztály hatodik ülése.

1886. június 7-én.

PULSZKY FERENCZ t. t. osztályelnök elnöklése alatt.

149. Pulszky Ferencz t. tag olvassa: „A magyarországi őskori leletek“ című dolgozatát.

Tudomásul vétetik.

150. Deák Farkas r. tag: „Kemény János önéletírásának jellemzése“-t olvassa föl.

Tudomásul vétetik.

HUSZONÖTÖDIK AKADEMIAI ÜLÉS.

A III. osztály hatodik ülése.

1886. június 15-én.

KONKOLY MIKLÓS t. t. helyettes elnök elnöklése alatt.

152. Fodor József r. tag: „Ujabb kísérletek baktériumok vérbe fecskendezésével.“

153. Dietz Sándor részéről: „A Typha és a Sparganium virága és termése fejlődéséről,“ bemutatja Jurányi Lajos r. t.

154. Rados Gusztáv részéről: „A determinánsok elmélete“ cz. közleményt az Értesítő számára bejelenti König Gyula l. t.

155. Borbás Vincze részéről a csak ma érkezett: „Hazánk belföldi és mediterrán vidéki tölgyeinek ismertetése“ cz. dolgozatot bemutatja az osztálytitkár.

156. Dr. Sztoczek József levele felolvastatik, melyben kijelenti, hogy akadémiai másodelnökké megválasztatván, és e választás Ő Felsége által helybenhagyatván, az osztályelnökségről lemond.

Az osztályülésem e levél felolvasottnak vétetvén, az intézkedés az Ügyrend szerint az osztály-értekezlet teendőihez tartozik.

157. A math. és természettud. állandó bizottság megalakuló ülését megtartotta, s azon elnökké dr. Haynald Lajos, alelnökké dr. Szabó József, előadóvá br. Eötvös Loránd választattak meg.

 HUSZONHATODIK AKADEMIAI ÜLÉS.

Az I. osztály hetedik ülése.

1886. június 21-én.

BALLAGI MÓR r. t. helyettes elnök elnöklése alatt.

159. Zichy Antal t. t. előre bocsátván, hogy az akadémiai Széchenyi-bizottság megbízásából összegyűjtván Széchenyi beszédeit, melyekhez bevezetések és jegyzeteket írt, különösen bővebben ismertette azon országgyűléseket, a melyekben Széchenyi szerepelt. E bevezetésekben fölolvassa azt a részt, a mely az 1825-iki országgyűlésről szól.

160. Szinnyey József l. t. fölolvassa Beöthy Zsolt r. tagnak „Kónyi János“ czímű értekezését.

 HUSZONHETEDIK AKADEMIAI ÜLÉS.

Összes ülés.

1886. június 28-án.

TREFORT ÁGOSTON akad. elnök úr elnöklése alatt.

162. Főtitkár bejelenti Kalchbrenner Károly rendes tagnak f. évi június hó 5-én bekövetkezett elhúnytát.

Az Akadémia fájdalmas részvétét fejezi ki a természettudomány nagy-érdemű munkásának elvesztése fölött, és a III. osztályt fölhívja, hogy az emlékbeszéd megtartásáról gondoskodjék.

163. Olvasatnak az Akadémia állandó bizottságai megalakulásáról szóló jelentések. Megválasztattak :

I. A nyelvtudományi bizottság elnökévé Joannovics György t. t., előadónvá Budenz József r. t., külső taggá Freckay János.

II. Az irodalomtörténeti bizottság elnökévé Szász Károly t. t., előadójává Szilády Áron r. t.

III. A classica-philologiai bizottság elnökévé Zichy Antal t. t., előadójává Ponori Thewrewk Emil r. t., külső tagjaivá Csengery János és Komáromy Lajos tanárok.

IV. A történelmi bizottság elnökévé Fraknoi Vilmos r. t., előadójává Pesty Frigyes r. t.

V. Az archaeologiai bizottság elnökévé Pulszky Ferencz t. t., előadójává Henszlmann Imre l. t., külső tagjaivá Lanfrancioni Grazioso Enea mérnök, Lipp Vilmos gymnasiumi igazgató, Pasteiner Gyula egyetemi tanár és Réthy László múzeumi segédőr.

VI. A nemzetgazdasági bizottság elnökévé Trefort Ágoston t. t., alelnökévé Kautz Gyula r. t., az előadó választása az októberi ülésre halasztatott. Külső tagokká megválasztattak : gróf Apponyi Albert, gróf Desseffy Aurél, Fenyvessy Adolf, Földes Béla, Gerlóczy Gyula, Halász Imre, Heltay Ferencz, Herich Károly, Jekelfalussy József, Lukács Antal, Lukács Béla, Máday Izidor, Mandello Károly, Széll Kálmán, Tolnay Lajos.

VII. A matematikai és természettudományi bizottság elnökévé Haynald Lajos t. t., alelnökévé Szabó József r. t., előadójává Eötvös Loránd báró r. t.

A választások helybenhagyatnak.

164. Gyulai Pál r. t. fölhívja az Akadémia figyelmét arra, hogy a nemzetgazdasági és természettudományi bizottságok eljárása, mely szerint az elnök mellé alelnököt is választottak, az Ügyrend 42. b) §-ának nem felel meg: a mennyiben tehát az alelnök választásának szükségességét érzik, az Ügyrend megváltoztatására indítványt terjeszsenek elő.

Az Akadémia, tekintettel arra, hogy több bizottság már hosszabb idő óta választ alelnököt, a jelenleg történt választásokat is helybenhagyja; de mivel az Ügyrend csak bizottsági elnökről szól, kívánatosnak tartja, hogy e pont kiegészítésére nézve indítvány tétessék.

165. Az I. osztály jelenti, hogy az Ügyrend 43. §-a értelmében Budenz József r. tagot a könyvtári bizottság tagjává megválasztotta.

Tudomásúl vétetik.

166. Az I. osztály jelenti, hogy az orientalistáknak Bécsben tartandó hetedik congressusán az Akadémia képviselőinek: Hunfalvy Pál, Vámbéry Ármin r. és Goldziher Ignác levelező tagokat ajánlja.

Tudomásúl vétetik.

167. A történelmi bizottság ajánlja, hogy Schönherr Gyula joghallgató folyamodását, melyben a bécsi egyetem mellett feunálló „Institut für Österreichische Geschichtsforschung“ tanfolyamának látogatása végett állami ösztöndíj adományozását kéri, az Akadémia pártolólág terjeszse a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter elé.

A kérvény az Akadémia által pártolólág fog fölterjesztetni.

168. A III. osztály jelenti, hogy Sztoczek József osztályelnök, az Akadémia másodelnökévé történt megválasztatása következtében az osztályelnöki tisztről lemondott, és az osztályelnök megválasztását az októberi osztályértekezlet napirendjére tűzte ki.

Tudomásúl vétetik.

169. A III. osztály előterjeszti a meteorologiai és földdelejességi m. kir. központi intézet tárgyában kiküldött bizottságának általa elfogadott jelentését és Schenzl Guidó r. t. külön-véleményét.

Az Akadémia a III. osztály jelentésében foglalt javaslatokat elfogadva, a következőkben állapodik meg:

a) A dr. Schenzl Guidó r. t. visszalépése által megüresedett igazgatói állomásra dr. Gruber Lajost, az intézet adjunctusát és Heller Ágost budai állami főreáltanodai tanárt, mint egyenlően qualificált szakférfiakat, ajánlja a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszternek.

b) A meteorologiai intézetnek egy főiskolai tanszékkal való összekapcsolását nem tartja kívánatosnak, mivel az intézet igazgatója nagyrészt statisztikai és adminisztratív természetű teendővel van elhalmazva és kötelességei lelkiismeretes teljesítésében, időhöz kötött rendszeres előadások tartása által gátolva lenne.

c) A meteorologiai intézetnek a földművelés-, ipar- és kereskedelmi minisztérium alatt álló időjelző állomással való kapcsolatba hozását, az időjelzés helyesebb és alaposabb intézése érdekében, kívánatosnak tekinti.

170. Olvassatik a hadtudományi bizottság tárgyában a II. és III. osztály

által kiküldött bizottság jelentése. E szerint a hadtudományi bizottságnak a II. osztály körébe való fölvétele ajánlatik, tekintettel arra, hogy azon munkálatok, melyek a hadtudományi bizottságnak céljául kitűzettek, u. m. *a*) a hadtörténelmi események tanulmányozása és szakszerű ismertetése, *b*) a hadművészetnek a magyar nemzetnél való fejlődésére vonatkozó adatok gyűjtése, feldolgozása és kiadása: az alkalmazott matematikai és természettudomány körén kívül állanak, és a történelmi tanulmányokkal a legszorosabb kapcsolatot tüntetik föl; — de a hadtudományi bizottság más két feladata, nevezetesen *c*) a hadtudomány fejlődési folyamatának figyelemmel kísérése, és *d*) a hadtudományi remekművek magyarrá fordítása és kiadása szintén nem tételez föl szerves összefüggést a III-ik osztálylyal.

A bizottság jelentése a II. osztályhoz tétetik át, oly fölhívással, hogy az abban foglalt fölvilágosítások alapján, a hadtudományi bizottságnak a II. osztály körébe való befogadása iránt nyilatkozzék.

171. A gróf Széchenyi István irodalmi hagyatékának kiadására kiküldött bizottság jelenti, hogy elnökévé Trefort Ágoston t. tagot választotta meg, és a gróf Széchenyi István beszédeit tartalmazó, Zichy Antal t. t. által szerkesztett kötetnek sajtó alá adását határozta el.

Tudomásúlvétetik.

172. A Holczer Miklós-féle műegyetemi ösztöndíj tárgyában kiküldött bizottság, az ösztöndíjnak Chatel Vilmos műegyetemi hallgató részére adományozását javasolja.

A 300 frtnyi ösztöndíj Chatel Vilmosnak adományoztatik.

173. Zichy Antal t. t. jelenti, hogy az I. osztály megbízásából Heinrich Gusztáv és Vadnai Károly l. tagokkal együtt jelen volt a Fáy András tisz. tag születési házában (Zemplénmegye, Kohány) emléktáblával jelölése alkalmából május 30-án tartott ünnepen, egyszersmind fölkereste Kazinczy Ferencnek az Akadémia gondozása alatt álló széphalmi mausoleumát, melyről jelentését az Akadémia Igazgató Tanácsa elé fogja terjeszteni.

Tudomásúlvétetik.

174. Főtitkár felhívja az Akadémia figyelmét arra, hogy a szünet alatt, szeptember 10-ikén, Tóth Lőrincz r. t. és Barabás Miklós l. t. akadémiai taggá választatásuk ötvenedik évfordulóját ünneplik.

Az Akadémia elnöke fölkéretik, hogy Tóth Lőrincz r. t. és Barabás Miklós l. t. tagnak ez örvendetes ünnepély alkalmából az Akadémia szerencse-kívánatát tolmácsolja.

175. Bemutattatnak az utolsó összes ülés óta beérkezett ajándék-, csere- és kötelek könyvpéldányok, valamint az ezen idő alatt megjelent akadémiai kiadványok, ily renddel:

I. Testületektől:

<i>Berlin</i>	Gesellschaft für Erdkunde. — Verhandlungen. Bd. XIII. Nr. 5.
„	Kön. Akademie der Wissenschaften. — Abhandlungen 1884.
<i>Breslau.</i>	Verein für Geschichte und Alterthum Schlesiens. — a) Regesten. III. Theil. b) Zeitschrift. XX. Bd.
<i>Brüssel.</i>	Société R. de Numismatique. — Revue. 1886. 3. Livr.

- Cherbourg.* Société Nationale des Sciences Naturelles et Mathématiques. —
a) Mémoires. T. XXIV. — b) Catalogue de la Bibliothèque de la Société. II. Partie.
- Dijon.* Académie des Sciences, Arts et Belles-Lettres. — Mémoires. T. III.
- Dublin.* Royal Dublin Society. — a) Proceedings. Vol. IV. Part. 7—9. Vol. V. P. 1. 2. (Két péld.) — b) Transactions. Vol. III. Ser. 2. (Két példány).
- Firenze.* Societa italiana di Antropologia. — Archivio. Vol. XVI. Fasc. 1.
- Halle a/S.* Bibliothek der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft. — Zeitschrift. Bd. XL. H. 1.
- Harlem.* Musée Teyler. — a) Archives. Ser. II. Vol. II. Part. 3. — b) Catalogue de la Bibliothèque. Livr. 1. 2.
- " Société Hollandaise des Sciences. — a) Liste alphabétique. — b) Archives. T. XX. Livr. 5.
- London.* R. Geographical Society. — Proceedings of the R. G. Soc. and Monthly Record of Geographie. Vol. VIII. Nr. 6.
- Montpellier.* Académie des Sciences et Lettres. — Mémoires de la Section des Sciences. T. VII. F. 2. T. X. F. 3.
- Moscou.* Société Impériale des Naturalistes. — a) Bulletin. 1885. Nr. $\frac{3}{4}$. — b) Beilage. Meteorologische Beobachtungen.
- New-Hawen.* Az amerikai Journal szerkesztősége. — The amer. Journal of Science. V. XXXI. June. (1886.)
- Paris.* Société de l'Orient Latin. — Bibliographie de l'Orient Latin. II.
- Philadelphia.* American Philosophical Society. — Proceedings. V. XXII. P. 4.
- Roma.* Biblioteca Nazionale Centrale Vittorio Emanuele di Roma. — Bolletino, 1886. Nr. 1. 2.
- " R. Accademia di Lincei. — a) Atti. Ser. IV. Rendiconti. Vol. II. F. 10. 11.
- Toulouse.* Société Académique Franco-Hispano-Portugaise. — Bulletin. T. VI. Nr. 2.
- Washington.* a) National Academy of Sciences. — Mémoires. V. III. P. 1. — b) Proceedings I. 2. — c) Report. 1883. 1884.
- " United States Geological Survey. — Report. 1882—1883.

Ornis. Bécs. — Ornis. 1885. I. Jahrg. $\frac{2}{3}$. H.

K. Akademie d. Wissenschaften. Bécs. — Anzeiger. 1886. Nr. 7—14.

K. k. Naturhistorisches Hofmuseum. Bécs. — Annalen. Bd. I. Nr. 2.

K. k. Geolog. Reichsanstalt. — Verhandlungen. 1886. Nr. 7.

K. k. Kriegs-Archiv. Bécs. — Mittheilungen. Jahrg. 1886. II.

K. k. Statistische Central-Commission. — Oesterreichische Statistik. B. XII. II. 1.

Museum Francisco-Carolinum. Linz. — Dreiundvierzigster Bericht.

K. k. Archaeologisches Museum. Spalato. Bulletino. Anno IX. Nr. 5.

Società Adriatica di Scienze Naturali. Triest. Bolletino. Vol. IX. Nr. 1. 2. (Két péld.)

- Trencsénmegyei természettudom. egyesület. — Évkönyv. VIII. évf.
 Kölcsey-egyesület. Arad. — Évkönyv. 1885. 1. 2. rész.
 Nyitravölgyi gazdasági egyesület agrarmeteorológiai észleldéje. Brogyán. — Havi
 jelentések. 1886. április.
 Belügyminisztérium. Budapest. — Collectiunea Legilor. 1886. F. 1.
 Országos m. kir. statisztikai hivatal. Budapest. — a) Magyarország áruforgalma
 Ausztriával és más országokkal. 1885. jan.—decz. magyar-német. — b)
 Magyarország áruforgalma Ausztr. és más orsz. 1886. 2. 3. füz.
 Budapest főváros statisztikai hivatala. Budapest. — a) Magyarázó Catalogus. —
 b) Közlemények. XX. — c) Bulletin des finances des grandes villes.
 Magyar földrajzi társaság. Budapest. — Földrajzi közlemények. XIV. 7.
 Kárpát-egyesület. Igló. — a) Évkönyv. XIII. évf. — b) Jahrbuch. XIII. Jahrg.
 Egyetem. Kolozsvár. — Tanrend 188⁶/₇. I-ső felére.

Magyar Philosophiai Szemle szerkesztősége. Budapest. — Magyar Philosophiai
 Szemle. V. évf. 3. füz.

- A lyceum és tanító-képezde Értesítője 188⁵/₆. — Sopron.
 Az evang. lyceum Értesítője. 188⁵/₆. — Pozsony.
 A polg. fiú iskola Értesítője 188⁵/₆. — Csáktornya.

II. Magánosoktól:

- Petrovszky József. B.-Csaba. — Törvények és rendeletek kézikönyve. IX. füz.
 Dr. P. Calliburcsés. Paris. — a) Recherches experimentales sur l'influence du traite-
 ment pneumatique sur la fermentation des jus sucrés. — b) Description
 d'un nouveau Systeme d'appareils d'évaporation et distillation.
 Vértessyné Makfalvay Gizella. Székesfehérvár. — Apróságok. II. kiad.
 Charles de Linas. Arras. a) Anciens ivoires sculptés. — b) Le livre d'ivoire a la
 bibliothèque publique de Rouen.
 Ávéd Jákó. Gyula-Fehérvár. — Gyula-Fehérvár éghajlatának viszonyai 1875—1884.
 Giovanni de Piccolellis. Firenze. — Liutai antichi e moderni.
 Carl of Crawford and Balcarres. Dun Echt, Aberdeen. — Dun Echt Observatory
 Publications. Vol. III.

III. Nyomdáktól:

- Görög-keleti egyházmegye nyomdája. Arad. — Festivitatea.
 Alexi nyomdája. Brassó. — a) Cura naturala. — b) Privive istorica.
 Athenaeum részvénytársaság nyomdája. Budapest. — a) Magyarország áruforgalma
 1885. ⁹/₁₀. 1886. ¹/₃. füz. V. évf. magyar-német. — V. évf. júl.—decz.
 b) Magyar Stat. Évkönyv. 1883. 2. — 1884. 1. 4. füz. magyar és német.
 — c) Hivatalos jelentés az 1885. országos által. kiállításról. I. 1. II. ¹/₂.
 IV. 1. füz. — d) Vázlata a hontmegyei kaszinó 50 éves történetének.

- e) Egyetemes földrajz II. köt. — f) Történelmi tár. 1886. 2. füz. — g) Századok. XX. évf. $\frac{2}{6}$ füz. — h) Magyar tanügy. III. évf. $\frac{7}{8}$ $\frac{9}{10}$. IV. $\frac{1}{2}$ $\frac{3}{4}$. füz. — i) A vörös kereszt-egylet 1885. decz. és 1886. januári jelentése. — k) A magyar-cseh confoederatio 1620-ban. — l) Meteorit gyűjtemény. — m) Gépek és eszközök elmélete. — n) Jelentés a budapesti rabsegélyző egylet 1885. évi működéséről. — o) Ki láthatja meg Isten országát. — p) A magyar írók és művészek társasága 1885. körében. — q) Tájékoztó. 1886. évf. — r) Paedagogiai encyclopaedia. 20. füz. — s) Nehány szó. — t) A nagy áldozat. — u) Dramaturgia. 2. füz. — v) Gyakorlati útmutató a franczianyelv elsajátítására. 1. füz. — w) Vázlatok Budapest multjából. — y) Az 1849-ki honvédegyletek alapszabályai. — z) A növények természetrajza. 1. 2. f. — aa) A növényország tankönyve. — bb) Philosophiai propaedeutica. — cc) Kis magyar nyelvtan. — dd) Földrajz. — ee) Olvasmányok. — ff) Magyar olvasókönyv. — gg) Kossuth iratai. 15—18. füz. — hh) Utazások. — ii) Földrajz. III. kiad. — kk) Homeros Iliasa. — ll) Országgyűl. Almanach. — mm) Fogyasztási adók tankönyve. I. köt. — nn) Spartakus. — oo) Magyar közjog. — pp) Jövönk. — rr) Egy soproni emlék. — ss) Első exoticus madár-nagykereskedés. — tt) Jelentés a Szt.-István társ. pénztára állapotáról. — uu) Háy János Odysseája. — vv) Az ember tragédiája. — xx) A milliomos. — yy) Magy. zsidó szemle. 1886. 2—6.
- Franklin-Társulat nyomdája. Budapest. — a) Lidércz naptár. 1884. 1886. — b) Magyar nők naptára. 1884. 1886. — c) István bácsi naptára. 1884. 1886. — d) Falusi gazda naptára. 1884. 1886. — e) Új honvéd naptár. 1884. 1886. — f) Protestáns új képes naptár. 1884. 1886. — g) A magyar nép naptára. 1884. 1886. — h) Képes naptár. 1884. — i) Kossuth naptár 1884. — k) A nép zászlója naptára. 1884. — l) Székely-egyleti képes naptár. 1886. — m) Nevezzünk naptára. 1884. 1886. — n) Neuer illustr. Volkskalender. 1884. 1886. — o) Anakreon. p) Cicero a kötelességekről. — q) Koszorú. VIII. 5. füz. — r) Fáy András összes beszélei. I. II. III. köt. — s) Borászati naptár 1884. 1886. — t) Salamon Magyarország.
- Hornyánszky Viktor nyomdája. Budapest. — a) Távirászati rendeletek tára. 1883. — b) A zsoltárok könyve. — c) Új testamentom. — d) Aida. — e) Énekes könyv. — f) Hunyady László. — g) Háború és béke 12. füz. — h) A keresztény egyház története. — i) Huszonöt év Magyarország történetéből. 7 füz. — k) Bethesda 18. évi jelentése. — l) A budapesti protestáns országos árvaegylet választmányának jelentése. — m) Ugyanaz németül. — n) Az Abenszeradsz. — o) Az egyértékű analitikus függvények előállításáról. — p) Orsz. középiskolai tanáregyesületi közlöny. XIX. évf. 10. füz. — r) Távirászati közlemények. XVII. évf. 2. füz. — s) Telegrafügyi szemle. — t) Die Serben in Ungarn.
- Ziegler Károly nyomdája. Komárom. — Hitelemzés példákban.
- Ev. reform. collegium nyomdája. Maros-Vásárhely. — a) Falusi képek. — b) Nyílt szó.
- Fischel Fülöp nyomdája. Nagy-Kanizsa. — Nehány vonás a görögök szellemi élete fejlődéséből.
- Filtsch S. nyomdája. Nagy-Szeben. — Die Stadt Kronstadt u. deren Umgebung.

Krafft V. nyomdája. Nagy-Szeben. — a) Jahresbericht d. Géwerbeschulen in Hermannstadt. — b) Harteneck.

Ref. főiskola nyomdája. Sárospatak. — a) Tolesvai szőlőszeti és borászati egyesület alapszabályai. — b) Goethe és a „Faust.“ — c) A Tiszán-inneni ev. ref. egyházkerület 1886. közülési jegyzőkönyve. — d) A protestáns egyház halottai. — e) Községi népiskola értesítője 188⁵/₆. f) A nagymihályi elemi iskola Értesítője 188⁵/₆.

Engel A. nyomdája. Szeged. — Emlékirat a szegedi fogházakról.

Bittermann nyomdája. Zombor. — a) A titeli államiskola Értesítője 188⁵/₆. — b) Drugarice.

IV. Saját kiadásbeli munkák :

Nyelvtud. Értekezések. XIII. 6. 7. 8. sz.

Régi magyar költők tára. V. köt.

Társad. Értekez. VIII. 9. sz.

Archaeolog. Értesítő. VI. köt. 3. sz.

A könyvtárban helyeztetnek el.

MAGYAR TUDOM. AKADEMIA
É R T E S Í T Ó J E.

HUSZONNYOLCZADIK AKADEMIAI ÜLÉS.

Összes ülés.

1886. október hó 4-én.

TREFORT ÁGOSTON akadémiai elnök elnöklése alatt.

177. Trefort Ágoston akadémiai elnök úr üdvözlöi a szünet után első ízben egybegyült tagokat, és munkásságuknak sikert kíván.

178. Gyulai Pál r. t. felolvassa jelentését az 1884¹/₆-iki Péczely drámai pályázatról, mely a jutalom ki nem adását ajánlja. A jelentés így szól:

Tisztelt Akadémia! Van szerencsém jelentést tenni az 1884—85-ki Péczely drámai pályázatról a bíráló bizottság nevében, a mely Gyulai Pál r., Arany László és Vadnai Károly I. tagokból állott.

Az Ügyrend 126. §. a következőket rendeli: a) A Péczely-pályadíjra csak tisztán a magyar történelemből vett színművek pályázhatnak, úgy tragédiák, mint középfajú drámák és vígjátékok, akár kötött nyelven, akár prózában írva. b) Pályaműveknek tekintetnek minden olyan magyar történelmi színművek, a melyek a kijelölendő két évben megjelentek nyomtatásban, vagy ha nyomtatásban meg nem jelentek is, valamely színpadon előadattak s kéziratban az Akadémiához beküldettek az utolsó két évet követő márczius hó utolsó napjáig, c) A már pályadíjat nyert színművek is pályaműveknek tekintetnek, kivéve a Karátsonyi-díjjal, mint legnagyobb pályadíjjal jutalmazott színműveket. d) A pályadíj csak úgy adatik ki, ha a bíráló bizottság a pályaművek között jutalomra méltó színművet talál."

Jelen évkörbe eső kézirati színművek nem küldetvén be az Akadémiához, a bíráló bizottság csak a nyomtatásban megjelent történelmi színműveket vehette tekintetbe. Ezek a következők: *Johanna nápolyi királynő*. Történelmi dráma 5 felv. *Erzsébet a magyar birodalom kormányzója*. Történelmi dráma 5 felv. Mindkettő Füzesséry Bertalantól. (Kassa, 1884.) Továbbá *Endre és Johanna*. Irta Rákosi Jenő. Történelmi szomorújáték 5 felv. (Budapest, 1885.) *Széchy Mária*. Történelmi színmű. Irta Dóczy Lajos. (Budapest, 1885.)

A két első kezdetleges mű s alig áll irodalmi színvonalon, s így a bíráló bizottság csak a két utóbbit vehette komoly figyelembe.

Rákosi történelmi tragédiája keveset gondol a kronológiával, sőt a történelmi tényeket sem igen tiszteli. A krónikák szerint I-ső Károly magyar király, fiát, Endrét, 1333-ban, még 6 éves korában Nápolyba vitte s eljegyeztette Johanná-

val. Róbert sicíliai király unokájával s egyszersmind az udvarban hagyta, hogy a szerződés szerint, Róbert halála után, elfoglalja a trónt. A tragédiában Endre egész tizenhat éves koráig Bariban tart udvart, soha sem látja Johannát, csak menyekzőre jelen meg a nápolyi udvarnál s akkor is csak az esketés órájában mutatják be menyasszonyának.

A krónikák szerint Róbert király 1343 elején meghalván, szerződését megmásítva, oly végrendeletet hagy hátra, mely szerint a tizenhat éves Johanna és Endre csak huszonkét éves korukban juthatnak a trónra, addig nevében Sancha özvegy királyné kormányozzon egy pár főúrral; Endre huszonkét éves koráig bírja a salernói hercegséget, de ha Johanna örökös nélkül halna el, az ország ne Endrére, hanem Máriára, Johanna húgára, szálljon. A királyi ház egyik hercegnője, Valois Katalin, Tarenti Fülöp és Lajos hercegek anyja, e fordulatot mindenkép czéljára igyekszik felhasználni, a mely nem kevesebb, mint, hogy megrontva Endre házasságát, Johanna kezét idősb fia Fülöp kezére játssza, ifjabb fiával, Lajossal pedig Máriát vétesse el. S csakugyan oda viszi a dolgot, hogy Johanna nagyatyja halála után nemsokára megkoronáztatik, de férje nélkül. A férj és nő folyvást versengésben élnek, Johannának részint erőszakossága, részint kicsapongásai miatt. Azonban a dolgok menetét se a pápa, sem I. Lajos magyar király nem nézhetik közönyösen. A pápa abban, hogy Róbert király végrendeletében a szerződést megmásította, a szent szék sérelmét látja, maga rendelkezik a nápolyi kormányról, s míg az örökösök nagykorúságot érnek, Aymerik bibornokot küldi kormányzónak. Lajos király szintén ragaszkodik öcsce jogaihoz s anyját Erzsébet királynét útnak indítja Nápolyba. Erzsébet látván a viszonyok nehézségeit, haza akarja vinni Endrét, de megingatják elhatározását részint az Endréhez ragaszkodó nápolyi urak, részint pedig Katalin és környezetének szinlelései, a kik félnek, hogy Endre eltávolításával Lajos király haddal jó Nápolyba. Ide járul még, hogy Johanna Erzsébet befolyása alatt simulni kezd férjéhez s nagy pénzbeli ajánlatok árán a pápa is megtesz annyit, hogy 1344. febr. 3-án tudtára adatja Endrének, hogy öt királyi czímmel ruházta fel s bizonyos feltételek alatt neki a koronázási engedélyt is meg fogja adni. Az aggodalmas anya így némileg megnyugtatta térhetett haza, fiát Nápolyban hagyva.

A tragédiában sok másképp van. Johannát, nagyatyja halála után nem koronázzák meg. Erzsébet inti ugyan fiát, hogy béküljön ki Johannával, de maga semmit sem tesz a kibékítésre, magánosan nem is beszél Johannával, a pápánál sem eszközöl ki semmit, sőt éppen akkor indul hazájába vissza, midőn a pápai követ királynak hirdeti ki Johannát. De legnagyobb ellenkezésben van a történelemmel a tragédia befejezése, mely szerint Johanna meggyilkolt férje holt tetemére borulva, ugyanazon zsinórral fojtja meg magát, melylyel férjét megfojtották, holott a történelemben kevésbbé jártas közönség is tudja, hogy Johanna éppen nem volt kétségbeesett özvegy, el sem temettette férjét s nemsokára máshoz ment férjhez.

A történelmi híúséget nem a történelem érdekében kívánjuk meg a költőtől. A történelem el lehet a költészet támogatása nélkül, de a költészetnek szüksége van a történelem legjellemzőbb vonásaira épen a költői hatás érdekében, mert különben képtelenné válik a hiteles, az illúzió megteremtésére,

mely életfűltétele. Ha a költő csak szenvedélyeket akar rajzolni, s nem a történelem küzdelmei között fejlődő szenvedélyeket, kár szorosan történelmi tárgyhoz fognia, a melynek korlátai vannak, jobb, ha költött tárgyat dolgoz föl, történelmi háttérrel, vagy éppen a mesék világába menekül, hol semmi nemű tekintet nem korlátozza. Bizonyára a költő nem történetíró s a történelemmel szemben megvan a maga szabadsága, de e szabadság nem terjedhet odáig, hogy a történelem legfőbb tényeit, legjellemzőbb vonásait megmásíthassa.

E szempontból tekintve a tragédiát, első pillanatra feltűnik, hogy a mit a szerző a főbb történelmi tényeken változtatott, azt nagy részt saját költői céljából tette: meg nem kezdheti a bonyodalmakat, ha Endre és Johanna már azelőtt ismerik egymást, s be nem fejezheti a tragédiát, ha Johannát meg nem halatja. Da saját költői céljából is bajosan megérthető, hogy Erzsébet királyné látogatása és távozása körülményeit miért rajzolja másképen, mint a hogy a történelem előadja; a mint megtörtént, teljesen indokolt, a hogy költői, nemcsak indokolatlan, hanem költőileg céltalan is egyszersmind. Azonban mellőzzük a történelmi szempontot, mint a költői hatás egy részét is. Szerző azt hitte, hogy nélküle is el tudja ragadni olvasóit és nézőit, a kor szenvedélyeit és erős tragikai összetükközést rajzolja. Esmében törekedett is erre: a magyar és olasz erkölcsök ellentéteit vette alapul s két egymást szerető szívet akart rajzolni, a kik félreértésből, büszkeségből folyvást sebzik s halálba kergetik egymást. Azonban ez eszme megtestesítésére nem jól választotta az eszközöket. Az olasz és magyar erkölcsök közti ellentétek részint tulságosak, részint erőszakoltak, a két szerető szív küzdelme pedig nagyon mesterkélty, sőt érthetetlen. Politikai cselszövényeket és szenvedélyeket is fölvesz ugyan a szerző tragédiájába, néhol céljához képest nagyon is bőven, de mindez meglehetősen érdektelen s nem olvad be eléggé a mű szervezetébe; a földolog Endre és Johanna szívbeli küzdelme, a melyet csak mellékesen érintenek a politikai viszonyok. A cselekvény megindul, igen különös módon, inkább kíváncsiságunkat ébresztve föl, mint részvétünket. Mi lesz e bizarr és oly kevésbé érthető bonyodalomból? Kérdezzük, és abban nyugszunk meg, hogy egy még bizarrabb s még kevésbé érthető katasztróf. A szerző egy pár színpadilag hatásos jelenetet tár elénk, helyenként erőteljes drámai nyelven, de nem bírja hatalmába keríteni se képzelőnk, se szívünk, mert nincs kulcsunk a fősze-mélyek lelki állapotához; érezzük, hogy ezek nem hordozzák magokban sor-suk fejleményeit s mindent tehetnek, még a legváratlanabbat is.

A történelem szerint Johanna könnyelmű s lassanként egészen romlott szívű hölgy; Endre nemes hajlamú, de heves és meggondolatlan. E korlátok között a költészet szabadon alakíthatja jellemöket. Lássuk, hogyan rajzolja őket a tragédia. Johannában, a nápolyi királyleányban semmi sincs a déli égűlj gyermekéből. Inkább a ködös észak leánya. Komoly, tépelődő, önkínzó. Rosszúl érzi magát a világon. Sérti, hogy egy ismeretlennek menyasszonyul van elalkudva. Az emberek előtte hitványak, szenteskedők, hamisak, álnokok. Sancia nevelőnője nem éppen erkölcsös oktatásait, példáit mohón hallgatta ugyan, de a tanulást ő maga vonta le s koráérett és sebzett lelkében megőrzött bizonyos fenhéjázó eszménység, sőt innen foly pessimizmusa is. S mit tesz ez így rajzolt leány mindjárt a tragédia kezdetén? Elme gy áruhában nevelőnője, hűga s egy pár

udvaroncز kíséretében egy éjjeli mulatságra, egy farsangi útczai ünnepélyre. Igaz ott unja magát, de később mégis akad mulatsága. Egy halászlegény szerelmével üldözi, letépi álarczát, meg akarja csókolni, azonban Endre herceg, a ki épen akkor érkezett Nápolyba, megbokrosodott lováról leesett s magát kipihenni éppen arra tért el, megmenti alkalmatlan udvarlójától. Johanna megszereti ismeretlen megmentőjét, hívja, hogy legyen tánczosa és lovagja ez éjszakán, a melyen muló frigy kötése szokásos Nápolyban. Endre visszautasítja az ajánlatot. Akkor Johanna legalább egy csókot kér emlékül. Endre ezt is megtagadja, azzal mentegetve magát, hogy ő már jegyes. Ekkor föllép kísérete, a nép éljenzi a megérkezett herceget. Johanna megtudva, hogy az ismeretlen vőlegénye, felkiált :

Menny és pokol nyílt most egyszerre meg!

Melyikbe hullok, angyalseregek?

Vajjon mindez foly-e Johanna jelleméből, úgy a mint azt a szerző az első jelenetekben előnkbe tárta? Bizonyára nem! A szomorú és tépelődő Johanna miért vetné magát, kényszerítő ok nélkül, egy útczai multság örvényébe. De tegyük fel, hogy unalomból teszi, akkor is meggyeztethető-e jellemével, hogy egy idegennek mintegy felajánlja magát éjjelre s mint egy útczai leány csókot kérjen tőle. De megszerette Endrét. Ha megszerette is, sőt épen ezért, természetes-e, hogy ily szentelenül viselje magát? Azonban hihetünk-e e szerelemben? Általában egy pillanatnyi találkozás képes-e oly erős szenvedélyt felköltetni akár Johannában, akár Endrében, hogy a mint később kiviláglik, egész halálukig szeressék egymást, noha ama pilanattól fogva semmi rokonszenvet nem árulnak el egymás iránt, sőt mindent elkövetnek, hogy egymást meggyűlöttessék. Ez megfoghatatlan lélekállapot, pedig e körülményeken fordul meg az egész tragédia. Valóban a mű kiinduló pontja olyan, hogy ez alapon a legnagyobb tehetségű drámairó, maga Shakespeare sem volna képes természetes és megható bonyodalmat teremteni s tragikai hatást előidézni.

Endre jellemrajzában is sok az ellenmondás. Az első felvonásban még értjük, de azután épen oly kevésé, mint Johannát. A szerző a polgári és udvari szokások ellenére mindent elkövet, hogy Endre csak az oltárnál láthassa menyasszonyát. Jól van. De mit tesz itt Endre? Meglátva Johannát, elmondja, hogy ez nem lehet az ő menyasszonya, ez egy halászleány, kit csókjával üldözött egy halászlegény, s ki megmentőjét csókkal kínálta, vagy ha mégis az, akkor a királyi menyasszony útczán futkos éjjel, dorbézol s kedvese mindenkinek, a ki kedvében jár. Johanna ártatlanságát erősíti s kéri Endrét, hogy neki higyen, ne érkeinek. Endre kijelenti, hogy csak tisztességes leány lehet neje. A felindult udvar előtt Endre egyik kísérője azzal menti urát, hogy tegnap lováról lezuhant s törődött testében zaklatott a lelke. Az öreg király erre megparancsolja a mátkapárnak, hogy siessenek az oltárhoz és esküdjenek. A mátkapár minden szó, minden küzdelem nélkül engedelmeskedik. Endre őszinte és heves jelleméből az folyhat, hogy az egész udvar előtt megsértse menyasszonyát és visszautasítsa kezét; az is folyhat, hogy jogához és politikai küldetéséhez ragaszkodva, mint jól nevelt herceg, bizonyos ürügy alatt elhalasztsza a menyekzöt s a félreértések kiderítésére időt és alkalmat adjon, vagy pedig legyőzve hevét, nem dobva a világ elé gyalázatát, erős belső küzdelem után, megha-

jön a politikai kényszerűség előtt s az oltárhoz vezesse Johannát. A mi történik, az nem lehetséges Endre részéről, de a Johannáról sem. A makacs és büszke hercegnő hogyan léphet így meggyalázva az oltárhoz? A két főszemélyt többé nem tudjuk képzelni és szívünkben nem találhat visszhangra sem érzésük, sem tettük.

E jelenet után már minden megtörténhetik, s valóban meg is történik. A haldokló öreg király, míg az esküvő foly, megmásítja végrendeletét: Johannát teszi királylyá s nem Endrét, s néhány percz múlva meghal. Endre ragaszkodik jogához. Az államtanács békélteti őket, de Endre nem hajlandó reá, sőt sérti nejét. Ez alatt megérkezik Erzsébet királyné; Endre nejét be sem mutatja anyjának, a ki békére inti ugyan fiát, de maga semmit sem tesz, sőt menyét bizalmas beszélgetésre sem méltatja. Jellemző, hogy az egész cselekmény folyamában Endre és Johanna mindig csak az államtanácsban s az udvar előtt találkoznak egymással egész a katastrófig, holott mind helyzetükből, mind állítólagos szerelmükből épen az ellenkező folya. De ez más irányba terelné a tragédiát, azért el kell maradnia. Johanna, ártatlansága érzetében, nem feddhetetlen életével akar hatni Endrére, sőt ellenkezőleg. A sértések felingerlik és szilaj orgia örvényébe veti magát, a melyet nem kíván sem teste, sem lelke. Minthogy a királyi palotában a gyász és Erzsébet királyné miatt nem lehetett mulatságot rendezni, leszállanak a királyi sirboltba. Csodálatos, hogy a nápolyi udvar kicsapongásait a tragédia leginkább azzal rajzolja, hogy a hercegnők az útezőn farsangolnak s a sirboltban csapnak orgiát, a mi mindenestire túlzás és erőszakoltság. Azonban a multság rosszúl üt ki. Vihar, földremlás támad, s a Vezuv is kitör. Johanna rémülve fut vissza a királyi palotába s ott találkozik férjével, a ki azalatt megtudja neje hollétét. Szörnyűködve beszéli el, hogy a sirboltban a holt király kifordult koporsójából, testétől levált feje ölébe hullott, s a mint ledobta, fogatlan álla kezében maradt. Oltalmat, vigaszt keres Endrénél, de ez eltaszítja magától, mint oly nőt, ki férjét csalja, s a sirt meggyalázza. A magára maradt Johanna oltalomért esdekel s a belépő Tarenti Lajos karjaiba rohan e szavakkal: „Tiéd vagyok, akárki vagy“.

Ez volna a tragédia tetőpontja, de az esküvő jelenete hatásosabb; ide már meglankadva ér a bonyodalom, a mit részint Erzsébet királyné érdektelen és fölösleges szereplése okoz, részint az újabb fordulat csekélyebb drámaisága. Általában a kibonyolódás fejleménye egész a katastrófig bágyadt. A Tarenti Lajos föllépte nem ad újabb lendületet a cselekvénynek, mert hogy vele Johanna házasságtörésben él, azt Endre tulajdonkép soha sem tudja meg s az egész negyedik felvonást a királyi házaspár versengésének ismétlése tölti be. Endre Johannát klastromba akarja zárítani épen akkor, a midőn megjelen a pápai követ, s egyedül Johannát ismeri el Nápoly királyának. Johanna átveszi a kormányt s férjével éreztetni kezdi hatalmát. Az udvaroncok már arra is felbátorodnak, hogy Endre meggyilkolását tervezzék, bár Johanna tudta nélkül. Bertram gróf az averti vadászaton egy félreeső helyen megtámadja Endrét, de ez lefegyverzi a gyilkost s vallatni kezdi, hogy ki bérelte föl, nem a királyné-e. Bertram azt vallja, hogy nem a királyné, hanem a királyné kedvese, kinek nevét nem mondhatja meg, de a kivel ma éjjélkor találkozni fog a királyné; a jel egy édes dal; Endre ma töltse Johanna szobájában az

éjt s jelenjen meg a légyotton. Endre elbocsátja az orgyilkost, a ki tüstént Johannához megy s engedélyt kér Endre megfojtására, noha, a mint láttuk, azt engedély nélkül is megkísérelte. Johanna erélyesen visszautasítja s a vadászati lakomához ül. Nem soká megjelen Endre is, kit neje sértegetni kezd, de megjelen Endre egyik hive is és jelenti, hogy a követség megérkezett Avenióból s új brevét hozott a pápától, mely elrendeli Endre megkoronázását, már ki is hirdették s a nép ujjong örömben. Ez Endrébe új lelket önt, fenyegetőzik, hogy majd rendbeszedi az udvart s igazságot szolgáltat. Egyszersmind parancsolja, hogy Johanna vonuljon vissza szobáiba, hova ő is nem soká követni fogja. Johanna engedelmeskedik, de leoldja arannyal átszőtt selyemzsinóros kürtjét s átadja Bertrannak, a mi jel arra, hogy beleegyezik férje megfojtásába. Végre találkozik a házaspár tanúk nélkül, bizalmasan, a mi mindjárt az esküvő után sokkal több valószínűséggel megtörténhetett volna. Endre szemrehányást tesz Johannának, nem bizonyos tettéért, hanem egész életéért. Johanna viszont azzal vádolja Endrét, hogy ő tette azzá, a mivé lett, mert a csábok ellenére is tiszta, erkölcsös volt, de ő megrontotta szeretetlenségével, ő, a kit mindig szeretett. Endre, a ki azelőtt mindent elhitt róla, a mi ellene látszott szólani, a ki e pillanatban is légyottra jövő kedvesét várja, most egy pár szóra mindent elhisz neki. Letérdel előtte, bocsánatát kéri, mert ha hí maradt hozzá, még boldogok lehetnek. Ekkor megcsendül a jeladás, az énekhang. Endre felriad, eszébe jut a légyott, és dühbe jő. Vajjon a neje és saját becsületén ejtett sérelem indítja-e föl ennyire? Hisz Johannát még az esküvő napján egész világ előtt megbélyegezte s nem kímélve saját becsületét, nőül is vette. Vagy bosszút akar állani ez ismeretlen udvarlón, a ki ellene orgyilkost fogadott? Vagy, többé nem hívének ugyan semmi-rosszat nejről, ez egyet mégis el kell hinnie, s ez az mi féltékenynyé teszi? Ime ennyi kérdés merülhet fel az olvasó, a néző lelkében, a katasztróf pillanatában is, midőn már csak együtt kellene éreznie a szenvedőkkel. Endre ki akar rohanni, Johanna tartóztatja, de nem hallgat rá. A boldogtalan herceg, ki elkészülve várhatta volna az éjjeli látogatót, a ki szükség esetére hiveit is elrejtette volna a kertben, fegyvertelenül rohan ki, holott meg akar vívni vetélytársával. Bertram és társai megfojtják: Johanna bánatában, kétségbeesésben maga fojtja meg magát ugyanazon zsinórral, a melylyel férjét megfojtatta.

Ime Endre halála, a nápolyi királyi pár története, a mely a történelemben sokkal érthetőbb és természetesebb, mint e tragédiában, noha a költészetnek sokkal érthetőbbnek és természetesebbnek kellene lenni a történelemtől. De nem lehet rajta csodálkoznunk. A szerző megoldhatatlan feladatot tűzött maga elébe, s mindent karddal vágott ketté. Valóban sajnálni lehet, mert műve bármily kevéssé sikerült is, helyenként nem mindennapi drámai tehetséget árul el. Néhány jelenet drámai erővel és gyorsasággal foly le: nyelve, bár nem ment a modorosságtól, meglepő rövidséggel és találon fejez ki eszmét vagy célzatot, hangulatot vagy szenvedélyt. Mind ez a legélesebb ellentétben áll azon másik sajátágával, hogy a bonyodalom lelektani oldalához, a jellem, a szenvedély, a szív egész rajzához alig van érzéke s legfeljebb csak egyes mozzanatokot talál el. Miben keressük ennek okát, a rosszúl fegyelmzett ízlésben-e, vagy a váratlan, a különös, a phantasticus, bizarr iránt való előszeretetésben, vagy azon ferde elméletben, mely a képzelem lázálmait tartja valódi

költészetnek s a költőt majdnem józan ész nélkül képzele? Bizonyára a szenvedélyek nem a józan ész logikáját követik, de a szenvedélyeknek megvan a magok logikájuk, melynek felfogására józan ész szükséges; művészi rajzára pedig erős és egészséges képzelem. Ha a költő személyei mindent tehetnek; ha bennök a legellenkezőbb szenvedélyek nyilatkozhatnak minden közvetítés és átmenet nélkül: ha a viszonyok és szenvedélyek fejlődésének nincsenek törvényei; ha legkülönbözőbb s egymást kizáró indokok fejleszthetik a cselekményt: akkor a költészet megszűnt művészet lenni, s a leglégházb mesteriség. E mellett a tragédia kedveli a lelki erő, az akarat küzdelmét legnagyobb tévedéseiben is. Ez éltető szelleme, a melylyel meghatja szívünket. Ennek hiányát nem pótolja semmi s épen ez hiányzik *Endre* és *Johanná*-ban. Egy hystericus nő, a ki alig jöhet beszámítás alá, egy gyámoltalan hercege, a ki maga sem tudja mit akar, nem érdekelhetik, meg nem hathatják szívünket s véres küzdelmök minden egyéb lehet, mint tragikai fönség.

A másik színmű *Széchy Mária*, szerzője mind történelmi, mind drámai szempontból némi követeléssel lép föl, a mennyiben az utószóban a következőket írja: „Széchy Mária és Wesselényi szerelméről és Murányvár eleséséről annyiszor regéltek a magyar költők, hogy e tárgy új feldolgozása igazolásra szorúl a költő részéről. Az én igazolásom — ha a munka sikere nem adja meg, — a tárgy fölfogásában van, mely lényegesen különbözik az eddigi feldolgozásoktól. Széchy Mária, epikusainknál (talán Gyöngyösi kivételével) és Kisfaludy drámájában is úgy tünik föl, mint Murány egyedüli ura és az ottani csapatok vezetője. Testvéreiről, a kik egyenjogú urai voltak a várnak s férjeik által domináltak az özvegy fölött, csak Gyöngyösi tesz említést. A vár átadása tehát, melyre Mária szerelemből határozza el magát, nem egyéb, mint a politikai meggyőződés és a harzi kedv meghajlása a szerelem előtt. Drámai küzdelemre ez alapon nem igen marad tér sem Máriaéknak, sem Wesselényinek. A mint látják és megszeretik egymást, a főkérdés el van döntve s csak külső akadályok legyőzéséről van szó. Ez is aránylag könnyű dolog, midőn Máriaiban a vár urát és az őrsereg parancsolóját látjuk. Itt a költői érzés maga is azt súgja, hogy hézagok kell lennie, s hogy e hézagot, ha drámai lefolyását képzeljük ez érdekes történetnek, belső küzdelemnek kell kitölteni. A historia kutatásai azonban e sejtélemnek hatalmas istápot nyujtanak. Széchy Mária valódi története mind a hőst, mind az eseményt egészen más színben tünteti föl, mint a költők azokat a költők eddigi feldolgozásából ismertük, s hozzá tehetem mindjárt, hogy ugy tünteti föl alapjokban mindakettőt, mint a jelen darabban vannak bemutatva.“

E szerint a szerző történelmi tekintetben nagyobb hűségre, e mellett költőibb és drámaibb hatásra törekedett, mint elődei, Kisfaludy Károly és Arany János, mert felhasználta mind azt, a mit azok mellőztek vagy pedig mint az újabb kutatás eredményeit, nem tudhattak. E pontok, melyek az utószó folyamán bővebben tárgyaltnak, a következők: Murányban Széchy Mária nem egyedül parancsolt, sőt nem is parancsolt, hanem nővéreinek férjei, Illésházy Gábor és Liszti János, a kik őt egész háttérbe szorították, ezért szerelmén kívül más okok is szerepeltek a vár feladásában; másodsor Széchy Máriaéknak, előbb mint özvegynek, majd mint elvált nőnek nem a legjobb hire

volt, s így az, hogy Wesselényihez ment nőül, egyszersmind harcz volt nem érdemelt rossz hire ellen, s diadal a rágalmakon. Kisfaludy és Arany mind-ebből tudtak valamit, ha nem is épen így, mert az újabb kutatás Széchy Mária életének e korszakát illetőleg fontosabb új adatot nem igen hozott napfényre. A vár feladásáról két megbízható kútfő van: egyik Gyöngyösi, a ki szorosán ragaszkodik a tényekhez, s mint költő csak feldíszített előadásával tér el a történetírótól; a másik Laboureur, XV. Lajos udvaroncza, a ki a murányi esetet magától Wesselényitől hallotta Pozsonyban, s azt leírva 1647-ben Párisban ki is adta. A két kútfő megegyezik; az elsőt ismerte mind Kisfaludy mind Arany, a Mária női becsületét illető hirekről is lehetett tudomásuk Kemény János emlékirataiból. Azonban jónak látták mellőzni mind Illésházy és Liszti dolgait, mind a Széchy Mária rossz hírére vonatkozó följegyzéseket, mert azt hitték, hogy mind ez csak megrontaná költeményüket. Kisfaludy és Arany, bár különböző változatban, nem akartak mást rajzolni, mint egy férfias, hősiesskedő asszonyt. A kit a szerelem ismét nővé változtat; a rokonsági viszály csak gyöngítette volna az alapeszme bonyodalját s azt annyival könnyebben mellőzhették mert a vár feladásakor, a történelem szerint is, sem Illésházy, sem Liszti nem voltak Murányban.

Mária rossz hírét még több okuk volt mellőzni. Nem tartották indokolt-nak, hogy Wesselényi egy rossz híri asszonyba beleszeressen s nőül vegye. A szerző téved, midőn azt állítja, hogy ezen az alapon nem igen marad tér belső küzdelemre s ez hiányzik mind a Kisfaludy, mind az Arany művében. Kisfaludy Máriaja küzd magával, nem bízik Wesselényiben, próbára teszi s csak azután megy hozzá nőül. Arany épen fokozatos küzdelmet fest; Wesselényi levele hizeleg Mária hiúságának, de sérti büszkeségét és politikai meggyőződését s azért ad légyottot neki, hogy elfogassa és megalázza; azonban e nemtelen eljárás fölbreszti önvádját s rokonszenvet kelt benne a szenvedő iránt, büszkesége, pártszenvedélye küzd nőies érzelmeivel, míg végre Wesselényi férfiassága megigázza s egészen csak nő lesz. Arany átvett egyet-mást Kisfaludy felfogásából, sőt leleményéből is s mintegy újjászülve, lélek-tanibbá és költőibbé tette mindakettőt. A szerző is jobban tesz vala, ha tisztelve a költői hagyományt, ez alapot fogadja el, mely elég fág tért nyújt az eddigieknél még sokkal drámaibb küzdelmekre, sőt új leleményre is. A helyett bevegyítette művébe a rokonsági viszályt, Mária rossz hírét, s egyikkel sem tudván megbirkózni, a minek nemcsak tehetsége, hanem maga a tárgy is oka, úgy összezavart mindent, hogy sem cselekvényével, sem főszemélyeivel nem lehet tisztába jönni.

A szinmű azzal kezdődik, hogy Illésházy és Liszti árnánykodnak Széchy Mária ellen s ki akarják forgatni örökéből s Illésházy épen azért akar Kas-sára menni, hogy Mária kizárásával Rákóczi György fejedelemtől új adományt nyerjen. Hogy közös birtokosok izetlenkedni, viszálykodni szoktak, az természetes, hogy ez a murányi várban is előfordult, Gyöngyösi is megemlíti. De hogy Illésházy ki akarta volna forgatni murányi örökéből Mária Rákóczi segélyével, az csak egy újabb történetíró sejtelmes következtetése, azon 1644-ben Illésházy és Liszti között kelt szerződés alapján, mely szerint a szerződők kötelezik magokat arra, hogy egymást nem háborgatják, a vár s őrség felől

egymás tudta nélkül nem határoznak. Az akkori mozgalmas időben természetes volt ily szerződés, az is megfogható, hogy Széchy Máriát, mint férjtelen nőt nem vonták be a szerződésbe, de mindebből még nem következik, hogy a sógorok ki akarták volna fosztani sógornőjüket, s épen Rákóczi segélyével, a ki nem viseltetett iránta rossz indulattal. Azonban e sejtelmes következtetések tényül elfogadását nem vesszük rossz néven a költőtől. Nagyobb baj az, hogy Illésházy ármánya meglehetősen tért foglal el a cselekvény megindulásában, holott nincs befolyással sem a cselekvény fejlődésére, sem kibonyolítására, mert Mária még akkor is hű marad Rákóczihoz, a midőn ez elvette tőle birtokát; de a mi fő dolog, Illésházy ármányáról egész a míl végeig nem tud semmit s ennél fogva az semminemű cselekvésre nem ösztönözheti. De mi indítja hát Máriát valamely elhatározásra, cselekvésre. Az a körülmény, hogy a midőn Wesselényi táborából követség jelent meg a várban (maga Wesselényi volt a követség, iródiákjával együtt, áruhában) őt, mint egyik birtokost nem hívták meg a követség meghallgatására. Hogy miért nem hívták meg, bizony meg nem érthető, mert Illésházy visszautasítja a vár feladását, s e válasznál bizvást ott lehetett volna Mária is, a ki erős Rákóczi-párti. A mellőzés felkelti Mária gyanuját, árulást sejt s megkezdi az őrségnek a maga részére való hódítását esellel és vesztegetéssel. De van-e gyanujának valami alapja? Illésházy és Liszti eltávoztak a várból s Wesselényi nő révén akar bejutni. Ennél fogva hamar meggyőződhetik, hogy itt nincs szó árulásról. De mégis folytatja a várnak a maga részére való biztosítását, mert úr akar lenni örökében. De hiheti-e, hogy Rákóczi helyeselni fogja két sógora ellen intézett merényét, s hogy a lerészegített katonák egy napnál tovább is hívei maradnak. Általában az egész műben meg nem érthetni, hogy tulajdonkép mit akar Mária a vár elfoglalásával. Azonban más irányban is tevékenységre gerjeszti Wesselényi, a ki a követség elfogadásakor a páncezélós Illésházyt Máriának vélve, parasztruhába öltözött iródiákjától titkon levelet küld neki s tőle találkozást kér a váron kívül egy völgyben. Mária is olvasván a levelet, rábeszéli hugát, hogy fogadja el a találkozót, játszsa helyette Mária szerepét, ő mint özvegy Kürthyne, kísérője lesz.

A második felvonásban, a találkozás nagy jelenetében Mária és Wesselényi halálosan egymásba szeretnek, pedig legalább Mária szerelme fölgerjesztésére keresve sem lehetett volna találni kevésbbé alkalmas eszközöket, mint a minőket itt a szerző használ. A szerelmet természetes viszonyok között nem szükség a költőnek indokolni s általában elég, ha úgy rajzolja mint megfogható, s kerül mindent, a mi ezt akadályozhatná. Itt a viszonyok nem természetesek s a költő mindent elkövet, hogy ne igen higyük neki. bár dictiója, elméssége, pathosza e jelenetben legesillogóbb, leghangzatosabb. Wesselényi Illésházynek, kit Máriának hisz, udvarolni kezd, reá akarja beszélni a vár feladására s oly hévvel ostromol, hogy meg is csókolja. Ekkor a háttérben álló Mária előlép, mérsékletre, illemlre inti őket és szemrehányásokat tesz Wesselényinek, hogy rokonai és hazája elárulására akarja venni a gyöngye asszonyt. Vitatkoznak. Wesselényi bámulja a szép és eszes nőt és sugva megkéri, hogy egyedül szeretne vele lenni. Mária elküldi hugát s akkor Wesselényi megragadja kezét, még hevesebb szerelmet vall neki és karjaiba zárja. Mária ellágyul és megszereti Wesselényit, pedig míg nem

látta, gyűlölte, mert egykor rossz hire miatt eltiltotta tőle boldogult nejét s általában rágalmazta. E mellett az elébb végig hallgatta a háttérben, hogyan udvarol hugának, az ál Széchy Máriának, s most midőn neki udvarol, azt nem tartja ámitásnak, mindent kész-pénznek vesz s bele szeret, mint a lovagiasság eszményébe. Mind ezt nem egy fiatal leány teszi, hanem egy tapasztalt asszony. S Wesselényi is, a tapasztalt férfiú, a kinek főczélja Murány bevétele, az ismeretlen özvegy előtt a legőszintebben nyilatkozik Máriáról, hogy mily rossz életű nőnek tartja, s hogy ha Murányt kezébe adná sem venné nőül, és nem is gondol arra, hogy mindezt Kürthyné megmondhatja barátnéjának. Erre Mária mégis felocsúdik szerelmi mámorából, folyvást szereti ugyan Wesselényit, de látván, hogy nem lehet neje, boszút forral. Szinleg megígéri Wesselényinek tgye elősegítését, és kéri, hogy ha majd levelét veszi, jöjön fel a várba, legjobb vitézei kíséretében.

Wesselényi csakugyan megkapja az izenetet, hogy kötélhágason az éjjel a várba jöhet. Mária készül a boszúra, de hogy mi lesz az, tisztán ki nem vehetni. Ugy látszik kényszerrel akarja áttéríteni Wesselényit a Rákóczi-pártra, hűbéresévé tenni, hogy őt tisztának lássa, ismerje el vétségét s mikor hitvesévé lehetne, érezze, hogy elérhetetlen magasban áll felette. Azonban Illésházy né félvén, hogy Mária talán megöli Wesselényit, a levélhordó diákot, a kit a multkor nem bocsátottak haza, s úgy látszik e czélra tartogattak, a kötélhágason kiszökteti a várból s megizeni Wesselényinek: óvakodjék, ő nem volt Mária, az ál Kürthyné volt az, a kit nagyon megsérthetett, mert élete ellen tör. És Wesselényi mégis megjelen. Minden esetre Wesselényinek nagyobb hite volt szerencse-csillagában mint az olvasónak és nézőnek lehet e jelenet valószínűségében, a ki bajosan hiheti el, hogy ily körülmények között egy fővezér az ellenséges várba jöhessen. Mária egész hévvel fogadja Wesselényit, nem gondol többé boszújára, Wesselényi sem a vár megszerzésére. Elmondja, csak azért jött, hogy Máriától bocsánatot kérjen, a mit szerintünk levélben is megtehetett volna sokkal illőbbben és személyére nézve biztosabban. Mária azt kérdi tőle: hiszi-e rossz hírét. Wesselényi azt feleli, hogy mióta ismeri, már nem hiszi, de a nőnek, ha hire meg van ölve, maga is halott s ezzel távozni akar. De Mária marasztalja, mert legalább emlékezetét tisztára akarja mosni. A vacsora felhozatalát parancsolja, poharat ragad s egy hosszú versben elbeszéli életét, szenvedéseit s a róla szállongó rossz híreket czáfölgatja. De e vers, ha még sokkal szebb és hibátlanabb magyarságu volna is, hat-e és hathatna-e a cselekvény kibonyolítására? Hisz Wesselényi meg van győződve Mária ártatlanságáról, csak az a baja, hogy a világ róla sok rosszat hisz. Wesselényinek ennél fogva nincs szüksége több felvilágosításra, a világnak pedig nem elég e felvilágosítás, még akkor is, ha tudomást vehetne róla, s így Wesselényi akadályra nincs legyőzve. Azonban Wesselényi most már nem gondol semmivel s felajánlja kezét Máriának, ki ezt csak oly feltétel alatt hajlandó elfogadni, ha Wesselényi átáll a Rákóczi-pártjára, a mit ez határozottan visszautasít. Mária ekkor megnyitja a várkaput a megérkezett Illésházyznak, a ki elszörnyűködik a dolgok fordulatán, s felmutatja Máriának Rákóczi okiratát, mely szerint birtokaitól megfosztatott. Az adott jelle Wesselényi emberei szállingóznak s bár Illésházy erélye még megmenthetné a várat, Wesselényi egy pillanat alatt ura a helyzetnek. Mária ekkor sem hódol meg, hive marad Rákóczinak. De a midőn Wesselényi egyik hadnagya megjelen a király levelével, mely szerint Murány s az összes birtokok Wesselényi-

nek adományoztattak, Mária elfogadja a felajánlott kezét, azért-e, mert birtokaitól nem akar megválni, azért-e, mert szereti Wesselényit, s jó hírét férjhezmenetelével helyrehozhatja, azért-e, mert különben is Wesselényi hatalmában van? mindezt nem tudhatni, de annyi bizonyos, hogy e lépést előbb sokkal több tisztelességgel és méltósággal tehetné volna meg.

Ime Murány esete a színműben, a mely a történelemben (szintén sokkal természetesebb és érthetőbb. A szerző semminemű lélektani feladatot meg nem oldott, legkevésbé azt, a mit maga elébe tűzött: Széchy Mária küzdelmét rossz hire ellen és diadalát a rágalmakon. Oly bonyolult indokokat használt, a melyek nehezen vagy éppen nem összeolvaszthatók s önkénytelen homályra vagy lélektani erőszakosságra vezették mind a cselekvény szövéseben, mind a jellemrajzban.

Ez a bíráló bizottság többségének véleménye azon két történeti színműről, a melyek a pályázaton leginkább szóba jöhettek. A harmadik bíráló Vadnai K. I. t. osztozott ugyan a többség nem egy megjegyzésében. de mégis a *Széchy Mária* című színművet, mind a főalak történeti felfogásáért, mind a mű irodalmi értékéért, mind színi hatásánál fogva, jutalomra méltónak ítélte. A többség nem járulhatott e véleményhez. A *Széchy Mária* szerzője a történelemből ugyan többet merített, mint költő elődei, de azért az ő Máriaja történelmileg kevésbé hű és érthető, mint amazoké, mert a felvett s majdnem egész torzításig elváltoztatott történeti tények sem helyezik kellő világításba a főtenyt és főszemélyt. A mi az irodalmi értéket illeti, a többség szívesen elismeri, hogy itt-ott van egy jó vonás, kivált a mellékszempélyekben, s a párbeszédekben szellem nyilatkozik, de a mi a drámában fő, cselekvény és jellemrajz teljesen elhibázott. A mű színi hatását a többség nem tartja jelentékenynek, sőt azt tapasztalta, hogy egy oly jelenet tett benne legtöbb hatást, az önigazoló hosszú vers, mely legkevésbé drámai, a minek oka az, hogy változatos hangulat kiemelésére ad alkalmat a szavaló színésznőnek. Ez ítéletben a bírálók többségét nem vezette túlszigor. Nem remekművet várt, sőt még kitűnőt sem, örömet oda ítélte volna a jutalmat nem magas színvonalon álló műnek is, ha természetes viszonyokat s érthető jellemeket rajzol. De nem ajánlhat az Akadémiának jutalomra oly műveket, melyekben a viszonyok természetlenek, s a főszempélyek jelleméhez nincs kulcsunk. Az Akadémia nem állhat a színházigazgatók szempontjára, a kiknek folyvást szükségük van újdonságra, kik megkísérlik a kevésbé sikerült színművek előadatását is, ha előadhatók, kivált ha hozzájuk némi irodalmi vagy színészeti érdek fűződik. bár azt hisszük, hogy igazgatóink igen is vadászszák az újdonságokat, a régibb jobb magyar színműveket kissé elhanyagolják, az élők kedvéért mellőzik a halottakat. Az Akadémiának, ha nem teremthet nagy tehetségeket, legalább a jó ízlés öréke kell lennie, s nem támogathat jutalmazásaival oly balirányt, mely színműirodalmunkban igen előtérbe lépett.

Az Ügyrend csak azon esetben rendelvén a jutalom kiadását, ha erre méltó mű találkozik, a bíráló bizottság, két szavazattal egy ellen, a jutalom ki nem adását ajánlja az Akadémiának.

A bírálók javaslata elfogadtván, a pályadíjnak ki nem adása és az Ügyrend 125. §. d) pontja értelmében a Nemzeti Színház alapja javára leendő kifejtése határoztatik.

179. Főtítkárr bejenti Kovács Pál I. tagnak augusztus 13-dikán bekövetkezett elhunytát.

Az Akadémia fájdalmas részvétellel veszi tudomásul egyik legrégebbi tagjának, a magyar szépirodalom munkásai nesztorának elhunytát, és föl hívja az I. osztályt, hogy emlékezete megünnepléséről a szabályok értelmében gondoskodjék.

180. Főtitkár bemutatja a gróf Teleki-jutalomra (szomorújátékok) 1886. szeptember 30-dikáig beérkezett következő pályamunkákat:

I. *Barkóczy Dénes*. Tragédia 5 felvonásban.

Jelige: S tudod-e az erő micsója? — „Akarat,“

Mely előbb vagy utóbb, de „borostyánt“ arat!

II. *Vak szenvedélyek vak áldozatai*. Szomorújáték 5 felvonásban.

Jelige: Raro antecedenstem scelestum stb.

III. *A vas ember*. Szomorújáték 3 felvonásban.

Jelige: Modern tragédia.

IV. *Perényi gróf*. Tragédia 5 felvonásban.

Jelige: A ki szelet vet, vihart arat.

V. *Bothwell*. Tragoedia 5 felvonásban.

Jelige: Sempre avanti!

VI. *A férj és szerető*. Dráma 4 felvonásban.

Jelige: Mi rövidebb mint az öröm?

Mi hosszabb mint a szenvedés?

VII. *Gorgo*. Tragoedia 5 felvonásban.

Jelige: Gorgo.

VIII. *Zács Bódog*. Szomorújáték 5 felvonásban.

Jelige: Sűrű sötét az éj.

IX. *Véres napok*. Szomorújáték 4 felvonásban.

Jelige: A rendes mérték fölé emelkedés a fenség.

X. *A leghívebb*. Tragédia 5 felvonásban.

Jelige: Olvassátok el.

XI. *Astrea*. Tragoedia 5 felvonásban.

Jelige: Igazságot!

A pályaművek megbirálás végett az I. osztályhoz tétetnek át, jeligés leveleik pedig elnökileg lepecsételve, a főtitkári irattárba helyeztetnek.

181. Főtitkár bemutatja a Farkas-Raskó-jutalomra (hazafias költemények) 1886. szeptember 30-dikáig beérkezett következő pályaműveket:

I. *A Hunyadiak emléke*.

Jelige: Szabadság, jólét és béke stb.

II. *A száműzött dala*.

Jelige: To be or not to be.

III. *A költő halála*.

Jelige: Midőn setét lesz a világ stb.

IV. *Dózsa György* (Ballada).

Jelige: Nem hallottátok Dózsa György hírét stb.

V. *Hazafias költemények*.

Jelige: A legelső magyar ember a király.

VI. *Békefi Pál*.

Jelige: Honleánynak sas a lelke stb.

VII. *Megelégedés.*

Jelige : Multat, jövendőt, mindent eltemet stb.

VIII. *Visegrád.*

Jelige : 1887.

IX. *Készüljetek! (Satira).*

Jelige : Kezdék nevetni a sirás helyett.

X. *Honszeretet.*

Jelige : Hazádnak rendületlenül stb.

XI. *Szabácsvár ostroma.* 1475. (Ballada).

Jelige : Vagy az volt tán a legdicsőbb stb.

XII. *A debreczeni főiskola háromszázados fevvállásának ünnepére.*

Jelige : A tudományok tenyésztő csarnoka stb.

XIII. *A protestáns nőnevelde alaphövének letételekor.*

Jelige : Élever une fille stb.

XIV. *Csokonay Vitéz Mihály emléke.*

Jelige : Multa pars mea vitabit libitinam stb.

E pályaművek bíráló végett az I. osztályhoz tételnek át, jeligés leveleik elnökileg lepecsételtetvén.

182. Bemutattatnak a Bulyovszky-jutalomra (hazafias óda) 1886. szeptember 30-ig beérkezett következő pályaművek:

I. *Óda a magyar ifjúsághoz.*

Jelige : Tied vagyok, tied, hazám! stb.

II. *Az ezredévhez.*

Jelige : Hazádnak rendületlenül stb.

III. *Hol van a valódi boldogság?*

Jelige : A hány²őfő, annyiféle a vélemény stb.

IV. *Petőfi Sándor emlékezete.*

Jelige : Tudom . . .

Hogy engemet megölni nem lehet.

V. *Petőfi Sándor emlékezete.*

Jelige : Impavidum ferient ruinae.

VI. *Vörösmarty és kora.* (Óda).

Nem hal meg az, ki milliókra költi stb.

VII. *A porból.*

Jelige : Élj, küzdj és munkálj s várd el ítéletedet.

VIII. *Testvériség.*

Jelige : Magyarország nem volt, hanem lesz.

IX. *A tudományhoz.*

Jelige : Nihil est veritatis luce dulcius.

X. *Óda Battenberg Sándorhoz.*

Jelige : Nem sokaság, hanem lélek s szabad nép stb.

XI. *A Deák Ferencz szobra helyén.*

Jelige : Praecepte, Melpomene, lugubres cantus.

XII. *Ének a Batthyányi gyászünnepély alkalmára.*

Jelige : Nem hal meg az, ki a jövőnek éle.

XIII. *A honvédek sírján.*

Jelige: Az elhunyt hősokeket a költészet tiszte stb.

A pályaművek — jeligés leveleik lepecsételtetvén, — bírálatt végett az I. osztálynak adatnak ki.

183. Bemutattatik a Lukács-féle jutalomra (nyílt pályázat Kazinczy élet-rajzára) 1886. szeptember 30-ikáig *dr. Babics Kálmán* budapesti tanár részéről beküldött tervrajz mutatóványval.

Áttétetik az I. osztályhoz.

184. Főtitkár jelenti, hogy az Ullmann-jutalomra (az italmérési jog megváltása) 1886. szept. 30-ig a következő pályamunkák érkeztek:

I. *Az italmérési regalejog megváltásának legegyszerűbb módja.*

Jelige: Az emberi munkásság életető eleme a szabad verseny.

II. *Az italmérési jog megváltásának jogi, gazdasági és pénzügyi szempontból legegyszerűbb módja.*

Jelige: Egyesült erővel.

III. *Pályamű az Ullmann-alapból az italmérési jog megváltására vonatkozólag kiírt pályázatra.*

Jelige: Qui bene distinguit, bene docet stb.

Áttétetik a II. osztályhoz.

185. Főtitkár bemutatja a Gorove-jutalomra (az ethikai determinismus elmélete) 1886. szeptember 30-ig beérkezett következő pályamunkákat:

I. *Szabadság és determinismus.*

Jelige: Csak eszmét tisztázok, csak tényt magyarázok.

II. *Az ethikai determinismus elmélete.*

Jelige: Önkéntelen az ember stb.

III. *Az ethikai determinismus elmélete.*

Jelige: That virtue, which requires to be ever guarded, is scarcely worth the sentinel.

IV. *Az ethikai determinismus elmélete.*

Jelige: Az erkölcsi törvény által az ész közvetlenül meghatározza az akaratot.

V. *Az ember szabadsága.*

Jelige: A szabadság eszménye a távol jövőben van.

VI. *Az ethikai determinismus kritikai története.*

Jelige: A determinismus történetéből nyilvánvaló stb.

Áttétetik a II. osztályhoz.

186. Főtitkár jelenti, hogy a Lévay-jutalomra (Kölcsey élete), továbbá a II. osztály köréhez tartozó Lukács-jutalomra (Magyarország egyes területi megszerzésének, elvesztésének és visszakapcsolásának története) és a herczeg Czartoryski-jutalomra (a lengyel és magyar közjog fejlődése) 1886. szeptember 30-ig, mint kitézött határnápig, pályamunka nem érkezett.

Az illető osztályokkal közöltetik.

187. Főtitkár bemutatja a szünet alatt az Akadémiához kiadás végett beküldött következő kéziratokat:

a) Dr. Fekete Gyula törvényszéki bírótól: *Az italmérés szabályozásának rendszere, tekintettel az európai és északamerikai törvényhozásokra.*

b) Dr. Schmidt Vilmos nyugalm. gymn. igazgatótól: *Rom. Cath. Episcopatus per Moldaviam res gestae.*

c) Götz württembergi hadnagy Stuttgartból a badendurlachi őrgróf jelentéseit az 1685. és 86. évi táborozásból.

d) Dr. Pálfalvai Pál Bukarestből: *A kör és átmérője közti arány meghatározásának kulcsszámjai.*

e) Knopstichtől Elbingből: *Das local-therapeutische Verfahren bei der Cholera.*

Szabályszerű eljárás végett a II., illetve a III. osztályhoz tételnek át.

188. Id. Szinyeyi József könyvtárőr nyomtatott mutató-ívet küld be a Magyar Írók Névtárából.

A Névtár tervrajzának kidolgozása végett alakított bizottsághoz tételnek át.

189. Vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr július 16-dikán kelt leiratával értesíti az Akadémiát, hogy Schönherr Gyula joghallgatónak az Akadémia javaslatára állami ösztöndíjat engedélyez, oly czélból, hogy a bécsi Institut für österreichische Geschichtsforschung című intézetben magát kiképezze.

Tudomásül vétetik.

190. Főtitkár jelenti, hogy Kéry Imre l. t. az Akadémiának felajánl egy régi órát, mely Thurzó György nádor tulajdona volt, és egy lövőfegyvert, mely a családi hagyomány szerint a mohácsi csatában használtatott.

Az adományozóknak az Akadémia köszönete levél útján fog kifejezteni. A fegyver a Nemzeti Múzeum régiségtárában helyeztetik el.

191. Az északkeleti vasút igazgatósága a máramaros-szigeti állomáson a trónörökös részére épített udvari pavillon tervrajzát, valamint a szatmár-nagybányai vasút hosszszelvényeit ajánlja föl.

Az ajánlat köszönettel elfogadtatik; a rajzok az Akadémia könyvtárában helyeztetnek el.

192. Főtitkár jelenti, hogy a szünet alatt az Akadémia képviselve volt a Buda visszafoglalásának 200 éves jubileumán, az orvosok és természetvizsgálók temesvári vándorgyűlésén, az erdélyi közművelődési egyesület kolozsvári gyűlésén, végre imént az orientalisták bécsi nemzetközi congressusán.

Tudomásül vétetik.

193. Bemutattatnak a szünet alatt beküldött nyomtatványok és akadémiai kiadványok, ily renddel:

I. Testületektől:

- Amsterdam.* Köninklijke Akademie van Wetenschappen. — a) Verhandelingen afd. Naturkunde. Deel XXIV. — b) Verhand. afd. Letterkunde. D. XVI. — c) Verslagen en Mededeelingen Afd. Naturk. 3 Reeks. D. I. — d) Versl. en Mededeel. Afd. Letterk. 3 R. D. II. — e) Jaarbok. 1884. — f) Prijsvers. Venite ad me. — g) Register Catalogus.
- Augsburg.* Historischer Verein von Schwaben und Neuburg. — Zeitschrift. XII. Jahrg.

- Berlin.* Kön. Akademie d. Wissenschaften. — *a)* Abhandlungen. 1885.
— *b)* Sitzungsberichte. 1886. I—XXII. — *c)* Verzeichniss
eingegang. Druckschriften. Erstes Vierteljahr.
- " Gesellschaft für Erdkunde. *a)* Verhandlungen. Bd. XIII. Nr.
6. — *b)* Zeitschrift. Bd. XXI. H. 3.
- Bern.* Schweizerische Naturforschende Gesellschaft. *a)* Mittheilungen
1885. III. H. Nr. 1133—1142. — *b)* Comte rendu. 1885.
— *c)* Actes. 1885.
- Brüsszel.* Société R. de Numismatique. — Revue. 1886. 4. Livr.
- Bukarest.* Academia Romana. — Analele. Ser. II. Tom. 7. 8.
- Calcutta.* R. Asiatic Society of Bengal. *a)* Proceedings. 1886. I—IV.
— *b)* Journal. V. LV. Part. I. Nr. 1. Part. II. Nr. 1. 2.
— *c)* Bibliotheka Indica. 8° New. Ser. Nr. 567—570;
573. 574. — 4° New. Ser. Nr. 571/572.
- Cambridge.* Museum of Compar. Zoölogy. — Bulletin. XII. 5.
- Firenze* R. Istituto di studi superiori pratici. — *a)* L'invito di Eudossia
a Genserico. — *b)* Stato e Chiesa negli scritti politici.
— *c)* Il primo sinologo P. Matteo Ricci.
- " Società entomologica italiana. Bulletino. XVIII. 1. 2. 3.
- Göttingen.* Kön. Gesellschaft d. Wissenschaften. — *a)* Abhandlungen.
XXXII. Bd. — *b)* Nachrichten. 1885. Nr. 1. — 13. *c)*
Anzeigen. 1885. I. II. Bd.
- Halle a/S.* Biblioth. d. Morgenländischen Gesellschaft. — Zeitschrift. XI.
Bd. 2. H.
- Helsingfors.* Bureau central de Statistique de Finlande. — Suomenmaan
Virallinen Tilasto. VI 13.
- Jena.* Verein für Thüringische Geschichte und Alterthumskunde. —
Zeitschrift. Neue Folge. V. B. 1/2 H.
- Jowa.* Weather Service. — Report. 1883. Jan.—Dec.
- Königsberg.* Physikalisch-ökonomische Gesellschaft. — Schriften XXVI. Jg.
- Kopenhága.* L'Académie Royale de Copenhague. — *a)* Oversigt. 1885.
Nr. 3. 1886. Nr. 1. — *b)* Kirkens Klagemaal. — *c)* Mé-
moires. 6. Série. Vol. IV. Nr. 1; Vol. II. Nr. 8. 9. 10;
Vol. III. Nr. 2.
- " Soc. roy. des antiquaires du Nord. *a)* Mémoires. 1886. — *b)*
Aarboger. 1886. II. 1. B. 2. H.
- Lisboa.* Academia Real das Sciencias. — *a)* Historia dos estabelecimentos
scientificos. T. X—XIV. — *b)* Estudos sobre
as provincias ultramarinas. Vol. I—III. — *c)* Jornals
des Sciencias mathem. Nr. 30—41. — *d)* Conferencia
ácerca dos infinitamente pequenos. — *e)* Conf. ác. da
circulação da materia. — *f)* Memorias. Nova Serie. T.
VI. Parte 1. — *g)* Carta de Affonso de Albuquerque.
T. I. — *h)* Documentos remettidos da India. T. II. III.
— *i)* Historia e memorias. Nova Serie. T. V. Parte 2.
— *k)* Corpo diplomatico Portuguez. T. VI. VII. VIII.

- London.* Angol kormány. *a)* Statist. Abstract from 1871. to 1885. 33. Numb. — *b)* Returns foreign and Colonial imp. Duties. Part. 1. — *c)* Annual statements of the navig. and shipping for the year. 1885. — *d)* Ann. stat. of the Trade of the United kingdom with foreign countries and British procession for the year 1885. — *e)* Report of the voyage Challenger. Zoology. Vol. XIV.
- „ R. Asiatic Society. Journal. New Ser. Vol. XVIII. Part. 2.
- „ R. Society. Proceedings. Vol. XI. Nr. 243. 244. 246.
- „ The Society of antiquaries. — *a)* Miscellaneous Tracts. Vol. XLIX. — *b)* Proceedings. Sec. Ser. Vol. XI. Nr. 1.
- „ R. Geographical Society. — Proceedings. Vol. VIII. 7. 8. 9
- Mecklenburg-Schwerin.* Verein für Mecklenburgische Geschichte u. Alterthumskunde. — Mecklenburgisches Urkundenbuch. XIV. Bd.
- Montreal.* Natural History Society. — The Canadian Record of Science. Vol. II. Nr. 3. (Két péld.)
- Moscou.* Société Impériale des Naturalistes. — Bulletin. 1886. Nr. 1.
- München.* K. Bayer. Akademie d. Wissensch. — *a)* Abhandlungen d. histor. Cl. XVII. Bd. 3. Abth. — *b)* Abh. d. philosoph. philologischen Cl. XVII. 3. Abth. — *c)* Sitzungsberichte d. phil. philolog. u. hist. Cl. 1886. 1. H. — *d)* Sitzungsbd. d. math. physik. Cl. 1886. 1. H. — *e)* Inhaltsverzeichnis d. Sitzungsbd. d. phil. philol. hist. Cl. 1871—1885. — *f)* Inh. d. math. phys. Cl. 1871—1885.
- „ Historischer Verein von Oberbayern. — Oberbayerisches Archiv. XLIII. Bd.
- Namur.* Société Archéologique. *a)* Bibliographie namuroise. III Livr. — *b)* Rapport sur la Situation de la Société en 1885.
- New-York.* American Geographical Society. — Bulletin. 1882. Nr. 6. 1883. Nr. 7. 1886. Nr. 1.
- New-Haven.* Az amerikai Journal szerkesztősége. — The American Journal of Science. — Vol. XXXII. Jul. Aug. Sept. 1886.
- Odessa.* Société des naturalistes de la Nouvelle Russie. — *a)* Zapiski Tom. X. Vip. 1. 2. — *b)* Die fossilen Vogelknochen.
- Oldenburg.* Landesverein für Alterthumskunde. Bericht. 5. Heft.
- Regensburg.* Historischer Verein für die Oberpfalz u. Regensburg. — Verhandlungen. 36. Bd.
- Róma.* Olasz kormány. *a)* Movimento della Delinquenza 1873—1883. — *b)* Biblioteca Nazionale Centrale Vittorio Emanuele. — Bolletino. 1886. Nr. 3.
- „ Accademia dei Lincei. — *a)* Atti. Ser. IV. Rendiconti. Vol. II. Fasc. 12—14. (Sedute). Fasc. 1—4. (Comunicazioni). — *b)* Atti. Ser. IV. Memorie della Classe di Sc. fis. math. e natur. Vol. II. XVIII. XIX. — *c)* Atti. Ser. III. Mem. d. Cl. di Sc. mor. storie e philologiche. V. XIII.
- St.-Petersbourg.* Académie Impériale des Sciences. Sbornik. T. XXVI—XXIX.

- Stassburg.* Historisch-literarischer Zweigverein des Vogesen-Clubs. — Jahrbuch. II. Jahrg.
- Velencze.* R. Deputazione Veneta di Storia patria. — Statuti. Vol. I. Archivio di Stato. — Statistica degli Atti.
- Wiesbaden.* Verein für nassauische Alterthumskunde und Geschichtsforschung. — Annalen. XIX. Bd.

-
- K. Akademie d. Wissenschaften. Bécs. — *a)* Anzeiger. 1886. Nr. 15—18. — *b)* Verzeichniss vom 1-ten Jänner bis 30-ten Juni eingelangten Druckschriften. — *c)* Die internationale Polarforschung 1882—1883. II. Bd. 1. Abth. III. Bd.
- K. k. Naturhistorisches Hofmuseum. Bécs. — Annalen. Bd. I. Nr. 3.
- K. k. Geolog. Reichsanstalt. Bécs. — Verhandlungen. 1886. Nr. 8. 9. 10.
- K. k. Statistische Central-Commission. Bécs. — Oesterreichische Statistik. VI. Bd. 3. H. XI. Bd. 1 H. XII. Bd. 2. 3. 4. H. XIV. Bd. 4. H.
- Alterthumsverein. Bécs. — *a)* Monatsblatt. 1886. Nr. 1—5. — *b)* Berichte u. Mittheil. Bd. XXIII. 3. H.
- K. k. Geographische Gesellschaft. — Mittheilungen. XXVIII. Bd.
- K. k. Zoologisch-botanische Gesellschaft. Bécs. — Verhandlungen. XXVI. Bd. 1. 2. Quartal.
- Museum Francisco-Carolinum. Linz. — Vierundvierzigster Bericht.
- Verein für Geschichte der Deutschen in Böhmen. Prag. — *a)* Mittheil. XXIV. 1—4. — *b)* Dreiundzwanzigster Jahresbericht.
- Cseh matematikai társaság. Prága. — Časopis XV. 1—6.
- K. k. Deutsche Carl-Ferdinands-Universität. Prag. — Ordnung der Vorlesungen. 1886/7. Wintersemester.
- K. k. archaeologisches Museum. Spalato. — Bulletino. IX. Nr. 6—8.
- Programm der k. k. technischen Hochschule für 1886/7. Wien.

-
- Békésvármegyei régészeti és művelődés-történelmi társulat. B.-Gyula. — Évkönyv. 1884/5.
- Pénzügyminisztérium. Budapest. — Kimutatás.
- Belügyminisztérium. Budapest. — *a)* Magyarország. rendeletek tára. 1886. 5—8. f. — *b)* Az 1886. évi törv. gyűjteménye. II. füz. — *c)* Landesgesetzsammlung für das Jahr. 1886. II. — *d)* Collectiunea din anul 1886. II.
- Közmunka- és közlekedésügyi minisztérium. Budapest. — A magyar korona területén lévő állami és vasuti távirdák statisztikája 1885-ik évről.
- Képviselőház. Budapest. — *a)* Napló. XII. — *b)* Jegyzőkönyv. II. — *c)* Irományok. XIII. XIV. XV.
- Országos statiszt. hivatal. Budapest. — *a)* Statiszt. Évkönyv. XIV. évf. 1. és 4. füz. XV. évf. 3. füz. — *b)* Magyarország. áruforgalma Ausztr. és más országokkal. 1886. 4—6. füz. — *c)* Statiszt. közlem. az osztrák-magyar monarchia vasutairól. 1880—1883.

- M. kir. földtani intézet. Budapest. — a) Évkönyv. VIII. 3, 4. füz. — b) Földtani közlöny. XVI. 3/6 füz. — c) Évi jelentés 1885-ről.
- M. kir. technologiai iparmúzeum. Budapest. — Közlemények. IV. 2. sz.
- Felsőmagyarországi Múzeum-egylet. Kassa. — Évkönyv. 1886.
- Egyetem. Kolozsvár. — Beszédok. fasc. II.
- Societas Historico-naturalis Croatica. Zágráb. — Glasnik. I. $\frac{1}{3}$.
- Hrvtskoga Arkeologičkoga Društva. Zágráb. — Viestnik. VIII. 3.
- Dunamelléki egyházkerület. — Jegyzőkönyv. (2 pld.).

Iskolai értesítők, programmok és jelentések :

- Arad.* a) Királyi főgymn. Értes. 188 $\frac{5}{6}$. — b) Keresk. középisk. jelentése. 188 $\frac{5}{6}$. — *Balázsfalva.* Programa Gymnasiului. 188 $\frac{5}{6}$. — *Besztercebánya.* Algyemn. Értesit. 188 $\frac{5}{6}$. — *Budapest.* a) Kir. József műegyetem progr. 188 $\frac{6}{7}$. (3 péld.). — b) A II. ker. áll. reálisk. jelentése. 188 $\frac{5}{6}$. — c) Az ág. nép és polg. iskola Ért. 188 $\frac{5}{6}$. — d) Az áll. közép ipartanoda Ért. 188 $\frac{5}{6}$. — e) Az országos rabbi-képző intézet Ért. 188 $\frac{5}{6}$. — f) Jahresbericht des Landes-Rabbinerschule. 188 $\frac{5}{6}$. — g) Keresk. Akad. jelent. 188 $\frac{5}{6}$. — *Brassó.* a) M. k. áll. főreál isk. Ért. 188 $\frac{5}{6}$. — b) R. k. főgymn. Ért. 188 $\frac{5}{6}$. — *Csáktornya.* M. kir. áll. tanító-képezde Ért. 188 $\frac{4}{6}$, 188 $\frac{5}{6}$. — *Csikszereda.* R. k. főgymn. Ért. 188 $\frac{5}{6}$. — *Debreczen.* Ev. ref. főisk. Ért. 188 $\frac{5}{6}$. — *Eger.* a) Az érs. joglyc. Évkönyve 188 $\frac{5}{6}$. — b) Csiszterezsi rend. főgymn. Ért. 188 $\frac{5}{6}$. — *Hsztergom.* A leány-nevelde Ért. 188 $\frac{5}{6}$. — *Eperjes.* Evcoll. Ért. 188 $\frac{5}{6}$. — *Kassa.* Áll. főreálisk. Ért. 188 $\frac{5}{6}$. — *Késmárk.* Ev. lyc. Ért. 188 $\frac{5}{6}$. — *Kisujzállás.* Ref. gymn. Ért. 188 $\frac{5}{6}$. — *Kolozsvár* a) Polg. fiú isk. Ért. 188 $\frac{5}{6}$. — b) A m. k. Ferencz-József tud. egyetem Almanachja. 188 $\frac{5}{6}$. — *Losoncz.* Áll. elemi iskola Ért. 188 $\frac{5}{6}$. — *Lőcse.* Kir. kath. főgymn. Ért. 188 $\frac{5}{6}$. (Két péld.). — *Marmaros-Sziget.* M. k. áll. felsőbb leányisk. Ért. 188 $\frac{5}{6}$. — *Maros-Vásárhely.* Ev. ref. főgymn. Ért. 188 $\frac{5}{6}$. (Két péld.). — *Miskolcz.* a) Ev. ref. főgymn. Ért. 188 $\frac{5}{6}$. — b) Ágost. hitv. elemi isk. Ért. 188 $\frac{5}{6}$. — *Nagy-Enyed.* Ev. ref. Bethlen-főiskola Ért. 188 $\frac{5}{6}$. — *Nagy-Károly.* Kegy. tanító-rendi nagy-gymn. Ért. 188 $\frac{5}{6}$. — *Nagy-Körös.* a) Ev. ref. tanítóképző intézet Ért. 188 $\frac{5}{6}$. — b) Ev. ref. főgymn. Ért. 188 $\frac{5}{6}$. — *Nagy-Szeben.* Áll. főgymn. Ért. 188 $\frac{5}{6}$. — *Nagy-Szombat.* Érseki főgymn. Értesit. 188 $\frac{5}{6}$. — *Nagyvárad.* a) Kir. jog- és államtud. kar Alman. 188 $\frac{5}{6}$. — b) Ugyanannak Tanrendje 188 $\frac{6}{7}$. — c) Prémontr. főgymn. Ért. 188 $\frac{5}{6}$. — *Nyitra.* Róm. kath. főgymn. tudósítványa. 188 $\frac{5}{6}$. — *Pozsony.* a) Keresk. Akad. Ért. 188 $\frac{5}{6}$. — b) Kir. kath. főgymn. Ért. 188 $\frac{5}{6}$. — c) Keresk. Akad. évi jelentése. 188 $\frac{5}{6}$. (Három péld.). — *Pozsony-Szt.-György.* Kegyesrend. gymn. Ért. 188 $\frac{5}{6}$. — *Pápa.* Ref. főisk. Ért. 188 $\frac{5}{6}$. — *Pécs.* Állami főreálisk. Ért. 188 $\frac{5}{6}$. — *Sárospatak.* a) Ev. ref. főiskola jelent. 188 $\frac{5}{6}$. — b) Alsó-zempléni ev. ref. egyházmegye jegyzőkönyve. 1886. — *Segesvár.* Progr. des. ev. Gymn. 188 $\frac{5}{6}$. (Két péld.). — *Selmeczbánya.* Kir. kath. nagy-gymn. Ért. 188 $\frac{5}{6}$. — *Sepsi-Szt.-György.* Ev. ref. Székely-Mikó kolleg. Ért. 188 $\frac{5}{6}$. — *Siklós.* Polg. fiú iskola Értesítője. 188 $\frac{5}{6}$. — *Szarvas.* Ágost. hitv. ev. főgymn. Ért. 188 $\frac{5}{6}$. — *Szeged.* Apácza iskolák Ért. — *Szejszárd.* a) Áll. ipariskola Ért. 1885. 1886. — b) Közs. polg. fiú- és leányisk. Ért. 188 $\frac{4}{6}$, 188 $\frac{5}{6}$. — *Temesvár.* a) Keresk. isk. Ért. 188 $\frac{5}{6}$. — b) M. kir. áll. főreálisk. Ért. 188 $\frac{5}{6}$. — *Trencsén.* Kir. kath. főgymn. Ért. 188 $\frac{5}{6}$. —

Versecz. Polg. fiú iskola Ért. 188⁵/₆. — *Zilah.* M. kir. tanítóképezde Ért 188⁵/₆. — *Rózsashegy.* Kath. algymn.Ért. 188⁵/₆. — *Újpest.* Áll. polg. leányisk. Értesítője, 188⁵/₆. — *Eperjes.* Ev. ker. colleg. Emlékkünnepélye. 1886. szept. 8. — A duana-melléki ref. egyházkerület gyűlésének 1886. máj. jegyzőkönyve. (3 péld.).

II. Magánosoktól :

- Dr. Chyzer Kornél. S.-A.-Ujhely. — Közegészségügyi bajaink stb.
- Dr. Hirschler Ignác. Budapest. — a) Megemlékezés Bókai Jánosról. — b) Denkrede auf Dr. Johann Bókai.
- Dr. Wertner Mór. Szempcz, Pozsonymegye. — Beiträge zur Geschichte der Genealogie.
- Borsodi László. Budapest. — Hulló csillagok.
- Petrovszky József. Békés-Csaba. — Közigazg. törv. kézikönyve. X. füz.
- Dr. Bőke Gyula. Budapest. — A pesti izraelita kórház 1885. jelentése.
- Kőrösi József. Budapest. — Armuth u. Todesursachen.
- Svasztits Benő. Zala-Egerszeg. — Zalavármegye története. I. köt.
- Szenes István. Budapest. — Dr. Bőke Gyula 1885. ambulatoriuma a Szt.-Rókus-hoz címzett közkórházban.
- F. Jung. Pozsony. — Das Weib und seine Bestimmung.
- Dr. Bászél Aurél. Fehértemplom. — Plátón jelentősége korunkra.
- Stephan Schulzer v. Muggenburg. Vinkovce. — a) Einige Worte über die Magyarhon myxogasterei. — b) Separat-Abdruck aus „Hedwigia“ 1886. H. IV.
- Dr. Mandello Károly. Budapest. — Studien über Ungarns Staatsvermögen.
- Stossich Michele, Prof. Triest. — I distomi dei pesci marini e d'acqua dolce.
- Charles de Linas. Arras. — a) Emaillerie limousine. — b) Les émaux limousins.
- Mamusich Lázár. Szabadka. — Szabadka sz. k. város története.
- Szolcsányi Gyula. Eger. — Magyar közjog.
- Temesmegyei főispáni iroda. Temesvár. — Helyrajzi emlékmű a magyar orvosok és természetvizsgálók XXIII. vándorgyűlésére.
- Dr. Haynald Lajos. Kalocsa. — Berichte von dem erzbischöflichen Haynald'schen Observatorium zu Kalocsa.
- Louis Felbermann. London. — The Hungarian market and general eastern Bazar.
- Freiherr Leopold von Borch, Innsbruck. — Zur Absetzung des Königs der Deutschen.
- Joaquim Franco de Lacerda. Havre. — La crise économique due aux affaires à terme.
- H. H. Risley Esqr. Daarjeeling. — a) Resolution by the Government of Bengal. — b) Question on Physical Characteristics. — c) Letter Submitting a Note on Anthropometry in Bengal and orders of Government Sanctioning the scheme.
- Ormós Zsigmond. Temesvár. — a) Helyrajzi emlékmű a magyar orvosok és természetvizsgálók XXIII. vándorgyűlésére. — b) Elnöki megnyitó és zárszéd. — c) Napi közlöny. 1—6. sz.
- Füzesséry B. Kassa. — A nagy francia forradalom.
- Vámbéry Ármin. Budapest. — The Story of the nations Hungary

III. Nyomdákttól :

Gyulai István nyomdája. Arad. — Az okszerű eperfa-termelés.

Gör. kel. egymázmege nyomdája. — Arad. a) Limba Romanescă. — b) Protocolulu 1886.

Réthy L. és fia nyomdája. Arad. — Magyar alföldi legújabb kalendárium 1887-re. Gör. kath. Seminarium nyomdája. Balázsfalva. — a) Elemente de Istoria naturale. b) A balázsfalvi „Patria“ takarékpénztár. — c) Statutele cassei de economu „Patria.“

Alexi nyomdája. Brassó. — a) Noul calindar. 1887. — b) Calétoria lui Stanley. — c) Geografia.

Römer és Krammer nyomdája. Brassó. — A földrajz alapfogalmai.

Zeidner H. nyomdája. Brassó. — a) Grammatica limbei romanesci. — b) Verzeichniss d. Kronstädter Zunft-Urkunden.

Athenaeum részvénytársaság nyomdája. Budapest. — a) Tájékozó, 1886. 7—9. sz. b) Petneházy. — c) Paulai szt. Vinceze élete. — d) Történeti kézikönyvek. XIII. — e) Könyvviteltan. — f) Földrajz. — g) Számítan. — h) Magyar olvasókönyv. II. rész. — i) Negyedik olvasókönyv. — k) Ötödik olvasókönyv. — l) Beszéd. — m) Jegyzetek Horátius költeményeihez. — n) Első olvasókönyv. — o) Perve knige čtenjá. — p) Abecedár. — q) Első olvasó- és tankönyv. — r) Ajnácskő gyógyforrásai. — s) Kossuth Lajos iratai. XIX. füz. — t) Denkrede. — u) Reden. — v) Budapest vízvezetékének kérdéséhez. — x) Magyar nyelvtan. — y) A czukoradó. — z) József műegyetem programmja 188⁶/₇. — aa) Meteoritensammlung. — bb) Magyar zsidó szemle III. évf. 7. sz. — cc) Gedenkbblatt. — dd) Kertészeti lapok. 1886. 7. 8. sz. — ee) A m. k. tanárképző intézet Értésítője 188⁵/₆. (Két füzet). — ff) Módszeres német nyelvtan. — gg) Századok. XX. évf. 7. füz. — hh) Magyar tanügy. IV. évf. 5/6. füz. — ii) Egyházi politika. — kk) Történelmi tár. 1886. évf. 3. füz. — ll) Zeneakadémia Évkönyve. 188⁵/₆. — mm) Rajzoló planimetria. — nn) Természetrájz. I. és III. rész. — oo) Magyarország áruforgalma. 1886. 4. 5. füz. — pp) Hivatalos jelentés az 1885-iki kiállításról. II. 3. 4. III. 2. füz.

Franklin részvénytársaság nyomdája. Budapest. — a) Magyarország agyagok chemiai elemzése. — b) Nemzeti nőnevelés. VII. 5. — c) Aszódi cv. gymn. Értésítője. 188⁵/₆. — d) Das Bad Lucski. — e) Zunz Lipót Emlékezete. f) A községi rendtartás kézikönyve. — g) Die Tragoedie des Menschen. — h) Mathem. u. Naturwiss. Berichte. Bd. III. — i) Zeitschrift für Ornithologie. III. Jahrg. 2. H. — k) Zala vármegye története. — l) Népszerű természettud. előadások. 1886. 3. füz. — m) Kossuth és Erdély ügye. — n) M. kir. földtani intézet Évkönyve. VIII. 2. füz. — o) Természetrájzi füzetek. X. 2/3. — p) Pályák és pálmák. — q) Ifjúsági iratok tára. VI. — r) Az olvasás művészete. — s) Történelmi könyvtár. 81. füz. — t) Vízmérés. — u) Nemesség. — v) Olcsó könyvtár. 205—213. sz. — x) Isotae nogarolae. Vol. I. II. — y) Magyar jogászegyleti Értekezések. XXX. XXXI. — z) Nép- és polgáriskolai közlöny. III. évf. 10. 11. sz. — aa) Carmen festum. — bb) Turul. IV. 2. füz. —

cc) Budapesti II ker. gymn. Értesítője. 188^{5/6}. — dd) Gyümölcsészeti füzetek. VII. évf. 6. füz. — ee) Magyar történeti Életrajzok. II. évf. 4. füz. — ff) Földtani közlöny. XVI. köt. 3—6. füz. — gg) A m. kir. földtani intézet évi jelentése 1885-ről. — hh) Művészeti ipar. 1886. 7—9. sz. — ii) Lucski fürdő.

Hornyánszky Viktor nyomdája, Budapest. — a) Orsz. középiskolai tanáregyesületi közlöny. XIX. évf. 11. XX. 1. füz. — b) Telegrafügyi Szemle. I. évf. 14—17. füz. — c) Borászati Lapok. XIII. évf. 13—18. sz. — d) Távirászati rendeletek tára. 1886. 34—42. sz. — e) Községi közlöny. VIII. évf. 27. 28. és 30—39. sz. — f) Slovenské Noviny. 1886. 78—83. és 87—116. sz. — g) Cithara Sanctorum. — h) Bibliai történetek. 1. 2. füz. — i) Nemzeti színház könyvtára. 158. füz. — k) Magyar kir. operaház könyvtára. 14—18. füz. — l) Dr. Luther kis kátéja. — m) A tejárus leány. — n) Keresztyén népbarát. I. évf. 5. sz. — o) Katona József ismeretlen munkái. — p) Der Talmud. — r) Electio et consecratio episcoporum. — s) Kis magyar. — t) Krisztus nyájának bárányai. — u) Borgia Lucrecia. — v) A dunamelléki ref. egyházkerület jegyzőkönyve. 1886. — x) Az ó-budai ev. ref. anyaegyház száz éves története. — y) Háború és béke. 13. 14. füz. — z) Magyar olvasókönyv. I. rész. — aa) Huszonöt év 8/9. és 12/13. füz. — bb) Pjsné duchownj. — cc) Táviridák statisztikája. 1885. — dd) Vasuti felügyelőség évi jelentése. 1885. — ee) Énekes könyv. — ff) Távirászati közlemények. 1886. 3. füz. — gg) Buda és Pest visszavivása 1686-ban. — hh) Gunidy Janosz. — ii) Nemzetközi távirda-egyezmény. 1886. — kk) Dochowni žiwota Studnice. — ll) Protest. árvaházi képes naptár 1887-re. — mm) Protest. népiskolai könyvek tára. III. sz. — nn) Magyar könyvszemle. X. évf. 1—6. füz. — oo) Távirási szabályok. — pp) Telegrafen-Ordnung.

M. kir. egyetemi nyomda, Budapest. — a) Chlieb dusi. — b) Tanterv népiskolák számára. — c) Utasítás a földgömb és tellurium használatára. — d) Nemzetgazd. Szemle. X. évf. 2—6. füz. — e) Acta Reg. Scient. Univers. Ung. fasc. II. — f) A budap. k. m. Tudomány-egyetem Almanachja. 188^{5/6}. — g) Magyar philosoph. Szemle. V. 2. 3. füz. — h) Földrajz. II. — i) Fizikai földrajz. — k) Technologiai iparmúzeum közleményei. IV. évf. 1. 2. sz. — l) Gyógyászat. XXVI. 10—37. sz. — m) A reáliskolai tanítás terve. — n) Néptanítók lapja. XIX. évf. 17—74. sz. — o) Általános magánjogi törvénykönyv tervezete. Öröklési jog. — p) Herkules. III. 30—37. sz. — r) Tanterv.

Schodisch Lajos nyomdája. Felső-Eőr. — a) Besiegte Vorurtheile. — b) Katalog d. landw. Regional-Ausstellung in Hartberg.

Stein J. nyomdája. Kolozsvár. — a) Franciaország tört. V. köt. — b) Erdélyi múzeumegylet böcs. nyelv- és szépt. kiadv. III. 1. és 2. füzet. — c) Orvos-természettud. Értesítő. XI. évf. I. orvosi szak. 2. füz. II. természettud. szak. 2. füz. — d) Fekete Ferencz emléke. — e) Indítvány a felsőbb leányiskolák érdekében. — f) Kolozs-barakkai elemi iskola Értesítője 188^{5/6}. — g) Gyergyó-Szt.-Miklósi fiú iskola Értesítője. 188^{5/6}.

- *h*) Erzsébetvárosi kat. gymn. Értesítője. 188^{5/6}. — *i*) Az erdélyi ref. egyházkerület közgyűl. jegyzőkönyve 1886. jún.
- Ziegler Károly nyomdája Komárom. — *a*) Községi iskola Évkönyve. 188^{5/6}. — *b*) Ipariskola Értesítője. 188^{5/6}. — *c*) Elemi fiúiskola Értesítője. 188^{5/6}. — *d*) Elemi leányiskola Értesítője. 188^{5/6}. — *e*) A bábolnai ménesintézet népkönyvtárának jegyzéke.
- Szilágyi Károly nyomdája Maros-Vásárhely. — Kunyhótól palotáig.
- Imreh Sándor nyomdája Maros-Vásárhely. — *a*) Ötven év a marosvásárhelyi Casino életéből. — *b*) I. fokú ipartanoda Értesítője. 188^{5/6}. — *c*) Jelentés a maros-vásárhelyi önkéntes tűzoltók működéséről 1876—1886.
- Wajdits József nyomdája Nagy-Kanizsa. — *a*) Kis képes népnaptár 1887-re. — *b*) Nagy képes népnaptár. 1887. — *c*) Sziüz Mária nagy képes naptára. 1887. — *d*) Sziüz Mária kis képes naptára 1887-re.
- Drotleff József nyomdája Nagy-Szeben. — *a*) Kalender. 1887. — *b*) Konfirmanden Büchlein.
- Krafft W. nyomdája Nagy-Szeben. — *a*) Bericht des Männergesang-Vereins 1885. — *b*) Schulkalender 188^{5/7}. — *c*) XIII. Jahresbericht d. Gewerbeschule in Reps. — *d*) XIII. Jahresbericht d. Gew. Schule in Agneteln. 188^{5/6}. — *e*) Curse de lectura. — *f*) Der Lehrstoff der Heimatkunde. — *g*) Geschichte der Altschiffahrt. — *h*) Jahresbericht des Vereins Männerchor Hermania 188^{5/6}. — *i*) Jahresb. d. V. für Siebenbürgische Landeskunde. 188^{5/6}. — *k*) Deutsches Lesebuch. III. Th. — *l*) Programm d. ev. Gymn. Sächs.-Regen. 188^{5/6}. — *m*) Progr. d. ev. Gymn. zu Mediasch 188^{5/6}. — *n*) Amicul populului. Calindariu. 1887.
- Stampfl és Társa nyomdája Pozsony. — *a*) 1886. X. törv. A népfelkelésről. — *b*) Ugyanaz németül. — *c*) Damenstiftung. — *d*) Szabályrendeletek. — *e*) Magyar hölgyek életrajzai. 3—7. füz. — *f*) Theocritus. — *g*) Pozsonyvármegyei tört. Egyesület 188^{5/6}. évi Értesítője. — *h*) Pozsonyi leányisk. Értesítője. 188^{5/6}. — *i*) A pozsonyi ácsipartársulat alapszabályai. — *k*) A pozsonyi házfedő papirgyár. — *l*) A fantetű szájrészei. — *m*) Évi jelentés a pozs. ker. kisedodovokról. — *n*) Kortársaink. 8—15. — *o*) Sujánszky Antal. — *p*) Kereskedelem és forgalomisme. — *r*) Tokayer. — *s*) Vlastenska pokladnica. — *t*) Machsor. — *u*) A pozsonymegyei gazd. Egyesület Értesítője. 1886. 1—4. sz. — *v*) Keresk. munkálatok. — *x*) 15 drb. különféle apró nyomtatvány.
- Wigand T. K. nyomdája Pozsony. — *a*) Év. egyház és iskola. 1886. 1—26. sz. — *b*) Predigt. — *c*) Paedagogiai Plutarch. 1886. 2—5. füz.
- Steinfeld Béla nyomdája Sárospatak. — *a*) Ifj. báró Vay Miklós emlékezete. — *b*) A tiszáninneri ev. ref. egyházkerület jegyzőkönyve. 1886. jún.
- Skarnitzel F. nyomdája Szakolcza. — *a*) Živy Ruženec. — *b*) Slovenske Besiedky. — *c*) Szakolczai kir. kath. gymn. Értesítője. 188^{5/6}. — *d*) Túhy mladosti. — *e*) Slovenskij Kalendár. 1887.
- Bittermann nyomdája Zombor. — *a*) Bács-Bodrogmegyei tört. Társulat Évkönyve. II. évf. 4. füz. — *b*) A zombori áll. főgymn. Értesítője. 188^{5/6}. — *c*) Keresk. isk. Értesítője 188^{5/6}. — *d*) Apatini ipariskola Értesítője. 1886. — *e*) 3 szerb nyelvű nyomtatvány.

IV. Saját kiadásbeli nyomtatványok :

Értesítő. 1886. 4. sz.

Évkönyv. XVII. 4. drb.

Balassa József. A phonetika elemei.

Mathematikai és természettudományi Értesítő. IV. évf. 8/9. füz.

HUSZONKILENCZEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

A II. osztály hetedik ülése.

1886. évi október hó 4-én.

PULSZKY FERENCZ osztályelnök elnöklése alatt.

195. *Schwarcz Gyula* lev. tag felolvassa következő értekezését: „Kritikai megjegyzések az államformatum irodalmának néhány újabb termékére.

Az Értekezések során fog kiadatni.

196. *Torma Károly* r. tag felszólal, kérvén, hogy noha második felolvasó nak van bejelentve, tekintettel az előre haladt időre, engedjék meg neki, hogy értekezését a novemberi ülésben olvashassa fel.

Helybenhagyatik.

HARMINCZADIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

A III. osztály hetedik ülése.

1886. évi október hó 11-én.

SZTOCZEK JÓZSEF r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

197. *Konkoly Miklós* t. t. felolvassa: „901 állócsillag spectroscopos megfigyelése“ című értekezését.

198. *Gothárd Jenő* mint vendég felolvassa „Tanulmányok] az égítetek photographálása terén“ cz. munkáját.

Kivonatban így :

Az égítetek photographálása a herényi astrophysikai observatoriumon annak, fő műszerével a $10\frac{1}{4}$ "-es reflektorral történik. E célra a műszert át kelle alakítani s egy nagy keresővel ellátni (120 mm. nyílás 1400 mm. gyújtótávval). Ez utóbbinak okulár szerkezete oly berendezésű, hogy a photographálandó égítést közvetlenül beállítható vagy egy benzinlámpa által megvilágított szátkereszt segítségével az exponálás ideje alatt figyelemmel kísérhető.

A gyújtósikban történő photographáláshoz különböző célokra némileg módosítható két kamara szolgál, melyek mikroskoppal állíthatók a gyújtósikba. Ezekkel lehet a napot, holdat, bolygókat, csillag-cso-

portokat s ködöket photographálni, míg a nap-korona felvételéhez külön berendezés szükséges, mely a chlorezüst coemlein-papír alkalmazását lehetővé tegye s azt megvédi a nap-korong igen nagy hő- és fényhatása ellen.

A photographálandó tárgy, vagy esetleg annak közelében levő alkalmas csillag a kereső szátkeresztjére állítva szolgál a kép egy helyben tartására, s annak legkisebb, bármilyen okból történő elmozdulása a műszer finom beállítóival azonnal igazítandó. A tájékozás megkönnyítésére, esetleg mérésekre, a nyugodtan álló lemezen felvett csillag-pályák szolgálnak.

Barlow-lencse, vagy nagyító szerkezet által nagyított képek photographálása a napnál, holdnál, s a nagy bolygóknál lehetséges, különösen festett lemezek segítségével.

A spectrumok photographálására 2 műszer áll rendelkezésre: az egyik gyengébb csillagokhoz, a másik inkább a nap spectrum felvételére való.

A szerző által a legújabb időben kidolgozott két photograph-eljárás a csillagesoportok spectrumának photographálása rés nélkül s a meridián megfigyelések photographálása a szátkereszt s az idő egyittes felvétele által.

A felvételekhez a kereskedésben előforduló legérzékenyebb lemezek a legjobbak, de néha a kevésbé érzékeny lemezek alkalmazása előnyösebb.

Előhívók: szóda-pyrogallal előhívó, festőanyagokkal Erythroin chynolin-vörös, cyanin s coemlein szolgálnak a különböző czélokhoz mérten.

199. Dolgozatok az egyetemi II. boncztani intézetből: a) *Ónodi A.*: „Újabb adatok a bolygó ideg-csoport ismeretéhez.“ — b) *Perényi J.*: „A blastoporus állandó megmaradása a békaféléknél.“ Előterjeszti Mihalkovics Géza r. t.

200. Dolgozatok a budapesti II. kerületi állami főreáliskola chemiai laboratoriumából. *Hankó Vilmos* tanár: a) „A szénsulfid behatása a káliumbenzilátra és a fenolkaliumra.“ — b) „Egy új készülék a nitrogén absolut meghatározására.“ — c) „A csonthegy-i sós-források chemiai elemzése.“ Előterjeszti Lengyel Béla l. tag.

HARMINCZEGYEDIK AKADEMIAI ÜLÉS.

Az I-ső osztály nyolczadik ülése.

1886. évi október hó 18-án.

HUNFALVY PÁL r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

202. Az osztályelnök megnyitván az ülést, üdvözli az osztály tagjait, s egyszerűs mind kéri, hogy az Akadémia munkásságában minél élénkebb részt vegyenek.

203. Az osztálytitkár jelenti, hogy a mai ülés egyik felolvasója Vámbéry Ármín r. t. egy szerencsétlen esés következtében, súlyos lábsérülésben szenved, s bejelentett értekezését csak a novemberi ülésen tarthatja meg.

Tudomásul szolgál.

204. Beóthy Zsolt r. t. fölolvassa „Rosnyai Dávid és a Horologium turcicum” czimű értekezését.

IV. Igazgatósági ülés.

1886. október 24.

TREFORT ÁGOSTON akadémiai elnök úr elnöklése alatt.

47. Az akadémiai ügyész jelenti, hogy Tóth Lőrincz akad. rendes tag 5000 forintnyi összeggel levén a Zsivora-alapnak adósa, ezen tartozás biztosítéka gyanánt felajánlja 10000 frtnyi életbiztosítási kötvényét, a biztosítási díjak és kamatok fejében pedig 525 forintnyi akadémiai rendes tagi illetményét az Akadémia rendelkezésére bocsátja; kötelezve magát a még hiányzó 166 frt 64 krnak negyedévi előleges részletekben az Akadémia pénztárához leendő beszolgáltatására.

Az ajánlat elfogadtatván, a kötelezvény és a biztosítási bárca a földhiteleitűzethez küldetik át megőrzés végett.

48. Az Akadémia ügyésze jelenti, hogy Prónay István nógrádmegyei lakos ellen 500 frtnyi alapítványának és kamatainak behajtása végett pert indított, és mivel a tárgyaláson meg nem jelent, ellenében makacssági ítéletet nyert. Időközben azonban Prónay István neje bejelentette, hogy férje teljesen vagyontalan és habár tartozásai kifizetésére ő nem köteles, kész az 500 frtnyi alapítványi összeg felerészét férje helyett letenni.

Az ajánlat elfogadtatik.

49. Schwarcz Lipót magánhivatalnok az Akadémia bérházában birt lakásában eszközölt festés költségeinek megtérítéseért folyamodik.

Az Akadémia ügyészenek javaslatára a kérelemnek hely nem adatik.

50. Fialka József munkácsi lakos a Román-féle hagyatékhhoz tartozó ingatlanok egyik bérlője 10 frtnyi biztosítási letétének visszafizetését kéri.

Az ügyész javaslatára a 10 frt. visszafizetése elrendeltetik.

51. Az ügyész jelenti, hogy Kiszely József budapesti lakos végrendeletében tiszta hagyatékának felét a M. T. Akadémiának hagyományozta. — Ezen hagyaték

ték áll 500 frtnyi követelésből és a magyarítzei 21. sz., 30—32,000 frt. értékű házból. Terheli 16750 forint hagyomány és 4816 frt. jelzálogteher.

Az ügyész az Akadémia érdekeinek megóvására utasíttatik.

52. Soltész Nagy János fogarasi lakos 1886. jan. 10-én kelt végrendelettel, 4000 forintot hagyott az Akadémiának, de 1886. ápril. 3-ikán kelt végrendeletében azon összeget 2000 frtra szállította le.

Habár az akad. ügyész jelentése szerint a második végrendelet a törvényes kellékekkel nem bír és így megtámadható volna, tekintettel arra, hogy az örök-hagyó az Akadémiától elvont 2000 frtot kiskorú szegény rokonoknak hagyta, az Igazgató Tanács, szándékát tiszteletben tartva, a 2000 frtnyi hagyományyal meg-elégszik.

53. A földhitelintézet jelenti, hogy Korizmics László t. tag 300 frtot hagyományozott az Akadémiának és ezen összeg befizettetett.

Tudomásúl vétetik.

54. A földhitelintézet jelenti, hogy Kerekes Lászlóné hagyatéka gyanánt 500 frt befizettetett az Akadémia javára.

Tudomásúl vétetik.

55. Főtitkár jelenti, hogy dr. Schwarzer Otto, az Akadémia elnökének megbízásából, néhai báró Rudics József elmebetegségének tárgyában, bécsi és gráci orvosoktól bizonyítványokat szerzett be, melyek az Akadémia ígéyeinek a hagyaték irányában érvényesítésére szolgálhatnak, és bemutatja 350 frtnyi költségszámláját.

A 350 frt utalványozása elrendeltetik.

56. Koch Antal műépítész jelenti, hogy a széphalmi Kazinczy-sír diszes vasráczozatának felállítására, valamint a mausoleumban több rendbeli javítási munkálatok az ő vezetése alatt megtörténtek. Bemutatja a 950 frtra menő számlát.

Javasolja, a) hogy mivel a mausoleumtól a sírhoz vezető út igen keskeny, és nincs a sírhely közepe felé irányozva, a baloldali sövény 2—3 méterrel bal-felé helyeztessék, és a sövényeken kívül magas törzsű fák iltetessenek; b) a sírhelynek a legelő állatok által okozható sérelmek elleni megvédése végett 10—12 öl kertületben vassodrony-kerítés alkalmaztassék; c) hogy a mausoleumot jó időjárás alkalmával szellőztetni lehessen, és hivatlanok ilyenkor be ne léphessenek, az ajtónyílásban kétszárnyú vasráczozat alkalmaztassék.

A számla kifizetése elrendeltetik. A javaslatok elfogadtatnak. Határoztatik, hogy a sirra gránittábla helyezendő, melybe Kazinczy Ferencz neve, születésének és halálának éve s napja fog bevésetni.

57. Főtitkár jelenti, hogy a mausoleumban Kazinczy arczképei, a Kazinczy és Kisfaludy találkozását ábrázoló festmény, és a falszekrények el vannak helyezve s a belső berendezésből csak az hiányzik még, hogy az üvegszekrényekben Kazinczy Ferencz munkái és kéziratjai helyeztessenek el.

A főtitkár megbizatik, hogy a munkák és néhány autograf beszerzéséről gondoskodjék.

58. Főtitkár felhivja az Igazgató Tanács figyelmét azon régibb határozatra, mely szerint a mausoleum belső berendezésének befejezése után a sátoralja-ujhelyi gymnasium és a sárospataki collegium tanulói részére jutalomdíjak fognak ki-

tüzetni, melyeknek ünnepélyes átadása a mausoleumban történjék, mely ekkép kegyeletes emlékünnepek színhelyévé tétetnék.

Az Igazgató Tanács e czélra 10—10 aranyból álló két jutalomdíj kitűzését határozza el, és az Akadémia I. osztályát fölkéri, hogy a jutalomdíj kitűzésének és átadásának módozatai iránt javaslatot tegyen.

59. Főtitkár jelenti, hogy dr. Chyzer Kornél Satoralja-Újhelyen lakó akadémiai tag késznek nyilatkozott, a mennyiben a széphalmi birtok és mausoleum fő felügyeletét viselő Mezőssy Menyhért ügyvéd aggkora és betegeskedése miatt akadályozva lenne, az Akadémia megbízásaiban eljárni.

Az ajánlat köszönettel fogadtatik.

60. Bemutattatik az akadémiai könyvkereskedésnek leszámítása az 188⁶/₆-iki esztendőben elárúsított akadémiai kiadványokról, melyeknek értéke fejében (az 50% bizományi illetmény levonása után) leszámolás következtében 3043 frt 37 krt az Akadémia pénztárának befizetett.

A számadások megvizsgálására Gyulai Pál ig. tag kéretik föl.

61. Az akadémiai könyvkereskedés a Tettey-féle könyvkereskedés csödbejutása következtében elvesztett 316 frt 82 krnyi összeg visszatérítését, vagy nagyobb mennyiségű nyomtatványi megrendeléssel kárpótlását kéri.

Az Igazgató Tanács a kérelmet nem teljesítheti.

62. Az akadémiai könyvkereskedés előterjeszti az Akadémia könyvtárának 1885-ben szállított könyvekről szóló 1105 frt 22 krt tevő számláját, melyet a könyvtár, dotatiója ki lévén merítve, kiegyenlíteni ez évben nem képes.

Az Igazgató Tanács határozza, hogy a tartozás a könyvtár jövő évi dotációjának terhére, a jövő év első napjaiban fog kifizettetni.

63. Bemutattatnak az akadémiai ügyész II. és III. évnegyedi számadásai az Akadémia palotájára és bérházára tett kiadásokról.

A számadások megvizsgálására Hunfalvy Pál ig. tag kéretik föl.

64. Az Akadémia elnöke jelenti, hogy a Rudolf-rakpartról a városligetbe vezetendő gőzmozdonyú vasút állomáshelye az Akadémia palotája előtt tervezettvén, a mint erről értesült, sietett ellene a közmurka-és közlekedésügyi miniszter úr előtt fölszólalni; majd mikor a miniszter úr utasítására a vállalkozók hozzá fordultak, az Akadémia több tagjával tartott értekezleten, az iránt történt megállapodás, hogy a vasút-állomás helyének felállítása csakis az akadémiai bérház, nem pedig az Akadémia palotájának homlokzata előtt engedhető meg, és a palota dunaparti homlokzata előtt a vágányok lerakása csakis oly czélból engedhető meg, hogy azokon ünnep- és vasárnapokon a tartalékkocsik helyeztessenek el.

Az Igazgató Tanács az Akadémia elnökének a tett lépésekért köszönetét nyilvánítja, és a történt megállapodást helybenhagyja.

HARMINCZKETEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Összes ülés.

1886. október 25.

TREFORT ÁGOSTON akadémiai elnök úr elnöklése alatt.

206. Klein Gyula I. tag felolvassa Kanitz Ágoston I. tagnak emlékbeszédét Reichhardt H. W. 1885. aug. 3-ikán elhunyt külső tag fölött.

Az Emlékbeszédek sorozatán közrebocsáttatik.

207. Vámbéry Ármán r. tag felolvassa az alább következő jelentését néh. Szilágyi Dániel, Konstantinápolyban elhunyt hazánkfiának keleti kéziratok és nyomtatványokból álló gyűjteményéről.

Midőn az április havi összes ülés alkalmával adott szavamat beváltva, a boldogult Szilágyi Dániel hagyatékában levő keleti kéziratok tüzetesebb ismeretéhez fogok, szükségesnek tartom kijelenteni, hogy ez alkalommal is csak azon tapasztalatokra támaszkodhatom, melyeket a kéziratok futólagos átnézésében szereztem. Kimerítő, alapos ismertetése a kérdéses kéziratgyűjteménynek nem néhány napot, nem is hónapokat, hanem éveket igényel; mert keleti kéziratoknál legtöbb esetben a munkák címe teljesen hiányzik, s a beltartalomról fogalmat csakis egyes részek átolvasásából szerezhetni. Ez pedig, tekintve az irodalom különféle ágait és a kéziratok nehéz olvashatóságát, nem valami könnyű dolog.

Szilágyi Dániel, a múlt év folyamában Sztambulban elhunyt hazánkfia, mint tudni méltóztatik, egyike volt azon politikai menekülteknek, a ki szabadságharcunkban tevékeny részt vett; a ki hontársaitól és idegenektől egyaránt szeretve Konstantinápolyban 36 évig tartózkodott. Midőn 1857 derekán vele megismerkedtem, már a török nyelv *népies* részét alaposan bírta, sőt ebben tanárkodott is, és nem egy tagja az európai követségeknek nála szerezte a török nyelv ismeretének első csiráját. Az évek haladtával a török nyelv *irodalmi* részére is fordította figyelmét. Arabul, perszül tanult, törökből idegen nyelvekre s viszont, angolból, francziából, németből és magyarból törökre fordításokat eszközölt, s midőn 1864-ben középázsiai utamból visszatérve Sztambulban vele találkoztam, már ügyes és alapos török fordítói hírnévnek örvendett. Ez időtájba eshetik a török kéziratok és egyáltalában a török irodalmi munkák gyűjtése körüli vágya. Ha nem csalódom, az első buzdítást az által nyerte, hogy néhai Monsieur Cayol nagyérdékű gyűjteménye egy részének birtokába jutott, mihez azon körülmény is hozzájárult, hogy boldogult hazánkfia már régóta különös érdeklődéssel viseltetett a magyar-török korszakra vonatkozó történelmi munkák és okmányok iránt, és ha hozzáteszem, hogy a magyar nyelvészeti kérdésben ő a török túlnyomó befolyás álláspontján állott, úgy a t. Akadémia könnyen átláthatja, hogy gyűjtési vágya ez irányban is kifejlődött és hogy a török irodalmi termékek közül leginkább a *régi török nyelvemlékekre* fordította figyelmét.

Harminczhat év hosszú idő az emberi életben, de különösen oly ember életében, kit a világi dolgok csak keveset érdekeltek, ki éjjel-nappal kedves kincsesháza szaporítására törekedett, a ki leggyönyörtelibb élvezetét abban lelte, ha órákhosszat kutathatott a sztambuli könyvbazárban, és a ki a legnagyobb fáradtságtól sem riadt vissza, valami irodalmi ritkaságot megszerezni, alig hogy annak

neszét vette. Ismerték őt a török könyvkereskedők egytől-végig. Hoztak is néki minden idősárgította, ódon írású keleti könyvet. Ők persze becsét nem ismerték, de derék hazánkfia tapintatos kezébe csak olyat vett, melyet vagy a magyar történelem, vagy magyar nyelvészet szempontjából érdekesnek és becsesnek tartott. Ha mindezek daczára, a könyvgyűjteményben általános keleti érdekű azaz: az ozmán birodalom, Persia, Arábia, Egyptom és Közép-Ázsia történetére vonatkozó, vagy pedig a mohamedán hit-, jogtudomány, ethika- vagy diplomatiára fontos munkák találtak, meg lehetünk győződve, hogy ezen munkák nehezen kapható ritkaságok közé tartoznak: mert másképen a boldogult azok megszerzésében nem fáradozott volna.

Az 500-at megközelítő kéziratok túlnyomó része tehát török nyelvű. Tiszta persa alig több mint 40 és arab körülbelül 25. Beltartalomra nézve első helyen áll a történelem és annak segédforrásai, és itt, a mint már mondám, az ottomán birodalom története a főszerepet viszi. Ezen történeti munkák közt több olyan van, melyet Hammer nem ismert és melyekről azt hiszem, hogy az európai könyvtárakban egyáltalán hiányoznak. Ezen szakaszban kiváló fontosságot tulajdonítok a tekintélyes számú *insák* és *munsáutoknak*, melyek hivatalos okmánygyűjtemények, még pedig olyanok, melyeket Feridún bej „Munsáat esz-szelátín“ czinű híres munkájába fel nem vett, vagy nem is ismert. Többi közt kiemelem Timur Lenk, Sah Iszmáil, a krimi khánok, a muszka és európai fejedelmeknek a portához intézett hivatalos levelezéseit, oly okiratgyűjtemény, mely igen sok fényt vehet az illető korszakok részlettörténetére. Hogy ezen irodalmi kincsek közt sok olyan adat van, a mely a török-magyar korszakot is megvilágítja, azt mondani is fölösleges. Ezen részek különös becsesültséget hazai történetíróinkra nézve, és fiatal orientálistáink ezen részletek lefordításával kiváló szolgálatot tehetnek a magyar tudományosságnak.

A specialis magyar történeti érdekű keleti kéziratok közt kiemelem a „*Fındıklı Tarıkhı*“-t, az *İdris Biđliszi*-féle „*Hest bihist*“ töredékrészét, *Kücsük Nisánsi* történetét, *Gázi Haszún pasa* Szeged és Kanizsa körül és egyebütt vívott harcainak leírását, *Huszein pasa* történetét, IV. Mohammed hadjáratának leírását, és ezeken kívül számos olyan compendium van, melyek az oszmánoknak Magyarországon viselt dolgaira vonatkoznak, és hogy egyebet ne említsek, kiemelem, hogy a temesvári hadjárat, Kőszeg, Eger és Kanizsa ostroma oly részletekkel vannak leírva, a hogy másutt nem találhatók.

Áttérek a kéziratgyűjtemény második, azaz szépirodalmi részére. A műfajokat tekintve, ez a terjedelmes voltáról ismert összes oszmán irodalmat öleli fel. Képvisele van itt a vallási mythus, az ethika, a regényes költemények, elbeszélések, divánok, szerelmi dalok, mysticus versek végtelen csoportja, közt beszédben és prózában, és ha a gyűjtőnek itt előtérbe nyomuló irányáról szövegünk, leginkább azon előszeretettel kellene említést tennünk, melyet a régebbi keltű török szövegek iránt tanusít. Három-négy söt ötszáz éves török nyelvemlékekkel találkozunk, és míg pl. a bold. Wickerhauser, körülbelül 20 évvel ezelőtt egy a XIV. századból eredt régi szeldsuk verset, mint nagy ritkaságot mutat be, mi a Szilágyi-gyűjteményben annál sokkal régebbi török nyelvemlékekkel találkozunk. A gyűjtemény ezen részében kiváló fontosságot tulajdonítok a 80 foliókötetből álló *Szulejmán-náme* vallás-mythikus verses műnek, mely egymagában

oly ritkaság, hogy hiába keresnök párját az összes európai könyvtárakban. Melléje sorakozik a *Feveds bád es-siddé*-féle, régi török nyelven írt elbeszélések gyűjteménye, melyek közül 1—2 a hidsra IX., mások megint a VIII. századából valók, telát már 500, illetőleg 600 évesek. A tek. Akadémia I. osztálya be fogja látni, hogy ezen nyelvemlékek, nyelvészeti szempontból, ránk nézve fölülte becsesek, tekintetbe vévén különösen azon körülményt, hogy a mai oszmán nyelv tetemesen különbözik a régítől. és hogy az idézett kéziratokban sok olyan alaktani és szókincsbeli momentumra akadunk, melyek összehasonlító nyelvészetünknek megbecsülhetetlen hasznára lehetnek. Az ezen kincsesbányában rejlő bizonyítékokat hiába keressük az anadoliai török és az iráni tájbeszéd mezején; hiába még Közép-Ázsiában is, a miről futólagos átolvasásban meggyőződtem. Szólhatnék még a pongyolán odavetett eredeti igazi népdalgyűjteményekről is, úgy-szintén érinthetném a persa irodalom egy-két ritka versgyűjteményét, de jelen-tésem keretén túl terjedne, és csak azon megjegyzéssel akarom befejezni a kéziratgyűjtemény ezen szakaszának ismertetését, hogy megemlítem, hogy a középázsiai törökség némileg képviselve van, részint *Nevái* több munkáiban, egy-két egészen ismeretlen csagataj író műveiben és egy ritka beesü turkománözbég dalgyűjteményben.

Boldogúlt hazánkfiának a török könyvészet körüli buzgósága legjellemzőbb kifejezését találta a szótárak gyűjtésében, melyek közül 11 darab, részint török-arab, török-persa és török-csagataj keleti tudósok által készített szótár és glossarium van e gyűjteményben, nem is említve *Sinászi efendinek* egy török szótárra való óriási előmunkálatát. Sinászi tudvalevőleg az első török tudós volt, ki honfitársait a dagályos arab-persa kölesönvételektől duzzadó nyelvtől elszoktatni és helyébe az egyszerű török nemzeties, tiszta oszmáni nyelv-járást meghonosítani akarta. Őt a halál e terv kivételében gátolta, a hálás feladat *Ahmed Vefik* pasára maradt, a kinek „*Lehdszet oszmáni*“ című jeles szótára a hézagot kellőleg pótolja; de azért Sinászi előmunkálata egy netaláni újabb szótáriróra nagybecsű lehet. El nem titkolhatom, hogy ezen, most birtokunkba jutott előmunkálat esábitólag hat rám is, és ha az idő megengedi, talán meg is birkozom e munkával.

Ennyit a kézirati gyűjtemény tartalmáról, általános vonásokban. A mi az írásfajokat illeti, túlnyomólag a tiszta vonású, könnyen olvasható *szülsz*-írással találkozunk, mely tudvalevőleg a régi szeldsuk és oszmán tudósoknál dívott. Van ezeken kívül egynehány *táalik* és *sikeszte* írású is, sőt a *sziákkettel* is találkozzunk, mely régen a defterek írásánál volt használatban, és csak kivételesen alkalmaztatott nagyobb munkáknál. Színes képekkel illusztrált könyvekre is akadunk, melyek mind régibb keltűek és alkalmasint Khoraszánból és Közép-Ázsiából származnak. *Rikáa*-írásban szerkesztett könyv aránylag kevés van; ezen írásnem a hivatalosság jellegét csak a múlt században kapta, előtte a *diváni*-nak, az európai olvasónak annyi bajt okozó, kacskaringós jegyei voltak használatban.

Áttérve a bold. Szilágyi Dániel könyvtáranak nyomtatványokból álló részére, azt találjuk, hogy a gyűjtő itt leginkább a legrégebb keltű török nyomtatott könyvekre fektette a fősúlyt. A török nyomdászat tudvalevőleg a magyarországi születésű és később az iszlámra áttért *Ibrahim efendi*-nek köszöni létét. A mohammedán keleten a nyomtatott könyveket nem igen kedvelik. Vallásos köny-

veket nem igen örömet adnak sajtó alá, és a Korán-t egyáltalában a török birodalomban nem nyomják. Ibrahim efendi nyomdája tehát eleinte csak a világi irodalomra terjeszkedett, és első könyvei közé tartozik *Naima* és *Rásid* történeti munkáik. Boldogult Szilágyi ezekből több példányt szerzett meg, úgyszintén *Izzi*, *Sámi*, *Sákir* és *Szubhi* munkáit, valamint a „*Sakáik Numanije*“-t, szóval a török nyomtatványok oly példányait, melyek ma könyvkereskedés útján nehezen vagy egyáltalán nem kaphatók. A jelen század folytán, de különösen az utolsó évtizedek alatt a török kormány jónak látta a mindinkább gyérebbe található történeti munkákat sajtó útján sokszorosítani; a szándék dicséretes volt ugyan, de nem volt mindig köszönet benne, mert a kiadások rendkívüli hanyagság- és járatlanságról tanúskodnak, a mi különösen az idegen neveknél tapasztalható, mert például *Pecsevi*-nek magyar tárgyú könyvében a magyar tulajdonnevek legnagyobb részben hibásak. Ugyanezen hiány vehető észre *Szolakzáde*-nak nyomtatásban megjelent művén, de nekünk ez a körülmény nem igen fog nehézséget okozni, mert e nyomtatott művek legnagyobb része kéziratokban is megvan. Különösen kiemelendők tartom a Szilágyi könyvtárának nyomtatványokból álló részét, illetőleg azt, hogy ő az utolsó két évtized alatt megjelent mindenféle nyomtatványból egy-egy példányt birt. Hogy egyebet ne említsék, megvan nála a néhai nagyhírű, de most már megszünt *Dseridei Havadis* című török lap több évfolyama. Megvannak nagyobbára mindazon, európai nyelvekből csinált fordítások, melyekkel a törökök újabb tudományos irodalmukat gazdagították; megvannak egyes magánemberek költségén nyomtatott divánjai, értekezései stb., szóval a könyvtár ezen részében oly kincsre tettünk szert, melyhez foghatót, ha nem is mondom az egész nyugati világban, de Németországban és Ausztriában bizonyára nem lelünk.

Miután az előrebocsátott észrevételekben, a tek. Akadémia megtisztelő felhívása folytán, a könyvtár szellemi illetőleg nyilatkoztam: hátra maradt még az akadémiai megbízás második része, t. i. a könyvtár anyagi beceze vagyis pénzbeli értékéről való véleményem. Ez már nehezebb feladat, miután itt oly érdekekkel állok szemben, melyeknek kiegyenlítése az irodalmi szakembert könnyen tévutra vezethette volna. Örömet elismerem, hogy a kérdéses könyvtár szellemi beceze nagy, sőt tán igen nagy, — de rám, mint vevőre, első sorban csak a *könyvkereskedési értéke* lehetett irányadó. Nem a turkolog, kit a történeti kútfők és nyelvemlékek elragadnak, hanem Akadémiánk, nemzetünk ezen legszentebb intézete, iránt kegyelettel viseltető tagja és megbízottja az, kinek a könyvtár pénzbeli értékét, illetőleg árát meghatároznia kellett, és mint ilyen csakis oly összeget kínálhattam a boldogult hazánkfia örökösének, melyet minden más, a gyűjtemény beltartalmát nem igen néző, vevő is adhatott volna. Elismerem, hogy ezen összeg nem áll kellő arányban sem a kéziratok gyűjtésével összekötött nagy nehézségekkel, sem pedig a gyűjtő sok évi buzgó s valóban nemes fáradozásaival; de úgy hiszem, hogy nem követtem el igazságtalanságot senki irányában, ha kiemelem

1. hogy nagyobb összeget, mint a milyent Akadémiánk ad, eddigelé senki sem kínált; és

2. hogy boldogult hazánkfia ezen gyűjteményét úgyis hazai tudományos intézetünknek szánta, ebbeli szándékát velem életében közölte, és ha a rögtöni

halál nemes életének hirtelenül véget nem vet, bizonyosan végrendeletileg is intézkedett volna.

Igy állván a dolog, — azaz miután jogos reményünk van, hogy a Szilágyi Dániel-féle keleti kézirat- és könyvgyűjtemény birtokunkba átmegy — kérném a t. Akadémiát, hogy tekintettel az aránylag csekély anyagi áldozatra, melyet a kiválóan magyar érdekű gyűjteményre javaslatba hozunk, a tudós gyűjtő elévülhetetlen érdemei iránti hálás elismerésünknek más úton és módon adjunk kifejezést. E végből bátorkodom indítványozni:

1. A Szilágyi Dániel-féle gyűjtemény akadémiai könyvtárunk egy külön helyiségében helyeztessék el, és annak őrzésével oly tagtársunk bizassék meg, ki a keleti, különösen a török irodalommal tízetesen foglalkozik.

2. Készíttessen az Akadémia egy lehetőleg tökéletes katalogust a birtokunkba került, és a már előbb is megvolt keleti kéziratok és nyomtatványokról, magyar és francia nyelven, hogy a külföldi tudós világnak is tudomása legyen a birtokunkban levő irodalmi kincsekről, és azokat esetleg föl is használhassa.

3. Szerezze meg a t. Akadémia a boldogúlt Szilágyi Dániel arcképét és helyezze el azt azon helyiségben, a hol a boldogúltnak egész életén át gyűjtött kínesei őriztetnek. Míg élt, nem igen tudott megválni porlepte kézirataitól; maradjon tehát halála után azokkal egyesülve a gyűjtő nemes arcképe; hadd lássa az utókor azon szegény, egyszerű honvédhuszárt, a ki 36 évig nemcsak küzdött, tűrt és szenvedett a hazájáért. hanem gazdag kincseket gyűjtött s hagyott számára.

A jelentésben foglalt javaslatok elfogadtatván, a Szilágyi-féle gyűjteménynek az Akadémia részére megvásárlása az Igazgató Tanácsnak ajánlatni fog. A megvásárlandó gyűjtemény lajstromának elkészítésére és közzétételére Vámbéry Ármín r. tag fog fölkéretni.

208. Hunfalvy Pál r. t. felolvassa jelentését az orientalisták Bécsben folyó év szeptember végén tartott nemzetközi congressusának munkásságáról. A jelentés így szól:

Az orientalisták Bécsben tartandó hetedik nemzetközi gyűlésére a Magyar Tudományos Akadémia hármunkat, ugymint: dr. Goldziher Ignácot, Vámbéry Ármint és engemet, képviselői képen, küldvén ki, kötelességemnek tartom némi tudósítást adni a gyűlés dolgairól, melyhez Goldziher Ignác társam, ha úgy tetszenék neki, maga részéről is toldást, kiegészítést tehet. Harmadik társunk Vámbéry, megjelent ugyan Bécsben, de tudtommal a gyűlés üléseiben nem vala jelen, minélfogva ígért értekezését sem olvasta fel, mely azonban a gyűlés tárgyalásai között kiadathatik, ha átengedi szerző.

Ama gondolat, hogy a keleti tudománnyal, különösen a keleti nyelvészettel és ethnografiával foglalkozók, olykor-olykor egybetalálkozzanak kölcsönös megismerkedés és tudományos iparkodásaik közlése végett, a francia de Rosny Leon-tól, a japáni nyelv és irodalom tudósától származik; s az orientalisták első gyűlése Párisban 1873-ban tartaték, melynek utolsó ülése szeptember 6-án, a következő gyűlést Londonban tartatni határozá. Ez az 1874-ki szeptember havában meg is tartatott, melynek én is tagja voltam. A harmadik gyűlés Florenzben, a negyedik Pétervárott, Oroszországban, az ötödik Berlinben volt

1881-ben, a hatodik Lédában (Leiden) 1883-ban, mely két utóbbiban is szerencsém vala jelen lehetni. A lédai gyűlés utolsó ülése kimondá, hogy a legközelebbi gyűlés Bécsben lesz, a hová az illető kormány, egyetem és akadémia által meg volt hívva. A gyűlések tagjai mindenik gyűlésen, a melyet ismerek, számosak valának nemcsak az európai, hanem az Európán kívüli országokból is, jelesen Egyiptomból, keleti Indiából, Amerikából, a szigetek világából stb. Hogy mennyire szaporodnak a közlések és értekezések is, azon gyűlések kiadásai mutatják a melyeket bírok.

A londoni gyűlés „tansactions“-ai egy kötetet, a berlini gyűlés „Verhandlung“-jai három, a lédai gyűlés „actes“-jai már négy kötetet töltenek be. Várható vala, hogy a hetedik nemzetközi gyűlés Bécsben mind tagjainak számával mind tárgyalásainak mennyiségével nem áll majd hátrább az előbbi gyűléseknél. Nemzetközi jellemök lévén ezen találkozásoknak, tárgyalási nyelvek: a német, francia, angol, olasz, — a latin sem záratik ki.

A bécsi gyűlés protectora Rainer főherceg, császári királyi fensége, tiszteletbeli tagjai tizen valának: a braziliai császár Don Pedro, a Svéd király II. Oszkár, Károly Lajos főherceg, az egyiptomi khedive, herceg Koburg Fülöp, Bécs városának polgármestere dr. Uhl Eduard, a bécsi herceg primás-bibornok dr. Gangelbauer Coelestin, a császári tudományos akadémiának helyettes gondnoka Schmerling lovag, a császári tudományos akadémiának elnöke Arneht Alfred lovag s a cs. kir. egyetem magnificus rectora dr. Zimmermann R. udvari tanácsos. E nevek mutatják, hogy a gyűlés külső fény híjával nem lesz.

Tiszteletbeli elnöke a vallás- és közoktatás minisztere dr. Frankenthurni Gautsch P. — elnöke báró Kremer, volt kereskedelmi miniszter; szervező bizottsága végre az említett elnökön, Kremeren kívül dr. Bühler György, dr. Karabacsek József, dr. Müller Friedrik, dr. Müller Dávid Heinrich, dr. Reinisch Leo egyetemi tanárok, és kormány tanácsos Scala, a keleti múzeum igazgatója, valának. A nagyobbik bizottságot 18-an tevék, köztök báró Schlehta-Wšehrd, báró Nemessány-Hammer Antal, Tomaschek Vilmos egyetemi tanár stb.

A kormányok és tudós testületek képviselői tiz különböző országból kerültek össze. *Ausztria-Magyarországból*, *Németországból* (von der Gabelentz György, lipcei tanár, és Guthe H. tanár, mint a német palástinai egyesület képviselője), *Sinából* (Tscheng Kitong, a sinai delegációnak titkára Párisban), *Franciaországból* (Scheffer Károly, az „Institut“ tagja és de Croisier a francia Societé académique indo-chinoise képviselője); *Nagy-Britanniából* (hatan, köztök dr. Rost Robert „Secretary of State for India“, hazánkfia dr. Duka Tivadar, dr. Cust Robert, a geografiai társaság és Terrien de Lacouperie, a philologiai társaság képviselője); *britanniai Indiából*, *Olaszországból*; *Német-Alföldről* (a lédai tanárok Goeje, Tieli, Pleyte és Schlegel meg Snouck-Hurgronje); *Rumániából* Hasden tanár, *Svéd- és Norvégből* gróf Landberg Károly és Lieblein J. christiani tanár; *Egyiptomból* négyen, köztök a Sejk Hamza Fathalla, ki ruhájával is kitünt.

A tagok száma már első napon Ausztria-Magyarországból 105 vala (köztök mi hárman és Stein Aurél Budapestről, Kámory Pozsonyból), Németországból 51, Franciaországból 45, Nagy-Britanniából 46, Oroszországból 27, Német-Alföldről 23, Ázsiából 23, kiknek legnagyobb része európai tudósok; de dr. Bhandarkar R. G. Punából való, a kinek angol nyelvű értekezése is be van jelentve.

Szeptember 26-án este a Grand-Hotelben ismerkedő találkozás vala, midőn nem egy nyájas köszöntés emlékeztete engem a lédai, berlini, londoni gyűlésekre. A rendkívüli megnyitó és bezáró ülések az új, igazán fényes, egyetemi palota dísztermében, az osztályok szakülései ugyanannak tantermeiben lesznek.

27-kén 11 órakor tartaték az ünnepi megnyitó ülés. Az emelvényen elnyuló hosszú asztalon egy halmaz könyv látható, a tudós testületek és egyesek adományai. Én is Akadémiánk részéről a „Svéd-Lapp nyelv“ című könyvet, melyben dr. Halász Ignác a „Lule- és Pite lapmarki nyelvmutatványokat és szótárt“ közli, tevém a halmazra. Ordós szalagok és csillagok nem maradnak el a tudósok mellől és ruháiról ilyen ünnepies alkalommal, szinte, mi ordótlanok, csillagtalannok tününk fel.

Rainer főherczeg rövid német istenhozottal a gyűlést megnyitottnak mondván, Gautsch miniszter emelkedik fel s hasonlóképen németül de hosszabban szólott. Ausztria először fogta fel a gyakorlati politikai szükségét, Konstantinápolyban az internuntiatúránál nyelviskolát nyitván ifjak számára, melynek helyébe azután Mária Theresia Bécsben a keleti nyelvek akadémiáját rendezé, most pedig az egyetemmel összakapcsolt „Keleti Akadémia“ áll fenn. Megemlité többi közt Gautsch, hogy Widmanstad Bécsben 1555-ben az első szir grammatikát, Meninski pedig egy jó századdal utóbb „Thesaurus“-át (török, perzsa, arab nyelvek szótárát) valamint ezen nyelvek grammatikáját adá ki 1687-ben. — Legyen itt közbeszúrva : vajjon azon *Widmanstad* nem egy-e avval, ki a Tatros városában 1466-ban leirt evangéliumi magyar fordításnak első lapjajára ezt írta : „*Johannis Alberti Widmestadi*“ ? Én legalább az irást 1550. korbelinek nézem. — Gautschnak nem lehet vala feladata, irodalmi történetet mondani el : de nekünk emlékeznünk illik, hogy Kolár Ádám Ferencz („Hungaro Neosoliensis, Augustae bibliothecae Vindobonensis Custos), megtalálván a Meninski-öntette arab betűket (typos litterarum, a Cl. Meninskio superiori seculo hic Vindobonae magno impendio fusos, bona fortuna reperi), ennek grammatikáját 1756-ban ismét kiadta.

Most a gyűlés elnöke, báró Kremer, franczia nyelven mondá el megnyitó beszédét, a melyből némely helyet bővebben közölhetek, mert nyomtatva is kaphatták a gyűlés tagjai.

A keleti tudományt a Dunához hasonlító, mely a forrásainál igen kicsi, de a belé ömlő folyók által legnagyobb folyóvizzé válik Európában. Úgy a keleti tudomány is az európaiak közt eleinte csekély volt : de most már szinte beláthatatlan tért foglal el. A civilisatio nem egy nemzetnek a műve, hanem sok nemzetbeli közlött eszmék és váltott árúknak a gyümölcse. Ha a phoenicziai hajósok kereskedő állomásokat nem szereznek, s azokba a betűírást nem vizik be : hány kerülő úton juthat vala a civilisatio arra, hogy az elhangzó szót betűírással fogja le és így biztosítsa a hagyományt. A római birodalom bajosan teremthette volna a szoros viszonyt nyugat és kelet között, ha Nagy Sándor győzelmes hadai nem egyengetik az útat. Az események, a melyek keleten a két utolsó század alatt lefolytak, mintegy második bővített és javított kiadását teszik Nagy Sándor hadjáratainak.

A régi Egyiptom feltámad sírjából, s feledésbe jutott szellemi munkálkodása kitarul. A megfejtett ékíratokban az Achaemenidák dicsőségét olvashatjuk, s az iratok fonalán az ékírás feltalálóra, a szumer-akkádokra jutunk fel, a kik

nem sémi, nem árja létükre az előázsiai miveltségnek kezdői. A szanszkrit nyelv a legtávolabb nemzetek egységes eredetét bizonyítja. A sajátos miveltségű óriás ország Sina, melyben a könyvnyomtatás a X. század óta divatozik, megnyílik az európai tudomány előtt, a miben Japan már meg is előzi. Viszontag a sinaiak és japánok az európai tudományt és ipart hazájokba viszik. A kölcsönös megösmékedés nagyban lerontja a balítéleteket, amaz akadályait a világon látásnak és helyesen ítélésnek.

Lépünk be most, úgymond a szónok, az ázsiai középkor sátraiba, melyek őrállói az arab, a perzsa, a török valának, s melyekben az Iszlám uralkodik. A Byzancz és a kalifák közti háborúk mellett a békés érintkezések is szaporodnak, a melyek nemcsak a kíváncsiság érdekét, hanem a tudományét is szolgálják. Sziriai és görög keresztényekkel fordítatják le az arabok a classikus régiség műveit, perzsa és ind megtértekkel pedig a perzsa és indiai irodalmak maradványait. S midőn az arab miveltség Spanyolországban és Sziciliában virágzásnak indult, hatása a sötétségbe hanyatlott nyugatra is feltartóztathatatlan. Akkor a nagy urak fényes ruhái arab gyárakból kerülnek ki, mint azt a német császárok koronázási palástjának (pallium imperiale) arannyal hímzett arab írásai mutatják. Még inkább mutatják ezt a számos arab műszók, melyeket az európai nemzetek mesterségei, kereskedése, tengerészete, befogadtak. Másfelől a kereszties hadak nevelték a kölcsönös hatást. Így p. o. a markardsteini lovag (Merkenstein Baden mellett) hozta ide a sáfránt, melynek neve egészen arab: *Za'farán*.

Ausztria-Magyarország és a Velencei köztársaság leginkább ki lévén téve a török hódításnak, a sokszoros érintkezés mellözhetlen vala. Konstantinápolyban egy ideig a virág, — különösen tulipán — ápolás folytán. szenvedélyesen tenyésztett. I. Ferdinánd követe, a flamand Ogier Ghizelin de Busberg, az első tulipánt hozá Bécsbe, s e virág innen terjede el egész Európában. Az *orgona* bokrot is Busbergnek köszönjük. Kremer nem említi meg, alkalmasint nem is tudván, hogy a magyar nyelv a perzsa nevet is, mely *orgován*, fogadta el, bár azt helytelenül *orgoná*-ra változtatja, mint a *kajsi* (nyári) barackot is helytelenül *kajszin* barackznak nevezzük. A *ranunculus* IV. Mohamednek kedvenc virágja, valamint a *jácint* is a törököktől került hozzánk. Kétséges, vajjon a *Zea mais* keletről vagy az új világból, Amerikából, származik-e. De a *kukoricza*, *kukurutz* név Magyarországon és Alsó-Ausztriában keletre mutat, úgymond Kremer, valamint a „*Türken*“ vagy *Türkenkorn* név Tirolisban, Karantánban, Stíriában egyenesen a török közbevetést árulja el. Azonban a török maga *miszir bogdáj*-nak (egyiptomi búzának) nevezvén azt, idegen származását hirdeti. Kremer szerint a magyar *mangolicza* disznó-faj is keletről való; a *tatárka* németül „Heidenkorn“ legott névvel tanúskodik eredetéről.

Viszontag a nyugat is hol jótékonyt, hol kártékonyt adott az iszlám-keletnek. Az ulemák szent borzadással nézik vala a nyomtatott könyveket. A nyomtatást mellözzék. Az első nyomtatott arab könyv 1706-ban jelenék meg az alepói görög pátriárka nyomdájából. Csak tizenegy évvel azután, tehát 1717-ben, kezdé a nyomda Konstantinápolyban is működni, még pedig egy Ibrahim nevű magyar-nak igazgatása alatt. Most Konstantinápolyban, Szmirnában, Bejrutban, Kairóban stb. foly a török, perzsa, arab könyvek nyomtatása. De öldöklő tudomány is ment nyugatról keletre. Tudva van, hogy egy Orbán nevű magyar önté azt az

idomtalan nagy ágyút, melynek első lövése egy velencei hajót elsüllyesztett, s melynek mennydörgő bömbülésével II. Mohamed a megszállott Konstantinápolynak el-elfáradozó lakosságát reggelenkint rövid pihenéséből felriasztgatá.

Bécs sok emlékét őrzi a török világnak; de Bécsben alapítá 1754-ben Mária-Terézia a keleti akadémiát is, mely sok jeles hivatalost nevelt, s melynek az „Ottoman birodalom történetei“ (Geschichte des Ottomanischen Reiches) egyik, nem legkisebb dicsősége. Az „Orientalische Fundgruben“ és a „Wiener Jahrbücher der Literatur“ sokáig fő közgei valának a keleti tudománynak. Bécs arra méltó, hogy kebelébe fogadja az orientalisták nemzetközi gyűlését.

A tetsző beszéd után az egy nagy arany nyaklánczczal ékeskedő bécsi polgármester a város nevében üdvözlé a gyülekezetet. S miután Scheffer, Karabaček és mások irodalmi adományaikat, melyekről utoljára fogok kis tudósítást adni, bemutatták, vége lévén a megnyitó ülésnek, a tagok az osztályok megalakítására oszlának szét.

A tervezett öt osztály helyett négy alkotatték, de az I. osztály kettőre osztattaték, úgymint *arabra*, és általában *sémire*; II. osztály lőn az *árja*; III. osztály az *afrikai egyiptomi*, IV. és V. vagyis az *ázsiai és oceaniai* osztály, tagjainak kevés száma miatt, egyesítették. Minthogy az osztályok egy időben külön-külön helyeken tartották üléseiket: a személyes részvétből való tudósítás csak egyes tárgyakról szólhat. Én is bejelentvén egy előadást arról, hogy „*Hol támadhatott a rumun nyelv?*“ s ez az árja osztályba esvén, természet szerint, inkább ennek ülésibe járok. Goldziher társam értekezése „Az Almohadák mozgalmi északi Afrikában“ az arab osztályban olvastatván fel. hallgatója nem leheték Igy jártam több felolvasással, melyeket szivesen hallgattam volna.

Mindjárt hétfőn délután a *sémi, árja és afrika-egyiptomi* osztályok tarták üléseiket. Az árja ülésben többi közt dr. *Bhandarkar* szanszkrit kéziratok utáni nyomozásainak eredményéről olvasott angol nyelven. Bühler tanár indítványára az osztály a Kathiavari fejedelemnek és a Bombay-i kormánynak köszönetet szavazott azért, hogy a hindu tudóst a gyűlésre küldték. Mint Bühlertől megtudtam, az illetők 2000 dollárt szántak volt erre a célra. Ez a Punah városából érkezett hindu tudós az osztály utolsó ülésében szanszkrit nyelven egy alkalmi költeményt intéze az osztályhoz. Egyik nevezetes mozzanatát ezen ülésnek *Windisch* tanár felszólalása tevé, a ki az osztályt emlékeztette, hogy tegnap száz évvel azelőtt *Wilson Horace Hayman* született. Az osztály felállással tisztelé meg *Wilson* emlékezetét, s nem tartom fölösnek, hogy én is jelen tudósításomban megemlékezzem *Wilson*ról, a ki a szanszkrit tudománynak fő kezdője és alkotója lett.

Wilson H. H. 1786. szept. 26-án született Londonban. Miut orvos 1808-ban a Kelet-indiai Társulat szolgálatába lépven, Kalkuttában minden érkezését az ind nyelvek megtanulására fordítá. 1819-ben szanszkrit szótárát adá ki Kalkuttában, mely a szanszkrit nyelv tanulmányozását teszi vala lehetségessé. Ugyancsak Kalkuttában 1826/27-ben három kötetben „Hindu Theatre“ cím alatt az ind színeszettel ismerteté. 1832-beu Oxfordba hívák a szanszkrit nyelv és irodalom tanárának. Itt Európában sok jeles művön kívül szanszkrit grammatikát is ada ki. De *Wilson* nemcsak az európaiakat ismerteté meg Indiának régi irodalmával, hanem magokban a benszüllöttekben is vágyat gerjeszte saját régiségükkel való foglalkozásra, valamint az angol nyelv és irodalom tanulására is. *Wilson* tehát a

cultura és civilisatio történeteiben kiváló helyet érdemel. Ne hagyjam azt is említetlenül, hogy Wilson, mint az Asiatic Society titkára, 1827-ben Csoma hazánkfiá iránt is nagy érdeklődést mutatott, mint Duka Tivadarnak e czímű munkájából: „*Kőrösi Csoma Sándor dolgozatai*“ (Bpest, 1885-ben) értesülünk.

Az ülés tárgyaiból még *Gierson* javaslatát emlitem meg az ind dialectusok rendszeres feljegyzésére s az azokban található kéziratok gyűjtésére.

Az nap Gautsch miniszternél estély vala, melyre a házi úr kitünő ügyességgel fogadá a vendégeket. Sok úgynevezett diplomata jelenék meg; főherczeg Rainer is nevelé az estély fényét, valamint alkalmasint népességét is.

Az árja osztálynak 28-kán tartandó ülésére öt előadás volt kitűzve. *Hoerle* R. a Bakhali kéziratot mutatá be. *Hoerle*, született osztrák, most Kalkuttában tanár. Ő azt a kéziratot Bendsában egy ház padlásán fedezte fel Bakháliiban, azért neve „Bakháli kézirat.“ Nyír héjon, ódon betűkkel írt töredék a VIII. századból, és mathematicai compendiumfélét mutat.

Az olasz *Liguana* C. G. olaszul ezt olvasá: I Navagväh e i Dašagväh del Rigveda. Azután én következvén, mintegy kivonatban, többnyire szóval, adám elő: *Hol támadhatott a rumun nyelv?* Minthogy Akadémiánk tagjai nem olvashatják értekezésemet, mely, nem tudom mikor? a gyűlés tárgyalásai között fog megjelenni, engedelmet kérek, hogy itt és most némileg közölhessem tartalmát.

Azzal a kérdéssel: *Hol támadhatott a rumun nyelv?* úgy gondoltam, nem vétek a gyűlés orientalista jelleme ellen. Ausztria-Magyarország az átmenetet képezi nyugatról keletre; Erdély pedig, mely a feltett kérdésnek legnagyobb geographiai tere, bizonyosan a gyűlés tagjai előtt felette *keleti*, azaz ismeretlen tartomány.

Hol támadhatott a rumun nyelv? arra háromféle felelet lehet, s mind hármat valóban ki is fejezték. Az első felelet az: A rumun nyelv Erdélyben támadott; a második felelet így szól: A rumun nyelv mind Erdélyben, azaz, Dunán innen, mind a Balkáni félszigeten, azaz, Dunán túl keletkezett; végre a harmadik felelet az: A rumun nyelv a Balkáni félszigeten támadott.

Az első felelet, hogy *a rumun nyelv Erdélyben támadott*, a történetekre hivatkozik, melyekből tudjuk, hogy Dákia, a mai Erdély, Kr. u. 104/5-ben teljesen római provinciává lett, hogy a hódított tartományba gyarmatokat telepítettek, melyek 270-ig jeles római miveltséget fejtének ki, mit nemcsak a található romok, hanem az igen nagy számmal összegyűjtött és közzetett feliratok is bizonyítanak. Hivatkozik ezen felelet a jelen állapotra is, melyet az erdélyi népségek mutatnak, s melyben az oláhság, vagy, mint most nevezni kell, a román-ság a túlnyomó többséget teszi. Mert ámbár 270/275-ben a provincialesek, azaz, a gyarmatok és a legiók kiköltöztettek Dakiából, s a Dunántúli Moesiába telepítettek is: mégis maradhattak vissza római nyelvű és miveltségű lakosok, kiknek utódjai a mostani oláhok. Ezt az általános nézetet vallják vala a mult századok; vallá egy századdal előbb *Gibbon* a maga híres munkájában, a Római birodalom hanyatlásáról és bukásáról; vallja *Ranke* a nem kevésbbé híres „Világ történelmében.“ A rumun historikusok emez általános nézetet sok tárgygyal vastagítják, jelesen, hogy elődjeik, mint a római gyarmatosok szakadatlan utódjai, keresztyén hierarchiával bírtak; hogy nekik a magyarok idejűttekor független fejedelemségeik valának, melyeket a magyarok csak Jassankint fosztának meg az önállástól sth.

Ámde ezen általános, szintűgy, mint a tárgyakkal megvastagított nézetet az ismeretes történetek nem igazolják; nem igazolja az erdélyi topographia, vagyis a helynevek, melyek közt egyetlenegy római vagy román helynevet nem találunk, a mi azt bizonyítja, hogy ott hirtelen nagy népváltozások estek meg, s egészen félbeszakadt a traditio. De a nyelvtanúság is tagadja eme nézetet; tagadja a magyar nyelv, de tagadja maga a rumun nyelv is.

A magyar nyelv idegen szavak felvételére nagy hajlandóságot mutat, mit az idegen szók bizonyítanak. A magyar nyelvben Pozsonytól, Sopronytól fogva a székelységig, sőt a csángókig a Szeret mellékein ugyanazon szláv szókat feles számmal találjuk. Ha Erdélyben, mondjuk, ha Tiszántúl, társadalmilag szervezett oláhokat talált volna a magyar foglalás: a magyar nyelv ott bizonyosan annyi s talán még több miveltségi oláh szót fogadott volna el, mint a mennyi szláv szót elfogadott.

Tagadja azt a nézetet a rumun nyelv maga is azzal, hogy az artikulust hátul ragasztja a szókhöz s azzal, hogy a kiril írással élt újabb időig. Arra, hogy az artikulust hátul ragaszsa a szókhöz, csak idegen nyelvbeli hatás bírhatta a támadó oláh nyelvet. Ilyenféle idegen hatást nem fedezhetni föl Erdélyben, vagyis Dunáninnen: inkább az ellenkezőre való hatást kell alítani, minek bizonyossága a magyar nyelv. Ennek legközelebbi rokonai a vogul, osztják, mordvin, szóval az ugor nyelvek, azokban pedig az artikusul hátul ragad a szóhoz. A magyar *az ez* pronomén demonstrativum az artikusul tisztjét kapta meg. Hogy ez újabb nyelvi jelenség, alig tagadhatni. Ha már Dunáninnen, tehát Erdélyben és a Tiszántúli részeken is, olyféle idegen hatás talál vala lenni, mely az artikusulnak hátultevését mintegy pártolja: a magyar bizonyosan az ugor sajátját nem hagyja el. Az oláh nyelv tehát Erdélyben nem tapasztalhatta volna azt az ösztönt, hogy távozzék az anyanyelv, a latin leányainak vagy magyarosabban, fainak, természetétől s hátul ragaszsa az artikulust, mikor itt még a magyar is a pronomén demonstrativumot volt kénytelen előljáró artikusulá tenni, mint a nyugati román nyelvek. A rumun nyelv tehát nem támadhatott Erdélyben.

Ugyanezt bizonyítja a kiril írás is. Tudva van, hogy a kiril vagy a tulajdonképi szláv írást Methodius és tanítványai kapatták fel Pannoniában, Morvában s 885 után Bulgáriában is. De már Methodius működése korában jelennek meg a magyarok. Methodius föllépése előtt a kiril írás épp oly ismeretlen vala, mint a gót írás Ulfila ideje előtt. Az oláhok tehát, kik a rumun historikusok szerint a magyarok megjelenésekor tudós hierarchiával, független fejedelmekkel bírtak, okvetlenül latin írással éltek. Mi kényszeríthette volna arra, hogy a régi írást elhagyják és az újdon kitalált kiril írást vegyék be? Új vagy idegen írást csak *analphabeticus*, azaz írás- és irodalom nélkül szükkölködő, vagy a vallását változtató nép fogadhat el, azaz reája kényszeríttetik az írás. Az oláhok egyik állapotban sem lévén a rumun historikusok tanításai szerint: azok tehát Erdélyben a kiril írást nem fogadhatták be, a melyre szükségök sem lett volna. Ennélfogva, minthogy a kiril írás az újabb időig uralkodott az oláhok közt: az oláh nyelv Erdélyben vagy általában a Dunán innen, nem támadhatott.

A második felelet arra a kérdésre, hol támadhatott a rumun nyelv, így szól: *A rumun nyelv mind Erdélyben, azaz Dunán innen, mind a Balkáni félszigeten, azaz Dunán túl, keletkezett.* El lehet mellőzni mind azt, a mit az első fele-

letre megjegyeztünk; tehát lehet gondolni, hogy a rumun nyelv két különböző, egymástól hat szélességi foknyi távolságban lévő fészekben támadott. De az fölteszi, hogy itt is ott is ugyanazon külső-belső viszonyok vagy ezer évig állandóan megmaradtak; mert csak úgy lehetne a rumun nyelvbeli azonos sajátságokat mind a dako-román, mind a makedó-román nyelvben megmagyarázni. Ámde Kr. u. 270-től fogva 1200-ig annyira különbözők valának a külső-belső viszonyok Dunán innen és Dunán túl, hogy azon különböző viszonyoknak egyenlő hatást, egyenlő eredményt tulajdonítani, tapasztalás, tehát ész-elleni dolog volna. A rumun nyelv okvetetlenül csak *egy* helyen támadhatott. Ezt fejezi ki a harmadik felelet. *A rumun nyelv a Balkán félszigeten támadt.*

A mivel csak különbözik a rumun nyelv a nyugati román nyelvektől, mind ahhoz a Balkán-félszigeten jutott. Az artikulusnak hátulragadása a szóhoz megvan az albán, megvan az újbolgár nyelvben. A mely hatás tehát az artikulusnak eme helyzetét az albánban, az újbolgárban meghatározta, ez a hatás látható a keletkező rumun nyelvben is. Ennek pedig történeti talaját nem a 170 évig tartó római uralkodás (annyi ideig tartott az a trájanusi Dakiában), hanem a több mint ezer évig tartó római és a folytató byzanci uralkodás a balkáni félszigeten készítette el. A történetek, különösen az ethnographiai viszonyok, okozták, hogy az elrómaiasodott thrák népség a szlávok és bolgárok beköltözése után s még inkább azután, hogy a byzanci uralkodás a latinságból kivetközvéen, göröggé vált, alsó rétegre süllyedt alá s részint nomáddá és analphabetikussá lett. Keresztyén maradt ugyan, a mivé akkor vált, midőn azaurelianus Dakiában, azaz a régi Moesiában, Dardaniában stb. latinul beszélő és író férfiak ülnek vala a püspöki székeken. Ámde ezeket idővel bolgár hierarchia, tehát szláv hierarchia váltá fel, minélfogva az oláh nép ezen szláv hierarchia alá került. Délebben, a hová a bolgár uralkodás nem ért, a görög hierarchia uralkodott: az Epirusban, Thessaliában, Makedoniában, Thrákiában lakó oláhok tehát a görög hierarchia alatt éltek. Ebből világos, hogy minden oláh pap, azaz az oláh nép között az egyházi szertartásokat teljesítő egyházi személy, vagy szlávul (bulgárul, szerbüil) vagy görögül beszélt és írt. így jutott a kiril írás az oláhokhoz: így magyarázható meg, hogy mikor a XVI. században oláh nyelven is kezdtek írni, az írás Dunán innen is csak kiril lehet vala; ellenben a nevezett délibb tartományokban, a hol az oláhlul írás legalább egy századdal később mutatkozik, görög írás alkalmaztaték.

Bővebben nem akarom itt a második és harmadik feleletet ismertetni; már is talán túlterjeszkedem a kellő határon.*)

*) A „Müncheni Allgemeine“-ben tudósítások vannak a Bécsi Orientalista gyűlésről, melynek szerzője alkalmasint kéziratokból is merít, annyira részletesen szól némely tárgyalásról. Az október 19-iki melléklapban (III. tudósításban) azt mondja rólam „Redner verwirft die Mommsen'sche Hypothese, das Rumänische sei in Siebenbürgen entstanden“ stb. A kérdés irodalmához tartozván ezen csekélység is, mondanom kell, hogy én nem ismerem Mommsen hypothesisét, csak tanítványai, p. o. Jung, hivatkoznak Mommsen előadásaira, hogy különösen kivételes állapotját hangsúlyozta volna Dakiának s ezzel akarják vala nézetemet megczáfolni. Mommsen „Római történelmének“ V. kötete megjelenvén, a melyben Trajanus Dakiájáról szól, azt gondolom vala, hogy ott találok meg azt, mire Jung hivatkozott. De Mommsen előadásában egy szó sincs, melylyel a rumun nyelvnek eredetét Erdélyben gyanítja feltalálhatni. Értekezésemben nem is említém Mommsent. hanem csak Gibbon-t és Ranke-t.

Visszatérvén az árja osztály üléseibe, melyekben a tübingai Roth és a berlini Weber, Európának leghíresebb szanszkritistái, vizik vala az elnökségi tiszteket, következőket hozom még fel. Kuhn, müncheni tanár, a Hindukus völgyeiben található sokféle dialektusokról értekezék, egymáshoz való viszonyukat, különösen a számnevekkel tüntetvén fel s azt állítván, hogy a cigányok a Hindukus vidékeiről összegyűilt keverék-nép, — a mint németül mondá: „ein aus allen Theilen des Hindukusch zusammengelaufenes Gesindel.“ A newyorki Leland tüzetesebben kutatván a cigányok eredetét, hazájokat India éjszaki részeiben találja. Leland József főherczeg munkáját is megemlíte a cigányokról. — Stein pesti fiatal tudós, kit a „Budapesti Szemle“ olvasói ismernek s a ki a tübingai Rothnak tanítványa, a Paropamisus jelentőségéről olvása az Irán régi földrajzában. — Ezen osztályban a bukaresti Hasdeu is a rumun nyelvbeli török szókról értekezék, a mikor jelen nem voltam az ülésben. Mert némely előadást más osztályban is óhajtottam hallani. Hogy megpihenjünk, a gyűlésnek más érdekes dolgairól is megemlékezem.

Szerdán Rainer főherczeg estélyére voltak a gyűlés tagjai hivatalosak. Az estély olyanféle vala, mint Gautsch miniszternél, csakhogy itt a főherczeg és főherczegné bemutaták magoknak az idegeneket, kívül hosszabb, kívül rövidebb beszédet folytatván. Csütörtökön délután a fényesnél fényesebb városháza nyílék meg a gyűlés tagjainak, uzsonnával kínálván őket hosszú asztalokon, a melyeken borok és szép gyümölcsök ingerlik vala a szemet és inyt, míg a csarnok egyik végiben zene mulattatá a fület. Este pedig a „Grand-Hotel“-ben a rendező bizottság díszlakomával vendégel meg a meghívottakat, melynél a pohárköszöntések közt a sinai tagnak szép francia nyelven elmondott köszöntése tűnik ki.

Az afrikai-egyiptomi osztályban Edwards A. kisasszony „On the dispersion of the monuments found in newly discovered cimeteries“ (az újabban feltalált temető helyek emlékeinek széthordásáról) olvása. A kisasszony személyes tapasztalatairól beszélvén Egyiptomban, előadását nagy érdeklődéssel hallgattuk. Helye van itt azon észrevételeknek, hogy Londonban az előadások hallgatói között igen sok nőt láttam, s képeiken nem mutatkozik vala unalom, sőt inkább részvevő hozzáértés is. Berlinben nem tapasztalám azt. Bécsben is az üléseken csak idegen, angol nőket, lehete látni.

Ethé Hermann. a Firdusi „Jusuf és Zalikhá“ regényes eposzáról értekezék, melynek kiadásával az oxfordi egyetem által meg van bízva. Ezt az eposzt a *Sah-nameh*-nek híres költője öreg korában Bagdádban, *Al-kadir-billah* khalifa udvarában, írta a Hedsra 400—411 (= Kr. u. 1022—1033) éveiben. Vergilius — azt tartja a hagyomány — az Aeneise elibe tette :

„Ille ego, qui quondam gracili modulatus avena
Carmina et egressus silvis vicina coëgi,.....
.....at nunc horrentia Martis
Arma virumque cano.“

Firdusi mintegy sajnálja, hogy ifjú lelkesedését pogány történetek megéneklésére vesztegette, öreg korában tehát méltóbb tárgyat választ. — Báró

Schlechta-Wšehrd az utolsó napon a költeményből mutatványt olvasván szép német fordításban, ebből következő sorokat közlöm :

„Dennoch geziemt's auf Besserung zu denken,
den Sinn vom Tand der Erde abzulenken
und fürderhin die Strasse der Gescheidten,
statt, wie bisher, der Thürichten zu schreiten.
Jawohl, statt, wie bisher, den krummen Pfaden,
will ich dem Wege folgen, dem geraden ;
statt hohlen Redeschwalles, wie bisher,
statt Fabeln, eitlen Schalles, wie bisher,
in Zukunft nur Propheten-Hymnen singen,
denn diese nur sind wahr vor allen Dingen ;
will Jakob und sein Kind, die, unverschuldet,
so tiefen Schmerz, so herbe Qual erduldet,
im Liede preisen. O, wie lieblich klingt
dies heil'ge Lied. und wie's zum Herzen dringt !
Warum auch nicht ? Da aus dem edlen, schönen,
nur Gottes eigne Worte wiedertönen.

A körülbelül 8000 kettős sorú versből álló költemény, mely sokáig homályban lappangott, nem sokára több kézirat gondos összevetéséből hiteles alakban lesz kinyomatva.

Az Allgemeine (müncheni) Zeitung tudósítója, a bécsi gyűlésre jött arabisták közül Goldziher, Landberget és Snouk-Hungronjét emelte ki, mint kik az arab életet helyben is tanulmányozták. Snouk különösen Mekkában az Iszlám házi és társasági életét lesé meg vigyázó szemmel ; mert Mekka azon hely, a hová a nyugati műveltség legkevésbé hathat még. A holland — indiai nyelv — föld és népek ismertetésére fennálló kir. intézet (Koninkrijk Institut voor de taal-land-en volkerkunde van Nederlandsche Indie) a bécsi orientalista gyűlés alkalmatosságára egy jókora füzetet adata ki : „Mekkanische Sprüchwörter und Redensarten“ gesammelt und erläutert von Dr. Snouk-Hungronje (Haag, 1886.). Nevezett szerző értekezőn ezen tárgyról, egyszersmind a füzetet osztogatá a jelenlevők között.

Áttérek most a bemutatott könyvekre ; azonban közülök csak kettőről, a *Rainer papyrus*-ról és a *Nouveaux Mélanges Orientaux*-ról szólhatok.

Az „Illustrierte Wiener Extrablatt“ már vasárnap, szeptember 26-án ezen czímmel „Papyrus Erzherzog Rainer. Aus Anlass des morgen beginnenden Orientalisten Congresses“ egy mellékletet közle facsimilékel a papyrus-gyűjteményből. Az ünnepies megnyitáson pedig Karabaček tanár a Rainer papyrus megfejtéséből egy fényes nagy kötetet mutata be. Az 1877—78-dik télen arab parasztok az Arsinoë vagy Krokodilopolis közép-egyiptomi város romjaiban, a mai El-Fajjumhoz közel, halmazra találtak, melyből sok szórattott el ugyan, mégis nagy részét Graf Tivadarnak sikerült megmenteni, melyet Bécsben Rainer főherczeg vett meg, azt az osztrák Múzeumnak ajándékozván. A nagy tömeg egy tartományi levéltárnak maradványa ; egyik legkésőbbi nyugtatvány, Karabaček szerint, Kr. u. 953-ból való. Tíz évvel azután 963-ban nagy pusztítás érte Egyiptomot ; akkor kerülhetett az a gyűjtemény is romok alá ; megperzselt papyrus darabok és sze-

nek mutatják, hogy tűz is járult hozzá. — Pénteken délelőtt, a midőn az egyiptomi öt tudós is oda jött volt, én is megnézhetém, a mit Karabaček megmutatva olvasgata. A megtisztított darabok üvegek közé vannak szorítva, hogy mindkét lapjaik olvashatók legyenek. De a legeslegnagyobb rész még megtisztítva, megolvasva nincs. A legrégebb arab szöveg Kr. u. 644-ből, az arab elfoglalás első évéből való; a legkésőbbi 953-beli. A Rainer papyrus tehát — ez most neve a gyűjteménynek — három századnak társadalmi és kormányi életéről tanúskodik. Az anyag, a melyen az oklevelek írvák, bőr, hártya, papyrus és valóságos papiros. Wiesner mikroszkopikus vizsgálatai bizonyítják, hogy ott már akkor lenrongyokból készítenek vala papirost, mely hasonló a mi merített és keményítővel enyvezett papirosunkhoz. Tehát a műipar történetére is új világosság derül ezekből az ezer évig eltemetve hevert maradványokból.

Tizenegy nyelvűek, úgymint: hieroglyph, hierat, demotik, ethiop, kopt héber, szír, perzsa, latin, görög csoportokra oszlanak. Némelyek a Ptolemäusok. mások a római imperátorok korából valók. Hogy mi becses történeti felvilágosításokat várhatunk a Rainer papyrus megfejtéséből, a „Mittheilungen aus der Sammlung des Papyrus Erzherzog Rainer“, melyet Karabaček József adott ki (Bécsben 1886.), sejteti velünk.

Karabaček az utolsó napon még az arab paläographiáról is értekezék, azt tapasztalván, hogy sok arab írásbeli tünemény, melyeket későbbi századoknak tulajdonítottak volt, már a Hedsra első tizedeiben gyakorlatban vala.

A mi akadémiánk bizonyosan megveszi a papyrus-kiadásokat, a mikor azután Goldziher akadémiai tagunk — legalább reményelem — azokat voltaképen ismertetni fogja.

Mint a lédai gyűlésnek, úgy a bécsinek is a párizsi „École spéciale des langues orientales vivantes“ Scheffer Károly által „Nouveaux mélanges Orientaux“-t nyújtá be, a bécsi gyűlés alkalmára kiadott öreg kötetet (à l'occasion du Septième Congrès international des Orientalistes réunis à Vienne septembre 1886.).

E nagy gyűjteményből először Vatasz Vazil görög kereskedőnek nagy utazásait említem meg, a melyeket maga görög nyelvű versekben írt le. Vatasz Therapiában 1694-ben születvén, szülei engedelméből Moszkvába utazék:

εις γῆν λέγω ὀρθόδοξον ποῦ λάμπει ἐκκλησία
καὶ εἰς τὴν βασιλεῦσαν πάλιν τὴν Μοσχοβία,

= azon igazhítű földre, hol az eklézsia fénylik s az uralkodó városba, Moszkvába. Moldován keresztül ér Oroszországba, megnevezvén a városokat, melyeket érintett. Oroszországból Moldován és Ungrovlachián keresztül hazatér.

Καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἐπέρασα διὰ τὴν Μολδοβίαν,
κ' ἐπέρασα κ' ἐπάγησα εἰς τὴν Οὐγγροβλαχίαν.

= s onnan általmenék Moldovián, által menék. bejuték Ungrovlachiába.

Kis ideig megpihenvén újra elindula, mondván

Κ' ἀπὸ τὴν Βλαχίαν μίσησα διὰ τὴν Οὐγγαρίαν,

azaz, Vlachiából Ungárián utazám által. Megemlíti Erdélyt (Ἐρδελίον), Brassót (Πρασσὸ), a honnan Fogarasra (Φογαράσι) az Olt mellett (ποταμὸν ἔχει Ὀλτον = Olt folyója van) jut; érinti Vásárhelyt (Βασαρχέλι), Marost (Μούροσι), Szegedet (Σέκετι), s a Beszkideken (Μπεσκιδία) által ér Lengyelországba (Λεχία); Varsón (Βαρσαξία), Kijeven (Κιοβία) keresztül jut megint Moszkvába, innen vissza haza.

De 1727. legnagyobb utazását kezdi meg, melyen Ázsiát egész Sináig és szinte egész Európát megjárja; Londonban 1732-ben ázsiai útjának térképét is kiadván.

Sok érdekes tudósítás található a hosszú elbeszélésben, mely bizonyosan a kiadásra érdemes volt.

Másodszor Picot Emilnek, a rumunság nagy ismerőjének és fautorjának érdekes közléséről szólok, melynek czime: „Notice biographique et bibliographique sur l'imprimeur Anthime d'Iviri, metropolitain de Valachie (Iviri Anthim nyomdász és Valachiának metropolitája felől életrajzi meg könyvészeti tudósítás).

Anthim iberiai, vagyis georgiai születés lévén, hogy hogyan Oláhországba került s mint Picot állítja, Theodosius metropolita (1669—1709) alatt tanulta a görög és római (rumun?) tudományt. Ez a Theodosius, úgymond Picot — vitte be a rumun nyelvet a liturgiába, azaz egyházi nyelvvé tette. (Anthime avait probablement étudié sous les yeux du métropolitain Théodose (1669—1709) les lettres grecques et romaines, à qui les Roumains doivent l'emploi de leur langue nationale dans la liturgie). — Mi tudjuk, Picot is tudja, hogy első Rákóczi már 1640 tájban vétette be a rumun nyelvet az oláh istentiszteletbe, de azt Rákóczi nem a rumunok iránti hajlandóságból tette, — mert ő azokat szintúgy gyűlöli vala, mint a ráczokat — hanem csupán azért, hogy meghasonlás támadjon a keleti egyház hívői között, úgy itél Picot. (Rákóczi avait à coeur non point d'être agréable aux Roumains, qu'il détestait comme les Serbes, mais de semer la division parmi les adhérents de la confession Orientale. — Les Serbes de Hongrie, Prague, 1873. 60. lapon). Ha ez állott: Theodosius is csak meghasonlást akart-e támasztani a keleti egyház hívői között? De hagyjuk s menjünk tovább.

Picot szerint az oláh nyomtatást Makarius szerzetes 1507-ben bevitte Oláhországba, alkalmasint Ardesbe, a metropolianak akkori székhelyére. Makarius érsekké emelkedvén, székét és nyomdáját Tirgovistbe tevő által, a hol 1534—1547-ig jelenének meg könyvek. Ezután száz évig szünetel az oláhországi nyomda. 1634-ben Deal monostorban, 1652-ben Tirgovistben jelennek meg ismét könyvek Bukarestben csak 1678-ban szerez nyomdát Duka vajda. Ez Theodosius metropolita felügyelete alatt állván, itt tanulhatta meg Anthim a nyomtatást. 1694-ben Anthim Snagov kolostorba viszi a nyomdát, a hol görög, rumun, sőt arab nyelven is nyomtat egyházi könyveket. 1705-ben Rimniki püspökké s Theodosius halála után metropolitává lesz Tirgovistben. 1715-ben a nyomdával együtt Bukarestbe költözik, mely most fővárossá és metropolitai székké lesz. Azonban Mavrocordato Miklós 1716-ban kivetteti a metropolitai székből s a Dunába fojtja.

Érdekes az Anthim nyomtatott könyveinek lajstroma, melyet mellőzöm kell. — A görög könyvek czimeiben a vajda és metropolita mind annyiszor ὀρθόδοξολαχίας-nak neveztetnek: Picot Anthimet „metropolitain de Valachie“-nak, soha nem „d'Ungrovlachie“-nak nevezi.

209. Főtítkár bejelenti Korizmic László tisz. tagnak okt. 5-ikén bekövetkezett elhunytát.

Az Akadémia fájdalmas részvétellel veszi tudomásul a gazdasági irodalom legtevékenyebb munkásának elhunytát, és fölhívja a III. osztályt, hogy az emlékbeszéd megtartásáról gondoskodjék.

210. A III. osztály bejelenti, hogy Sztoczek József, akadémiai másodelnöknek, az osztályelnöki tisztről lemondása következtében, az Alapszabályok 38. §. és az Ügyrend 29., 30. és 34. §§. értelmében, az október 11-iki osztályértekezleten, az osztályelnöki tiszteletet a jövő nagygyűlésig ideiglenesen betöltötte. A titkos szavazás eredménye az volt, hogy Than Károly r. t., 22. Szabó József 11 szavazatot kapott és így Than Károly r. t. a III. osztály ideiglenes elnökévé megválasztott.

Az összesülés a választást helyben hagyja.

211. Temes vármegye közönsége azon kérelemmel fordult az Akadémiához, hogy a megye történeti monografiájának megírását és közzétételét vállalja el, egyszersmind késznek nyilatkozott, hogy a költségek fedezéséhez 5000 forinttal hozzájárul. Az Akadémia II. osztálya és Történelmi bizottsága, melyek ez ügyben véleményök előterjesztésére főlhivattak, elismeréssel nyilatkoznak a megye közönségének meleg érdeklődéséről, melylyel a megye múltjának felderítését és méltó munkában ismertetését feladatául tűzte ki, és azon meggyőződést fejezik ki, hogy az Akadémia hivatva van a megyét ezen feladat megoldásában támogatni, annál is inkább, mert Temes vármegye a középkor folyamán kiválóan fontos helyet foglalt el a nemzet történetében. Mindazáltal az Akadémia csak oly munka létesítésére vállalkozhatnék, mely a történettudomány mai állásának megfelelő, a megyei monografiák egész tág terét betölti, a fenmaradt összes történeti anyagkészletet feldolgozza, és a fontosabb okiratokat egész terjedelmükben közrebo csátja. Ily munka az illetékes szakférfiak nyilatkozata szerint, mintegy 6 kötetre terjedne, és a kiállítás költségei az írói tiszteletdíjjal, hozzávetőleg, 15000 forintot vennének igénybe.

A Történelmi bizottság, tekintettel azon sokféle fontos vállalatokra, melyeket megindított, és azon teendőkre, melyek rá még várnak, az ország egyik, bármily jelentékeny vármegyéjének monografiájára nem hozhatna oly tetemes áldozatot, mennyi az előrebocsátottak után, rá hárulna. A II. osztály ezért azon ohajtását fejezi ki, hogy a megye, közönségének áldozatkészségét terjeszse odáig, hogy a költségeknek legalább kétharmadrészét fűdözze, mire azon módzat is kínálkozik, hogy a megye megfelelő számú példányoknak megvásárlására vállalna kötelezettséget.

Az Akadémia a II. Osztály előterjesztését magáévá teszi, és annak értelmében föl fogja kérni Temesmegye közönségét, hogy a monografia költségeinek kétharmadrészában fűdözésére vállalkozzék.

212. A II. Osztály bemutatja jelentését a Hadtudományi bizottságnak a III. Osztályból a II. Osztályba áthelyezése tárgyában. A II. Osztály a fenforgó ügyet az Ügyrend I. §-ában eldöntöttnek találja, a mennyiben a hadtudományokat az alkalmazott matematikai és természettudományokhoz sorozta, a mely osztályozás helyessége nem vonható kétségbe. A mi pedig a Hadtudományi bizottság működési körét illeti, ha ez a hadtörténetre szorítkozik, úgy fennállásának nem volna jogosultsága, mert a hadtörténet művelésére a II. osztályban meg van a kellő tér. De a Hadtudományi bizottságnak egyéb és rá nézve fontosabb feladatai is vannak: a fegyvernek és a lőszernek fejlődése és alkalmazása, a taktika és stratégia, a terep-ismeret stb. mind oly tárgyak, melyek a II. osztályhoz tartozó tudományok körén kívül állanak, minélfogva a II. osztály azon tudományos feladatok megol-

dására befolyást gyakorolni nem lehet hivatva. A II. osztály ezért abban állapodott meg, hogy a Hadtudományi bizottságnak áthelyezését nem ajánlhatja.

Az Akadémia ezen jelentés alapján, a korábbi állapot föntartását határozza el, és a III. osztályt fölhívja, hogy mivel a bizottságnak a háromévi cyclus leteltével az utolsó nagygyűlésen ujjaalakítása elmellőztetett, a bizottsági tagok megválasztását mielőbb eszközölje. és a választásról, már a legközelebbi összesülésnek tegyen jelentést.

213. Főtitkár bejelenti az Igazgató Tanács október 24-iki ülésében bejelentett új hagyományokat.

Tudomásul vétetnek.

214. Főtitkár előadja, hogy a széphalmi Kazinczy-mausoleum belső berendezésének befejezése és Kazinczy sirjának díszes vasrácoszattal ellátása alkalmából, az Igazgató Tanács október 24-iki ülésében gondoskodni kívánt arról, hogy a széphalmi mausoleum időnként, kegyeletes ünnepélyek színhelyévé tétessék, melyek hivatva volnának Kazinczy Ferencz emlékezetének cultusát ápolni és fejleszteni; e czélból a sátoralja-újhelyi gymnasiumban és a sárospataki collegiumban 10—10 aranyból álló pályadíjakat tűz ki, melyek a mausoleumban ünnepélyesen osztatnának ki; a pályázat módozatai iránt javaslattevérel az I. osztályt kéri föl.

Az I. osztály javaslatának előterjesztésére hivatik föl.

215. Főtitkár bemutatja a magyar szent korona és koronázási jelvények történeti és műtörténeti leírását Ipolyi Arnoldtól, mely munka az e czélból kiküldött bizottság rendelkezése szerint két kiadásban jelent meg. Az egyik legnagyobb ivréti alakban négy színnyomatu képpel, kötve, 150 példányban. Egy példány ára 25 frtban állapított meg. A másik kiadás negyedréti alakban, hollandi papíron, a szövegbe nyomtatott nagyszámu rajzzal 500 példányban. Egy példány ára 5 frt. A négy színnyomatu lap külön is megszerezhető lesz 5 frt árán. A bizottság intézkedett, hogy a munkából bő kivonat készíttessék francia és német nyelven, mely a színnyomatu képekkel külföldön fog forgalomba hozatni.

Örvendetes tudomásul vétetfk.

216. Főtitkár bemutatja az 1885. év novemberben Rómában megtartott börtönügyi nemzetközi congressusnak, melyen az Akadémiát Tóth Lőrincz r. t. képviselte, az Akadémia részére beküldött emlékérmét.

A Nemzeti Múzeum régiségárának küldetik be.

217. Az olaszországi mérnökök és építészek VI. congressusának előkészítő bizottsága az Akadémiát meghívja a Velenczében 1887. szeptember havában tartandó congressusra.

A meghívás a III. osztályhoz tétetik át.

218. Bemutattatnak a f. év október hó 4-ikétől 25-ig beküldött nyomtatványok és akadémiai kiadványok, ily renddel:

I. Testületektől:

<i>Basel</i>	Naturforschende Gesellschaft. — Verhandlungen. VIII. Th. 1. H.
<i>Berlin</i>	Kün. Akademie der Wissenschaften. — a) Sitzungsberichte. XXIII—XXIX. — b) Supplementum Aristotelicum. Vol. I. Part. 2.

- Berlin* Gesellschaft für Erdkunde. — Verhandlungen. B. XIII. Nr. 7.
Buffalo Society of Natural Sciences. — Bulletin. Vol. V. Nr. 1.
Bukarest Academia Romana. Etymologicum magnum Romaniae. F. III. Aflu—Alcam.
- Calcutta* Indiai angol kormány. — Archaeol. Survey of India. Vol. XXI. Parts 1. 2. Vol. XXII.
- Dresden* Szász kormány. — Zeitschrift des k. Sächsischen Bureaus. XXXI. Jhrg.
 „ Kön. Sächsischer Alterthums-Verein. — a) Jahresbericht. 188°/₁, 188°/₄, 188°/₆. — b) Neues Archiv. II. 1—4. H. IV. V. VII.
 „ Naturwissenschaftliche Gesellschaft „Isis.“ — Sitzungsberichte und Abhandl. 1886. Jan.—Juni.
- Harlem* Société Hollandaise des Sciences. — Archives. T. XXI. 1. Liv.
Helsingfors Societas pro fauna et flora Fennica. — a) Acta Societatis. Vol. II. — b) Meddelanden. 12. 13. H. — c) Beobachtungen über die period. Erscheinungen des Pflanzenlebens in Finnland. 1883.
- Lausang* Agricultural College. — Report of the State Board of Agriculture from Oct. 1. 1883. to Sept. 30. 1884.
- London* Angol kormány. — a) Observations of the International Polar Expeditions. 188°/₃. — b) Astronomical Observations made at the Royal Observatory Edinburgh. V. XV. for 1878. to 1886.
 „ R. Asiatic Society. — Journal. New Ser. Vol. XVIII. P. 3.
 „ Royal Society. — a) Proceedings. Vol. XL. Nr. 245. — b) Philosophical Tractations. V. 176. P. 1. 2. — c) List of duplicate.
 „ The Society of Antiquaries. — a) Proceedings. Second Ser. Vol. XI. Nr. 2. — b) List of Antiquaries. 1886. Aug.
 „ R. Geographical Society. — Proceedings. Vol. VIII. Nr. 10.
Madrid Real Academia de Ciencias Exactas, Físicas y Naturales. — Revista. T. XXI. Nr. 7—9. T. XXII. Nr. 1.
- New-York* Academy of Sciences. — a) Annals. Vol. III. Nr. 7. 8. 9. 10. — b) Transactions. Vol. V. Nr. 2—6. és Vol. III.
 „ American Geographical Society. — Bulletin. 1884. Nr. 5.
 „ American Museum of Natural History. — Bulletin. Vol. 1. Nr. 7.
- New-Haven* Az amerikai Journal szerkesztősége. — The American Journal of Science. Vol. XXXII. Octob.
- Philadelphia* American Philosophical Society. — Proceedings. Vol. XXIII. Nr. 121. 122.
 „ Academy of Natural Sciences. — Proceedings. 1886. P. 3.
- Riga* Gesellschaft für Geschichte und Alterthumskunde der Ostseeprovinzen Russlands. — a) Sitzungsberichte. 1885. — b) Mittheilungen. XIII. Bd. 4. H.
- Roma* Biblioteca Nazionale Centrale Vittorio Emanuele. — Bolletino. 1886. Nr. 4.

- Roma* R. Accademia dei Lincei. — Atti. Ser. IV. Rendiconti. Comunicazioni. Vol. II. fasc. 5.
- St.-Francisco* Academie of Sciences. — Bulletin. Nr. 4.
- St.-Petersbourg* Académie Impériale des Sciences. — a) Mémoires. T. XXXIII. Nr. 6—8. XXXIV. 1—3. — b) Bulletin. T. XXX. Nr. 4. (Két péld.).
- Washington* Északamerikai kormány. — a) Annual Report of the Smithsonian Institution for the year 1883. — b) Bulletin of the United States Fish Commission. Vol. V. for 1885. — c) Annual Report for the first Session of the Forty-Ninth Congress. 1885. — d) Report of the Board at the International Exhibition. Vol. I. II. — e) The fisheries and Fishery Industries of the United States. Section I. (Plates and Text.).
- United States Geological Survey. — a) Report. V. 188³/₄. — b) Mineral resources of the United States. Calendar years 1883. and 1884. — c) Bulletin. Nr. 7—26.
- Bureau of Ethnology. — Third Annual Report. 188¹/₂. (Két példány.).

- K. k. Reichs-Kriegsministerium. Bécs. — Militär-Statistisches Jahrbuch für 1885.
- K. k. Geolog. Reichsanstalt. Bécs. — Verhandlungen. 1886. Nr. 11.
- K. k. Statist. Central-Commission. Bécs. — Oesterreichische Statistik. XIII. 1. XIV. 3.

Ossoliński intézet. Lemberg. — Catalogus Codicum Manuscriptorum Bibliothecae Ossolinianae Leopoliensis. Zesz. IV.

Musea Království českého. Prága. — Časopis. 1886. 1. ²/₃.

K. k. archaologisches Museum. Spalato. — Bulletino. A. IX. Nr. 9.

Országos m. kir. Statist. hivatal. Budapest. — a) Évkönyv. XIII. évf. 12. füz. — b) Közlemények. Magyarország iparstatistikája 1885-ben.

Magyar földrajzi társaság. Budapest. — Földrajzi közlemények. XIV. 8.

Kir. József-műegyetem. Budapest. — 188⁶/₇-ik tanévnek megnyitásakor tartott beszédek.

M. kir. technologiai ipar-múzeum. Budapest. — Közlemények. IV. évf. 3. sz.

Egyetem. Kolozsvár. — Beszédek. Fasc. I. 1. 2. (188³/₇).

Hrvatskoga Arkeologickoga Društva. Zágráb. — Viestnik. God. VIII. Br. 4.

A dunántúli ev. ref. egyházkerület 1886. évi közgyűlésének jegyzőkönyve.

II. Magánosoktól:

Gallik Géza. Kassa. — Utmutatás a tápszerek, edények, szövetek és egyéb házi cikkek orvosrendőri vizsgálatára.

Csongrád vármegye alispáni hivatala. Szentés. — Lévay Ferencz kir. tanfelügyelő évi jelentése 188⁴/₅.

W. Schlötel, Privatgelehrter in Luzern. — Ende schlecht, Alles schlecht!

Litschauer Lajos kir. bányaesküdt. Budapest. — A bányatörvény s a rá vonatkozó rendeletek stb.

- Czobor Béla. Nagyvárad. — Kalaúz Ipolyi Arnold váradi püspök úr Ő Excellenciája régibb és újabb műhímezés gyűjteményének kiállításához.
- A budapesti növendékpapság magyar egyházirodalmi iskolája. Budapest. — Az egyházi szegényápolás története. I. köt.
- Grósz Emil. Nagyvárad. — Jelentés a nagyváradi szemgyógyintézet 50 éves működéséről. 1830—1855 és 1858—1882.
- M. Chevreul. Páris. — Centenaire de M. Chevreul.

III. Nyomdaktól :

- Görög-keleti egyházmegye nyomdája. Arad. — *Curs practic.*
- Réthy L. és fia nyomdája. Arad. — Az aradi keresk. iparkamra jelentése. 1885.
- Bróza Ottó könyvnyomdája. Budapest. — *a)* Rövid utasítás a műtrágyák használatára. — *b)* A gazdasági egyesületek V. nagygyűlése. — *c)* Die Hochschule für Bodenkultur in Wien. — *d)* Az osztrák-magyar monarchia védereje. — *e)* A franczianyelv gyakorlati tanfolyama. A. és B. — *f)* A gazda-congressus tagjai Budapesten. — *g)* A parasztbirtok állapota Abauj-Tornamegyében. — *h)* A parasztbirtok állapota Somogy, Kolozs, stb. megyében. — *i)* A nemzetközi gazda-congressus jegyzőkönyve. — *k)* Ugyanaz németül. — *l)* Ugyanaz francziául. — *m)* Gyűmölcsészeti és konyhakertészeti füzetek. VI. évf. 9—12. füzet. — *n)* Magyar szesztermelők lapja. 1885. 14—21 és 24. 1886. 1—5 és 8—11. szám. — *o)* Budapesti Lloyd. 1886. 85—98. szám. — *p)* Pester medicinisch-chirurgische Presse. 1886. 1—42. sz. — *r)* Méhészeti lapok. 1886. 1—10. sz. — *s)* Blätter für Bienenzucht. 1886. 1—9. sz.
- Hornyánszky Viktor nyomdája. Budapest. — *a)* Huszonöt év Magyarország történelméből. ¹⁴/₁₅. füz. — *b)* A fekete domino. — *c)* Orsz. középiskolai tanáregyesületi közlöny. XX. évf. 2. füz.
- Városi könyvnyomda. Debreczen. — *a)* Az Alföldi takarékpénztár alapszabályai. — *b)* A berlini magyar egyesület alapszabályai. — *c)* Tanfelügyelői jelentés. — *d)* A debreczeni tejszarnok-szövetkezet alapszabály-tervezete. — *e)* A kegyesrendi gymnasium Értesítője. 188⁵/₆. — *f)* A ref. főgymnasium Értesítője. 188⁵/₆. — *g)* Gyáriparunk és a kiállítás. — *h)* Békés-bánati ref. egyházmegye jegyzőkönyve. 1886. — *i)* A debreczeni kir. gazd. tanintézet könyvtárának címjegyzéke 1886. — *k)* A szerződő felek jogai. — *l)* Kiirt czikk. — *m)* Beszéd. — *n)* Nélkülözhetlen kézikönyv. — *o)* A tóczós kertség II. járásának rendszabálya. — *p)* A debr. ev. ref. főisk. tanárok nyug- és gyámintézetének alapszabályai. — *q)* Tanügyi jelentés. — *r)* A debr. kir. gazd. tanintézet névjegyzéke 188⁵/₆. — *s)* A debr. róm. kath. elemi népiskolák növénydekeinek érdemsorozata 188⁵/₆. — *t)* A debr. főreáliskola ifjusági könyvtárának jegyzéke. — *u)* Lakbérleti szabályzat. — *v)* Egyházi adókönyv. — *x)* Felhívás és kérelem. — *y)* Tizenkettedik jelentés Valics Antalné leánynevelő intézetéről. — *z)* A debr. m. kir. gazd. tanintézet Értesítője 188⁵/₆. — *aa)* A vallástanítás módszertana. — *bb)* A tiszántúli ev. ref. egyházkerület jegyzőkönyve 1886. — *cc)* A debr. ref. főiskola

Értesítője 1885/6. — *dd*) A hajdu-böszörményi ev. ref. gymnasium Értesítője 1885/6. — *ee*) Évi jelentés a debr. iparos iskoláról 1885/6. — *ff*) Sulammith. — *gg*) A tűzoltó. — *hh*) A takarmány számítások rövid ismertetése. — *ii*) Nüsselt Frigyes világtörténelme. — *kk*) Az ev. ref. egyház egyetemes konventjének jegyzőkönyve 1885. — *ll*) Évkönyv a debr. ev. ref. főiskola akadémiai tanszakairól 1885/6. — *mm*) A debr. keresk. akadémia szervezetének rövid kivonata. — *nn*) Imádságtan. — *oo*) Általános vegytan. II. — *pp*) A nagyszalontai ref. egyházmegye közgyűlésének jegyzőkönyve. 1886. — *qq*) A debr. keresk. Akadémia értesítője 1885/6. — *rr*) A debr. keresk. és iparkamra közgyűlésének jegyzőkönyve. 1885. — *ss*) A debr. ref. templom építésére vonatkozó vállalati általános föltételek. — *tt*) „István“ gőzmalom zárszámadása 1885. — *uu*) A debreczen-hajdu-nánási vasút-részvénytársaság 1885-iki zárlata. — *vv*) Az alsó-szabolcsi tiszai ármentesítő társulat jegyzőkönyvei. (3 füzet).

Magyari Mihály nyomdája. Kolozsvár. — A Dávid-Ferencz-egylet kiadványai II. szám.

Pleitz-féle nyomda. Nagybecskerek. — Hauskalender. 1887.

Krafft W. nyomdája. Nagy-Szeben. — Calendarul Caliculi. 1887.

Horeth J. Frigyes nyomdája. Segesvár. — 7 drb apróbb nyomtatvány.

Bittermann nyomdája. Zombor. — *a*) Bács-bodroska Zsupania. II. kiad. — *b*) Történelmi tanulmányok. 1. füz.

IV. Saját kiadásbeli munkák :

Értesítő. 1886. 5. sz.

Nyelvtud. Értekez. XIII. 9. sz.

Nyelvtud Közlemények. XX. 2. füz.

Mathem. és természettudományi közlemények. XXI. 2. 3. 4. sz.

A könyvtárban helyeztetnek el.

MAGYAR TUDOM. AKADÉMIA

É R T E S Í T Ő J E.

HARMINCZHARMADIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

A II. osztály nyolczadik ülése.

1886. november 8-án.

PULSZKY FERENCZ t. t. osztályelnök elnöklése alatt.

220. Torma Károly r. t. felolvassa «Dácia felirattani irodalma» című értekezését.

Értekezését az osztály egyik legközelebbi ülésén folytatni fogja.

221. Bunyitay Vincze l. t. felolvassa «Szilágymegye műemlékei (rajzok bemutatásával)» cz. értekezését.

A szokott módon bírálatra adatik.

HARMINCZNEGYEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

A III. osztály nyolczadik ülése.

1886. november 15-én.

THAN KÁROLY r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

223. Dr. Than Károly, mint ideiglenesen megválasztott osztályelnök elfoglalván elnöki székét, megköszöni e megtiszteltetést, és igéri, hogy azon lesz teljes erővel, hogy a benne helyezett bizalmat kiérdemelje.

224. Hógyes Endre l. t. jelentést tesz a veszettségre vonatkozó tanulmányok jelen állásáról, és felkéri az Akadémiát, hogy a kísérletekhez, melyeket dr. Babessel fog együtt végezni, az Akadémia küldjön ki bizottságot.

Elnökileg intézendő el.

225. Muraközi Károly részéről: a) «A légenyélég és ammoniak eldurranásánál keletkező terményekről.» b) «A légenyélég és ammoniak hatása egymásra, közön-séges hőmérsékletnél» előterjeszti Than Károly r. tag. Kivonatban így:

I. A két gáz elégésénél keletkező termények víz és nitrogén, azon felül hydrogén ha ammoniak, és oxygen ha légenyélég volt az elegyben felesleg.

Az 1884. május havában közzétett munkálatomat folytatva a következő eredményre jutottam:

A nyomás nagysága nem befolyásolja a keletkező termények minőségét, de nagyobb nyomás mellett tökéletesebb az átalakulás.

Közönséges légköri nyomás mellett az electromos szikra csak oly elegyet durrant el, melyben nem több mint $\frac{3}{4}$ -rész a légenyéleg, vagy ammoniakból nem több mint $\frac{3}{5}$ -rész van jelen.

II. Gay-Lussac egy értekezésében azt állítja, hogy a két gáz egyenlő térfogatából készült elegy egy havi állás alatt a térfogat felére apadt le.

Kísérleteim arról győztek meg, hogy ha a két gáz száraz és tiszta, semmi chemiai hatás nem észlelhető egy évi állás alatt sem.

A higanyoszlop és üvegfal között létező diffusio mindazáltal hoz valami térfogat-változást egy év alatt létre, még pedig térfogat-kisebbedést.

HARMINCZÖTÖDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Az I. osztály kilenczedik ülése.

1886. november 22-én.

HUNFALVY PÁL r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

227. Vámbéry Ármin r. t. felolvassa «Östörténet és nemzeti hiúság» című értekezését.

228. P. Thewrewk Emil r. t. «A helynevekből képzett tulajdonnevek- és melléknvekről» értekezik, ekképen:

Brassó város magyar társas köreiben élénk vita tárgyát képezi, ha vajjon a Brassóból *i* képzővel alkotott melléknév *brassai* vagy *brassói*-nak hangoztatva van-e helyesebben használva.

A vitatkozók Brassai Sámuelhez fordultak felvilágosításért, a ki Kürthyhez intézett levelében, melyet a „Brassó“ című lap (I. évf. 11. számában jan. 24.) azzal a megjegyzéssel közöl, hogy „a brassai áll. iskola és kath. gimnázium tantestülete között e tekintetben nézeteltérés forgott fenn, következőleg válaszol: Kolozsvár, 1885. jan. 20. Tisztelt öcsém uram! Későn válaszolok, mert a szükösleges adatok gyűjtésére idő kellett, s én ezekkel és érvekkel akarok felelni. Tekintélyre, akárkiére nem sokat adok, magamnak éppen nem igényelek.

1. Az ó, ő végzetű szavak származékaiban az a két végzet rendszerint elváltozik; ajtó — ajtaja, alsó — alsaja, csurgó — csurgaja, bunkó — bunkaja (bunkója pedánsság volna), erdő — erdei, elő — eleje, első — elseje, fő — feje, mező — mezei, nő — neje, vő — veje stb.

2. Hasonlókép, még pedig *kivétel nélkül* történik a helységnevekből származtatott neveiben a nemzetségeknak. Szolgáljon bizonyságul a következő lista:

Ágó—Ágai.

Ardó—Ardai.

Aszaló—Aszalai

Bocskó—Bocskai.

Bogyó? — Bogyai.

Borosnyó—Borosnyai.

Darnó—Darnai.

Detrő—Detrei.

Dobó—Dobai.

Forró—Forrai.

Haró—Harai.

Hubó—Hubai.

Iszló—Iszlai.

Jászó—Jászai.

Kálló—Kállai.

Krassó—Krassai.

Kvassó—Kvassai.

Lisznyó—Lisznyai.

Lippó—Lippai.

Liptó—Liptai.

Makó—Makai.

Mező—Mezei.

Orbó—Orbai szék.

Orló—Orlai.

Pásztó—Pásztai.

Ribó—Ribai.

Rozsnyó—Rozsnyai.

Rudnó—Rudnai.

Salló—Sallai.

Somlyó—Somlyai.

Szikszó—Szikszai.

Tarnó—Tarnai.

Toroczkó—Toroczkai.

Verbó—Verbai.

Besenyő—Besenyei.

Görgő—Görgei.

Jenő—Jenei.

Mérő—Mérei.

Szendrő—Szendrei.

Ezek után, úgy vélem, meg lehet engedni, hogy *ai-t* írjunk, mind t. öcsém uramnak, mind köteles szolgájának Brassainak.

Az Akadémia I. osztálya engemet bizott meg azzal, hogy a fölvetett kérdésre feleljek.

A dolog eldöntése első pillanatra könnyűnek látszik; pedig nem az. Hogy Brassai felelete, a melybe nyelvésztársaim nagykönnyen belenyugodnának, ki nem elégitő, a mennyiben csak a családnevekről szól, a helynevekből alkotott mellékneveket pedig egészen mellőzi, rögtön észrevehetni.

A dolog nem érdektelen, sőt megérdemli, hogy szabatosan foglalkodjunk vele.

Mint hogy a kérdéses melléknevek *helynevekből* tehát *tulajdonnevekből* alkotvák, mindenekelőtt azt kell konstatálnunk, mi a tulajdonnév?

A tulajdonnév eredetileg melléknév vagy főnév vagy főnévnek vett akármilyen *szó* v. *kitétel*. P. nagy, angyal, Csalomjaj stb. Eleinte ezek mind praedicatumok voltak: valaki „nagy“ ember volt, tehát nagynek mondták. E jelző az illetőnek a tulajdonságát fejezte ki, s tulajdonságáról kapta a nevét.

A tulajdonnévvé változás úgy történik, hogy a szó valódi értelmére többé nem ügyelünk, hanem a szó kiejtésekor csak is az a személy vagy helység jut eszünkbe, melyet vele megjelöltünk.

Azzal, hogy a melléknévnek v. főnévnek eredeti értelmét a tulajdonnevek világában egészen elfelejtjük, egy másik következmény jár, t. i. az, hogy a melléknév vagy főnév etymologiai sajátságai s a velők járó hangtani tünetények a *tulajdonnévi stádiumban* tökéletesen elenyésznek. Más szóval: a nyelv a tulajdonnév alakját tő-alaknak veszi, s úgy bánik el vele, hogy *eredeti* melléknévi funkciójában mutatkozó sajátságait semmibe sem veszi.

Péld. Valami fehér embert fehérnek, édes, kedves embert édesnek, kedvesnek mondtak s e praedicatum reá ragadt, ezzel tulajdonnévvé vált. E változás következtében a nyelv másképp bánik e szóval, mint azelőtt. A kis ember jelzőjéből vált tulajdonnév minden körülmények közt csak kis marad. Kisnek, Kist, nem pedig Kiesi, Kicsinek, Kicsit. — Azt mondjuk, hogy Fehért, Édest, Kedvest, Szélt; de nem Fehéret, Édeset, Kedveset, Szelet stb.

Ebből az általános szabályból következik, hogy valamint a ragozásban, úgy a képzésben is a tulajdonnév *nominativusi* alakjához járulnak a ragok, a képzők, s ezennel már meg volna a felelet a fölvetett kérdésre, ha nem volna még sok minden magyarázni való, a mi a szabálylyal látszólag vagy kivételesen ellenkezik.

Pálfí (eredetileg anyyi, mint Pál fia) így ragoztatik Pálfít, nem Pálfiat s Pálfíak nem Pálfík.

Szintígy Hunyadi, Hunyadiat, Hunyadiak.

Pálfí nyelvérzékünk szerint a ragozásra nézve semmi egyéb, mint egy *i* végzetű melléknév: tehát igazít: úgy aránylik Pálfít — igaziak: Pálfíak, azaz: nem azért Pálfíak, mert fi többesben fiak, hanem azért, mert az *i* végzetű melléknévek többese *iak* és *iek*-re végződik. Világosan bizonyítják ezt a *fi*-vel összetett magashangu tulajdonnevek: Dessewffyek, Péterfiek, nem Dessewffyak, Péterfiak.

Hogy az *-ó*, *-ő*-re végződő helynevekből származott családnevekben az az *ó* vagy *ő* rendszerint *-a* *-e*-re van változtatva, tény, a mint azt számos példa bizonyítja. A Brassai-féle lajstromot még a következő példákkal toldjuk meg:

Csörgő—Csörgei.

Deregyő—Deregyei.

Décső—Décsey.

Domoszló—Domoszlai.

Gyömrő—Gyömrei.

Kömlő—Kömlei.

Krakkó—Krakkai.

Lövő—Lövei.

Meggyaszó—Meggyaszay.

Mező—Mezei.

Szoboszló—Szoboszlai.

Brassai szerint azonban a nemzetségek neveiben való ezen hangváltozás „*kivétel nélkül történik*“, a mi nem általános igazság:

Pásztóból nemcsak Pásztai, hanem Pásztói is (sőt Pásztói is).

Szendrőből nemcsak Szendrey, hanem Szendrői is lett.

Monoszlóy régi nemes család. Monoszlóy András veszprémi püspök sírkövén (1601-ből) Monoszlóynak saját írásában, Monoszlój-nak is van írva.

Vannak Szendreyek, de vannak Szendrőiek is.

Ditróinét sokan *Ditrainénak* nevezték ugyan, de a család *o*-val írja a nevét, s ugyancsak *Ditróiak* vannak Kolozsvártt is.

Verestói, író neve.

Ménfői (s ennek megfelelőleg Tempefői).

Marcaltói.

Algyói.

Somoskői, családnevek soha sem végződnek *ai-ei-re*.

Brassainak e kis tévedése mellett van még egy nagyon is nagy

tévedése, t. i. az, hogy a családi praedictumokról, melyek egytől-egyig helynévből alkotott *i* végzetű melléknevek, teljesen megfeledkezett.

A praedictum formáját hadd tüntesse föl a következő lajstrom.

Praedictumok.

Szendrói Göcze.	Tarkói gr. Dessewffy.
„ Aszalay.	Kékkői gr. Balassa.
Nagykállói Kállay Ottó.	Makói Makay.
Ocskói Ocskay.	Szoblahói Pálma Elek.
Hubói Hubay.	Bedői Márkos.
Borosjenői Aczél.	Nagyrákói Rakovszky.
„ Muslay.	Rahói Jánoky.
Besenyői Beöthy.	Benyói s Urbanói Benyovszky.
Szirmabesenyői Szirmay.	Nemesesői Sztrokai.
Olysói Gabányi.	Görgői Görgey.
Verbói Szluha.	Kiscsoltói Zsitvay.
Kisszántói Dobozy.	Zsitvatói Zsitvay.
Marczaltói gr. Amadé.	

Ezek közül a legérdekesebb nevek azok, melyekben a nemzetiség neve és a praedictum ugyanazon egy helynévből vált: *Görgői Görgey*, *Hubói Hubay*, *Makói Makay*, *Nagykállói Kállay*, *Ocskói Ocskay*. A nemzetség neve elvesztette eredeti értelmét s annak következtében eredeti hangzását sem óvhatta meg többé; a praedictumnak *értelmi* functiója van, determinativumúl szolgál, a *hovávalóságot* jelenti, „de eadem“ azaz de eadem possessione van mind a két név, a különbség csak az, hogy Kállay latinul is csak Kállay, Nagy-kállói azonban de Nagy-kálló, más szóval a latin fordításnak az egyiknél nincs mit fordítania, a másiknál van, mert az egyiknek már értelme, a másiknak nincs.

Ez az oka, miért óvja meg a praedictum a maga eredeti hangzását, etymologiai szerkezetét, hívebben mint a családnév, azért a Berzevicéről elnevezett Berzeviczy család is nem Berzevici Berzeviczy, hanem Berzevicei Berzeviczy. A praedictum, hogy úgy mondjam, etymologiai kiejtést követel, a családnévben a *könnyebb*, *hanyagabb*, *vulgaris* kiejtés rögződött meg. E könnyebbségre való hajlandóság egyebütt is mutatkozik. Péld. az október huszadikai diploma helyett mind azt mondtuk, hogy az október huszadiki diploma. A Leányfalván lakókat egyszerűen leányfalviaknak, nem leányfalvaiaknak mondjuk stb.

Csak elvéve akad egy pár praedictum, melyet a vulgáris kiejtés a maga hatalmába kerített. Péld. Kisjenei Csere Tóth, holott az Aczél és Muslay család praedictuma Borosjenői. Továbbá: Mérei Rác, Kaposmérői Mérey, Ternyei Ternyey, Kisdobai Dobay, (Orbai Bodza?).

E kiejtés, a mint már jeleztem, vagy *könnyítés* okaért történik, vagy már maga a helynév úgy hangzott, hogy végső *ó*-ja s *ő*-je

helyett *a-e* hallatszott, sőt sok helynévnel egyenesen kétféle forma divik: péld. Orbó és Orba, Liskó és Liszka, Liptó és Lipta, Besenyő és Besenye, Ribó és Riba, Zboró és Zbora, Koltó és Kolta.

ai—ei.

Hadd lássuk, mennyiszor engedi meg a magyar nyelv magának ezt a kiejtésbeli könnyebbitést.

Makai. Makai kis lány. Népk. gyűjt. ? II. 230.

A makai tóba

Megdöglött a béka. Népk. gyűjt. II. 159. lap.

Kallai kettős. Eljárták a kallai kettöst.

Kallai egyes. Tréfásan az egy személyre készített szűk börtön.

Kallai tanya.

Barassai hengér. Vadr. *brassai* túró (vagyis inkább sajt, oláhul kaskaval) *brassai* posztó.

Ülle út.

Orbai szék, *orbai* alszék.

Szoboszlai kertület.

A *sükei* mester. Népk. gyűjt. III. 219.

Úgy pirojog, mint a *sükei vadalma*, u. o. 306.

Krakkai czérna.

Liptai túró.

Somlyai bor.

Görgei ember, okos mint a *görgei* malacz. Példab. annyi, mint ostoba.

A híres *gyömrei* jószágfoglalás, (melyről Fáy András is megemlékezik a maga emlékirataiban. Főv. Lapok 1886. nov. 7.)

Körülbelül ennyi eset van, mikor a szóban forgó mellékneveknél a nép ajkán *ói ői* helyett rendszeren *ai ei* hangzik. De e kevés példával szemben áll egy egész hosszú sor olyan melléknév, nevezetesen majdnem minden praedicatum, mely e hangváltozást meg nem tűri.

A *járások* elnevezései mind *ói—ői* végzetűek: szikszói, borosjenői, kisjenői, namesztói, szendrői, makói, rozsnói, szántói, zsbói, somlyói, kaszói, felsővissói, gáboltói, zborói, csurgói, krassói, óbessenyői, puchói, varannói, sztropkói, kaczkói, sajiói, toroczkói, magyarói, borgói, verbovszkói, piszarói, valpói, dobroszelói, valisszelói járás.

A *beczkóiak*, *hajdúszoboszlóiak*, *toroczkóiak*, *iglóiak*, *csikgyergyóiak*, (Vadr. 548.), *küküllőiek*, *verbóiak*, *lublóiak*, *algyőiek*, *técsőiek*, az *abaujszántói* kir. járásbíróság. a *laskói* lelkész, a *királyhágói út*, a *bői* templom (Vadr. 205. l. 410. dal), a *besnyői* búcsú, a *debrői* dohány mind az eredeti hang megóvása mellett maradnak.

Az elmondottak alapján bátran azt állíthatjuk:

1. hogy a hangváltozás csak a családnevekben általános, (ámbar ott sem kivétel nélkül való);

2. hogy a melléknevek, praedicatumok, az eredeti hanghoz ragaszkodnak, ellenkező példák csak kevés számmal vannak.

Az Akadémiához intézett kérdés tehát egészen alapos és jogos. Nem tulajdonnévről van szó, mikor azt kérdik, *brassói* vagy *brassai* gymnasiumot kell-e írni, hanem melléknévről.

Brassai mint *provincialismus* és *vulgarismus* magában véve *kifogástalan*; de irodalmi nyelv nem népnyelv, a mit nálunk sokan elfejtenek. Az irodalmi nyelvnek nemcsak *joga*, hanem *kötelessége* is a nyelvérzéket oltalmába venni, és senki sem gáncsolhatja, ha kellő különbséget tesz *tulajdonnév* és *melléknév* közt.

Népies hangváltásokat, melyek itt-ott mutatkoznak, de általában el nem terjedtek, az irodalom zsinórmértékül el nem fogadhat.*) Soha sem fogunk Milói Vénus helyett Milai Vénust, bordó bor helyett bordai bort, Aquinói Tamás helyett Aquinai Tamást, sapphói strófa helyett sapphai strófát mondani vagy írni, jöllehet megengedjük, hogy a *vulgaris kiejtésnek így jobban megfeleljék*.

Ha tehát csakugyan döntvényt kívánnak a dologban, azt így formulázhatjuk: *brassói* nyelvérzékre valló correct irodalmi forma: *brassai* vulgaris kiejtésen alapuló provincialismus.

HARMINCZHATODIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Összes ülés

1886. november 29-én.

TTEFORT ÁGOSTON akad. elnök úr elnöklése alatt.

230. Vadnai Károly I. tag felolvassa emlékbeszédét Frankenburg Adolf. 1884. július 3-án elhunyt lev. tag fölött.

Az emlékbeszédek során közrebocsáttatik.

231. Főtitkár bejelenti. Zlamál Vilmos I. tagnak, az állatgyógytudomány nagy-érdemű munkásának, november 11-én bekövetkezett halálát.

Az Akadémia fájdalmas érzéssel veszi ezen veszteséget tudomásúl, és fölhívja a III. osztályt, hogy az emlékbeszéd megtartásáról gondoskodjék.

232. A II. osztály felhatalmazást kér dr. Szádeczky Lajos részére, hogy Báthory Istvánról szóló dolgozatát az osztály legközelebbi ülésén személyesen felolvashassa.

A felhatalmazás megadatik.

233. A II. osztály engedélyt kér Békéssy Károly részére, hogy «A választási rendszer reform»-ját tárgyaló értekezését a II. osztály egyik ülésén személyesen felolvashassa.

Az engedély megadatik.

234. A III. osztály bejelenti, hogy a Hadtudományi bizottságba a következő akadémiái tagokat választotta meg: Fodor József, Fröhlich Izor, Hollán Ernő, Hunfalvy János, Keleti Károly, Majláth Béla, Pauler Gyula, Salamon Ferencz, Schwarcz Gyula, Szilágyi Sándor, Thaly Kálmán, P. Thewrewk Emil.

*) Csak egy pár stereotip kitévelt, mely általánossá vált, nekünk is el kell fogadnunk, t. i. a liptai turót és a somlai bort; de azért csak a Liptára valókat fogjuk liptaiaknak mondani, a Liptóra valókat pedig liptóiaknak.

Az 1886—88-ik évi cyclusra szóló választások helybenhagyatván, a bizottság fölhívatik, hogy megalakulását mielőbb eszközölje.

235. Olvastatik a Magyar Írók Névtárának kiadása ügyében kiküldött bizottság jelentése. E szerint a bizottság kívánatosnak tartja, hogy az Akadémia a Magyar Írók Névtárának kiadására vállalkozzék, mivel egy ily munka szükségét az összes szaktudományok művelői érzik, és az ajánlattevő által évek hosszú során át gyűjtött anyag a feladat megoldását tetemesen könnyíti. A bizottság ajánlja továbbá, hogy a szerkesztés id. Szinnyi Józsefre bízassék, egyúttal azonban Heinrich Gusztáv I. tag a szerkesztésben való közreműködésre és a felügyelet gyakorlására kéressék föl. Mivel pedig a munka a nagyobb közönség körében is elterjedésre számíthat, a bizottság a költség jelentékeny részét az Akadémiától elháríthatónak véli, oly módon, hogy csak a szerkesztés költségeit (apró betűkkel, sűrűn nyomtatott egy ívért 40 frt) viselje az Akadémia, a nyomtatás költségeit pedig a könyvkiadó vállalja el, kire a tulajdonjog ruháztatnék. Ily módon az évenként közrebocsátandó egy kötet kiadása az Akadémiától mintegy 1400 frtot igényelne. Végül a bizottság ajánlja, hogy a mennyiben az Akadémia a Névtár kiadását elhatározza, a vállalat egész vezetését az irodalomtörténeti állandó bizottság körébe utasítsa.

Az Akadémia mindezen javaslatokat elfogadja, és az Irodalomtörténeti bizottságot fölhívja, hogy a munka létesítése érdekében szükséges intézkedéseket tegye meg, a szerkesztés költségeit az 1887-dik évi előirányzatba vegye föl, és a kiadás iránt a vállalkozó könyvkiadókkal tárgyalásokat indítson.

236. Bemutattatik a könyvkiadó-vállalat ötödik cyclusának (1887—1889) a könyvkiadó-bizottság által megállapított programja.

I. *Történelem*. Sebestyén: Ausztria története I. — Mac-Carthy: Anglia története III. — Ranke: A pápák II. III. — Ratzel: Az ember és a föld. Egy kötet. — Sorel: Europa és a forradalom. Egy kötet. — Thierry: Elbeszélések. Két kötet.

II. *Irodalom*. Beöthy: A szépprózai elbeszélés II. — Heinrich: A német irodalom II. III. — Simonyi: A magyar nyelv eredete. Egy köt. — Sainte-Beuve: Arczképek. Egy köt. — Villemain: Pindar. Egy köt.

III. *Jog- és államtudomány*. Concha: Újkori alkotmányok II. III. — Medveczky: Társadalmi elméletek. Egy köt. — Berryer: Törvényszéki beszédek. Leroy-Beaulieu: A collectivismus. — Taine: A jelenkori Franciaország.

Tudomásul vétetik.

237. Bemutattatik a Földtani Társulat átirata, melyben a «Földtani Közlöny» részére évi 300 frt segély megajánlásáért folyamodik.

A III. osztályhoz tétetik át a végből, hogy a mennyiben a segély megajánlását megokoltan tartja, a kért összeget a költségvetésbe vegye föl.

238. Dr. Pisztor Mór pozsonyi jogakadémiai tanár jelenti, hogy az 1885. évi nagygyűlésen a Léway-díjjal jutalmazott pályamunkáját a Liralók kívánatainak megfelelően átdolgozta, minélfogva a jutalomdíj visszatartott felerészének utalványozását kéri, egyszersmind a munkáját kiadásra felajánlja.

A kérvény és a pályamunka a II. osztályhoz tétetik át.

239. Főtitkár fölhívja az Akadémia figyelmét arra, hogy december 20-án tartatik ez évben az utolsó összes ülés, melyen az osztályok és bizottságok jövő évi költségvetései és munkatervei bemutattnak.

Az osztályok és bizottságok fölhívtnak, hogy az 1887-ik évi költségvetéseiket december 18-ig a főtitkári hivatalhoz tegyék át.

240. Bemutattatnak az utolsó összes ülés óta beérkezett különféle nyomtatványok és az Akadémia kiadásában megjelent munkák ily renddel:

1. Testületektől:

- Berlin.* Gesellschaft für Erdkunde. — *a)* Zeitschrift. XXI. Bd. $\frac{4}{5}$ H.;
b) Verhandlungen. XII. Bd. 8. No.
- Bukarest.* Academia Romana. — Fragmente zur Geschichte d. Rumänen.
V. Bd.
- Calcutta.* R. Asiatic Society of Bengal. — *a)* Proceedings. 1886. V—VII;
b) Journal. Vol. LV. Part. 1. No. 2.
- Cambridge.* Museum of Compar. Zoölogy. — Bulletin. XII. Nr. 6.
- Dorpat.* Estnische gelehrte Gesellschaft. — *a)* Bericht über die Ergebnisse der Beobachtungen an den Regenstationen d. k. livländ. ökonom. Societät. 1885; *b)* Monats-Berichte. 1886 Jan.—April.
- Firenze.* Societa entomologia italiana. — Archivio. Vol. XVI. Fasc. 2.
- Liège.* Institut Archéologique Liégeois. — Bulletin. T. XIX. L. 1.
- London.* Angol kormány. — Challenger. Zoology. Vol. XV. XVI.
> R. Asiatic Society. — Journal. New Ser. Vol. XVIII. P. 4.
> Society of Antiquaries. — Miscellaneous Tracts. Vol. 49. P. 2.
> R. Geographical Society. — Proceedings. Vol. VIII. Nr. 11.
- Lüneburg.* Museumsverein. — Jahresbericht. 1884—1886.
- Luxembury.* Section Historique de l'Institut. — Publications. XXXVII. XXXVIII.
- München.* K. Bayer. Akademie der Wissenschaften. — Sitzungsberichte d. philos. — philolog. histor. Cl. 1886. H. 2.
- New-Haven.* Az amerikai Journal szerkesztősége. — The American Journal of Science. Vol. XXXII. Novemb. 1886.
- Paderborn.* Verein für Geschichte und Alterthumskunde Westfalens. — Zeitschrift. 44. Bd.
- Roma.* Olasz kormány. — *a)* Annali di Statist. 1886; *b)* Bilanci comunali l'anno 1884. P. 1; *c)* Statistica della emigrazione italiana. 1884—5.
< R. Accademia dei Lincei. — Atti. Rendiconti. Ser. IV. Vol. II. Fasc. 6. 7.
- St. Pétersbourg.* Société Imp. Russe de Géographie. — Izvestia. T. XXII. 3.
- Stockholm.* Kön. Vitterhets Historie och Antiquitets Akademie. — Månadsblad. XIV. Jahrg. (1885.)
- Venezia.* R. Istituto Veneto di Scienze, Lettere ed Arti. — Temi di premio. 1886.

K. K. Geolog. Reichsanstalt. Bécs. — *a)* Jahrbuch. 1886. XXXVI. Bd.; *b)* Abhandlungen. Bd. XII. 1. 2. 3.; *c)* Verhandlungen. 1886. Nr. 12. 13.

Alterthumsverein. Bécs. — Monatsblatt. 1886. No. 10. és 5 képtábla.

K. K. Statistische Central-Commission. Wien. — Österr. Statistik. XIV. 2.

Landesausschuss der Markgrafschaft Mähren. Brünn. — *a)* Mährens allg. Geschichte. Bd. XI.; *b)* General-Register z. Bd. XI.

K. k. deutsche Carl-Ferdinands-Universität. Prága. — Personalstand der Universität 1886—87.

K. k. Archaeologisches Museum. Spalato. — Bulletino. IX. No. 10.

Képviselőház. Budapest. — *a)* Napló. XIII. köt. (1886—87.) *b)* Irományok. XII.; *c)* Jegyzőkönyv. 226. ülés (1886).

Belügyminisztérium. Budapest. Sbiierka krajinských zakonov na rok 1886.

Földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi minisztérium. Budapest. — Az 1885. évi budapesti orsz. kiállítás albuma. (Két példány.)

Vallás- és közoktatási minisztérium. Budapest. — *Középiszkolai Értesítők 1885—86-ról*: *Arad*: kir. főgymn. és áll. főreálisk. — *Budapest*: *a)* kegyesr. főgymnasium; *b)* kir. kath. főgymn.; *c)* II. ker. kir. egyetemi kath. főgymn.; *d)* fővárosi IV. ker. főreáliskola; *e)* főv. VIII. ker. főreálisk.; *f)* II. ker. áll. reálisk.; *g)* V. ker. áll. főreálisk.; *h)* VII. ker. áll. gymn.; *i)* Dr. László M. nyilvános főgymnasiuma. — *Baja*: Cisterci rendi kath. főgymnasium; *Balázsfalva*: főgymnasium; *Belényes*: Gör. kath. főgymnasium; *Bártfa*: kath. gymnasium; *Besztercebánya*: kir. kath. főgymnasium; *Brassó*: *a)* kir. áll. főreáliskola; *b)* róm. kath. főgymnas.; *Csik-Somlyó*: kath. főgymn.; *Debreczen*: *a)* kegyesr. algymn.; *b)* városi főreáliskola; *Déca*: áll. főreálisk.; *Egyer*: Cisterci rendi kath. főgymn.; *Eperjes*: kir. kath. főgymn.; *Erzsébetváros*: róm. kath. Raphaeli gymn.; *Érsekújvár*: róm. kath. algymn.; *Esztergom*: *a)* városi reáltanoda; *b)* Szt. Benedek-rendi főgymn.; *Fehértemplom*: áll. főgymn.; *Félegyháza*: városi kath. algymn.; *Gyöngyös*: kath. nagygynasium; *Győr*: *a)* Szt. Benedek-rendi főgymn.; *b)* áll. főreálisk.; *Gyulafehérvár*: kath. nagygymn.; *Jászberény*: kath. főgymn.; *Kalocsa*: Jézus-társasági érseki főgymn.; *Kaposvár*: áll. főgymn.; *Kassa*: *a)* áll. főreálisk.; *b)* Premontrei rendi főgymn.; *Koszt-hely*: kath. gymn.; *Kecskemét*: *a)* áll. főreáltanoda; *b)* kegyesr. főgymn.; *Kézdivásárhely*: Minoriták algymn.; *Kis-Szeben*: kegyesr. gymnasium; *Komárom*: Szt. Benedekr. gymn.; *Kolozsvár*: kegyesr. főgymnasium; *Körmöcbánya*: áll. főreáliskola; *Léva*: kegyesr. főgymn.; *Lőcse*: *a)* kath. főgymn.; *b)* áll. főreáliskola; *Losonc*: áll. főgymn.; *Lajos*: Kath. magy. főgymn.; *Magyar-Órvár*: Kegyesr. gymn.; *Máramaros-Sziget*: Kegyesr. gymn.; *Marosvásárhely*: Kath. nagy-gymn.; *Miskolcz*: Minoriták kis-gymn.; *Munkács*: áll. gymn.; *Nagy-Beckerek*: Közs. főgymn.; *Nagy-Kálló*: áll. főreálisk.; *Nagy-Kanizsa*: Kath. főgymn.; *Nagy-Károly*: Kegyesr. nagygyumn.; *Nagykikinda*: Gymnasium; *Nagyszeben*: állami főgymn.; *Nagyszombat*: Érseki főgymn.; *Nagyvárad*: *a)* áll. főreáliskola; *b)* Prémont. főgymn.; *Naszód*: Gör. kath. főgymn.; *Nyitra*: Katholikus főgymnasium; *Pancsova*: Áll. reálgymn.; *Pápa*: Kath. gymn.; *Pécs*: *a)* áll. főreálisk.; *b)* Cisterciek főgymn.; *Podolin*: Kath. algymn.; *Pozsony*: *a)* Kir. kath. főgymn.; *b)* Ágost. ev. Lyceum; *c)* főreáliskola; *Pozsony-Szt.-György*: Kath. gymnasium; *Privigye*: Kath. algymn.; *Rozsnyó*: Kath. főgymnasium; *Rózsavár*: Kathol. algymnasium; *Sátoralja-Ujhely*: Kegyesr. gymn.; *Selmeczbánya*: Kath. nagy-gymn.; *Sopron*: *a)* Szt.-Benedekr. főgymn.; *b)* Lähne-intézet; *c)* áll. főreálisk.; *Sümegh*: állam. segélyezett vár. reáliskola; *Szabadka*: Községi főgymn.; *Szokolca*: Kath.

algymn.; *Szamosújvár*: Vár. örmény kath. algymn.; *Szatmár*: Kath. főgymn.; *Szeged*: a) Kegyesr. vár. főgymn.; b) áll. főreáltanoda; *Széckely-Füvehely*: a) Kath. főgymnas; b) állami főreáliskola; *Székesfehérvár*: a) áll. főreáliskola; b) Cisterciek főgymn.; *Szentes*: Városi 6 osztályú gym. és polg. fiúisk.; *Szilágy-Somlyó*: Minoriták magán gymnásiuma; *Szolnok*: Vár. kath. nagy-gymn.; *Szombathely*: Kath. főgymn.; *Tata*: Kegyesr. algymn.; *Temesvár*: a) Áll. főreálisk.; b) kath. főgymn.; *Trencsén*: Kath. főgymnásium; *Trsztena*: Kath. gymnásium; *Ungvár*: Kath. főgymn.; *Újverbász*: Algymnasium; *Újvidék*: Kir. kath. magyar főgymn.; *Veszprém*: Kegyesr. főgymn.; *Vác*: Kegyesr. főgymn.; *Vágújhely*: Izr. reáliskola; *Zombor*: áll. főgymn.; *Zenta*: Közs. gymnásium.

Országos m. kir. statisztikai hivatal. Budapest. — a) Magyarország áruforgalma Ausztria és más országokkal. 1886. VII.; b) Magyarorsz. áruforg. Ausztria és más országokkal. VI. évf. 1886. jan.—jún.; c) Statisztikai Évkönyv. XIV. évf. 6. és 11. füz.; d) Statisztikai közlemények az osztrák-magyar monarchia vasutairól 1884. évre.

Magyar földrajzi társaság. Budapest. — Földrajzi közlemények. XIV. 9.

M. kir. földtani intézet. Budapest. — a) Évi jelentés 1883 és 1884-ről; b) Földtani közlöny. XVI. 7/8.; c) A Vulkán-szoros földtani térképe.

Kir. magy. Tudomány-egyetem. Budapest. — 1887. tanévnek megnyitásakor tartott beszédek. (10 példány.)

Haynald-observatorium. Kalocsa. — Közlemények. 1886. 2. füz.

Magyar philosophiai Szemle szerkesztősége. Budapest. — Szemle. V. évf. 4/5. füz.

Zirczi apátság. — A cisztercei-rend személyzetének névtára. 1887.

II. Magánosoktól:

Bobula János. Budapest. — Pasigrafiai szótár a magyar nyelvhez.

Kempf József. Budapest. — Lykurgus szónok élete.

Kálmán Károly. Székes-Fehérvár. — Gloria in excelsis.

Dr. S. Mayer. Bécs. — Streiflichter auf den gegenwärtigen Strafprocess etc.

Dankó József. Esztergom. — Monumentum quinquagenariorum Sacerdotii Eminen-tissimi Domini Joannis Cardinalis Simor J. R. H. Primatis Archiepiscopi Strigoniensis.

N. Patuillard. Paris. — Tabulae analyticae fungorum. I—V. füz.

Lukács Ödön. Nyiregyháza. — Nyiregyháza szabad, kiváltságolt város története. I. kötet Nagyváradai káptalan. — A váradai káptalan legrégebbi statutumai.

Kétili Károly. Budapest. — Kórodai tanulmányok az arezideg bántalmairól.

Budapest főváros történelmi kiállítási bizottsága. Budapest. — A történelmi kiállítás kalauza.

Pongrácz Lajos. Ipolyság. — Szondi-album, drégeli emléklapok.

Érseki főgymnásium igazgatósága. Nagy-Szombat. — Simor-jubileum.

Verein der Aerzte in Krain. Laibach. — Festschrift des Vereines der Aerzte in Krain, anlässlich seines 25jährigen Bestandes.

Université de Liège. — Ouverture solennelle des cours année académique 1887.

Vámbery Ármin. Budapest. — Középzásiai utazása török fordításának harmadik kiadása.

Dr. Thirring Gusztáv. Budapest. — A Fertő és vidéke.

Simor-jubilaris album-bizottság. Esztergom. — Simor-album.

III. Nyomdaktól:

Görög-keleti egyházmegye nyomdája. Arad. — Calendariu. 1887.

Réthy és fia nyomd. Arad. — *a)* Cântările Vitleemului; *b)* Miculu Legendaru; *c)* Abecedaru german-romanu.

Franklin-társulat nyomdája. Budapest. — *a)* Számtani szemelvények; *b)* Sándor Mátyás. I. II.; *c)* Német nyelvtan; *d)* Nemzeti nőnevelés. VII. 5. 6. 7.; *e)* Felső nép- és polgáriskolai közlöny. III. évf. 13—16. sz.; *f)* Magyar történeti Életrajzok. II. évf. 5. füz.; *g)* Alterthümer der Bronzezeit in Ungarn; *h)* Látás-próbák; *i)* A székely művelődési egyesület Emlékkönyve; *k)* A bronzkor emlékei Magyarországon; *l)* A magyar telekkönyvi rendtartás; *m)* Földrajz reáliskolák számára; *n)* A tizenhét éves magyar államháztartás valóságos pénzügyi válságban; *o)* A kísérleti vegytan alapvonalai; *p)* Döntvénytár. Új folyam. XIV. köt; *q)* A magyar anyagi magánjog kézikönyve; *r)* Ködképek a kedély láthatárán; *s)* Gazdasági vegytan; *t)* Viharos élet; *u)* Földtani közlöny. XVI. 7/6; *v)* Gyümölcsészeti és kertészeti füzetek. VII. 8. 9; *x)* Congrès internationale d'Anthropologie. Compte-Rendu. II. vol. 1. 2; *y)* Jeles írók iskolai tára, XXVI; *z)* Emlékbeszéd; *aa)* Zeitschrift für die gesammte Ornithologie. III. Jahrg. Heft. 3; *bb)* Karpathenlieder; *cc)* Közönséges számtan; *dd)* Gyógyászat. 1886. 41. 42. sz.; *ee)* Buda ostromához; *ff)* Magyar művészek. 3—14. füz.; *gg)* Carmen panegyricum; *hh)* Turul. 1886. 3. füz.; *ii)* Művészi ipar. 1886. 10. 11. sz. *kk)* A magyar Szion dicsősége; *ll)* Monumenta Vaticana; *mm)* Magyar Salon. okt.—nov.

Hornvánszky Viktor nyomdája. Budapest. — *a)* Die Geschichte des Konstantinopolitanischen Patriarchats; *b)* Mein Zeugniß; *c)* Illustriertes evang. Hauskalender 1887; *d)* Evang. gymnasium tanterv; *e)* Magyar olvasókönyv. II. rész; *f)* Méhészeti zsebnaptár 1887; *g)* Borászati zsebnaptár 1887; *h)* Hálórú és béke. 15; *i)* Borászati lapok. 20. 21; *k)* Távirászati rendeletek tára. 45. 46. 47. 48; *l)* Községi közlöny. 42. 46; *m)* Telegrafügyi szemle. I. évf. 19. 20. füz.; *n)* Slovenské Noviny I. 123—137. sz.; *o)* Községi és körjegyzők naptára. II. évf.; *p)* Az anyátlan család; *q)* Slovenské Slabikár; *r)* Huszonöt év Magyarország történelméből 10/17. füz.; *s)* Tanáregyesületi közlöny. XX. évf. 3. füz.; *t)* Borgia Lucrezia.

Kir. magyar tudomány-egyetemi nyomda. Budapest. — *a)* Kath. theol. folyóirat. III. évf. 4. füz.; *b)* A budapesti kir. magy. tudományos egyetem könyvtárának címjegyzéke. X.; *c)* A m. kir. technol. iparmúzeum közleményei. IV. évf. 3. sz.; *d)* Nemzetgazd. Szemle. X. évf. 7. 8.; *e)* A budapesti kir. magy. tud. egyetem tanrende. 1887/7.; *f)* A budapesti kir. m. tud. egyetem tanulmányi, fegyelmi és leczkepézt. szabályzata; *g)* Gyógyászat. 38. 39-40. sz.; *h)* Néptanítók lapja. XIX. évf. 75—88. sz.; *i)* Herkules. III. évf. 38—44.

Buzárovits Gusztáv nyomdája. Esztergom. — Az esztergomi bazilika története.

Schodisch Lajos nyomdája. Felső-Eőr. — *a)* Illustriertes Volkskalender. 1887; *b)* Katalog.

Imreh Sándor nyomdája. Maros-Vásárhely. — *a)* Székely naptár. 1887-re; *b)* Anakreoni dalok.

- Fischel Fülöp nyomdája. Nagy-Kanizsa. — Miért és hogyan kell népszerűbbé tenni az iskola-takarékpénztárakat.
- Wajdits József nyomdája. Nagy-Kanizsa. — *a)* Legrégibb középegyiptomi álmoskönyv; *b)* Magyar- és erdélyországi új és ó kalendárium 1887-re.
- Krafft W. nyomdája. Nagy-Szeben. — *a)* Román-magyar szótár; *b)* Zwölfter Jahresbericht d. evang. Gemeinde; *c)* Das Archiv der Stadt Hermannstadt.
- Skarnitzel F. nyomdája. Szakolcza. — *a)* Zivy Ruženec; *b)* Zapisnica.
- Kirchner J. E. özv. nyomdája. Versecz. — Illusztrirter Hauskalender 1887.
- Bittermann nyomdája. Zombor. — Pénzügyi törvények és szabályok kézikönyve.

IV. Saját kiadásbeli munkák:

- A magyar Szent Korona és a koronázási jelvények története és műleírása. (Díszkiadás.) Ipolyi Arnoldtól.
- A magyar Szent Korona és a koronázási jelvények története és műleírása. 4o. Ipolyi Arnoldtól. *(Két példány.)*
- Képatlasz hozzá. *(Két példány.)*
- Erdélyi országgyűlési emlékek. XI. köt. Szerk. Szilágyi Sándor.
- Oklevéltár Bethlen Gábor diplom. összeköttetései történetéhez. Szerk. Óváry Lipót. Archaeologiai Értesítő; VI. 4.
- Archaeologiai Közlemények. XV. köt.
- Haraszi Gyula. A naturalista regényről.
- Simonds J. A. Renaissance Olaszországban. III. köt.
- Gide P. A nők joga. I. II.
- Bernát István. Észak-Amerika.
- Mac-Carthy Justus. Anglia története korunkban. II.
- Beöthy Zsolt. A szépprózai elbeszélés a régi magyar irodalomban. I.
- Heinrich G. A német irodalom története. I.
- Természettudományi Értekezések, XVI. 2. 3.
- Mathem. és természettud. közlem. XXI. 5. és Czimlap.

HARMINCZHETEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Rendkívüli összes ülés.

1886. december 6.

TREFORT ÁGOSTON akadémiai elnök úr elnöklése alatt.

242. Akadémiai elnök úr meghatott szavakkal előadja, hogy a rendkívüli összes ülés egybehívására azon súlyos veszteség készteté, mely Ipolyi Arnold volt osztályelnök. igazgató és rendes tagnak december 2-án bekövetkezett elhúnya által az egyházat, a társadalmat és főképp az Akadémiát érte. Melegen emlékezik meg az elhunyt nagy érdemeiről, melyeket a nemzeti közművelődés és tudomány szolgálatában szerzett, és fölkéri az Akadémiát, hogy a nagy elhunyt iránti kegyeletnek kifejezésére a kellő intézkedéseket tegye meg.

Az Akadémia mély fájdalommal fejezve ki a nemzeti közművelődés nagy bajnokának, az Akadémia egyik kiváló díszének elvesztése fölött, az elhunyt iránti tisztelete és kegyelele kifejezésére a következőket határozza:

a) Az Akadémia a veszteség fölötti mély fájdalomnak jegyzőkönyvi kifejezést ad;

b) A II. osztály megbizatik, hogy emlékbeszéd tartása iránt intézkedjék;

c) Az Akadémia koszorút helyez az elhunytnek ravatalára;

d) Ezen ülésből a jövő évi nagygyűlés elé indítvány terjesztetik, hogy Ipolyi Arnold arczképe az Akadémia képes termében elhelyeztessék;

e) A megholdogúlt temetésén az Akadémia küldöttség által képviselteti magát.

A küldöttség tagjai: Sztoczek József másodelnök vezetése alatt, Hunfalvy Pál, Szabó József, Pauler Gyula rendes és Zsilinszky Mihály, Szentkláray Jenő, György Endre, Heinrich Gusztáv levelező tagok.

HARMINCZNYOLCZADIK AKADEMIAI ÜLÉS.

A II. osztály kilenezedik ülése.

1886. december 6.

PULSZKY FERENCZ t. t. osztályelnök elnöklése alatt.

244. Dr. Szádeczky Lajos vendég felolvassa «Báthory István lengyel királylya választása» című értekezését.

Tudomásúl vétetik.

245. Szilágyi Sándor rendes tag bemutatja a báró Skrbenszky Fülöp-féle levéltárnak I. Rákóczi Györgyre vonatkozó iratait.

Tudomásúl szolgál.

246. Osztályelnök indítványozza: kéressék föl az Akadémia elnöksége, hogy a folyó hó 12-én Krakkóban Báthory István lengyel király és erdélyi fejedelem halálának háromszázados évfordulója alkalmából rendezendő Báthory-emlékünnepen, Akadémiánk részvétét a fejedelem sírjára kíséző levél mellett küldendő koszorú által kifejezni sziveskedjék.

A főtitkári hivatal megkerestetik, hogy ez iránt az Akadémia elnökségénél a szükséges lépéseket tegtegye.

HARMINCZKILENCZEDIK AKADEMIAI ÜLÉS.

A III. osztály kilenezedik ülése.

1886. december 13-án.

DR. THAN KÁROLY r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

247. Kruspér István r. t. felolvassa «A vacuum mérleg» című értekezését.

248. Horváth Géza l. t. megismerteti Daday Jenő kolozsvári egyetemi magántanárnak «Új adatok Erdély denevér faunájának ismeretéhez» című értekezését.

249. Elnök jelenti, hogy Gothárd hozzá intézett levelében tudatja, hogy a herényi obszervatoriumban sikerült neki a jelenleg látszó Barnard-Hartwig üstökösöt fotografálni. A legközelebbi osztályülésen részletesebben fog értekezni. Ezt előleges bejelentés gyanánt kéri venni. Nehány megküldött példány a fotografiai felvételből, az elszórt poralakú sötét pontok képében, az astrofotografia ezen alkalmazásának sajátos eredményét adja.

Tudomásúl vétetik.

250. Wartha Vincze l. t. bemutatja Asbóth pozsonyi tanár részéről «A keményítő mennyileges meghatározásának új módszerét» melyet ő eddig a tiszta keményítővel barium hidroxiddal vitt keresztül, de a melynek alkalmazásáról, olyan esetekben, midőn a keményítővel egyéb, s különösen nitrogéntartalmú testek is együtt vannak, folytatandó kísérletei által akar meggyőződést szerezni.

V. Igazgatósági ülés.

• 1886. december 19.

TREFORT ÁGOSTON akadémiai elnök úr elnöklése alatt.

69. Akadémiai elnök meleg szavakkal emlékezik meg azon súlyos veszteségről, mely az Igazgató Tanácsot is Ipolyi Arnold igazg. és tiszt. tag elhúnyta- val érte.

Az Igazgató Tanács ezen jelentést fájdalmas részvétének kifejezése mellett veszi tudomásul.

70. Olvassatik a nagyterem falfestményei tárgyában kiküldött bizottság következő jelentése :

Az akadémiai palota nagytermének történelmi festményekkel díszítése évek óta foglalkoztatja az Akadémiát. 1869-ben indult meg e czélra az adományok gyűjtése Horváth Mihály buzgó kezdeményezésére. A befolyt összegek tőkésítették, úgy hogy most már közel 20.000 forint áll rendelkezésre. A terv kidolgozására bizottság küldetett ki, mely az Ipolyi Arnold által előterjesztett javaslatot fogadta el. E szerint a magyar művelődés- és irodalomtörténet főbb mozzanatait vannak hivatva a falfestmények előtűntetni.

A terv valósítását ekkorig egy előleges kérdés megoldásának nehézségei késleltették.

A művészek összhangzó nyilatkozatai szerint a terem jelen befejezetlen és színtelen állapotában festmények befogadására nem lévén alkalmas, mellőzhetetlenül szükséges a mennyezetet, oldalfalakat, karyatideket aranyozással és decoratív festéssel rendeltetésének megfelelő állapotba hozni, ellenben az akadémiai bizottság nem érezte magát feljogosítva, hogy ily nagy költséget igénylő munkálatok keresztülviteléhez megegyezését adja.

Ezen nehézségek elhárítása végett a bizottság, a múlt november hó folyamán, Trefort Ágoston akad. elnök elnöklése alatt, két ülésben szakértőkkel és művészekkel beható tárgyalást folytatott. És a következőkben állapotott meg.

«A dekoratív munkálatokban, minden fényezés elkerülésével, a mellőzhetetlenül szükségesekre kell szorítkoznunk, úgy, hogy e czélra legfeljebb az alap fele, tehát 10.000 forint vehető igénybe. A tervek és költségvetések elkészítésével Schickedanz Albert műépítész bízott meg s azok átvizsgálására Ybl Miklós műépítész úr kérésre föl.

A bizottság ugyanakkor örömmel elfogadta hírneves művészünk Lotz Károly ajánlatát, mely szerint két nagy falfestmény elkészítésére vállalkozott. Az egyik a középkor alakjait szent István körül, a másik a renaissance és reformáció korának képviselőit Mátyás király körül csoportosítva, fogja feltűntetni. Egy-egy ilyen falfestménynek, mely három nagy mezőt fog a keskeny oldalfal karzatföldről részén elfoglalni, hatezer forint tiszteletdíj állapított meg. Az első kép cartonjainak kidolgozásához már hozzá is fogott.»

Az Igazgató Tanács a bizottság megállapodásait jóváhagyja, Lotz Károly részére 2000 forint előleg kifizetését elrendeli, és a nagyteremben tervezett dekoratív munkálatok megkezdését az 1887. évi akadémiai nagygyűlést követő időre határozza.

71. Főtitkár bejelenti, hogy báró Apor Károly urbéri papirokban 10,000 forintot, és Bogáthy Ferencz ungmegyei birtokos 400 forintot hagyományozott az Akadémiának.

Az Akadémia ügyésze megbizatik, hogy ezen hagyományok befizetése érdekében a kellő intézkedéseket tegye meg.

72. A földhitelintézet jelenti, hogy az Akadémia értékpapirjai között levő két első hazai takarékpénztári részvény 7800 és 8000 forint áron eladott, és a rendelkezésre álló készpénzből 50,000 forint értékű $4\frac{1}{2}$ %-os földhitelintézeti záloglevelet vásárolt.

Helyeslőleg tudomásul vétetik.

73. Az Akadémia ügyésze jelenti, hogy a közelebb elhunyt Horovitz Fülöp antiquarius az Akadémia bérházának IV. emeletén saját családjá és özv. Horovitz Imréné számára két lakást bérelt, és ezen két lakás után 880 forint házbérlétréteget van.

Az Igazgató Tanács nem szándékozik igénybe venni végrehajtási jogát a két özvegy ingóságaira és a hátralékot elengedi, azon kikötéssel, hogy mindketten február 1-jén az Akadémia bérházát hagyják el.

Ezzel kapcsolatban az Akadémia házgondnoka utasíttatik, hogy évnegyedenkint meggyőződést szerezzen magának a házbérek pontos befizetéséről és a hátralékosokról az elnökségnek haladék nélkül jelentést tegyen.

74. Olvassatik az Akadémia okt. 25-ikén tartott összesülésének határozata, melyben Szilágyi Dániel Konstantinápolyban elhunyt hazánkfia keleti kéziratokból és nyomtatványokból álló nagybecsű gyűjteményének az Akadémia könyvtára részére megvásárlása. 4500 frt árban ajánlatik, olyképp, hogy az előlegezett 2300 frt levonása után még fizetendő 2200 forint két évi részletekben fizetessék ki az örökösöknek.

Az Igazgató Tanács az Akadémia kívánatának megfelelően, a gyűjtemény megvásárlását elhatározza és a vételár kifizetéséről a költségvetésben fog gondoskodni.

75. Bemutattatik Kiszely Imre budapesti lakos kérvénye, melyben elhunyt nagybátyja id. Kiszely Imre budapesti házbirtokosnak az Akadémia javára tett hagyományából egy résznek átengedéseért folyamodik.

A folyamodvány a hagyatéki ügy elintézése és a hagyomány befizetése után fog tárgyalatni.

76. Bemutattatik Tasner Géza pénzügyi tanácsosnak néhai gróf Széchenyi István hátrahagyott irataira vonatkozólag a M. T. Akadémia és Tasner Antal örökösei között létrejött szerződés tárgyában benyújtott kérvénye.

Zichy Antal ig. tag fölkéretik, hogy ez ügyben a jövő ülés elé javaslatot tegyen.

77. Weisz Farkas kis-dobronyi lakos, ki a Román-féle hagyatékhhoz tartozó kis-dobronyi birtokot az Akadémiától megvásárolta, a birtokot régibb idő óta terhelő és tőle végrehajtás útján behajtott 70 frt 86 kr. adóösszegnek megtérítéséért folyamodik.

Tekintettel arra, hogy a bemutatott bizonyítványok szerint az adótarozás a birtok megvásárlása előtti időkből származik, a 70 frt 86 kr. visszafizetése határozatlik.

78. Özv. Csapó Dánielné, kinek férje egykor mint irnok az Akadémia szolgálatában állott, segélyért folyamodik.

Tíz forint kifizetése rendeltetik.

79. Rainprecht József nyugdíjazott házgondnok az eddig élvezett 400 frt betegségi segély engedélyezéséért folyamodik.

A költségvetés megállapításakor fog tekintetbe vétetni.

80. Reim Ferencz nyugdíjazott háziszolga segélyért esedezik.

A költségvetés megállapításakor fog tekintetbe vétetni.

NEGYVENEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Összes ülés.

1886. december 20.

TREFORT ÁGOSTON elnök, majd SZTOCZEK JÓZSEF másodelnök elnöklése alatt.

252. Szvorényi József t. t. felolvassa emlékbeszédét Tárkányi Béla 1886. február 16-án elhunyt tiszteleti tag fölött.

Az emlékbeszédek során közrebocsáttatik.

253. Sztoczek József másodelnök jelenti, hogy a decz. 6-iki rendkívüli összes ülés határozatából az Akadémia küldöttsége, az ő vezetése alatt, jelen volt dicső emlékü Ipolyi Arnold igazgató és rendes tagnak decz. 9-ikén Nagy-Váradon tartott ünnepélyes temetésén, egyszersmind a káptalani helynök előtt az Akadémia részvétét a súlyos veszteség fölött tolmácsolta.

Tudomásul vétetik.

254. Olvastatik Duka Tivadar l. t. levele, melyben jelenti, hogy Grote Arthur külső tag decz. 4-ikén Londonban elhunyt.

Az Akadémia fájdalmasan veszi tudomásul a kitünő orientalistának halálát, és a gyásztudósítást az I. osztálylyal közölni határozza.

255. Olvastatik a vallás- és közoktatásügyi miniszternek decz. 1-én kelt leirata, melyben az Akadémiát értesíti, hogy fölterjesztésére, a Fekesházy-alapítványból jutalmazandó (a nem magyar ajkú középiskolák szükségleteit szem előtt tartó) tanvagy segédkönyvek tárgyában az egyházi tankerületi hatóságok véleményes javaslatait kérte ki. Ezeket átteszi az Akadémiához, hat munkát ajánlva a megjutalmazásra. Egyszersmind közli, hogy az alapítványból most már évenként 500 frt fordítható jutalmazásra, és javasolja, hogy a megjutalmazott munkák kiadási joga a szerzőkre ruháztassék.

Az Akadémia a miniszteri leiratot mellékleteivel együtt az I. osztályhoz teszi át véleményadás végett.

256. Olvastatik az Igazgató Tanácsnak decz. 19-én tartott ülésében a nagyterem falfestményei tárgyában hozott határozata.

Örvendetes tudomásul vétetik.

257. Olvastatik az I. osztály jelentése József főherczeg czigány nyelvtana tárgyában, melyet gazdag tartalmánál és sikerült szerkezeténél fogva igen becses-

nek nyilvánít: egyszersmind azon óhajtást fejezi ki, hogy a munka, bár a fenséges szerző fogja is közzétenni, az Akadémia neve alatt lásson napvilágot.

Az Akadémia az osztály óhajtását magáévá teszi és József főherczeg ő fenségével közölni fogja.

258. A II. osztály jelenti, hogy a Nemzetgazdasági bizottság Kőrösi József I. tagot előadójává megválasztotta.

• Tudomásül vétetik.

259. A II. osztály jelenti, hogy Fejérpataky László és Károlyi Árpád lev. tagokat a Történelmi bizottság tagjaivá választotta.

Az Akadémia a választásokat helybenhagyja.

260. Olvassatik a II. osztály jelentése Szécsényi Molnár István 10.000 ftos alapítványa kamatainak fölhhasználása tárgyában. Az osztály azon nézetben van, hogy az alapítvány jövedelmeit az Akadémia rendes kiadásaira fordítva, az alapító azon intentiójának, melylyel azt nemzetgazdasági és közművelődési czélokra szentelé, megfelel; mivel azonban az alapító különös czélt is jelöl meg, a kézműipar fejlesztését, az osztály javasolja, hogy az Akadémia évenként ez alapítvány jövedelmeiből 100 ftot az Országos Iparművészeti Társulat rendelkezésére bocsásson, mely azt «Szécsényi Molnár István» díj gyanánt a hazai kézműipar fejlesztésére fordítandja.

Az Akadémia az osztály véleményét elfogadja és az Igazgató Tanács elé terjeszti.

261. A III. osztály jelenti, hogy a Hadtudományi bizottság Hollán Ernő t. tagot elnökké választotta

Tudomásül vétetik.

262. A III. osztály jelenti, hogy a Hadtudományi bizottság Rónai Horváth Jenő honvédszázadosot és a Ludovica Akadémia tanárát segédtaggá, egyszersmind helyettes előadóvá megválasztotta. Az osztály az előadói tiszt betöltése tárgyában, ezen, a szükség által parancsolt ideiglenes intézkedéséhez, bár az Ügyrend 42. §. b) pontjának nem felel meg, az Akadémia jóváhagyását kéri ki.

Az összes ülés Horváth Jenő századosnak helyettes előadóvá történt megválasztatását helybenhagyja.

263. A III. osztály jelenti, hogy a Hadtudományi bizottság megalakulása előtt is tényleg működött, és a helyettes előadó tiszteletdíja czímén 300 forint, a Katonai Évkönyv munkálataira 900 ftnyi kiadás vár fedezetre, a mely utóbbi tétel azonban csak a jövő évben lesz kifizetendő.

Az osztály ajánlatára, az Igazgató Tanács fölkéretik, hogy ezen kiadások fedezetéről gondoskodják.

264. Bemutattatnak az osztályok és bizottságok előterjesztései 1886. évi munkásságukról, valamint az 1887. évre szóló munkaterveik és költségvetéseik, ily rendben:

A) Az I. osztály részéről.

I. A Régi magyar költők tására 1886-ra utalványoztatott 1000 ft. Ebből felhasználtatott a VII. kötet 1—20. ívének szerkesztői díjára (íve 15 ft) 300 ft, nyomdai költség (íve 34 ft) 680 ft. Nem használtatott fel 20 ft, a mi az átruházás jogánál fogva az osztály értekezéseire fordítandó. Az 1887. évre a VI. és VII. kötet bevégzésére

szükséges 1000 frt. 15 ív írói díja (értekezés és jegyzés) íve 30 frt 450 frt, nyomdai költség íve 34 frt. 510 frt. két kötet borítéka 20 frt.	1000 frt.
II. A régi magyar nyomtatványok új kiadására 1886-ra felvé- tetett 500 frt. Ebből Dévai Máttyás munkájának 1—7. ívéért: szer- kesztői díj íve 7 frt 50 kr = 52 frt. 8—10. ívéért egy ív szerkesztői díja 15 frt = 45 frt. nyomdaköltsége 1—10 ívig, íve 20 frt = 200 frt.; Pesti Gábor négy evangelistái 33—34. ívéért. szerkesztői díj íve 15 frt = 30 frt. nyomdaköltség íve 20 frt = 40 frt. Boriték Dévai-hoz és Pesti-hez 40 frt = 407 frt 50 kr. Nem használtatott fel 92 frt 50 kr., mely összeg az átruházás jogánál fogva az osztály értekezé- seire fordítandó. Az 1887-ik évre szükséges szintén 500 frt. a régi magyar meseírók kiadására 500 frt = szerkesztői díj 135 frt (18 ívrt íve 7 frt 50 kr.) nyomdaköltség. íve 20 frt = 360 frt. összesen 495 frt.	500 frt
III. Simonyi Zsigmond a Magyar határozók című munkájára 1886-ra fölvétetett 685 frt. Azonban a szerző hosszasan betegeskedvén, a munka hézagait nem pótolhatta s a munka ki nem nyomtatott. A megmaradt összegből az átruházás jogánál fogva 324 frt az osztály értekezéseire fordítatik. 361 frt a Nyelvtudományi bizottság költsé- geinek pótlására. Az 1887-ik évre szükséges a két kötetes mű megkez- désére, mintegy 40 ív. tiszteletdíja ívenként 30 frt. nyomtatási költsége is ívenként ugyanannyi.....	1200 frt.
IV. A Nyelvemléktárra 1886-ra felvételett 800 frt. ebből kifizet- tetett a XIII. kötet bevégzésére 237 frt 70 kr. s a XIV. kötet nyomtatá- sára a conto 540 frt = 777 frt 70 kr. 1887-re szükséges a XV. kötetre	800 frt.
V. A Nyelvtörténeti szótárra 1886-ra fölvétetett 1800 frt. mely összeg teljesen felhasználott. A szerkesztő bizottság jelentése szerint a revisió és a szerkesztés már annyira haladt, hogy a jövő évben 20 ívnyi terjedelemmel két füzet fog kiadatni; a nyomtatás ívenként 50 frtra van becsülve (600 példányban) de ez még nincs véglegesen megállapítva. Költségére felveendő 1120 frt. továbbá a szerkesztőknek a végrevisió megtételére s a correctura végzéséért az eddigi tisztelet- díj 1800 frt; összesen.....	2920 frt.
VI. A Thewrewk Emil Festus-codexére 1886-ra felvételett 330 frt. E kiadás már öt év óta foly. de egy pár évben semmi sem nyoma- tott, mert Thewrewk Emil új adatokat és codexeket találva, kénytele- len volt a kiadást felfüggeszteni. Eredetileg 18 ívre volt tervezve a kiadás, de az újabb adalékok hozzájárultával 30 ívnél is többre fog menni. Tizennégy ív tiszteletdíja és nyomdaköltsége fedezve van, a hátralevő ívek nyomdaköltségének egy része, az 1886-ra felvett összegből a class. philologiai bizottság részéről ez év végén felajánlott 569 frt- ból fedeztetett. A jövő évre kérendő 1000 frt. azonban mind az írói tiszteletdíjra, mind a nyomdaköltségre nézve a változott körülmé- nyekhez képest új megállapodás létesítendő.....	1000 frt.
VII. Finály Henrik l. t. »Hogy is mondják ezt magyarul« című munkája az osztálytól kiadásra elfogadtván, mintegy 20—22 ív tisztelet- díjára és nyomtatására, ívenként 30 frt tiszteletdíj s ugyanannyi a nyom- tatási költség is 600 példányban, szükséges.....	1320 frt.

VIII. Ferenczy József, A magyar hirlapirodalom története című pályadíjt nyert munkáját kijavítva az osztályhoz benyújtván, kiadásra elfogadtatott, még pedig oly módon, hogy az osztály 400 frttal fedezze a tiszteletdíjt, a munka nyomtatási költségeit pedig az Athenaeum. Ennélfogva tiszteletdíjra szükséges..... 400 frt.

IX. Bayer József, A magyar színészet története című munkáját, mely a Kisfaludy-társaság pályázatán jutalmat nyert, az Irodalomtörténeti bizottság kiadásra elfogadta, azonban csak 440 forintot vehetett fel reá költségvetésébe, holott a munka mintegy 50 ívnyi és két kötetben kiadandó. Ezért felkérte az osztályt, hogy vegyen fel saját költségvetésébe az 1887-ik évre legalább 1000 forintot. A tiszteletdíj egész összegben határozatott meg, nem ívek szerint, 1000 forintban; a nyomdaköltség ívenként 30 frt. 6—700 példányban. 1000 frt.

X. Az osztály értekezéseire 1886-ra fölvétetett 1421 frt. Ez összeg teljesen felhasználott, sőt elég sem volt. A hiány 436 frt. részint a Magyar költők tára és a Régi magyar nyomtatványokra felvett összegek maradékaiból, részint a Simonyi Zsigmond ki nem adott könyve összegéből fedeztetett. Az 1887-ik évre szükséges 1800 frt.

XI. Ide járul még a Nyelvtudományi bizottság költségvetése, mely az osztályával együtt felterjesztendő, s mely a következő:

Jelentés a **Nyelvtudományi Bizottság** 1886. évi működéséről, és költségelőirányzata az 1887. évre.

Az 1886. évre engedélyezett — összesen 7645 frt költségét a Nyelvtudományi bizottság a következő munkafolytatásra és könyvkiadásra használta föl:

I. Ügyviteli költség:

Az engedélyezett 450 frtból fordított:

A bizottsági előadó és szerkesztő díjazására	400 frt — kr.
Apró költség (két akad. szolgának ajándéka 20, posta 12, a voltjak textusok szedőjének ajándék 18.)	50 > — >

II. Könyvkiadás:

1. *A Nyelvtudományi közlemények* XX. köt II. és III. füzetéért *tiszteletdíj*

.....	600 > — >
Ugyan-e két füzet (= 20 ív) nyomtatására (borítékkal és füzéssel, egyenként 297 frt)	594 > — >
A XX., I. füzetének nyomdai költségéből hátralék	147 > 50 >
Az <i>Ugor füzetek</i> (különnyomat) 7. számának nyomdai kiállításáért maradt hátralék	66 > 20 >
Az <i>Ugor füzetek</i> (különnyomat) 8. számának (= 136 lp. = 8½ ív) nyomdai kiállítására	48 > 85 >
	1456 frt 55 kr.

2. *Munkácsi* Bernát *oltják* népnyelv szövegeinek kiadására, az ez idén fölvett 10 ív után:

a) tiszteletdíj	300 frt — kr.
b) nyomtatás	290 > — >
	590 frt — kr.

3. *Kúnos Ignác* török népköltési gyűjteménye
I. köt. (*Oszmán-török népmesék*) kiadására az
ez idén fölvetett 10 fv után :

a) tiszteletdíj	300 frt — kr
b) nyomtatás	290 » — »
	<hr/> 590 frt — kr.

III. Készülő munkálatok :

1. Az új Magyar *Téjszótár*ra :

Dr. Szinnyei Józsefnek tiszteletdíj előleg.	600 frt — kr.
Anyagszerzés : Gyórfly Iván nyelvészeti hagyatékának megvételére	100 » — »
	<hr/> 700 frt — kr.

2. A magyar *mesterműszótár*ra :

Frecskay Jánosnak tiszteletdíj előleg a felvett 600 frtból.	200 frt — kr
---	--------------

IV. Segélyezések :

1. *Nyelvészeti tanulmányutak* segélyezésére :

Dr. Halász Ignácznak újabb <i>Iappföldi</i> útjára	400 frt — kr.
Dr. Kúnos Ignácznak Törökországban	200 » — »
Dr. Munkácsi Bernátnak, hogy a tavali útjáról hozott votják nyelvanyagot kidolgozhassa segélydíjjal	600 » — »
	<hr/> 1200 frt — kr.

2. A *Magyar Nyelvőr* segélyezésére
 1500 frt — kr. |

A <i>Philológiai Közlöny</i> »	1000 » — »
	<hr/> 2500 frt — kr.

A fentebbi tételeket összegezve :

I. Ügyvitel	450 frt — kr.
II. Könyvkiadás : 1.	1456 » 55 »
2.	590 » — »
3.	590 » — »

III. Készülőmunkálatok :

1.	700 » — »
2.	200 » — »

IV Segélyezések : 1.	1200 » — »
2.	2500 » — »
	<hr/> 7686 frt 55 kr.

Összesen

Az engedélyezett 7645 frt-hoz hasonlítva mutatkozik több-kiadás	41 frt 55 kr.
---	---------------

Az osztály részéről a bizottságnak virement útján — átengedett 362 frtból még fedeztetett :

a) A fent kimutatott több-kiadás	41 frt 55 kr.
b) Munkácsi <i>votják</i> szövegeinek 11—15. íve után való tiszteletdíj	150 » — »
	<hr/> Átvétel 191 frt 55 kr.

Áthozat 191 frt 55 kr.

c) Kúnos, <i>Oszmán-török népmesék</i> 11—15. íve után tiszteletdíj (150) és mellékköltség (szedőnek 20) 1—15. ívért	170 > — > 361 frt 55 kr.
--	-----------------------------

Az 1887. évben a Nyelvtudományi bizottság munkálkodásának folytatására a következő költséget szükségesli:

I. Ügyviteli költség:

a) Előadó és szerkesztő díjazása	400 frt — kr.
b) Alkalmi apró költség (előforduló postai és correctura költségre való tekintetből 50 forinttal több az eddiginél)	100 > — > 500 frt — kr.

II. Könyvkiadás:

1. A *Nyelvtudományi közlemények* XXI. kötetéből 20 ív, mely 4 füzetben a 5 ív, és pedig negyedévenként fog megjelenni 20 ív után

tiszteletdíj	frt 600.—
nyomatás	> 560.—
4 boríték és fűzés	> 49.—
	<hr/> frt 1209.— = 1209 frt — kr.

2. *Munkácsi Bernát voltják népszerű szövegeinek* kiadása mintegy 18 ívre terjed; ebből még fedezendő 11—18 ív (= 8 ív)

nyomatása	frt 224.—
boríték és fűzés	> 23.—
16. 17. 18. ív tiszteletdíja	> 90.—
	<hr/> frt 337.— = 337 frt — kr.

3. *Kúnos Ignác, török népköltési gyűjteménye* I. köt. (oszmán-török *népmesék*) kiadásának befejezésére 11—16 (= 6 ív)

nyomatása	> 168.—
boríték és fűzés	> 22.—
16-ik ív tiszteletdíj	> 30.—
	<hr/> frt 220.— = 220 frt — kr.

4. *Kúnos Ignác, török népköltési gyűjteménye* II. köt. (oszmán *török népdalok*) elkezdésére 10 ív után

tiszteletdíj	frt 360.—
nyomatás	> 280.—
	<hr/> frt 580.— = 580 frt — kr.

5. *Halász Ignác, idej lappföldi utjáról hozott svédlapp szövegeinek (Ume és Tornio-lappmarki nyelvmutatványok mint Ugor*

füzetek 9. szám) kiadására mintegy 10 év			
után	tiszteletdíj.....	frt 300.—	
	nyomatás	> 280.—	
		frt 580.—	
Ugyancsak Halász Ignácznak <i>Jemsländi-lapp szótárának</i> kiadása elkezdésére		} = 870.—	
5 év után :	tiszteletdíj.....		frt 150.—
	nyomatás		> 140.—
			frt 290.—
6. A <i>Nyelvtudományi közlemények</i> eddig megjelent 20. kötetéhez való <i>Tárgymutató</i> kiadására 2 év (apróbb betűvel való szedés)			
	nyomatása.....	frt 70.—	
	tiszteletdíj.....	> 60.—	
		frt 130.— = 130 frt — kr.	

III. Készülő munkálatok :

1. Az új magyar *Tíztisztár*-ra, melynek a szerkesztő jelentése szerint, a jövő év végeig be lesz fejezve az anyaggyűjtése, úgy mint ez évben tiszteletdíj-előleg..... 600 frt — kr.
2. A magyar *Mesterműszótár*-ra, mely a szerkesztő jelentése szerint mintegy 50 ívre terjedőleg, a jövő év végéig el fog készülni (az eddig összesen fölvetett 770 frt után) tiszteletdíj-előleg..... 600 frt — kr.

IV. Segélyezések :

1. Dr. *Munkácsi Bernát* egy második oroszországi tauulmányútra ajánlkozott, még pedig ez úttal a *coqulok* földére a *coqul nyelv* és szellemi élet kutatása céljából. Az útat, a melyre jövő év tavaszán indulna el, öt hónapra tervezi. A Bizottság elfogadta ez ajánlatot, mely nyelvtudományunknak igen fontos szolgálatot ígér. Az ajánlkozó első oroszországi (a votjások közt tett) útjának fényes eredményével eléggé megmutatta, hogy ő ilyen vállalkozásra minden tekintetben képesített ember — a kit pedig majd ezen újabb földadat kivitelében az első utazása közben szerzett sok gyakorlati tapasztalat is fog segíteni. Útjának segélyezésére a Bizottság 1500 frt föl vételét határozta el..... 1500 frt — kr.
 Ugyancsak dr. Munkácsi Bernátot kívánja a Bizottság jövő tavaszig (április végéig) havi 50 frt díjjal segélyezni, hogy *votják szótára* kidolgozását elvégezhesse. 4 havi díj..... 200 frt — kr.
 1700 frt — kr
2. Dr. *Künos Ignác*, Törökországban való tartózkodása alatt eddig igen becses — nemcsak nyelvészetiileg, hanem tartalmuknál fogva is érdekes

— népköltési szövegeket gyűjtött, melyek kiadását a Bizottság már elkezdette. Ez idén öt 200 frttal segélyezte. a jövő évre 500 frtot ajánl a Bizottság, megjegyezvén, hogy öt a gyűjtött szövegeihez való <i>török-magyar-szótár</i> kidolgozására is föl-szólította.....	500 frt — kr.
3. A <i>Magyar Nyelvőr</i> segélyezésére úgy, mint eddig	1500 frt — kr.
A <i>Philologiai Közöny</i> segélyezésére hasonlóképen	1000 frt — kr.
	<hr/> 2500 frt — kr.

A fentebbi tételeket összegezve :

I. Ügyvitel	500.—
II. Könyvkiadás	
1.	1209.—
2.	337.—
3.	220.—
4.	580.—
5.	870.—
6.	130.—
III. Készülő munkálatok	
1.	600.—
2.	600.—
IV. Segélyezések	
1.	1700.—
2.	500.—
3.	2500.—
az 1887. évi szükséglet összesen	<hr/> frt 9746.—

XII. Továbbá az Irodalomtörténeti bizottság költségvetése, mely szintén az osztályával együtt felterjesztendő, a következő :

Jelentés az Irodalomtörténeti bizottság 1886. évi működéséről.

Megjelentek a bizottság által kiadva :

1. Irodalomtörténeti Emlékek. I. kötete. 40 íven.
2. A M. T. Akadémia könyvtárban levő ősnymtatványoknak jegyzéke. 25 íven.
3. Régi magyar költők tára V. kötete. 27 íven.

Közelebb meg fognak jelenni :

1. Pesti Gábor. Négy evangelisták fordítása. 34 íven.
2. Dévai Mátyás. Az tiz parantsolatról stb. 10 íven.
3. Bécsi és jénai egyetemeken tanuló magyarok névsora. 12—14 íven.

Szerkesztés alatt van :

1. Kazinczy Ferencz összes munkáinak kiadása.
2. Régi magyar költők tára. VI. VII. kötete.
3. Szabó Károly bibliographiai művének III. kötete.

A folyó évi költségvetés rovatai szerint :

1. Irodalomtörténeti Emlékek II. kötetére felvétellett 600 frt
Ez összegből az I. kötet bevezetésére fordít-
tatott.....

331 frt 77 kr

Ez összegből a II. kötet nyomtatási költségeire (1—10 ív)		268	frt	23	kr.	
2. Külföldi egyetemeken tanult magyarok névsorának kiadására.....	400	frt.				
Ez összegből e czélra semmi sem fordítottván, a bizottság által ez összeg is az Irodalomtörténeti emlékek II. kötetének nyomdai költségeire átványoztatott (11—26 ív).....	400	>	—	>		
3. Monographiák kiadására felvétellett	440	>				
Ez összegből Hellebrant Árpádnak. Ösnyomatványok című munkájáért tiszt. díj hátralékban fizettetett.....	320	>	—	>		
Ugyanezen munka revisiójáért Ábel Jenőnek	120	>	—	>		
4. Figyelő című folyóirat segélyezésére.....	160	>	160	>	>	
5. Előadó tiszteletdíja	400	>	400	>	>	
	<hr/>		2000	frt	2000	frt
				—	kr.	
A) Szabó Károly bibliographiai művére	1000	frt.				
Mivel a munka 1887-ben már sajtó alá kerül. tiszteletdíjúl Szabó Károlynak előlegképen	1000	frt.				
B) Régi magyar költők tára VI VII. kötetére.....	1000	frt.				
Ez összegből a VII. kötet 1—20 ívének szerkesztői díja (à 15 frt)...	300	frt.				
Ez összegből a VII. kötet 1—20 ívének nyomdai költsége (à 34 frt) ..	680	frt.				
Ez összegből nem használtatott fel				20	frt.	
C) Régi magyar nyomtatványok kiadására.....	500	frt.				
Dévai Mátyás munkájának 1—7 ívéért szerkesztői díj à 7 frt 50 kr.	52	frt	50	kr.		
8—10 ívért à 15 frt	45	frt.				
Nyomdai költség 1—10 ívért à 20 frt	200	frt.				
Pesti Gábor Négy evangelistái 33—34 ívért szerkesztői díj à 15 frt. .	30	frt.				
nyomdai költség à 20 frt	40	frt.				
Boriték Dévaihoz.....	20	frt.				
Boriték Pestihez.....	20	frt.				
Nem használtatott fel				92	frt	
				50	kr.	
D) Kazinczy Ferencz művei kiadására felvétellett	1000	frt.				
Előleg adatott néhai dr. Nagy Sándornak	100	frt.				
Nem használtatott fel				900	frt.	

E) Horvát István levelezése kiadására felvétellett	500	frt
Ez összegből semmi sem használtott fel		500

Az Irodalomtörténeti bizottságnak 1887. évi költségelőirányzata.

<i>A)</i>		
1. Az Irodalomtörténeti emlékek II. kötetére (II. részlet)	600	frt
2. Monographiák kiadására	440	»
(Bayer József. A nemzeti játékszín története.)		
3. Külföldi egyetemeken tanult magyarok névsorára	200	»
4. Bessenyei György művei gyűjtésére s másolására	200	»
5. A Figyelő cz. folyóirat segélyezésére	160	»
6. Előadó tiszteletdíja	400	»
	2000	frt
<i>B)</i>		
Szabó Károly bibliographiai műve III. kötetére	1000	»
<i>C)</i>		
Kazinczy Ferencz összes művei kiadására	1000	»
<i>D)</i>		
Horvát István levelezése kiadására	500	»
<i>E)</i>		
Magyar írók névtára I. kötetének szerkesztési költségeire	1440	»
(I. kötet, 36 ív apró betűkkel, sűrűn nyomtatott 1 ívért 40 frittal)		
	Összesen:	5940

XIII. Végre a Class. philologiai bizottság költségvetése, mely szintén az osztályával együtt felterjesztendő, a következő:

A classica-philologiai bizottságnak

1886-ról szóló számadása.

A bizottság az eredetileg kért 3136 frt helyett csak 2836 frtot (tehát 300 frittal kevesebbet) kapott ez évi költségeinek fedezésére. A kapott összeghez képest az 1886-ra szóló költségvetés végleg így állapított meg:

1. Előadói tiszteletdíj	400	frt.
2. Thukydides I. kötetére	850	»
3. Gaiusra	725	»
4. A Pindar-scholionokra	761	»
5. A bírálatok díjazására	100	»
	Összesen:	2836

Ebből elköltenett:

a 1. tétel: az előadói tiszteletdíj	400	frt.
a 2. tételből (minthogy Thukydides I. kötetének eddig csak a magyar kiadása készülhetett el, a melyért az írói tiszteletdíj már a múlt évi költségből fedeztetett, a bilingvis kiadás költsége a jövő évre marad)	—	»

a 3. tétel helyett (minthogy czélszerűbbnek bizonyult az egész Gaiust sűrűbben szedni s a két évre tervezett két kötet helyett egyszerre egy nagyobb kötetben adni ki).....	1036 >
tehát 311 frttal több mint előirányozva volt (fedezetett a Thukydidesre el nem költött összegből.)	
a 4. tételből (minthogy a Pindar-scholionok szedése az apparatus criticushan teendő pótlások miatt megakadt).....	— >
az 5. tételből, t. i. a bírálatok díjazására szánt 100 frtból ..	70 >
tehát 30 frttal kevesebb mint előirányozva volt.	
E szerint az 1886. évi összes kiadás :	1506 >
Minthogy a Pindar-scholionok kiadása a jövő esztendőben elkészül, s ennél fogva az ez évre megszavazott költségre is szükség lesz, nyomtatási költség fejében az egész tétel még ezen év kiadásai közé vétetett föl.....	761 >
Az összes kiadás tehát	2267 >

Ezt levonva a rendelkezésünkre megszavazott 2836 frtból

marad 569 frt.

Minthogy az osztály kiadásában megjelenő Festus költségeinek fedezésére ez évre csak 330 frt volt fölvéve, s ennél fogva még 26 ívnek teljes díjazása szükséges, az említett maradék ezen költség törlesztésére fordítható.

Az 1887-re szóló költségvetés.

1. tétel. Előadói tiszteletdíj	400 frt.
2. tétel. A) <i>Thukydides</i> I. kötetének bilingvis kiadására	
a) 20 ív görög szedés, íve 25 frtjával számítva	500 frt.
b) e szöveg correcturájáért	60 >
B) II. köt. a) 10 íve után járó írói (s revisiói) tiszteletdíja	300 >
b) 20 ív görög szedés.....	500 >
c) ennek correcturája	60 >
3. tétel. a Pindar-scholionok kiadására	700 >
4. tétel. A Thewrewk-féle Görög Anthologia-fordítás kiadására (körülbelül 8 ív.)	
Írói tiszteletdíj 8 ív után, ívét 30 frtjával számítva ..	240 frt.
Görög szedésért ívét 25 frtjával számítva	200 >
A görög szöveg correcturájáért	24 >
5. Bírálatok díjazására	100 >
Összesen :	3084 frt.

A Classica-philologiai bizottság e szerint az 1887. évre összesen 3084 frtot kér, beleértve már az országos dotatiót, mely az Akadémia elnökének az Igazgató Tanács f. é. január 24-én tartott üléséből kelt leirata szerint 1200 frtot tesz.

B) A II. osztály költségvetése.

I. Az osztály munkálataira :

1. Értekezésekre	4000 frt
2. Ipolyi Arnold a magyar szent koronáról	

Átvitel 4000 frt

	Áthozat	4000	frt
írt monográphiája ivrétől kiadásának nyomdai költségeire.....		2000	»
3. Wlassics Gyula «A tettesség és részesség tana» II. befejezésére.....		400	»
4. Fröhlich Róbert «Magyarország hely- és néprajza az ókorban».....		1000	»
5. Péch Antal «A bányászat története» tiszteletdíja.....		750	»
6. Rentmeister Antal: «Lex Falcidia».....		600	»
7. Schvarcz Gyula: «A tömeg uralma Athénben» segélyezésére.....		450	»
8. A Philosoph. Irók Táranak segélyezésére.....		600	»
9. A Philosophiai Szemle segélyezésére.....		400	»
10. A Földrajzi Közlöny segélyezésére.....		600	»
11. A Magyar Könyvszemle segélyezésére.....		300	»

11.100

II. A Történelmi bizottság munkálataira:

a) A bizottság közvetlen feladataira:

1. A Magyar Országgyűlési Emlékek X. köt.	900	»
2. Az Erdélyi Országgyűlési Emlékek XII. köt.	1400	»
3. Az Anjoukori Okmánytár VI. kötetére.	1000	»
4. Thaly Kálmán: Beresényi-család II. köt. befejezése és az Archivum Rakocianum indexére.....	1000	»
5. Nagy Imre: «Hazai Okmánytár» VIII. köt. befejezésére.....	400	»
6. Szádeczky és Polkowski: «Báthory István Oklevéltára».....	450	»
7. Geléich: «Ragusai Oklevéltára».....	600	»
8. Beke Antal: «II. Rákóczy György portai levelezése» II.....	600	»
9. Index Wenzel: «Árpádkori új okmánytárhoz».....	600	»
10. Gergely Sámuel: «Alvinczy Péter okmánytára» III. kötetére.....	850	»
11. Kammerer és Velits: «Defterek» II. köt.	600	»
12. Marczali: «II. József» III. kötetének megkezdésére.....	600	»
13. Bethlen Gábor levelezésének különnyomataira.....	40	»
14. Pesty Frigyes: «Történelmi helységnévtár»	1000	»
15. Wenzel Gusztáv: «A mezőgazdaság története Magyarországon».....	1000	»
16. Másolások, könyvkötő stb.....	560	»
17. Előadó tiszteletdíja.....	400	»

12,000

frt

b) Gróf Teleki József «A Hunyadiak kora Magyarországon» című művének folytatására az 1887. évre előirányzott költség (külön alap)..... 1.200 frt.

III. Az Archaeologiai bizottság kiadásaira :

1. Az Archaeologiai Értesítőre. ugymint :		
a) nyomdai költség	1700	frt
b) írói tiszteletdíj	1200	»
c) fényképek, rajzok, metszetek	1000	»
d) szerkesztési apró költségek	210	»
		3110
2. Szerkesztői tiszteletdíj		300
3. Az Archaeologiai Értesítő nyomdai tartozása 1886-ról		995
4. Az «Archaeologiai Közlemények» és a «Corpus Nummorum Hungariae»		1338
5. «Az ötvösség remekei Magyarországon» segélyezésére		1000
6. Előadó tiszteletdíja		300
		7.043

IV. A Nemzetgazdasági bizottság munkálataira :

a) A bizottság közvetlen feladataira :		
1. A Nemzetgazdasági Írók Tárára	1500	frt
2. A Budapesti Szemle segélyezésére	1200	»
3. A Nemzetgazd. és Statisztikai Évkönyv segélye	300	»
4. A Nemzetgazdasági Szemle segélyezésére	2000	»
5. Előadó tiszteletdíja	200	»
		5.200

b) A Kereskedelmi Műszótár költségvetése :

1. A főszerkesztő hátralékos tiszteletdíja 1886-ról	300	frt
2. A másodszerkesztő tiszteletdíja	600	»
3. Felülvizsgálatok, revisiók stb.	250	»
		1.150
		37.693

Jelentés a Történelmi bizottság 1886. évi működéséről.

A költségvetésbe felvettek közül *teljesen elkészültek* :

1. Erdélyi Országgyűlési Emlékek. XI. k.
2. Anjoukori Okmánytár. V. kötet.
3. Velics : A defterek I. kötet.
4. Mircse : Bethlen Gábor.

Sajtó alatt vannak s félig kinyomattak :

a) *Bercsényi* II. kötet, melyből 15 ív ki van nyomva. Ennek tiszteletdíja 450 frt kiutalványozandó.

b) *Nagy Imre* Hazai Okmánytárának eleje, melyből 3 esetleg 400 frt fizetetlen. Ezen összeg átviendő a jövő évre.

c) *Szadeczky* Báthoryja. melyből 20 ív ki van nyomva. 19 $\frac{1}{2}$ ív szöveg lévén, ennek tiszteletdíja 592 frt 50 kr., ki lévén 150 frt fizetve, utalványozandó 442 frt 50 kr.

d) *Beke* Báthory portai összekötetési II. kötet.

e) *Index* az Árpádkori Codex Dipl. hoz., melyből a 11--22-ig terjedő ívek készültek el.

f) *Bethlen Gábor* leveleinek különlenyomata a Történelmi Tárból.

g) *Gelcich* Raguzai Okmánytár, melyből 5 ív készült el.

Nemzetgazdasági bizottság.

I. Jelentés az 1886. évi működésről.

A bizottság elnökévé Trefort Ágoston, alelnökévé Kautz Gyula, előadójává Kőrösi József választott.

A bizottság két irányban fejt ki működést, a mennyiben egyrészt munkák kiadásával, illetőleg segélyezésével, másrészt szakkérdések tárgyalásával foglalkozik.

Saját kiadványai ez évben a következők voltak:

1. Kiadta Hume Dávid. «Közgazdasági Tanulmányai»-t Kőrösi József fordításában és Quesnay és Turgot egyes értekezéseit Fenyvessy Adolf fordításában, mely kiadványok a «Nemzetgazdasági Irók Táranak» első két kötetét képezik.

2. A «Kereskedelmi Műszótár», melyet Ballagi Mór és György Aladár szerkesztenek. Ezen műből az első, német-magyar rész 22 $\frac{1}{2}$ ívnyi terjedelemben már tökéletesen ki van szedve.

Támogatta a bizottság a Budapesti Szemlét 1200 frral a czélra, hogy ezen kiváló folyóiratban szakmája legalább 20 ívnyi terjedelemben legyen képviselve; a múlt évben a Budapesti Szemle e 20 ív helyett 28 $\frac{1}{2}$ ívnyi közleményt hozott. 600 frral támogatta a György Endre szerkesztése alatt megjelenő Nemzetgazdasági Szemlét. A Földes Béla által szerkesztett Nemzetgazdasági és Statisztikai Évkönyv segélyezésére 942 frt 50 krt. szentelt.

Előadások ez évben, a bizottságnak sokáig húzódó szervezkedése következtében nem tartottak, azonban gondoskodás történt, hogy a jövő évben ily előadások tartassanak. E tekintetben a bizottság december hó 14-én tartott ülésében a következő elvi határozatot hozta:

«A bizottság azon nézetének ad kifejezést, hogy magának a teljes akadémiai osztálynak színe elé különösen oly előadásokat kellene hozni, melyek tartalmilag inkább elvont és theoretikai érdekek, holott a nemzetgazdasági politikának és statisztikának gyakorlati érdekű kérdéseit, ugyszintén azokat, melyek speciális tartalmuknál fogva csak szűkebb szakkört érdekelnek, czélszerűbb volna a bizottság számára fentartani, hangsúlyoztatván egyúttal azon körülmény, hogy ezen kérdéseknek a bizottságban való tárgyalása az akadémiai fölolvasásoknál nem szokásos eszmecsere által különös érdeket nyerne. Egyúttal kívánatosnak mondatik, hogy az előadások kiválasztása oly rendszer szerint történjék, hogy a nemzetgazdasági és statisztikai kérdések különféle szakmái lehetőleg határozott egymásutánban kiválasztassanak, valamint hogy hazánk különböző vidékeinek anyagi és kereseti állapota a helyszinén lakó szakférfiak fölhívása által a szak- és a nagy közönség tudomására hozassanak.»

II. Az 1887. évi költségvetés.

A Nemzetgazdasági Írók Tárából ez évben meg fog jelenni Smith Ádám: «A Nemzeti Jólét Természetéről» fordítja Heltai Ferencz: Malthus Róbert: «A Népesedés» fordítja György Endre, és Ricardo Dávid: «A Közgazdaság Alapelvei» fordítja Láng Lajos.

Ezen fordítások mintegy 75 ívre fognak terjedni, melyeknek írói díjára 20 frt-jával 1500 frt irányoztatott elő, míg a múlt évben 1465 frt.

A Budapesti Szemle valamint a múlt évben, úgy az idén is 1200 frttal volna segélyezendő.

A Nemzetgazdasági és Statisztikai Évkönyv segélyezésére a múlt évi 1000 frttal szemben 300 frt vétetett fel.

A Nemzetgazdasági Szemle havonként 5 ívnyi terjedelemben fog megjelenni, írói díjra 30 frtot számítván, e czímen 1800 frt szükségeltetnék: a fölvelt 2000 frtnyi összegből e szerint a szerkesztő díjazására csak 200 frt marad. A múlt évben e czímen 600 frt volt előirányozva. Felemlítjük egyúttal, hogy a szerkesztéssel Heltai Ferencz bízott meg.

Az előadó díjára 200 frt irányoztatik elő, míg a múlt évben 400 frt volt az előirányzott összeg.

A múlt évről fordítási díjakból 965 frt nem lévén felhasználva, a bizottság tulajdonképen csak 4235 frttal veszi az Akadémia alapját újból igénybe, tehát a múlt évi 4665 frtnyi költségvetéshez képest 430 frttal kevesebbet kér.

E mellett még utalnunk kell azon körülményre, hogy eme költségvetésben benfoglaltatik a Budapesti Szemlének 1200 frtnyi segélye is, mely által e Szemle kiadói azon helyzetbe jutottak, hogy a Szemlét havi folyóirattá változtathatták át. Igaz, hogy ezzel szemben azon eredmény éretett el, hogy a Budapesti Szemle állandóan foglalkozik nemzetgazdasági és statisztikai kérdésekkel. Azonban mégis tény, hogy az Akadémiának egyéb osztályai, melyek irányai a Budapesti Szemlében szintén képviselvék, ezért a Szemlét külön segélyben nem részesítik, miért is bizottságunk költségvetésének tárgyalásánál figyelembe kérjük venni azon körülményt, hogy ezen kiváló helyet elfoglaló Szemlének nagyobhtítása tulajdonképen a mi bizottságunk támogatása és a mi költségvetésünk megterhelhetése által vált lehetségessé.

C) A III. osztály részéről.

1886-ra a III. osztály és a Mathem. s Természtud. állandó bizottság részére előirányozva volt 15632 frt; ezen felül az 1885-ben fennmaradt és az osztály javára elkönyvelt 1897 frt is rendelkezésére állott.

Tehát összesen	17.529 frt
Ebből levonva a Math. s Term. Tudományi bizottság számára.	5,000 «
Saját rendelkezésére marad.	12.529 frt

A Math. s Term. Tud. Bizottságról már volt jelentve, hogy ezen 5000 forint összeget kimerítette. A III. osztály saját munkálkodása ismét vagy értekezések vagy önálló munkák kiadásából vagy segélyezésből állott, s a rendelkezésre állott 12.529 frt a következő módon lett felosztva és kiadva.

Előirányozva 1886-ra.	Tényleg kiadva 1886-ban.
Osztály-Értesítő	1.200 1,728 frt 62 kr.
Természettud. Értekezések	2,600 2,783 „ 76 „
Mathematikai Értekezések	2.000 525 „ 95 „
Emlékbeszédek	250 229 „ — „
Bolyai «Tentamen»-je	1.800 1.277 „ — „
König könyve «Az analysis»	1.100 720 „ — „
Heller könyve «Physika története»	1.100 — „ — „
Pécs munkája	800 800 „ — „
Szabó. Selmecz monographiája	1.380 1.380 „ — „
Fahinyi. «Vegetani lapok»	300 300 „ — „
12.530	<u>9.744 frt 33 kr.</u>

Megjegyzendő azonban, hogy ezen összeállítás még korai, mert a számlák nem jelentéktelen része még december második felében szokott benyújtatni, és így némely tétel nem tünteti ki a valót. Így volt ez 1885 végén is; az azon évi december 14-én tartott osztályértekezlet után még jelentékeny összeg lett kifizetve, és még nagyobb rész ment át 1886-ra, úgy hogy ezen utóbbi összeg az Értekezések írói, műmellékleti és nyomdai számlái szerint 3478 forintot tett ki, a mi 1886-ban lett kifizetve, holott a III. osztály javára elkönyvelt összeg csak 1897 frt volt.

Az eddigi tényleges kiadások azonban biztos következtetést engednek vonni az 1887-ki költségelőirányzatra, mely, mint a III. osztálynak folytatandó munkaterve, a következő módon állított össze:

Munkatervezet és költségelőirányzat 1887-re:

Osztályértesítő	2,000 frt.
Term. Tud. Értekezések	3,500 „
Mathematikai Értekezések	2,000 „
Emlékbeszédek	500 „ = 8,000 frt.
Külön kiadványok:	
Bolyai Tentamen	2,000 frt.
König «Az analysis könyve»	1,200 „
Heller könyve «A physika története»	1,300 „
Szabó «Selmecz monographiája»	1,500 „ = 6,000 frt.
	<u>14,000 frt.</u>

Bolyai Tentamenjéből ki van szedve 21 ív s folyton szedhető az egész I. kötet, mert annak revisiója is be van fejezve, azután a második kötetre kerül a sor.

König munkájából «Az analysis kézikönyve» ki van szedve az első rész. Következik a második.

Heller 1886-ban nem készült el annyira, hogy munkáját nyomtatni lehetett volna, de biztos kilátásban 1887-re, a tételt kéri az osztály átvenni a jövő évre s 1887-re 1300 frtot bevenni.

Szabó munkája «Selmecz monographiája» 1886-ban elfogadva 2 évre, 1886-ban a nagy térkép készült el 6 lapban; következnek egyéb képmellékletek és vagy 30 ívnyi szöveg, a mire ismét annyi vétetik fet, mint 1886-ban.

A III. osztály kér tehát a saját részére	14,000 frtot
A Math. és Term. Tud. bizottság részére	5,000 „

Összesen.. 19,000 frtot.

A Hadtudományi bizottság költségvetését fölterjeszti 4,500 frttal.

A Földtani Társulat kérvényét, hogy a Földtani Közlöny kiadását az Akadémia segélyezze, pártolólág terjeszti elő. évi 300 frttal.

A Math. «Naturwissenschaftliche Berichte» vállalatot, példányokra előfizetés szempontjából 1,500 frttal szintén pártolásra ajánlja.

Kéri végre, hogy a III. osztály javára a könyvek lezárásakor elkönyvelt összeg is rendelkezésre bocsáttassék, a jelen évről az 1887-re átmenő számlák kifizetésére.

A III. osztály és bizottságainak költségvetési előirányzata a következőkép állapított meg:

I. Az osztály munkálataira :

1. A Matematikai és Természettudományi Értesítő	2,000	frt
2. Természettudományi Értekezések	3,500	«
3. Matematikai Értekezések	2,000	«
4. Emlékbeszédek	500	«
5. Bolyai Farkas «Tentamenje» új kiadásának befejezésére	2,000	«
6. König Gyula «Analysis kézikönyve» befejezésére	1,200	«
7. Heller Ágost «Physika Története»	1,300	«
8. Szabó József «Selmecz Monographiája»	1,500	«
9. A Földtani Társulat közlönyének segélyezésére	300	«

14.300 frt.

II. A Matematikai és Természettudományi bizottság munkálataira :

1. Az 1886. évi nyomdai tartozás hátralékának fedezésére	700	frt
2. 1887. évi Közlemények kiadására	2,400	«
3. Hazánk természettud. megismertetésére czélzó kutatások segélyezésére	1,500	«
4. Előadói tiszteletdíj	400	«

5.000 frt.

III. A Hadtudományi bizottság munkálataira :

1. Az 1886. évi katonai Évkönyvre	900	frt
2. Az 1887. évi katonai Évkönyvre	900	«
3. Horváth Jenő munkája : Gróf Nádasdy Ferencz tábornagy hadjáratairól	1,800	«
4. Hadtudományi remekírók magyar nyelven kiadására	1,200	«
5. Előadói tiszteletdíj	400	«
6. Előre nem látott kiadások	200	«

5,400 frt.

24.700 frt.

Jelentés a bizottságok 1886. évi működéséről.

a) Matematikai és természettudományi bizottság.

1. A bizottság az Ügyrend 42. §. d) pontja értelmében jelentését az 1886-ik évi működéséről a következőkben terjeszti az Akadémia elé.

a) Tudományos és különösen hazánkat érdeklő kutatások eszközésére anyagi támogatást nyújtott a következőknek :

1. Dr. Borbás Vincének a Fruska-Góra hegység növényzeti viszonyainak vizsgálatára	100 forintot.
2. Dr. Daday Jenőnek a nápolyi öböl Rotatora faunájának tanulmányozására	150 »
3. Dr. Demeter Károlynak a Székelyföld mohflórájának kutatására	100 »
4. Hazay Gyulának hazánk délkeleti vidékein a molluskák kutatására	100 »
5. Dr. Hankó Vilmosnak mercaptanok és sulfidok előállítására száraz lepárlás útján	100 »
6. Dr. Hógyes Endrének a veszettség fertőző anyagának tanulmányozására.	1000 »
7. Lovassy Sándornak az ecsedi láp madár-világának tanulmányozására	100 »
8. Dr. Loyka Hugónak Anina-Steierdorf vidékének lichenologiai kutatására	100 »
9. Linhart Györgynek «Magyarország gombái» című munkája kiadására és a magyarországi gombák további tanulmányozására	150 »
10. Mocsáry Sándornak a magas Tátra állatvilágának kutatására	100 »
11. Dr. Ónodi Adolfnak a szemidegek összehasonlító boncztanának vizsgálatára	150 »
12. Dr. Órley Lászlónak az Enthosoak tanulmányozására	100 »
13. Dr. Primics Györgynek az erdélyi kristályos palaközetek tanulmányozására	100 »
14. Dr. Róth Samunak a magas Tátra jégárainak nyomozására	100 »
15. Dr. Roboz Zoltánnak a Gregorinák tudományos feldolgozására	100 »
16. Dr. Simonkay Lajosnak Erdély flórájának növénygeografiai tanulmányozására	150 »
17. Szigethy Károlynak a balatonvidéki örvényférgek vizsgálatára	100 »
18. Dr. Staub Móricznak fossil-növények gyűjtésére s adatai összehasonlítására	100 »
19. Téglás Gábornak a petroszi barlang tovább ásatására és a Magyar-Zsil vízválasztójában lappangó újabb barlangok kutatására	100 »
20. Vängel Jenőnek a Hieris rapi or. rapacae, ab Bryoniae és Rapae valamint Erebia Aethiops Ligea és Euryale közt levő átmeneti alakok ismertetésére	100 »

b) Kiadta a bizottság a Math. és természettudományi Közlemények XXI-ik kötetét, mely 23 nyomtatott íven és 20 táblán magában foglalja dr. Órley László, dr. Primics György, Hazslinszky Frigyes, dr. Horváth Géza és Loyka Hugónak a bizottság segítségével készült dolgozatait.

E nagyterjedelmű tevékenység s különösen a veszettség fertőző anyagának — mint hazánkra nézve kiválóan fontosnak — vizsgálatára nyújtott jelentékeny segély az évi dotációt teljesen fölemésztette; sőt kényszerítette a bizottságot, hogy ez évi számadásait mintegy 700 forintnyi, — a nyomdai költségek számláját terhelő deficiittel zárja le.

2. A bizottság jövő évi működését az eddigi irányban kívánja folytatni, és ezért :

a) segíyezni fog hazánk természettudományi megismerésére czélzó újabb kutatásokat ;

b) ki fogja adni a Közleményekben e kutatások eredményeit.

Tekintettel arra, hogy a Közleményekben való kiadásra már is több terjedelmes dolgozat van készen, a bizottság első sorban ezeket kívánja kiadni s oly értelemben állapítja meg jövő évi költségvetését is a következőleg :

Az 1886-ik évi nyomdai költségek deficitjének fedezésére . . .	700 forint.
Ujabb kiadványokra	2400 »
Segélyezésekre	1500 »
Az előadó tiszteletdíja	400 »

Összesen : 5000 forint.

b) Hadtudományi bizottság.

Hivatkozással az Ügyrend 42. §. b) pontjára, van szerencsém jelenteni, hogy a Hadtudományi bizottság a folyó évi december hó 7-én tartott ülésén újból megalakult s elnökül alólfrottat választotta meg ;

a bizottság ugyanez ülésén Rónai Horváth Jenő honvéd századost, és a Ludovika Akadémián a harcászat és hadi történelem tanárát, ki már a múlt cyklusban, az ápril hó 3-án tartott ülésen az Ügyrend 42. §. c) pontja alapján segédtagul meghívatott s a megjelölt idő óta tényleg mint a bizottság helyettes előadója működött, az 1886—88-iki cyklusra *segédtagul* újból meghívta, minélfogva kérem az osztályt, hogy nevezett százados úrnak a december havi összes ülésen való megválasztását az Ügyrend hivatkozott pontja és az Alapszabályok 35. §-a értelmében kieszközölni méltóztassék.

Az *előadói* hely betöltésére a bizottság helyettesítésképen újból Rónai Horváth Jenő honvéd százados urat választotta meg, s kérem az osztályt, hogy a bizottság ez intézkedését helybenhagyni méltóztassék.

A Hadtudományi bizottság a folyó évi ápril hó 3-án tartott ülésében jövő munkássága tervét megállapítván, elhatározta, hogy annak végrehajtásához rögtön hozzá kezd, s a bizottság ez ülésen megválasztott helyettes előadóját felhatalmazta, hogy czéljai megvalósítására munkaerőket gyűjtsön ;

evvel egyidejüleg az osztály útján felterjesztést intézett az Akadémiához, hogy a folyó évi költség-szükséglet — miután ennek fedezéséről a költségvetésben gondoskodva nem volt — kivételesen utólagosan folyósíttassék.

A bizottság e 4/hadt. b. számú beadványát, kapcsolatban az előadói helynek helyettesítés útján történt betöltéséről szóló jelentésével, az osztályhoz még április hó 14-én, tehát a nagygyűlést megelőzőleg terjesztette be, s munkásságát azon biztos reményben folytatta, hogy beadványai még az idei nagygyűlésen elintézésüket nyerendik ; de folytatta munkásságát már csak azért is, hogy komoly akarata felől bizonytságot tegyen s az eddigi — tőle nem függő körülményekből eredő mulasztást mielőbb pótolja ;

ámde a bizottság e beadványai a felmerült complicatiók folytán tárgyalás alá nem kerültek s a bizottság most ama kényes helyzetben van, hogy elvállalt kötelezettségeinek eleget nem tehet.

E kötelezettségek teljesítésére a bizottságnak az 1886. évre 1200 forintra van szüksége; és pedig:

az előadó tiszteletdíjának fedezésére, az elmúlt $\frac{3}{4}$ évre, azaz áprilistól decemberig 300 forintra, továbbá az 1886. évre kiadandó s mintegy 15—18 nyomtatott ívre terjedő «Magyar katonai évkönyv» írói tiszteletdíja s nyomtatási költségeire 900 forintra.

A bizottság előadója ápril hó 3-ika óta a bizottság felhívása és meghatalmazása folytán működik, az Évkönyv kézíratai pedig a bizottság december 7-iki ülésén tényleg bemutatottak s így a bizottság oly kötelezettségek előtt áll, melyek elől kitérnie lehetetlen.

Kérem ennél fogva az osztályt, hogy az Igazgató Tanácsnál oda hatni méltóztassék, hogy a bizottság részére az 1886. évre a szükségelt 1200 forint kivételosen és utólagosan akár a Festetich-alap folyó és múlt évi kamataiból, akár más forrásokból még e hónap folyósíttassék.

A Magyar Tudományos Akadémia Ügyrendjének 42. §. d) pontja alapján a Hadtudományi bizottság működésére vonatkozó *évi jelentést* a következőkben van szerencsém előterjeszteni:

A bizottságnak a lefolyt évben rendkívüli nehézségekkel kellett megküzdeni: e nehézségek közt első helyen áll, hogy előadója hosszas betegség által tevékenységében gátolva lévén, az év első felében mi sem történhetett:

márczius hó 23-án az előadó ebbeli tiszteről leköszönvén, a bizottság helyettesítésképen új előadót választott, és ápril 3-án tartott ülésében rendszeres működési tervet állapított meg, mely — következetesen végrehajtva — teljesen alkalmas arra, hogy a hadi tudományok, különösen pedig a magyar katonai irodalom fejlesztését előmozdítsa.

Ámde ekkor új nehézség állott be az által, hogy a bizottságnak a II. osztályba való átkebelezése iránt javaslat tétetett; ez átkebelezési ügy hosszadalmas tárgyalásokat tett szükségessé, melyek az évi szünet által megszakítván, csak a november 29-iki összes ülésen értek véget;

a bizottság ennél fogva újból csak az 1886. évi december hó 7-én tartott ülésen alakulhatott meg újra, s tevékenységének fonalát csak ekkor vehette újra fel;

a bizottság tehát ily módon 8 hónapon át tényleg nem is létezett.

Daczára e felette mostoha körülményeknek, melyekhez hozzászámítandó még az is, hogy a bizottság szükségleteiről az 1886-dik évre szóló költségvetésben gondoskodva nem volt, a bizottság tevékenysége még sem szünetelt teljesen.

A bizottság ugyanis kezébe vette a létesítendő *magyar-ó hadi műszótár* ügyét, s e nagy és felette fontos vállalatra nem csak hogy munkaerőket biztosított, de megnyerte egyszersmind a honvédelmi miniszter úr ő nagyméltósága támogatását is, miről a miniszter úr a bizottságot az 1886. évi november hó 21-én 3219/eln. számú átiratában értesítette;

e támogatás egyelőre munkaerőknek, továbbá a honvédelmi minisztériumban már gyűjtött anyagnak a bizottság rendelkezésére való bocsátásából áll, míg a költségek ügye ez idő szerint még függőben maradt;

a bizottság ennél fogva a munkálatokat tényleg már meg is indította és hiszi, hogy legközelebbi jelentésében már a munka öröndetes előhaladásáról tehet jelentést.

További munkálata volt a bizottságnak a *«Magyar katonai évkönyv»* létesítése, melyre a bizottság jeles munkaerőket nyert meg s így ezen a hadi tudományok ez idő szerinti állapotát feltűntető munka I. évfolyamának megjelenését biztosította :

az Évkönyv kézírata december hó 7-én tartott ülésen a bizottságnak bemutatattott, s a mennyiben annak kiadására — a költségek utólagos engedélyezése mellett — felhatalmaztatik, még ez év december havában sajtó alá adatik.

A bizottság tevékenységei közé kell még számítanunk a helyettes előadó Horváth Jenő honvéd százados által egy. gróf Nádasdy Ferencz tábornagra vonatkozó *had-történelmi munkához* tett előtanulmányokat és utazásokat, melyek révén már igen tetemes levéltári adat birtokába jutott, s melyet a következő 1887-ik évben fog fel dolgozni.

Ezek felsorolása, úgy hiszem, meg fogja a tekintetes Akadémiát győzni, hogy a Hadtudományi bizottság feladatainak megoldásához a legkomolyabban hozzá látott, s a mennyiben a tekintetes Akadémia által — mint abban nem is kétkedem — anyagilag eléggé segítetik, tevékenysége biztosan sikert fog aratni.

A Hadtudományi bizottság *jövő évi munkásságának tervrajza* a következő:

A bizottság az 1886. évi ápril hó 3-án tartott ülésében megállapított működési tervet következetesen végre akarja hajtani; mivel ez azonban csak fokozatosan, úgy szólván csak lépésenként történhetik, az 1887-ik évre a következők véletlenk tervbe :

1. A bizottság kiadja a *«Magyar katonai évkönyv»* II. évfolyamát, hogy a hadművészet és a hadi tudományok iránt érdeklődő nagy közönséget az e téren végbe ment változásokról, fejlődésről stb. értesítse.

2. A bizottság felszólítja a katonai irodalom terén működőket, hogy a bizottság céljait hadtudományi vagy hadtörténelmi dolgozataikkal elősegítsék, s a netán beérkező s elfogadott munkákat vagy önállólag vagy a megindítandó *hadtudományi füzetekben* kiadja ;

egyelőre is kilátásban van a helyettes előadó részéről egy nagyobb hadtörténelmi munka gróf Nádasdy Ferencz tábornagyról.

3. A *magyarizáló hadi műszótár* munkálatait felügyeli, s az elkészült részeket a honvédelmi minisztérium küldötteivel egyetemlegesen felülbírálja s végleg szövegezi.

4. Az idegen nyelveken létező s örök becsű *hadtudományi remekműveknek* a magyar nyelvbe való átültetését Clausevitz-nek a háborúról írt munkájával megkezdi.

E munkálatok végrehajtásához a Hadtudományi bizottságnak az 1887. évi költségvetése a következő :

1. A <i>«Magyar katonai évkönyv»</i> II. évfolyamára : mintegy 15 nyomtatott ív után frói tiszteletdíj és a nyomtatási költségek	900 forint.
2. Hadtudományi és hadtörténelmi munkákra, a tervrajz 2. pontjában érintett Nádasdy hadtörténelmi munkát beleértve : mintegy 30 nyomtatott ív tiszteletdíja és nyomtatási költségei	1800 forint.
3. A hadtudományi remekírók átültetésének megkezdésére :	

mintegy 20 nyomtatott ív tiszteletdíja és nyomtatási költsége	1200 forint.
4. Az előadó évi tiszteletdíja	400 forint.
Előre nem látott kiadások	200 forint.
	<u>Osszesen : 4500 forint.</u>

A hadi műszótár az 1887. évben még nem haladhat annyira, hogy valamely része kiadathassék; addig pedig, míg e munka annyira halad, a költségek függőben maradt kérdése is elintézését nyerhet. *Hollán Ernő*, biz. elnök.

Egybefoglalva ezek után e jelentések tartalmát, a M. T. Akadémia osztályainak és bizottságainak költségvetési előterjesztései 1887-re a következők:

A) I. osztály.

I. Az osztály munkálataira:

1. Az osztály értekezéseire	1800 frt.
2. Régi Magyar Költők Tárára	1000 >
3. A régi magyar nyomtatványokra	500
4. Thewrewk Emil Festus-codexére	1000 >
5. Simonyi Zs.: A magyar határozók	1200 >
6. Finály Henrik «Hogy is mondják ezt magyarul?» cz. munkájára	1320 >
7. Bayer József «A magyar színészet története» czímű munkájára	1000 >
8. Ferenczi József «A magyar hírlapirodalom története»	400 >
9. A Nyelvméltár XV. kötetére	800 >
10. A Nyelvtörténeti Szótár:	
a) szerkesztésére, revisiójára	1800 >
b) nyomtatására (20 ív)	1120 >

11940 frt.

II. A Nyelvtudományi Bizottság munkálataira:

1. A Nyelvtudományi Közleményekre	1209 frt
2. Munkácsi Bernát: Votják népnyelvi szövegek	337 >
3. Kunos Ignác: Török népköltési gyűjteménye I. kötete befejezésére	220 >
4. Kunos Ignác: Török népköltési gyűjteménye II. kötete megkezdésére	580 >
5. Halász Ignác svéd-lapp szövegeire és Jemtlandi lapp-szótára elkezdésére	870 >
6. A Nyelvtud. Közlemények 20 kötetéhez tárgymutató	130 >
7. Az új magyar Tájszótár szerkesztésére	600 >
8. A magyar Mesterműszótárra	600 >
9. Dr. Munkácsi Bernát második oroszországi tanulmányútjára (a vogul föld és nyelv	

Átvitel 4546 frt

	Át hozat 4546 frt	
	tanulmányozására) és votják szótára be- végzésére	1700 >
10.	Dr. Kunos Ignác törökországi útja segélyére	500 >
11.	A Magyar Nyelvőr segélyezésére	1500 >
12.	A Philologiai Közlöny segélyezésére	1000 >
13.	Az előadó tiszteletdíja	400 >
14.	Kisebb költségek	100 >
		<hr/>
		9746 frt
III. Az Irodalomtörténeti bizottság munkálataira :		
1.	Az Irodalomtörténeti Emlékek II. kötetére	600 frt
2.	Bayer József : A magyar színészet történe- tére (pótlék az osztály által felvett ösz- szeghez)	440 >
3.	Külföldi egyetemeken tanult magyarok név- sorára	200 >
4.	Bessenyei György művei gyűjtésére s máso- lására	200 >
5.	A Figyelő segélyezésére	160 >
6.	Az előadó tiszteletdíja	400 >
		<hr/>
		2000 frt
7.	Szabó Károly : Bibliographiája III. kötetére	1000 frt
8.	Horvát István levelezése kiadására	500 >
9.	A Magyar Írók Névtára I. kötetére	1440 >
10.	Kazinczy összes művei kiadására	1000 >
		<hr/>
		5940 frt
IV. A Classica-philologiai bizottság munkálataira :		
1.	Thukydides I. köt. bilinguis kiadására	1420 frt
2.	Pindar-scholionok kiadására	700 >
3.	A Görög Anthologia (ford. Thewrewk E.) bilinguis kiadására	464 >
4.	Bírálatok díjazására	100 >
5.	Az előadó tiszteletdíja	400 >
		<hr/>
		3084 frt
		<hr/>
		30710 frt
B) II. osztály		
I. Az osztály munkálataira :		
1.	Értekezésekre	4000 frt
2.	Ipolyi Arnold a magyar szent koronáról írt monographiája ívrétű kiadásának nyom- dai költségeire	2000 >
3.	Wlassics Gyula «A tettesség és részesség tana» II. befejezésére	400 >
4.	Fröhlich Róbert «Magyarország hely- és nép- rajza az ókorban»	1000 >
5.	Péchy Antal «A bányászat története» tiszte- letdíja	750 >
		<hr/>
		Átvitel 8150 frt

	Áthozat	8150	frt
6. Rentmeister Antal: «Lex Falcidia»		600	»
7. Schwarcz Gyula: «A tömeg uralma Athénben» segélyezésére		450	»
8. A Philosophiai Irók Tárának segélyezésére		600	»
9. A Philosophiai Szeimle segélyezésére		400	»
10. A Földrajzi Közlöny segélyezésére		600	»
11. A Magyar Könyvszemle segélyezésére		300	»

11,100

II. A Történelmi bizottság munkálataira:

a) A bizottság közvetlen feladataira:

1. A Magyar Országgyűlési Emlékek X. kötetére	900	frt
2. Az Erdélyi Országgyűlési Emlékek XII. »	1400	»
3. Az Anjoukori Okmánytár VI. kötetére	1000	»
4. Thaly Kálmán: Bercsényi-család II. kötete befejezésére és az Archivum Rakocianum indexére	1000	»
5. Nagy Imre: «Hazai Okmánytár» VIII. kötetének befejezésére	400	»
6. Szádeczky és Polkowski: «Báthory István Oklevéltára»	450	»
7. Geléich: «Ragusai Oklevéltára»	600	»
8. Beke Antal: «II. Rákóczy György portai levelezése» II.	600	»
9. Index, Wenzel: «Árpádkori új okmánytárhoz»	600	»
10. Gergely Sámuel: «Alvinczy Péter okmánytára» III. köt.	850	»
11. Kammerer és Velits: «Defterek» II. kötetére	600	»
12. Marczali: «II. József» III. kötetének megkezdésére	600	»
13. Bethlen Gábor levelezésének különnyomataira	40	»
14. Pesty Frigyes: «Történelmi helységnévtár»	1000	»
15. Wenzel Gusztáv: «A mezőgazdaság története Magyarországon»	1000	»
16. Másolások, könyvkötő stb	560	»
17. Előadó tiszteletdíja	400	»

12,000

b) Gróf Teleki József «A Hunyadiak kora Magyarországon» című művének folytatására az 1887. évre előirányzott költség (külön alap)

1200

III. Az Archaeologiai bizottság kiadásaira:

1. Az Archaeologiai Értesítőre, úgymint:	
a) nyomdai költség	1700
b) írói tiszteletdíj	1200

Átvitel 2900

Áthozat 2900 frt

c) fényképek, rajzok, metszetek	1000	>	
d) szerkesztési apró költségek	210	>	3110 frt
2. Szerkesztői tiszteletdíj			300 >
3. Az Archaeologiai Értesítő nyomdai tartozása 1886-ról			995 >
4. Az «Archaeologiai Közlemények» és a «Cor- pus Nummorum Hungariae»			1338 >
5. «Az ötvösség remekei Magyarországon» segé- lyezésére			1000 >
6. Előadó tiszteletdíja			300 >

7043 frt

IV. A Nemzetgazdasági bizottság munkálataira :

a) A bizottság közvetlen feladataira :

1. A Nemzetgazdasági írók Tárára	1500	frt
2. A Budapesti Szemle segélyezésére	1200	>
3. A Nemzetgazd. és Statisztikai Évkönyv segélye	300	>
4. A Nemzetgazdasági Szemle segélyezésére . .	2000	>
5. Előadó tiszteletdíja	200	>

5200 frt

b) A kereskedelmi Műszótár költségvetése :

1. A főszerkesztő hátralékos tiszteletdíja 1886-ról	300	frt
2. A másodszerkesztő tiszteletdíja	600	>
3. Félúlvizsgálatok, revíziók stb.	250	>

1150 frt

37693 frt

C) III. osztály.

I. Az osztály munkálataira :

1. A Mathem. és Természettud. Értesítő	2000	frt
2. Természettudományi Értekezések	3500	>
3. Matematikai Értekezések	2000	>
4. Emlékbeszédek	500	>
5. Bolyai Farkas «Tentamenje» új kiadásának befejezésére	2000	>
6. König Gy. «Analysis» kézikönyve befejezésére	1200	>
7. Heller Ágost «Physika Története»	1300	>
8. Szabó József «Selmecz Monographiája»	1500	>
9. A Földtani Társulat közlönyének segélyezésére	300	>

14,300 frt

II. A Mathem. és Természettud. bizottság munkálataira :

1. Az 1886. évi nyomdai tartozás hátralékának fedezésére	700	>
2. 1887. évi Közlemények kiadására	2400	>
3. Hazánk természettud. megismertetésére célzó kutatások segélyezésére	1500	>
4. Előadói tiszteletdíj	400	>

5000 frt

- Moskva.* Imperatorskago archaeologiceskago Obscestva. — Drevnosti trud. imp. moskovsk. archaeol. Obscestva. Pótköt. 2. rész.
- New-Haven.* Az amerikai Journal szerkesztősége. — The american Yourna of Science. Vol. XXXII. Decemb.
- Palermo.* Reale Accademia di Scienze e Belle Arti. — Bolletino. 1886. 1/3.
- Philadelphia.* Academy of Natural Sciences. — Proceedings. 1886. P. I.
- Roma.* R. Accademia dei Lincei. — Atti. Rendiconti. Ser. IV. Vol. II. Fasc. 8. 9.
- St. Pétersbourg.* Académie Impériale des Sciences. — Bulletin. XXXI. No. 2.
(Két példány.)
- Washington.* United States Geological Survey. — Monographs. IX.

- «Ornis» Bécs. — I. Jahrg. 1885: 4. H. II. Jahrg. 1886: 1. H.
- K. Akademie der Wissenschaften. Bécs. — Anzeiger. 1886: No. 19—24.
- K. k. Naturhistorisches Hofmuseum. Bécs. — Annalen. Bd. I. No. 4.
- K. k. Geolog. Reichsanstalt. Bécs. — Verhandlungen. 1886. Nr. 14.
- K. k. Kriegs-Archiv. — Mittheilungen. Jahrg. 1886. III/IV.
- Ossoliński intézet. Lemberg. — Sprawozdanie. 1886.
- Museum Carolino-Augusteam. Salzburg. — Jahres-Bericht. 1885.
- K. k. Archaeologisches Museum. Spalato. — Bulletin. An. IX. No. 11.

- Igazságügyi minisztérium. Budapest. — Általános magánjogi törvénykönyv tervezete. Öröklési jog.
- Vallás- és közoktatási minisztérium. Budapest. — Jegyzéke az országos levéltárban stb. található hercegi stb. okleveleknek.
- Földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minisztérium. Budapest. — Comte rendu des travaux du service du phylloxera.
- M. kir. számvevőszék. Budapest. — a) A magyar korona országainak állami zár-számadása 1885-re; b) Részletes jelentés az 1885. évi zár-számadáshoz; c) Részletezés 1--9. füz.
- Országos m. kir. statisztikai hivatal. Budapest. — Magyarország áruforgalma Ausztriával és más országokkal 1886 8. füz.
- Hunyadmegyei régészeti társulat. Déva. — Évkönyv. III. köt.
- «Országos Törvénytár» szerkesztősége Budapest. — Rendeleték tára. 1886. 9/10.

II. Magánosoktól:

- Dr. Franz v. Krones. Graz. — Geschichte der Karl-Franzens-Universität in Graz.
- Dr. Zivny. Wien. — Am Festtage des heiligen Grossmartyrers Dimitrij.
- Petrovsky József. B.-Csaba. — A közigazgatási törvények és rendeletek kézikönyve. XI. füz.
- Ferenczi Gyula. Déva. — Homeros philosophiája.
- Haynald Lajos. Kalocsa. — A Haynald-observatorium közleményei. 1886. 2. füz.
- Félix Salles. Bécs. — Annales de l'ordre teutonique.
- Mokos Gyula. Pápa. — Az iskolai pad. I. és II. kiadás.
- Tapodi Tamás. Eger. — Báthori árnya.

Dr. Bihari Péter Budapest. — Bölcelet-történet. 1. füz.

Kahn. Budapest. — Cymba's Búdapester Führer.

Beregmegyei közművelődési egyeslet. Beregszász. Jelentés. 3. évi működéséről.

Tiszavölgyi társulat. Budapest. — A központi bizottság 1886-iki jelentése.

III. Nyomdákól :

Alexi nyomdája. Brassó. — *a)* Bibliotheca copiiilor. No. 1. 2.; *b)* Tatrangi gyöngyélet.

Hornvánszky Viktor nyomdája. Budapest. — *a)* Emlékbeszéd Vörösmarty sírjánál

1886-ban; *b)* A magyar postaszemélyzet segélyző- és nyugdíjgyesülete.

1885; *c)* Bölcelet-történet. 1. füz.; *d)* Távirászati közlemények. 1886. 4. füz.;

e) Huszonöt év Magyarország történelméből. ¹⁸/₁₉ füz.; *f)* Homeros philoso-

phiája; *g)* Merlin; *h)* A műszaki vegytan; *i)* Magyar költők szerelmei;

k) Faust; *l)* Országos középiskolai tanáregyesületi közl. XX. 4. füz.

Ziegler Károly nyomdája. Komárom. — Directorium.

Krafft W. nyomdája. Nagy-Szeben. — Programm des ev. Gymnasiums zu Mühlbach für 188⁶/₆.

Steinfeld Béla nyomdája. Sárospatak. — *a)* Imakönyv; *b)* A sárospataki ev. ref. főiskolai énekkar alapszabályai.

Skarnitzel F. nyomdája. Szokolca. — Zipisnica ev. konventu.

Kirchner J. E. özv. nyomdája. Versecz. — Nagy-Margita község szabályrendelete.

IV. Saját kiadásbeli munkák :

Almanach. 1887-re.

Mathematikai Értekezések. XIII. 1.

Természettudományi Értekezések. XVI.

A könyvtárban helyeztetnek el.

Z á r t ü l é s.

268. Főtitkár jelenti, hogy az Alapszabályoknak a levelező tagokra vonatkozó 16. §-a megváltoztatása tárgyában hozott akadémiai határozat az Igazgató Tanács január havi ülésén fog napirendre kitűzetni.

Tudomásul vétetik.

269. Főtitkár előterjeszti, hogy az Akadémia 1886. január 26-iki összejövetelében a pályamunkák bírálóinak díjazását elyben elhatározván, ezen díjazás módzatainak megállapítása függőben hagyatott.

Beható tanácskozás után az összes ülés a következő határozatot hozza :

A pályamunkák bírálóinak tiszteletdíját az osztályok, tekintettel a pályamunkák számára és természetére, esetről-esetre határozzák meg azon osztályértekezletben, melyben a pályamunkák bemutattnak, a bírálók kijelölését megelőzőleg. Az egyes bírálók tiszteletdíjának maximuma tíz arany. Az előadók ezen díjon kívül a rendes írói tiszteletdíjban is részesülnek az Értesítőben kinyomatandó jelentéseikért. A fizetést élvező rendes tagok ezen díjakra igényt nem tarthatnak. Az osztályok az általok megajánlott díjak összegét, rendes költségvetésökkel, az Igazgató Tanácsnak bejelentik.

NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ

a Magyar Tudom. Akadémia Értesítőjének XX. (1886.) évfolyamához.

	Lap.
Ádományok s hagyományok (1885. befizetve)	7
Adómentesség ügye	12, 39
Akadémiai kiadványokról leszámlás	200
„ palota nagytermének falfestményei tárgyában bizottsági jelentés	237
„ palota és bérház csatorna-rendszerének átalakítása	11
„ pinczehelyiségek bérbeadása	12
„ termek fűtési és világítási költségei megtérítésétől az illető tud. és irodalmi társulatok felmentetnek	12
Alapítványok befizetése	39
„ biztositási ügyéről jelentés	147
„ (nem biztositott) felmondása s behajtása iránt határozat	149
Alapszabályoknak a lev. tagokra vonatkozó 16. §-a megváltoztatása tárgyában hozott határozat napirendre tüzetik	266
Apponyi Albert gr. a Nemzetgazd. bizottság külsőtagjává választatott ..	168
Apor Károly b. hagyománya ..	238
Asbóth N. pozsonyi tanár „A keményítő mennyileges meghatározásának új módszere“	237
Athenaeum nyílt pályázatáról jelentés	55
Balló Mátyás „Budapest ivóviz-kérdéséről“	31
Baltimorei „John Hopkins University“ csereviszonya	25
Barabás Miklós akadémiai taggá választatásának 50-ik évfordulója	170
Barna Ignác lemondása tárgyában az I. osztály véleményes jelentése ...	141
Barna Ignác lemondását visszavonó levele	158
Bartoniék István „A lyra és közelebbi rokonairól“	156
Bartoniék Géza „Egy új módszer a hangterjedés sebességének meg- határozására“	31
Báthory-émlékünnepélyre küldendő koszorús részvétirat	236
Bedő Albert „Az erdőmivelés jelentősége hazánkban“	138
Belga király jutalomkitűzése a villamosságról szóló munka megírására ...	15
Beóthy Leo elhunytáról jelentés	14

	Lap.
Beöthy Zsolt „Bárány Sándor pályája”	21
„ „ „Jelentés a Teleki-pályázatról”	32
„ „ „Kónyi János”	168
„ „ „Rosnyai Dávid és a Horologium turcicum”	200
Biermann Mihály „A szomszédjog oltalmáról”	154
Bizottságok (állandó) megválasztott tagjainak névsora	158
Bogáthy Ferencz hagyománya	238
Boissier Edmond k. t. elhunytáról jelentés	62
Bolyai Farkas fölött emlékbeszédet mond Brassai Sámuel	25
Bolyai Gergely, atyja munkája második kiadásának tiszta jövedelméből részt kíván	57
Borbás Vinceze „Hazánk belföldi és mediterrán vidéki tölgyeinek ismeretése”	167
Brassai Sámuel „Emlékbeszéd Bolyai Farkas fölött”	25
Buda visszafoglalásának 200 éves jubileumán az Akadémia képviseltetése	189
Budapesti-Szemle segélye fölemeltetik	10
Budenz József a Nyelvtud. bizottság előadójává választatott	168
Bulyovszky jutalomra beérkezett pályamunkák	187
Bunyitay Vincze „Szilágymegye műemlékei”	223
Bük László jutomalapítvány szabályai	15
„ „ -féle jutalomra nyílt pályázat	56, 140
Büntető törvénykönyv (magyar) francia fordítását megküldi a „Comité de Législation étrangère”	63
Chyzer Kornél a széphalmi birtok s mausoleum felügyelésére ajánkozik	202
Concha Győző a II. osztályba lev. tagnak választatik	143
Csaplár Benedek a II. osztályba lev. tagnak választatik	143
Csapó Dánielné özv., segélyért folyamodik	239
Csereviszonyba lépés iránt ajánlatok	25
Csiky Gergely „Spartacus” cz. pályaműve a Teleki-pályázatnál jutalmat nyer	38
Czartoryski-jutalomra pályamunka nem érkezett be	188
Daday Jenő „Új adatok Erdély denevérfaunájának ismeretéhez”	236
Deák Farkas „A kolozsvári ötveslegények strikja 1573. és 1576.” Székf.	30
„ „ „Kemény János önéletírásának jellemzése”	167
Dessewffy Aurél gr. a Nemzetgazd. bizottság külső tagjává választatott	168
Dietz Sándor „A Typha és a Sparganium virága és termése fejlődéséről”	167
Donáth Gyula „A morphin sorsa a szervezetben”	31
Dóra-pályázatról jelentés	138
Édl-féle ösztöndíjra pályázó nem jelentkezett	160
Elnök- (akad. másod) választás	143
Ötvös Loránd b. a Math. és term. tud. bizottság előadójává választatik	167
Erdélyi közmív. egyesület gyűlésén képviseltetés	189
Északkeleti vasútigazgatóság kiildeménye	189

Farkas-Raskó pályázat kitűzése.....	139
" " pályázatra beérkezett pályamunkák	186
Fáy-féle pályadíjra kitűzendő kérdés formulázása	56
Fáy-alapítványból pályakérdés kitűzése	140
" " a ki nem adott pályadíjból nyílt pályázat kitűzése két pályakérdésre	140
Fáy András kohányi emlékünnepeére meghívó s küldöttségi tagok.....	160
" " kohányi emlékünnepeéről a küldöttség jelentése	170
Féjérpatak László a Történelmi bizottság tagjává választatott	240
Fekesház-y-alapítványból jutalmazandó tan- vagy segédkönyvek tárgyában miniszteri leirat	239
Fekete Gyula kiadás végett beküldött munkája	188
Fenyvessy Adolf a Nemzetgazd. bizottság külső tagjává választatott ..	168
Ferenczy József az Athenaeum nyílt pályázatánál jutalmat nyer	56
Fialka József, a Román-féle ingatlanok egyik bérlője, biztosítási letételének visszafizetését kéri	200
Firenzei „R. Istituto di studi storici pratici“ csereviszonyt ajánl.....	25
Fodor József „Ujabb kísérletek baktériumok vérbe fecskendezésével“ ..	167
Földes Béla a Nemzetgazd. bizottság külső tagjává választatott	168
Földhitelintézet jelentése takarékpénztári részvények eladásáról s földh. záloglevelek vételéről.....	238
Földhitelintézeti záloglevelek becserélése	39
Földtani Társulat Közlönye részére évi segély	230
Fraknói Vilmos „Jelentés az Akadémia munkásságáról 1885—86.“.....	138
" " a Történelmi bizottság elnökévé választatott.....	168
Frankenburg Adolf fölött emlékbeszédet mond Vadnai Károly.....	229
Freस्कay János a Nyelvtud. bizottság külső tagjává választatott	168
Fuchs Károly „Adalékok a hajsesővesség elméletéhez“	24
Fülöp Alajos „A classica i hitregészet“ cz. művét kiadásra följánlja	57
Gachard Prosper elhunytáról jelentés	14
Geyer József „A vesében és vialadékkában előforduló hengerszerű képletek chemiai tulajdonságai“.....	61
Gerlóczy Gyula a Nemzetgazd. bizottság külső tagjává választatott....	168
Gondnok számadása az 1886. év első negyedéről	150
Gorove-alapból pályakérdés kitűzése	139
" " jutalomra beérkezett pályamunkák	188
Götz württembergi hadnagy Stuttgartból kiadás végett kéziratot küld be..	189
Grittner Albert és Szilasi Jakab „A gyanta meghatározásáról“	24
Grote Arthur k. t. elhunytáról jelentés.....	239
Gruber Lajos „A földnehézség meghatározása Budapesten a reversionál inga segítségével“.....	6
Gyulai Pál a bizottsági alelnökök választásáról.....	169
" " „Jelentés a Péczely drámai pályázatról 1884—85.“	175

Hadtudományi bizottság áthelyezésének ügyében a II. osztály jelentése	141
„ „ „ ügyében a II. és III. oszt. kiküldött bizottságának jelentése.....	169
„ „ „ a III. osztályból a II-ikba áthelyezése tárgyában a II. osztály jelentése.....	219
„ „ „ tagjai	229
„ „ „ eddigi kiadásainak fedezetéről.....	240
Hagyományok 1885-ben	148
Halász Ignácznak „Svéd-lapp nyelv. I. Nyelvmutatványok és szótár“ cz. munkája a Nagyjutalomban részesül	138
Halász Imre a Nemzetgazd. bizottság külső tagjává választott	168
Hankó Vilmos a) „A szénulfid behatása a káliumbenzilátra és a fenolkáliumra.“ b) „Egy új készülék a nitrogén abszolút meghatározására.“ c) „A csonthegy-i sóforrások chemiai elemzése.“	199
Harsányi Pál hagyatéki ügye.....	149
Haynald Lajos a Math. és természettud. bizottság elnökévé választott	167
Hegedűs Sándor „A latin államok pénzzövetsége 1865—1885. Székf. ...	61
Heidrich Antalné hagyománya	12
Heinrich Gusztáv „A szent Gral monda“	137
Heltai Ferencz a Nemzetgazd. bizottság külső tagjává választott	168
Henszlmann Imre az Archaeol. bizottság előadójává választott	168
Herich Károly a Nemzetgazd. bizottság külső tagjává választott	168
Holczzer-féle ösztöndíjra pályázók	160
„ „ ösztöndíj Chatel Vilmosnak adományoztatik	170
Hollán Ernő a Hadtudományi bizottság elnökévé választatik	240
Hollósy Jusztinián „Emlébeszéd Kruesz Krizosztom fölött“	13
Horovitz Fülöp lakbérhátraléka	238
Horváth Géza „A magyarországi psyllidákról.....	4
Horváth Jenő a Hadtud. bizottság helyettes előadójává választatik	240
Högyes Endre „Közlemények a budapesti Egyetem ált. kór- és gyógytani intézetéből. a) Adatok a veszettség fertőző anyagának ismeretéhez. b) Egy újabban észlelt acusticus reflex-tünetéről.....	31
Högyes Endre „Jelentés a veszettségre vonatkozó tanulmányok jelen állásáról stb.“.....	223
Hunfalvy Pál az I. osztály elnökévé választatik	141
„ „ Észrevételek Vámbéry Armin „A honfoglaló magyarok jellemzéséről“ cz. értekezésére“	156
„ „ „Jelentés az Orientalisták bécsi nemzetközi congressusának munkásságáról“	207
Jpolyi Arnold „A magyar szent korona és koronázási jelvények történeti és műtörténeti leírása“ cz. munkájáról jelentés.....	220
„ „ elhunytáról elnöki gyászjelentés, s az Akadémia kegyeletének kifejezésére intézkedések	235
„ „ temetésén jelen volt küldöttség jelentése	239

Jekelfalusy József a Nemzetgazd. bizottság külső tagjává választatott	168
Jezericzky József a Dórapályzatnál jutalmat nyer	138
Jireček József az I. osztályba külső tagnak választatik	143
Joannovics György „A magyar szórendről“	1
„ „ „Emlékbeszéd Pompéry János fölött“	25
„ „ „A magyar szórendről I.“	30
„ „ „A magyar szórendről II.“	40
„ „ a Nyelvtud. bizottság elnökévé választatott	168
Jones W. Henrik az I. osztályba külső tagnak választatik	143
József főherceg „Czigány nyelvtan stb.“ cz. munkájának kézírata	142
„ „ Czigány nyelvtana tárgyában az I. osztály jelentése	239
•	
Kajdacsy István hagyománya befizettetett	12
Kalchbrenner Károly elhunytáról jelentés	168
Kánitz Ágoston emlékbeszéde Reichhardt H. W. k. t. fölött	203
Karátsonyi pályázatról jelentés	43
„ drámai pályázat kitűzése	139
Kardos Albertnek „A göcseji nyelvjárás“ cz. munkája Sámuel-díjjal jutalmaztatik	138
Kautz Gyula „Emlékbeszéd Konek Sándor fölött“	13
„ „ a Nemzetgazd. bizottság alelnökévé választatott	168
Kazinczy-alapból jutalomdíjak kitűzése	201, 220
Kazinczy Ferencznek sajátkezüleg irt költeményét küldi be K. Melezer István	26
„ „ lakhegye elnevezésének megváltoztatásáról	160
Kazinczy-mausoleum berendezéséről jelentés	201, 220
Károlyi Árpád a Történelmi bizottság tagjává választatott	240
Kemény Gábor b. a II. osztályba tiszteleti tagnak választatik	143
Kerekes Lászlóné hagyatéki ügye	149, 201
Kereskedelmi műszótár ügye	8
Kéry Imre Thurzó György óráját s egy régi lövő fegyvert küld be	189
Kéziratok kiadás végett beküldve	188
Kiszely Imre hagyományának ügye	238
Kiszely József hagyománya	200
Knopstich Elbingből kiadás végett kéziratot küld be	189
Koch Antal műépítész számlája a széphalmi Kazinczy-mausoleumon stb. eszközölt munkálatait illetőleg	201
Konek Sándor fölött emlékbeszédet mond Kautz Gyula	13
Konkoly Miklós „Astrophysikai megfigyelések és vizsgálatok 1885.“	4
„ „ „Hulló csillagok megfigyelése 1885.“	31
„ „ „901 állócsillag spectroscopos megfigyelése“	198
Korizmic László elhunytáról jelentés	218
„ „ hagyománya	201
Kormuth Lajos hagyománya	149
Kovács Pál elhunytáról jelentés	185

	Lap.
Költségvetési előirányzat 1886-ra	10
Költségvetések s munkatervek 1887-re. (Osztályok s bizottságoké) ..	240
Költségvetési előterjesztések, az osztályok s bizottságaik részéről ..	260
Könyvkiadóvállalat ötödik cyclusának (1887—89) programja ..	230
Könyvtár (akadémiai) részére 1885-ben szállított könyvek számlája ..	202
Körösi-Csoma Sándor tibeti kéziratai beküldettek	160
Körösi József a Nemzetgazdasági bizottság előadójává választatott ..	240
Közülés programja	138
Krenner József „Ásvány-optikai tanulmányok“ Székf.	61
Kruesz Krizosztom fölött emlékbeszédet mond Hollós J.	13
Kruspér István „A vacuum mérleg“	236
Kún József hagyománya	148
•	
Ladányi Gedeon elhunytáról jelentés	25
Lakbérfelemelés	10
Lakics Ferenc „A k. József-műegyetem geodetikai observatoriumának geografiai szélessége“	62
Lanfrancioni Énea az Archaeologiai bizottság tagjának választatik ..	56, 168
Láng Lajos „Magyarország közoktatási ügye 1868—84.“ Székf.	23
Lehr Albertnek AranyToldijához irt commentárja a Nagyjutalomban részesül	138
Lendl Adolf „A pókok végtagjainak értelmezése bonez- és fejlődéstani tanulmányok alapján“	31
Lengyel Béla „Dolgozatok a budapesti II. ker. állami főreáliskola kémiai laboratóriumából“	199
Lenhossék Mihály „Ritkább boneztani rendellenességek	156
Lévay-pályázat kitűzése	139
„ jutalomra (Kölcsey élete) pályamunka nem érkezett be ..	188
Liebermann Leo „Embrio kémiai vizsgálatok I. II.“	24
Linhart György „Magyarország gombái“ cz. munkájának folytatásához segélyt kér	57
Lipp Vilmos az Archaeol. bizottság külső tagjává választatott	168
Lónyay Menyhért gr. arczképe	13
„ „ alapítványa	150
Lukács Antal a Nemzetgazd. bizottság külső tagjává választatott	168
Lukács Béla a Nemzetgazd. bizottság külső tagjává választatott	168
Lukács-alapból nyílt pályázat kitűzése (Kazinczy élete)	15
„ 1000 forint pályadíj kitűzése	139
Lukács-jutalomra (Magyarország egyes területei stb.) pályamunka nem érkezett be	188
„ (Kazinczy életrajza) beérkezett tervrajz	188
„Magyar írók névtára“ tervrajz-készítő bizottságába a II. osztály tago- kat választ	25
„ „ „ kiadása ügyében kiküldött bizottság jelentése ..	230
Mandello Károly a Nemzetgazd. bizottság külső tagjává választatott ..	168

	Lap.
Marczibányi mellékjuttalomról jelentés.....	138
„ pályázatról (Faludi F. nyelve) jelentés	138
„ pályázat kitűzése.....	139
Marton (berettei) Antónia hagyománya.....	149
Mádai Izidor a Nemzetgazd. bizottság külső tagjává választatott.....	168
Melczér István XVIII. századbéli kéziratgyűjteménye	21
Meteorologiai m. kir. közp. intézet igazgatói állomásának betöltéséről	159
„ „ „ „ „ tárgyában kiküldött bizottság je-	
lentése és Schenzl Guido különvéleménye	169
Mezőssy Menyhért 1883. és 1884-ki számadásai	12
„ „ 1885-ik évi számadásai.....	39
Michigani „Agricultural College“ csereviszonya.....	25
Mihalkovics Géza „Közlemény a budapesti egyetem II. boncztoni s fej-	
lődtani intézetéből“.....	61
„ „ „Dolgozatok az egyetemi II. boncztoni intézetből“ ..	199
Mike Sándor erdélyi tud. indexének megszerzéséről.....	150
Muraközi Károly a) „A légenyéleg és ammoniak eldurranásánál kelet-	
kező terményekről.“ b) „A légenyéleg és ammoniak hatása egy-	
másra stb.“.....	223
Nagygyűlés határideje kitűzetik	15
„ programja.....	62
Nagy Imre a II. osztályba rendes tagnak választatik	143
Nagy József hagyománya	39, 148
Nagy Sándor „Gyöngyösi István műfordításai“.....	2
„ „ hagyománya.....	148
Nagyjuttalomról jelentés.....	138
Nagyterem falfestményei tárgyában igazgatósági határozat.....	237, 239
Nádasdy-pályázatról jelentés	138
„ pályázat kitűzése.....	139
Nyáry Albert br., elhúnytáról jelentés	14
(Odessai „Société des Naturalistes de la Nouvelle Russie“ csereviszonyba	
lépést ajánl.....	25
Olaszországi mérnökök és építészek Velenczében tartandó VI. con-	
gressusára meghívó	220
Oltványi-alapból pályakérdés kitűzése	139
Ónodi Adolf „A bolygó idegcsoport alaki jelentősége“.....	61
„ „ „Ujabb adatok a bolygó idegcsoport ismeretéhez“	199
Opiczky János hagyománya	40, 148
Orientalisták nemzetközi congressusára meghívó	160
„ bécsi congressusára küldöttség	169, 189
Ornis cz. ornithologiai folyóirat küldéséről miniszteri értesítés.....	159
Országgyűlési irományokról megyék jelentései.....	15, 26, 160, 264
Orvosok s természetvizsgálók vándorgyűlésén képviseltetés	189

	Lap.
O s z t á l y o k költségvetései	62, 150
" és bizottságok előterjesztései 1886. évi munkásságukról s költségvetéseik és munkaterveik 1887. évre	240
P alota és bérházra tett kiadások évnegyedes számlái	202
P auler Tivadar elhunytáról jelentés s a gyászünnepegy iránt intézkedések	137
" " arczképének elkészíttetése iránt indítvány	141
" " határozat	144
P asteiner Gyula az Archacol. bizottság külsőtagjává választatott	168
P álfalvay Pál kiadás végett beküldött munkája	189
P ályamunkák bírálóinak tiszteletdíjára vonatkozó határozat	266
P ecz Vilmos „A kisebb görög tragikusok trópusai“	1
P eregriny Elek elhunytáról jelentés	62
P erényi József „Adatok a gerinczhúr és a gerinczhúr körül fekvő kép- zödmények fejlődéséről a torpedónál“	156
" " „A blastoporus állandó megmaradása a békaféléknél“	199
P esty Frigyes „A Bácsa helynévről“	21
" " a Történelmi bizottság előadójává választatott	168
P éczely drámai pályázatra beérkezett pályamunkák	62
" alából pályakérdés kitűzése	139
" 1884—85. drámai pályázatról jelentés	175
P isztóry Mór Lévay-díjjal jutalmazott pályamunkáját átdolgozván, juta- lomdíja utalványozását kéri	230
P lós z Pál „Az uromelanin származása“ Székf.	61
P ompéry János fölött emlékbeszédet mond Joannovics György	25
P ozsonyi keresk. akadémia kiadványokat kér	160
P rónay István alapítványának ügye	200
P ulszky Ferencz a II. osztály elnökévé választatott	141
" " „A magyarországi őskori leletek“	167
" " az Archaeol. bizottság elnökévé választatott	168
P ungur Gyula „Adatok egy kevésbé ismert szöcskefaj természetrajzához“	24
R ados Gusztáv „A szétbontható alakok elméletéhez“	61
" " „A determinánsok elmélete“	167
R anke Leopold elhunytáról jelentés	158
R eichhardt H. W. k. tag fölött emlékbeszéd Kánitz Ágostontól	203
R eim Ferencz segélyért folyamodik	239
R einprecht József betegségi segélye	10, 239
R entmeister Antal „Lex Falcidia“	151
R hédey László gr., hagyatéki ügyéről jelentés	148
" " " hagyatékához tartozó ház eladása iránt igazg. hatá- rozzat	149
R éthy László az Archaeol. bizottság külső tagjává választatott	168
R oboz Zoltán „A Gregarinákról“	156
R omán Ferencz hagyatékának ügyéről jelentés	144

	Lap.
R o m á n Ferencz fohnosi i. gatlánának eladása iránt határozat	149
" " bereg-munkácsi takarékpénztári részvények iránt határozat	149
R ó z s a y József hagyománya	220
R ó z s a y József b. hagyatéki ügyéről jelentés	148
R u d i c s József b. hagyatéki ügyéről jelentés	146
" " hagyaték tárgyában egyezség kötése utasítás	149
S á m u e l-díjról jelentés	138
S c h m i d t Vilmos kiadás végett beküldött munkája	189
S c h ö n h e r r Gyula kérvénye állami ösztöndíjért	169
" " állami ösztöndíjat kap.	189
S c h w a r c z Gyula „Melyik görög állam közelítette meg legjobban a képviselői rendszer alap gondolatát?“	4
" " „Az antik tömeguralom és a gondolatszabadság“	61
" " „Kritikai megjegyzések az államforma-tan irodalmának néhány újabb terméke“	198
S c h w a r c z Lipót bérlő, költségeinek megtérítéseért folyamodik	200
S c h w a r z e r Otto költség számlája b. Rudics József betegsége alkalmából	201
S i m o n f f y Kálmán alapítványi ügyéről jelentés	148
" " alapítványának törlése iránt határozat	149
S i n k a i János hagyománya	148
S o l t é s z Nagy János hagyománya	201
S p a l a t ó i arch. múzeum csereviszonya	16
S u p h y b e y k. t. elhunytáról jelentés	25
S z a b ó József indítványa a tagválasztási szavazás tárgyában	142
" " a Math. és term. tud. bizottság alelnökévé választatott	167
S z á d e c z k y Gyula „A magyarországi obsidiánok geol. s petrográfiai ismertetése stb.“	24
S z á d e c z k y Lajos „Báthory István lengyel királylyá választása“	236
S z á m a d á s o k megvizsgálására bizottság	6, 39
S z á s z Károly az I. osztályba tiszteleti tagnak választatott	143
" " az Irodalomtört. bizottság elnökévé választatott	168
S z e p e s m e g y e i tört. társulat részére akad. kiadványok	16
S z e n t k l á r y Jenő „A becskereki várról“	4
S z é c h e n y i István gr. irodalmi hagyatéka kiadásának ügyében bizottsági jelentés	170
S z é c s é n y i M o l n á r István alapítványa kamatainak fölhasználása tárgyában a II. oszt. jelentése	240
S z é l l Kálmán a Nemzetgazd. bizottság külső tagjává választatott	168
S z i b é r i a i uraltáji kiállításra a Société Ouralienne stb. meghívója	264
S z i g e t i József adománya a Reguly-alap javára	150
S z i l a s i Móricz, a Marczibányi-jutalomra pályázott s dicséretet nyert munkája befejezését fölajánlja	160
S z i l á d y Áron „Sztárai Mihály“	30
" " az Irodalomtört. bizottság előadójává választatott	168

	Lap.
S z i l á g y i Dániel könyvtára s kéziratairól jegyzék készíttetése	13
„ „ könyv- és kéziratgyűjteményének hazaszállítására utal- ványozott előleg	39
„ „ gyűjteménye megérkezéséről jelentés	57
„ „ kézirati stb. gyűjteményének ismertetése Vámbéry Armintól	203
„ „ gyűjteményének megvételéről	238
S z i l á g y i Ede „Szentfűkőre alkalmazható mikrometrikus készülék“	6
S z i l á g y i Sándor I. Rákóczi Györgyre vonatkozó levéltári iratokat mutat be	236
S z i l y Kálmán „Ki volt Calepinus magyar tolmácsa?“	137
S z i n n y e i Józsefnek (ifj.) „Finn-magyar szótár“ cz. munkája a Marcei- bányi mellékjuttalmat megnyeri	138
S z i n n y e i József id. mutatványve a Magyar Írók Névtárából	189
S z t o c z e k József a III. osztály elnökévé választatott	141
„ „ akadémiái másodelnökké választatott	143
„ „ lemondása a III. osztály elnökségéről	167, 169
S z t r o k a y-pályázatról jelentés	138
„ -alpból pályakérdés kifizése	139
S z v o r é n y i József az I. osztályba tiszteleti tagnak választatik	143
„ „ Emlékbeszéd Tárkányi Béla fölött	239
T a g a j á n l á s o k az I. osztály részéről	66
„ „ a II. „ „	72
„ „ a III. „ „	88
T a g a j á n l á s o k	140
T a g v á l a s z t á s i szavazás tárgyában indítvány	142
T a g v á l a s z t á s	143
T a s n e r Géza kérvénye a Széchenyi hátrahagyott irataira vonatkozó szer- ződés tárgyában	238
T á r k á n y i Béla elhunytáról jelentés	25
„ „ fölött emlékbeszédet mond Szvorényi József	239
T e l e k i-pályázatról jelentés	32
T e l e k i József gr. „Hunyadiak kora Magyarországon“ cz. munkájának folytatása tárgyában a II. osztály előterjesztése	62, 149
„ „ Ádám és Samu grófok alapítványai befizettettek	150
„ „ „Hunyadiak kora“ cz. munkájából befolyt összeg felhasz- nálása iránt határozat	160
T e l e k i-juttalomra beérkezett pályamunkák	186
„ drámai pályázat határnapja	138
T e m e s m e g y e történeti monographiája	15
„ „ megiratásának ügyében a II. osztály előter- jesztése	219
T e r m é s z e t t u d o m á n y i bizottság jelentése a megállapított segé- lyezésekről	63
T e t t e y-féle csőd miatt történt károsodásának megtérítését kéri az akad. könyvkereskedés	202

	Lap.
T é g l á s Gábor „Egy új csontbarlang a hunyadmegyei Petrosz falu határán“	4
T é l f y Iván „Heraclius Rankavis Kleon hellén drámája.“	40
T h a l l ó c z y Lajos a Történelmi bizottság tagjának választatik	56
T h a n Károly a III. osztály ideiglenes elnökévé választatik	219
T h a n h o f f e r Lajos „Közlemények az állatorvosi élettani intézetből II. Eszközök és vizsgálatok“	61
T h e w r e w k Emil P. a Classica-philol. bizottság előadójává választatott	168
„ „ „A helynevekből képzett tulajdonnevek- és melléknevekről“	224
T o r d a i unit. gymnasium részére akadémiai kiadványok	16
T ó t h Lőrincz „A római börtönügyi congressusról“	30
„ „Emlékbeszéd Zsoldos Ignác fölért“	55
„ akadémiai taggá választatásának 50-ik évfordulója	170
„ ajánlata a Zsivora-alap követelése ügyében	200
T o l n a y Lajos a Nemzetgazd. bizottságba külső tagnak választatott	168
T o r m a Károly „Dácia felirattani irodalma“	223
T ö r ö k Lajos és Pollák Szigfried „A hengerek származása s képződésük módja“	61
T ö r t é n e l m i társulat részére kiadványok kedvezményes áron	25
T r e f o r t Ágoston „Elnöki megnyitó beszéd“	138
„ „ a Nemzetgazd. bizottság elnökévé választatott	168
Ü l l m a n n-jutalomra (ítalméresi jog megváltása) beérkezett pályamunkák	188
Ü g y é s z költségei 1885.	12
Ü g y é s z i jelentés	144
V a d n a i Károly „Jelentés a Karátsonyi pályázatról“	43
„ „Emlékbeszéd Frankenburg Adolf felett“	229
V a g y o n m é r l e g 1885.	6
V á m b é r y Armin „A honfoglaló magyarok jellemzése“	138
„ „ jelentése Szilágyi Dániel kéziratok s nyomtatványokból álló gyűjteményéről	203
„ „ „Östörténet és nemzeti hiúság“	224
V a s ú t i állomáshely ügyében elnöki intézkedés	202
V o l f György jelentése a Nyelvemléktár XIII. és XIV. kötetéről	21
W a i t z György elhúnytáról jelentés	158
W e i s z Bernát Ferencz levele az iskolai takarékpénztárak ügyében	63
W e i s z Farkas a Román-féle kisdobronyi birtok megvásárlója régi adóösszeg megtérítését kéri	238
W l a s s i c s Gyula a II. osztályba lev. tagnak választatik	143
Z e l l e r i n czég számlája	150
Z i c h y Antal jelentése Széchenyi István gr. összegyűjtött országgyűlési beszédeiről	168

	Lap.
Zichy Antal a Classica-philol. bizottság elnökévé választatott	168
Zlamál Vilmos elhúnytáról jelentés	229
Zsilinszky Mihály „Lónyay Zsigmond és a nagyszombati béketanács- kozmány“	23
„ „Törös János szerepe a linczi békekötésben“	151
Zsivora-alaphoz tartozó nógrádmegyei birtok bérleti ügye	12
„ részére Tóth Lőrincz tartozásának rendezése	200
Zsivora-hagyaték ügyének rendezése	7, 146
Zsoldos Ignác fölött emlékbeszédet mond Tóth Lőrincz	55